

סוגיית הגמ' לענין גוזז - שבת דף צד: מתני' הנוטל – ומצערות אותו

למה גוזז ציפורן או שערות חיוב, והא הוא מלאכה שאין צריכה לגופו - ג' שיטות בראשונים.

- א. שיטת תוס' (ד"ה אבל) דגוזז שיער וצפרנים חשיב משאצל"ג,
- ב. שיטת הריב"ש תשו' שצ"ד (הובא במג"א סי' ש"ג סקכ"ב) דבמלאכת גוזז יש ב' ענינים והווי נמי במשכן, צורך להשתמש בצמר, וצורך ניקוי העור, ועי' כע"ז במיוחסים לר"ן (צ"ד ב' ד"ה מחלוקת) שהואיל וצריך ליפות עצמו בגיזה זו חייב.
- ג. שיטת הרמב"ן דף קו. (ד"ה ואין אני...ומה דומה לזה הנוטל ציפורניו) דלעולם גזיזת שיער וצפרנים הוי מלאכה הצריכה לגופה שהנטילה היא עצמה המלאכה. עי' בהג' הגרא"ז ביאר דלא מטעמיה דהריב"ש פליג על תוס' אלא דס"ל דגדר המלאכה היא עצם "ההפרדה" ולכך סגי בתיקון בעור או בשיער. וע"ע באגלי טל זורה סק"א אות ו' בהג"ה שדן אי כוונת הרמב"ן כן או כהריב"ש,

מ"ש גוזז מזומר וא"צ לעצים – עי' בהג' הגרא"ז שם שהקשה על הרמב"ן דמאי שנא מזומר וא"צ לעצים אלא לתקן האילן דל"ה קוצר, כלומר דהוי משאצל"ג אף שיש תיקון באילן ואילו הכא סגי בתיקון בעור למהוי צריכה לגופה, ותירץ דלשיטת תוס' עג: ניחא דבזומר וא"צ לעצים ל"ה מלאכה כלל דחסר בעצם המלאכה ואין זה רק משאצל"ג. עוד תירץ בקה"י סי' מ"ט דיש לחלק בעיקר גדר המלאכה בין גוזז לקוצר.

היכא היה במשכן גוזז, עיין בקרבן נתנאל (פ"י אות ט) וסד"ט (סימן קצח סקל"ט) ונשמ"א (כלל כא סק"ג).

סוגיית הגמ' לענין תולש - גמ' שבת ע"ד: ת"ר התולש את הכנף וכו' אמר רשב"ל תולש חייב משום גוזז, גמ' בכורות כ"ד: מתני' עד כה. שאני כנף דהיינו אורחיה.

תלישה בבהמה לאחר מיתה מבואר בגמ' בכורות (דף כ"ה). דמותר לתלוש שיער מן הבהמה דבהמה אין דרכה בתלישה אלא בגזיזה, וכ' בט"ז סימן של"ו (סק"י) שדוקא מחיים אין אורחיה בתלישה, אבל לאחר מיתה דרך בתלישה וחייב וכדאיתא בירושלמי וכ"כ הרא"ש (שבת פ"ז ס"ו), ובנשמ"א כלל כ"א סק"א דייק מהרמב"ם פ"ט ה"ז דדוקא גוזז מן החי חייב וכן דייק המנ"ח גוזז, ובמ"ב ש"מ סק"ה פסק כט"ז, ועיי"ש בבה"ל סע' א' סוד"ה חייב שהוכיח מהראשונים כט"ז.

תלישה בכלי מהבהמה בבה"ל תצ"ח (סע' י"ב ד"ה בידו) הביא מג"א דאם תולש צמר מבהמה בכלי חייב דהוי אורחיה דרק תלישה כיד אינו דרך מלאכה, והבה"ל פליג דכל תלישה הוי כלאחר יד.

גוזז לאחר מיתה - הרמב"ן שבת ע"ד (ד"ה הא דאמרין) הוכיח מהתוספתא שיש איסור גוזז אף לאחר מיתה וכ"כ הר"ן שעל הרי"ף וכ"פ הרמב"ם פ"ט ה"ז, אך במאירי הביא בשם גדולי הרבנים שדוקא מחיים וכ"ה ברש"י על הרי"ף הובא במ"מ פ"א ה"ז, ובמג"א סי' תקכ"ו סק"י"א הביא לתרוה"ד סי' פ"ב דגזיזת שער של מת אינה מלאכה כלל, והמג"א הקשה עליו מהתוספתא ועיי"ש במחצה"ש.

לתלוש שערות מעוף מבושל - כף החיים (ש"מ סק"ט"ו) בשם שו"ת זית רענן, ואור לציון (ח"ב פרק ל"א סעי' י"ג).

לענין הלכה אי גוּזוּ חשיב מלאה הצריכה לגופה

שו"ע סי' ש"מ סעיף א' כתב דחייב בגוּזוּ שיער וצפרנים, וכתב המג"א שם סק"א דלמ"ד משאצל"ג פטור איירי כשצריך לשערן, ועי' מחצה"ש, ועי' בבה"ל שם (ד"ה וחייב) מה שהקשה על המג"א, [ועי' מג"א סי' שכ"ח סקל"ה ובפמ"ג שם שביאר דברי השו"ע שם כהריב"ש]. ועי' נשמת אדם כלל כ"א סק"ג דדוחק לומר כהמג"א דלא היה ולא נברא צריך לציפורן.

חתיכת יבלת סי' ש"מ סעיף ב' – גמ' עירובין קג. מתני' חותכין יבלת וכו', ועי' רש"י ד"ה אם בכלי דחתיכת יבלת תולדה דגוּזוּ [ועי' רמב"ן שבת קז: ד"ה הא דאמרי' במושיט דאינו חייב משום עוקר דבר מגידולו דבהמה ואדם לא הוי גידול"ק], ועי' ט"ז סימן של"ו סוסק"י שלא יתלוש מן העור דאדם כקרקע, ועי' בבה"ל סי' ש"מ סעי' ב' (ד"ה יבלת מגופו) דאינו משום עוקר דבר מגידולו אלא אסור משום תולדה דגוּזוּ, וכ"כ המ"א סי' שכ"ח סק"ל"ה.

* * *

נידונים להלכה:

א. אשה ששכח לגוּזוּ ציפרניים ליל טבילה שחל בשבת

(1) תדחה טבילתה. (2) תנקר צפרניה. (3) ע"י בגוי, ורק בשינוי. (4) ע"י גוי, ואפי' כדרכו.

הט"ז (יור"ד קצח סקכ"א) כתב שתנקר היטיב, ובנקודות הכסף (א) כת' להקל ע"י גוי משום שבות דשבות במקום מצוה, והחכם צבי (סימן פב) מאריך לאסור, ובסד"ט (סקל"ט) דוחה דבריו ומסיים ומי שמורה כהט"ז לנקר היטיב אין מזניחים אותו, אולם המג"א (הקדמה לסי' ש"מ) מסיק ע"י עכו"ם ביד ואם א"א אפילו ע"י כלי, ומצדד שלא להתיר ע"י ניקור, וכת' הסד"ט דבניקור ציפורן אחת אפשר לסמוך על הט"ז. ובמ"ב (סק"ג) מכריע כדברי המג"א, [והשמיט דברי המג"א דלא יעשה ביד דא"א ליטול יפה] ועיין בביאור"ל (ד"ה וחייב שהאריך בזה), וטעמא משום שחשיב דרבנן משום שלא צריכה לגופה, וצ"ע האם כה"ג שציפורן אחת בלבד לא קצצה וודאי מתיפה בכך אם חשיב צריכה לגופה, והביאור"ל והשעה"צ (סק"ג) כת' דברגלים אפשר ע"י ניקור בגוי, וטעם החילוק משום שברגלים פחות מקפידים.

ב. דין גזיזת צפרנים שפירשו רובן (שו"ע סי' שכ"ח סעיף ל"א)

בגמ' מבואר דצפורן שפירשה רובה וכן ציצים מותר בידו, והיינו כשפירשו כלפי מעלה ומצערות אותו, ונח' הראשונים מהו כלפי מעלה, רש"י (ד"ה כלפי) כת' לצד הצפורן, ובתוס' (ד"ה והוא) בשם ר"ת כלפי הגוף. ועיין בתוס' מה שהוכיחו, אולם הגר"א (סי' שכח סקנ"ד) הוכיח כרש"י. מבואר בטור שכל הדין דכלפי מעלה היינו בציצין, וכן העתיק השו"ע סי' שכ"ח סעיף ל"א, וכת' הפרמ"ג (משב"ז סקכ"ג) כת' דרוב ציצין אינו יודע מה הוא, ועיין במ"ב (סקצ"ה).

שן מדולדלת עי' בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' לט אות ד) שדימה שן מדולדלת לציפורן וציצין. ועיין באבני נזר (אור"ח סי' קלא אות ה) שדן אם יש בהוצאת שן איסור גוּזוּ [ועי"ש שכת' הרבה דינים במלאכת גוּזוּ] ובמ"ב (סי' שכח סקי"ב) כת' דהוצאת שן אסורה מדאורייתא משום חובל, ובביאור"ל (דס ד"ה ומצטער) דן אם יש בזה איסור חובל מדאורייתא, ומשמע א"כ שאין בזה איסור גוּזוּ מדאורייתא.

ג. דין סירוק שערות (סימן שג סעיף כז)

מתני' נזיר (דף מב.) 'נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק'. ונח' הראשונים בביאור הדבר, דהמפרש (שם ד"ה להשיר) כת' דכיון דמתכוין הוה ליה **דבר שמתכוין ואסור**, וכן מבואר בתוס' (ד"ה אבל לא), אולם רש"י בשבת (דף פא: ד"ה אבל לא) כת' דטעם האיסור משום שהו' פס"ר שינשרו הנימין, וכ"כ הרא"ש (נזיר שם ד"ה אבל) והובא בשיטמ"ק (ד"ה ר' ישמעאל) וכ"כ הרע"ב (פ"ו מ"ג ד"ה אבל). וצ"ע בדבריהם האם גרסו אחרת בגמ' שהרי להדיא איתא בגמ' 'מתכוין' או שפי' כן בלשון הגמ'. והנה רש"י שבת (דף נ: ד"ה אבל) כת' מטעם פס"ר, והק' הריטב"א (ד"ה נזיר) דבגמ' התם מבואר משום מתכוין אלמא דלאו משום פס"ר הוא, ותי' דהא דקאמר כל הסורק ע"כ להסיר מתכוין דלא סגיאל בלא"ה ואפילו אינו מתכוין הרי הוא כמתכוין גמור.

והריב"ש (סימן שצד) האריך בענין זה, והק' על רש"י שס"ל מטעם פס"ר מגמ' נזיר, ותי' דכל סירוק מתכוין בשביל כך, והיינו שודאי פס"ר הוא, והוכיח בגמ' נזיר דטעם פס"ר אתינן עלה, והוכיח שהוא פס"ר שישירו שתי שערות, ומוכיח שם שאם לאדם זה הו' פס"ר אסור לו אף שלאחרים אינו פס"ר, ומוכיח דהו' פס"ר דניחא ליה ואף לערוך אסור. והוסיף דהפוסקים כת' לאיסור, רב אחא משבחה [שדבריו מקובלים כאלו נכתבו בתלמוד] והשאלות (אחר"מ) שאסור אפילו בליל טבילה אלא סורקת מבעו"י, וכן ספר המצוות לר"מ מקוצי וספר התרומה. והוסיף דאף **טלטול המסרק אסור** דהו' ככלי שמלאכתו לאיסור, ורק כלי העשוי משערו חזיר שאין בו השרת שער או דלא הו' פס"ר.

והב"י (סימן שג ד"ה ומשמע מדבריהם) כת' דהו' פס"ר דניחא ליה, דכיון שהוא רוצה להשוות שעריו שיהא חלק ויפה ואי אפשר להשוותו אלא אם כן ישיר קצת שערו הו' פסיק רישיה דניחא ליה, ודייק כך בראשונים, והוסיף להוכיח מכך שאסור לצורך טבילה סירוק שערות ומסיים וזו ראייה שאין עליה תשובה. והביא דברי הריב"ש הנ"ל כדבריו. וכן הביא המג"א (סקכ"ב) דכיון שהוא רוצה בהפרדת השערות אסור אף לערוך, וביאר הגרעק"א (גיליון על המג"א) דמשו"ה חשיב פס"ר דניחא ליה, וכ"כ השעה"צ (סקע"ד).

עוד יש לדון לצורך טבילה, והנה הביאנו"ל (שם ד"ה וחייב) הביא דצפרנים לצורך טבילה חשיב אינה צריכה לגופה אף לריב"ש וטעמא דאין צריך את היפוי, ולפי"ז ה"ה בזה הרי לא עושה בשביל היפוי אלא בשביל חציצה, ואמנם ע"י יהודי אין להתיר אפילו לצורך מצוה וכדין צפרנים שלא מתירים ע"י יהודי, **אולם ע"י עכו"ם יש להתיר לפי"ז וצ"ע בזה**, ויעויין בספר אוצרות הטהרה (פ"ו הערה צה) בשם גדולי המורים **יש לדחות הטבילה**, ואם יש חשש מכשול יש להתיר ע"י פספוס באצבעות, ואם מסובכות השערות ולא מועיל פספוס, תדחה. וכ"כ החוט שני (עמ' שלג סעיף ג עמ' תלד סעיף ג) לדחות הטבילה.

כת' המ"ב (סקפ"ז) שמתקן מעט מותר בכלי העשוי משער חזיר, אולם נהגו שיהיה הכלי מיוחד לשבת, וכוונתו דהו' **מסרק רגיל אולם מיוחד לשבת**, והביא בשעה"צ (סקע"ח) דהמאמר מרדכי הצריך יותר מכך שיהיה כלי קטן שאינו עומד לסריקת שערות, [וכן דייק בדבריו האג"מ (ח"ב סי' עח)]. ומשמע שסתם במ"ב דלא כמאמ"מ, והאג"מ (שם) היקל אם קשה להשיג כלי כזה.

צד:

המצניע פרק עשירי שבת

**מסורת הש"ם
עם הוספות**

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלל בכלי ד'
חייב: (ב) תוב' ד'ה' ו
דרך וכו' צפ' במה אש
נ"ב ע"ל נו ע"א גבי חר
חלינחא. וע"י עוד דדק
ריש ע"א אלל ומו
צטאר צמו:

גליון הש"ס

גמ' שרא ר"נ ב
יצחק
לברמלית. ע' סוכה
ע"ז מוס' ד"ה בשש
שם אחת משלש. ע
קה"ד ס' מק:

מורה אור השלם

(א) לֹא יִהְיֶה כָּלִי גִבֹּר עַל
אִשָּׁה וְלֹא יִלְבֹּשׁ גִּבֹּר
שְׂמֹלֶת אִשָּׁה כִּי תִעַב
יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל עֲשֵׂי
אֵלֶּה: [דברים כב, ה]

לְהַרְמִיז מִיָּד

[נרפס בסוף המסכת]

הגהות וצייונים

[illegible][illegible]

ל' דפשיטא:

אף במוציא את המת לקבורו. ולא תימלא לו פטר אלא במינוי לחן
 לחץ צורך לא לגופו של מוילא ולא לגופו של הולאה דלפילו הוא צורך
 המת פטור: מר' אהפור בו. שהוא צורך המוילא: מר' אעשות לו מם
 ואהפור. מנה שנלכץ פיו וארץ להוסיף עליו כמין טס דק שיהא רלוי
 לחפור: להגיה¹ לקול: לאפוקיה
 א"ר יוחנן. שהיה מוטל בצמיון או
 דליקה או בחמה ואי משום טלטול
 מניח עליו ככר או מינוק²: א"ר תעשה.
 לאו ללא חסור³ כי הכא: התולש
 סימני מומחה. שמי שערות לבנות
 שהצבת מטומאה צה: והבזה את
 המוחה. מחית צפר חי והוא סימן
 טומאה צהא והכזה זה לנצטע משום
 ממה ולטהרה: עבר בלא תעשה.
 דהשמר צגעה הארעה⁴ (דברים ד:)

אחד מבני שנה היו זה אלף
שערות ותלם האלם: חייב. לשקל
לעומאה שכן מטמאה בשפות מ'ק'
דקה לפיכך לא בתיב"י שיער שנים
ומיזן מלקות: מאי לאו הא דתניא חייב
דאפיק חצי זית מכזית. דשקליה
וצלליה לשעורא: והא דתני פטור
דאפיק חצי זית מכזית ומבזה. דלף
על גל דלמנמנא לשיעור לאו מילתא
היא ולא צמחא איהו דלף שקיל
מניה פורתא וכו' ליתא לשעורא:
במת גדול. דלף אהי מדי:
מתני' וכן שיערו. תולס שער
רלשו צדיו: וכן הוגדלת. שערה:
וכן הובחלת. עניה: וכן הפוקפת.
יש מרצתי אורמס מתקנת שערה
כמקצת או צדדי' ויש שמפרשין טמא
במשן נצק על פניה ופטולטול מאלים
הנצק ר"י רבי אליעזר מחייב. כנולס
חטאת ותכמים אורסין משום שצת
וטעמא דרבי אליעזר מפרס צנמרא
משום מלי מחייב: בגמ' מחלוקת
ביד. זהא שטולן צדו ולא ככלי
הוא לפטרי רצנן שאין דרך גזירה
בצק צנול: מהו דתניא בבבאי נמי
פטורי רבנן. דלון כלן משום גזול דלף
שיך אלף צנמר צנמה: מחלוקת
לעצמו. זהא הוא דמחייב ר' אליעזר
שיכול ללמן ידו לעצמו לתקנו בלא
כלי: אב"י דהבבאי. אין יכול ללמן את
ידו לטול יפה צלי כלי: פשיטא צפרים
תנן. על ענמו: הנוטל חייב פי הווי.
מלא רלש המספרים. חייב. צנמ"י
לרצנן ככלי לר' אליעזר אף צד וזהו
שיעורו: והא דתניא. צהיה צרייתא
בסיפא ולקרתה שזהירה מורה לא
תשימו קרתה (דמס' ד) שמים הוא
קרתה מכלל דפי הווי לאו צד שערות
מינה: תניא נמי הכי. לר' יהודה
דלמנר שמים: רבי אליעזר אומר.
באמת הוא חייב ולא צעין מלא פי
הווי: אחת חייב. שנצחת הוא
מקפיד שלא יסא נראה כזון: שמיא
אשה. ודקן הנשים להקפיד על כך
ולהתנאות: ציצין. כמין לרעות דקות
הפופרשות מעור האצנע סביב הפפור.
שפירשו רובן. קרצנן ליתנא: מי
איבא מירי בו. כיון דככלי חייב
חטאת צד איבא שצת גזירה אטו
כלי: כ"פ מיעלה. ללד"י הפפור התחילו
לפרוש דקא מלערו ליה טפי: משום
בוחבת. שמוליה מכול סביב העין
לענמה

עלה מפני יעור אחד

סעיף (א) והאור"ו (הל' שבת סי' סג אות ב) ועיין פרישה שם (אות יא) והמהרש"ל (ל' העיל במשנה ד"ה וכן הפוקסת: [כ] שייך למשנה קודם ד"ה אבל (ב"ש): [ל]

[illegible]

אהני מעשיו דאי משתקלא חדא ב'. כלתא מארבע דאי משתקלא חדא אהנייני נמי לא אולא לה טומאה כי"ע מידו דפטור דלוי ככמו חזי וזת ממא גדול: **והא** דתנן פטור דאפי' חזי וזת ממא גדול. וי"ה' דהוא מצי לאוקמיה כגון דליחא ליה לטעוי בשחי וזת ממא גדול דהוי רצותא טפי דלי ליכא אלא חזי וזת מן הכל פשיטא דפטור ודווקא חזי וזת אכל כזת ממא גדול חייב אע"ג דאי משתקלא וזת אחר לא אולא טומאה מ"מ אהני מעשיו דמשתחו וזת גירא בשר המא טעויהו המא מן המא וזת כזת וזת וזימא כל הזית והצמא שעתא בצולה וז הוא גורם טעיה: **ממת** גדול. לא דווקא גדול אלא כלומר מב' וזתא או ג':

אבל ככלי ד'ה חייב. היינו כרטיס יודעה דמחצית צמלאלה שאינה זכירה לגופה ו"ח' ולידמל רבנן קר"ש סמריאל וזה וונאל ליה דמחצית צכלי ויש לומר דל"כ ליפליג צכלי להודיעך כחמן דרבנן והא דקאמר מהו דמימא רבנן צכלי נמי פטרי היינו פירשו דס"ל כר"ש וכדפרישית אצל רש"י פירש דפטרי משום דלא שייכא גזירה אלאללללללל ופין נראה לר"ש צבאל לילא למיטעו דכלל צכלי חייב שייכא גזירה כדאמר לעיל^(ז) התולש כנף חייב משום גזוז: **והוא** שפירשו ב"פ מע"ה. פירש בקונטרס כנגד ראשי אלצנותיו שסן למעלה כשנמצא ידיו ור"ח מפרש שלפני גוף קרי כלפי מעלה ודאשטמן צ' נדה (ד' יא): דקאמר מן העשרה ולמעלה והם היינו ללד הגוף^(ז): **פוקסת.** מה שפירש בקונטרס פוקסת היינו סורקת ציד או צמרק אפן נראה דצמרלל משמע ידיו כעין עוויה וסריקה אינה כעין עוויה כלל ועוד דל"כ מה שזנה סורקת כדחתן (מז' ד' סה) מזל חופך ומפססת אצל לא סורק^(ז): **ובי** דרך ואריה בכך. ואף על גב דקולל ימין חשינא אריהה כדאמרין צפרק צנה אשאה (ז' (לעיל ד' סה). הכל בשער לא חשינא אריהה כמו צבד ועוד דהכל אפן סופה להתקיים שעומדת לסמירה: המולג

דברי הכל פטור פשיטא צפרניו תנן מהו דתימא ר' מחייב והא דקתני צפרניו להודיעך כחן דרבנן קמ"י^ט הנוטל מלא פי הווג^י חייב וכמה מלא פי הווג אמר ר' ולקרחה שתיים אימא וכן לקרחה שתיים תניא נמי הכי בשבת חייב וכמה מלא פי הווג שתיים רבי אליעזר חכמים לר"א במלקט לבנות מתוך שחורות שאפילו בחול אסור משום שנאמר^ס לא ילבש גבר שמלת אלעזר אומר צפורן שפירש רובה וציצין שפרשו רובי חטאת מי איכא מידי דבכלי חייב חטאת וביד מות' פירשו רובן ביד מותר בכלי פטור אבל אסור לא פירש אסור בכלי חייב חטאת אמר רב יהודה הלכה כרבי רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן^ז והוא שפרשו כלפי וכן הגודלת כו': גודלת כוחלת ופוקסת משום מאי א"ר יוסי בר' חנינא גודלת משום אורגת כוחלת משום טווה אמרו רבנן קמיה דרבי אבהו וכי דרך אריגה בכי וכי דרך טווה בכי אלא א"ר אבהו לדידי מפרשא לי כ

כאדם המוליך קולמוס סביב האות: זיווד. שמתקנת שעה בין אלבעו

הי שיעור רבוב של דת רחמן ושל חמלה על כל המספיק ללמד את החרדי והחרדית שיש להם זכות מלאה להשתתף בכל מה שיש להם זכות להשתתף בו. שיעור רבוב של דת רחמן ושל חמלה על כל המספיק ללמד את החרדי והחרדית שיש להם זכות מלאה להשתתף בכל מה שיש להם זכות להשתתף בו.

עין משפט
גר מצוה

ז' מ"י פט"ו מהל'
 וצח הלכה כד ופכ"ו
 כג סמג לאזין סה
 ט' א"ח ס' ס' א"ח
 סעף 3:
 ז' מ"י פ"י מהל'
 ומוצא חצות הלכה א'
 ומוג לאזין סג:
 ה' ז' ח מ"י פט"ו
 סה שנת הלכה א'
 לאזין סה טו"ש"ע א"ח
 י' שמ סעף א':
 ז' מ"י פ"ב מהל' ע"ז
 הלכה י' ומוג לאזין
 ט' שס וסעף 77:
 י' קצב סעף ו:
 ב' מ"י פ"ט מהל'
 וצח הלכה ט סמג
 י' טו"ש"ע א"ח ס' ס'
 סמג סעף לא':

ב נסים נאמן
כבוד הבריות
זה את כל תעשה
ררה. וזה הדבר
בלא לך חסור
ופשרו בברכות ו
בפסק מי שמר
חת לך עוד חסור
הקומץ (ה' ו')
תן מנחת: התלש
טומאה והוכה
ומחה עורב בלא
י. עיקר זה הוא
ענין הכתוב (ו' ו')
בגנע הצרעת
רבותנו י'
שהו השלשן הוא
ואת תעשה ובכל
שכתוב כמורא לא
למורא בלא
אורח דבר כמל'
(עיי' ר' צ' א') אלצא
קום שנאמר השמר
אל אינו אל לא
והזהיר הקב"ה אל
ע' אל יתחורן מ'
הבשרו מימיני
ואת שעבור על כן
בלא תעשה ומל'
המשה התלש
טומאה והוכה את
עורב בלא תעשה
חת לך כי ספי'ר
בלא תעשה בגנע
ענין זה הצרעת ו'
הוא ולפיכך הוצרכו
לנו המילה בעני'
האזהרה צרעת
שעבורה פסק ר'
ר' אומר אל לא
מלי (ל' ק"ל) ונ'
מליה דתת
אל ר' ונ' ב' מיל'
ו'א'ש' שיש ש'
ומה אני מקיים
בגנע הצרעת
מקומות חזין מ'
ז' ח' מיל' ש'
ש' ש' ש' ב'הרת
ואלו ח' ה' ה' ה'
כאמר מנחם מ'
אבהו ולחשוב מ'
בהרת ואזהרתה
בגנע צרעת:

יָקִין חֲדָא דְּלֹא
 אֶקְאֵרֵהּ בְּבֵיעָא
 בְּתַשְׁבּוּבָה עֵוֵד
 שִׁטָּא לָן בּוּה יָכוֹל
 וְזֹל שֶׁאֵעִ"פ שְׁמוּרָצִי
 שְׁעוּרִין פְּטוּרִין
 לִיכָא אֲלוֹקוּמָא
 בְּכִינֵי הוּא אִינוּ יָכוֹל
 אִינוּ יָכוֹל וְאִמְרִי
 אַחַד לְכוּלָן
 כּוּ. אִמְרֵי כֹף אֶפֶס
 הִדְרָבָא אֶפֶס אֶפֶס
 יִנְבֵּנָא הִדְרָבָא יִשְׁבֵּי עֵינֵי
 טְלִיתָת תַּחַת רִגְלֵי
 מִשְׁמָתוֹת מִפְּנֵי שְׁאִינֵי
 שְׁמִיטָא לָן בְּעִינֵי

שיעור לזה ושיעור
רובו על אחד מהן
אמר רב נחמן אף
שנים חייבים ור' שמ
חייבים ועוד מדר"ש
א איתיביה רבא לרב
טביתה לזה והיכי מ
אחד מפני שקנה של
ר' שמעון מחייב

פרק עשירי

א המצניע לזרע (ב) ולדוגמא ולרפואה והוילאו בשבת חייב עליו ככל שהוא. [א] וכל אדם אינו חייב עליו אלא כשיעורו. חזר והכניסו אינו חייב עליו אלא כשיעורו: [דף צא ע"א] **גב'** אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה ר' מאיר אף צמוילא חטה אחת לזריעה [ב] ואף אם לא הנניע ממחלה לכך: [דף צא ע"ב] **ברתני'** המוילא אוכלין ונתנן על האסקופה בין שחזר והוילאן בין שהוילאן אחר פטור [ג] לפי שלא עשה מלאכתו צבת אחת. קופה שהיתה מליאה פירות ונתנה על האסקופה החיונה [ד] אע"פ שרוב פירות בחוץ פטור עד שיוילא את כל הקופה:

ב [דף צב ע"א] **הבוציא** בין ציימיו בין צשמאלו בין בחוץ חיקו או על כחילו חייב שכן (ה) (היתה) משא בני קהת. כלאחר ידו צרגלו [ה] צפיו וצמרפקו צאזנו וצשערו וצאפונדתו ופיה למטה בין פונדוה לחלוקו וצשפת חלוקו צמגעלו צסגנדלו פטור (ו) (לפי) שלא הוילא כדרך המוילאים: **גב'** אמר ר' אלעזר המוילא משוי למעלה מעשרה טפחים חייב שכן משא בני קהת. אמר רב משמיה דרבי חייא המוילא משוי על ראשו פטור [דף צב ע"ב] וא"ת אנשי הוצל עושין כן צטלה דעתן אצל כל אדם:

ברתני' המתכוין להוילא לפניו וצא לו לאחוריו פטור. לאחוריו וצא לו לפניו חייב חטאת צאמת אמרו האשה החוגרת צסינר בין מלפניה בין מלאחריה חייבת שכן דרכו להיות חוזר. רבי יהודה אומר אף מקצלי פיתחין כן. המוילא ככר לרה"ר חייב הוילאוהו שנים פטורים ואם לא יכול אחד להוילאו והוילאוהו שנים חייבין רבי שמעון פטור [דף צג ע"ב] המוילא אוכלים פחות מכשיעור ככלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו. [ו] המוילא את החי צמטה פטור אף על המטה שהמטה טפילה

חרושי מדרש"י ואם הוציא אדם כפות. סברת המחבר דלא שייך לומר החי נושא את עצמו מאחר שכפות וכן איתא סוגיא גבי חיה וכו' וה"ה גבי אדם: אמר ר' אלעזר מחלוקת גבי יד וכו'. פי' ופליגי רבנן על התולש שערו וצפרניו ביד אבל בגודלת ופוקסת לא פליגי רבנן אכן הרמב"ם פי' להדיא דפליגי: והיינו למעלה שהוא ככלי הגוף. ומספיקא יש לאסור בכל ענין. טור:

תפארת שמואל

(א) ולדוגמא. פירוש להראות שיש לו מאותו המין:

קרבן נתנאל

פרק עשירי [א] **וכ"א אדם אינו חייב ע"י א"א כשיעורו.** תימה לר"י אמאי אינטריך למיתני? הא תני ליה חדא זימנא לעיל דף ע"ה ושאינו כשר להנניע אינו חייב אלא המנניעו. עיין תוספות י"ט שחירץ היטב: [ב] **ואף אם א"א הצניע צבתה"ה צ"ב.** מוכח כן מהא דפריך למה למיתני המנניע לימני המוילא. והא דפריך עליה דא"י שפיטא כל שהוא חנן. ל"שיי הא קמ"ל אף אם לא הנניע לכך. י"ל צמר דאזקי מתני' שהנניע ושכח וכו' פריך שפיר פשיטא: [ג] **א"י ש"א עשה ב"א בבתו בבת אחת.** הא לא נח צברמלית חייב ומוקי מתני' דלא כבן עזאי. עיין פ"ק סימן ז' מה שכתבתי בזה: [ד] **אנ"ש שרוב הפירות מבחוץ.** לאו דוקא אפילו כל הפירות מצחוץ פטור עד שיוילא את כל הקופה דלאד כלי שמיה אגד דק"ל כרצא ורי"ף ורבינו סתמו צמקוס שהיה להם לפרש: [ה] **בפיו.** ואוכלין צשעת אכילה דרכן להוילאן צפיו כדתנן צפ' אמרו לו דף ס"ג: [ו] **הבוציא את החי במטה פטור אף ע"י המטה.** ומוקי לה צש"ס מתני' אפילו כרצנן וע"כ לא פליגי רצנן עלי' דר' נתן אלא צבהמה חיה ועוף דמשרצתי נפשייהו אצל אדם חי נושא את עצמו אפילו רצנן מודו. וקשה למה פטור דחי משום שחי מקיל עצמו והרי אפילו צמשא קל יותר חייב. ומה שמירצו מוספות בזה דממשקן גמרינן שלא היו נושאים דבר חי שהתחשים ואילים היו הולכין צרגליהן. מירץ זה אינו מספיק אלא לר' נתן. אצל לרצנן לא אחי שפיר דהא מחייבי צבהמה חיה ועוף אף צדמשקן לא היו נושאים דבר חי. וא"כ מאי שנא אדם דפטור עליו. ובתי"ט אגב שיטפי' העתיק חי' חוס' צמתני' וזה אינו אלא לר"י. ונראה דמה שכתבו תוספות שלא היו נושאין דבר חי מה צ"כ אם לא היה צמשקן הלא כמה דברים שחייבין עליהן עס היות שאותו לא היו נושאים צמקדש. אלא כוונתם לר"י דס"ל אפילו צבהמה חיה ועוף דחי נושא את עצמו. ע"ז שייך למימר דהנושא משא כזה שמקיל עצמו לא מניעו שנושאין צמקדש וכן לרצנן צאדם. אצל צבהמה חיה ועוף לרצנן דס"ל דמשרצתי נפשייהו ואין מקילין את עצמם. א"כ משא כזה היה

פרק י א המנניע לזרע לדוגמא או לרפואה וחזר והוילאו חייב ושאר כל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו. המוילא אפילו חטה אחת לזריעה חייב. הוילא קופה מלאה אוכלין ונתנה על האסקופה כרמלית אפילו רובן בחוץ פטור אפילו חזר הוא והוילאם: **ב** המוילא ציימיו צשמאלו בחוץ חיקו על כתפו למעלה מעשרה חייב. לאחר ידו צפיו צרגלו וצמרפקו צאזנו וצשערו וצאפונדתו ופיה למטה בין אפונדתו לחלוקו צשפת חלוקו צמגעלו וצסגנדלו על ראשו פטור: כוון להוילא לפניו וצא לאחוריו פטור לאחוריו וצא לפניו חייב. וצאשה החוגרת צסינר ומקצלי פיתחין אין חלוק בין לפניו או לאחוריו: המוילא משוי למעלה

המצניע פרק עשירי שבת

(דף צ ע"ב - צה ע"א)

לו. את המת צמטה חייב. וכן כוית מן המת כוית מן הנצילה וכעדשה מן השרץ חייב רבי שמעון פוטר:

[דף צד ע"א] **גב'** [ז] ואם הוילא אדם כפות צצבת חייב: [דף צד ע"ב] ההוא שיצבא דהוה צדיקרת שרא' להו רב נתמן צר יצחק לאפוקיה לכרמלית. אמר ליה ר' (יוחנן) [חנן] אחוה דמר צריה דרצנא לרב נתמן צר יצחק כמאן כר' שמעון אימור דאמר רבי שמעון דפטור מחטאת אסורא דרצנן מיהא איכא. אמר ליה האלהים דעיילת ציה את ואפילו לרבי יהודה שרי מי קאמינא לרה"ר לכרמלית קאמינא [ח] גדול כבוד הצריית שדוהא את לא תעשה צצמורה:

ג ברתני' הנוטל צפרניו זו בזו או צציינו וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו וכן הגודלת וכן הכוחלת וכן הפוקסת רבי אליעזר מחייב וחכמים אוסרין משום שבות המולש מעצ"ן נקוב חייב משאינו נקוב פטור רבי שמעון פוטר בזה וצוה: **גב'** אמר רבי אלעזר מחלוקת ביד [ט] אצל ככלי ד"ה חייב. ואמר ר' אלעזר מחלוקת לעצמו אצל לחצירו ד"ה פטור וכן שערו תנא הנוטל מלא פי הווג צצבת חייב וכמה מלא פי הווג שמים ר' אליעזר אומר אחת. ומודים חכמים לרבי אליעזר צצלקט לצנות מחוץ שחורות שאפילו אחת חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה. תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר ציפורן שפירש רובו וליציץ שפירשו רובן ביד מותר ככלי פטור אצל אסור. לא פירשו רובן ביד פטור אצל אסור ככלי חייב חטאת אמר רבה צר צר חנה אמר רבי יוחנן והוא שפירשו כלפי מעלה ומצערות אותו רש"י פירש כלפי מעלה כלפי ראש האצבע (א) ור"ת ז"ל פירש שפירשו כלפי היד והיינו למעלה שהוא כלפי הגוף [י] וכן מוכח לקמן גבי מילה-אמר רב יהודה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. [דף צה ע"א] אמימר שרא' זילתא צצמחוצא פירוש התיב ריצוץ הצית צמחוצא שהיו קרקעוה שלהן מרוצפות צצייש אמר מאי טעמא אסרו רצנן משום

חרושי מדרש"י ואם הוציא אדם כפות. סברת המחבר דלא שייך לומר החי נושא את עצמו מאחר שכפות וכן איתא סוגיא גבי חיה וכו' וה"ה גבי אדם: אמר ר' אלעזר מחלוקת גבי יד וכו'. פי' ופליגי רבנן על התולש שערו וצפרניו ביד אבל בגודלת ופוקסת לא פליגי רבנן אכן הרמב"ם פי' להדיא דפליגי: והיינו למעלה שהוא ככלי הגוף. ומספיקא יש לאסור בכל ענין. טור:

תפארת שמואל

(א) ולדוגמא. פירוש להראות שיש לו מאותו המין:

קרבן נתנאל

צמקדש. אף אח"ל שלא היו נושאין צמקדש חיה ועוף מ"מ משא זו אינה מקיל את עצמה אם כן חייבים עליה: [ז] **ואם בוציא אדם כפות בשבת חייב.** וחולה ככפות דמי כדמוכה צמשנה ט' פ"ק דר"ה מי שראה את החדש מחללין עליו את השבת ונושאים אותו אפי' צמטה משמע שיש חלול צבת אם נושא חי צמטה. והא דקאמר צפ' נוטל דף קמ"א גבי חינוק רצא כרבי נתן ס"ל. משמע דלרצנן לא אמרינן חי נושא עצמו מירצו צחוס' דקטן צבהמה דמי דמשרצתי נפשיה. אף קשה דצפרק מפנין האשה מדדה בנה בר"ה ופירש רש"י דאחי' כרצנן דחי נושא את עצמו. והא קטן הוא. והניחו צקושיא. וצרצב"א חירץ דר"י קאמר ההם אימיתי צומן שהוא נוטל אחת ומניח אחת וק"ל אימיתי לפרש. וא"כ כיוון דגדול קצת אמרינן חי נושא את עצמו. והחוס' לא ניחא להו צ"כ שטייף. דרמי צר חומא צסנהדרין דף כ"ה ס"ל דאימיתי ג"כ לתלן א"כ קשה לרמי צר חומא: [ח] **גדול בבודו הבריות.** ואיסור טלטול גם כן שרינן מהאי טעמא דגדול כבוד הצריות. והא דצעינן לטלטול המת לעיל דף ל"ז ודף מ"ז חינוק או ככר. היינו מצית לביה. אצל לטלטל לכרמלית החירו בלא ככר וחינוק כדי למעט בהוצאה. כן משמע מדברי רי"ף ורבינו כדעת הרמב"ן: [ט] **אבל בבלי ד"ה חייב.** מדלא פליגי ככלי לאשמועינן רצותא דחכמים ואע"ג דהוי מלאכה שאינה זריכה לגופה רצנן כרבי יהודה ס"ל. תוספות. וא"ת הא הרי"ף ורבינו פסקו כר"ש כמ"ש צפ' כירה סימן י"ד וא"כ לאוהי דבר מיימי הן מיממא דר"א. וי"ל כגון צצצריך לעשרות או לצפרנים דהוי מלאכה צצריכה לגופה. והריצ"ש ס' שז"ד מחייב צצציות שער או צפרניים אע"ג דלא צריך להו. צדמשקן היו גוזזין עורות תחשים אע"פ שלא היו צצריכין לצמר עכ"ל. ותוספות ממאן בזה דמי יימר שהיו גוזזים עורות תחשים דעורות אלים מאלדמים היה מלאכה לגופה דאמרו לתכלת: [י] **ה"ג וכן מובא גבי ביצה.** והיינו מה דאיתא צצדה דף י"ג דקאמר מעטרה ולמעלה כלפי גוף:

קיצור פסקי הרא"ש

מעשרה טפחים חייב: שנים שהוילאו ככר פטורים. לא יכול אחד להוילאו והוילאו שנים חייבים. המוילא אוכלין ככלי פחות מכשיעור פטור אף על הכלי וכן הוילא החי צמטה פטור. ה המת צמטה חייב. ומותר להוילאו לכרמלית אם הוא מוטל צציוון. הוילא אדם כפות חייב: **ג** הנוטל שער וצפרנים ביד בין לעצמו בין לאחרים [פטור אצל אסור וצכלין] חייב חטאת וחייב על שחי שערות. וצמלקט לצנים מחוץ שחורים אפי' על אחת וצחול נמי אסור הוא. וציציץ שפירשו רובן כלפי מעלה ביד מותר ככלי אסור. לא פירשו רובן ביד פטור אצל אסור ככלי חייב חטאת: הכוחלת וגודלת ופוקסת. והתולש מעצ"ן שאינו נקוב פטור אצל אסור

שרה צופים

דף צא ע"ב המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה. הרא"ש צציווכין פ"י ס' ג': קופה שהייא מליאה פירות ונתנן על האסקופה. הרא"ש צצבת פ"א ס' ט"ז: הגונב כיס בשבת חייב. הרא"ש צצ"מ פ"א ס' כ"ג: דף צד ע"ב הנוטל צצפרניו זו בזו או צצצניו וכן שערו וכו'. הרא"ש צצכורות פ"ג סימן ה': דף צה ע"א גודלת ופוקסת משום בונה. הרא"ש צצבת פ"ו סימן א': ת"ר החולב והמחבץ והמגבן בצורגורות. הרא"ש צצבת פ"ו ס"ב: והאידינא דס"ל כר"ש שרי אפי' לכתחלה. הרא"ש צצילה פ"ב ס' ק"ב:

קובץ מפרשים

(א) בגמ' וברי"ף ליתא [גליון]: (ב) בגמ' וברי"ף ליתא [גליון]: (ג) תורה"ה והא [גליון]: (ד) המת במטה חייב וכו'. ג"ב רצ"ע הא פסק כר"ש דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור כדלעיל פרק במה מדליקין סימן כ' ובפרק כירה ס"ד ע"ש. ודוחק לומר דהכא איירי בצריך למטה וחייב משום מטה. ונ"ל דאיירי דמוציא המת לקבורו דהוי לצורך המת ובכה"ג לא קי"ל כר"ש וחייב ודו"ק [תפארת למשה]:

ראש

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תכמוד בבלי עמוד מס : 405 הודפס ע"י אוצר החכמה

דף ק"ד ע"א. הא דאמרי' מנצפ"ך צופים אמרו. פי' צופים ר' אליעזר ור' יהושע שהם חזרו ויסדרו ולפיכך אמרו מנצפ"ך ולא כמנפ"ץ כסדר כתיבתו, לסימן הצופים כלומר מן צפך כלומר אלו אותיות שקבלת ישראל מן צופיך. ובירושלמי במס' מגילה מהו מנצפ"ך ר' ירמי' בשם ר"ש בר יצחק מה שתקנו לך הצופים, מאן אינון צופים מעשה הי' ביום סגריר שלא נכנסו חכמים לבית הוועד נכנסו תינוקות אמרין נעביד בית ועדא דלא יתבטל, אמרין מהו דכתיב מ"ם נו"ן פ"ף צ"ץ כ"ך ממאמר למאמר מנאמן לנאמן מפה אל פה מצדיק לצדיק מכף לכף מכף ידו של הקב"ה לכף ידו של משה סימנו אותן חכמים ועמדו כולן בני אדם גדולים בתורה אמרו ר' אליעזר ור' יהושע מנהון הוין. ומוחלפת שיטה זו מההיא דמס' מגילה דהכא משמע סתמא דעל הפתוחות אמרו ושם משמע דעל הסתומות אמרו, אלא קאי הכא ומקשי קאי התם ומקשי כדפירש"י ז"ל.

ע"ב. הא דאמרינן נתכוין לכתוב אות אחת ועלו בידו שתיים חייב. ק"ל דהא אמרי' נתכוין לזרוק שתיים זרוק ד' פטור, ואיכא דפריק שאני הכא דבכל מקום השתיים נתכוין לכתוב אותה האחת אבל התם לא נתכוין לזרוק חוץ למקום השתיים, ואיכא דפריק דהכא בשדעתו לכתוב שתיים זה אח"ז אלא שנתכוין לכתוב אחת בתחלה ועלו בידו השתיים כאחת והוא הי' רוצה שיכתוב אותן אחת אחת ולפיכך חייב דהו"ל כנתכוין לזרוק ד' זרוק ח' ואמר כל מקום שתרצה תנוח, זה תירץ בעל התוספות ז"ל ואינו נכון.

דף ק"ה ע"א. ודאקשי' והתניא פטור. ק"ל וליקשי לי' ממתני' דקתני נתכוין לכתוב ח"ת ועלו בידו שתי זיינין פטור, ואיכא למימר בשלמא מתני' לא קשיא דעלו בידו שתי זיינין בלא זיוני משמע, אבל ברייתא דקתני ועלו בידו שתיים משמע שתי אותיות כתיקונן, ורש"י ז"ל גורס והתנן פטור אבל בנוסחאות הישנות ובפי' ר"ח ז"ל אשכחן והא תניא.

האורג

ע"ב. חמתו אחמתו נמי ל"ק הא ר' יהודה הא ר' שמעון. איכא למידק אי ר' שמעון אפי' מתו נמי מלאכה שא"צ לגופה היא, וי"ל אין הכי נמי, ויש מפרשים לר"ש נמי כיון דצריך הוא ללבוש בגד קרוע וכל שבעה קרעו לפניו צריכה לגופה מיקרי, ותו קשיא אי ר"ש היכי קתני סיפא כל המקלקלין פטורין והא לר"ש חוץ מחובל ומבעיר הו"ל למיתני, ואיכא למימר בדין הוא דהו"ל לאקשוויי הכי אלא דעדיפא מינה אקשי ליה, ומיהו לפום תירוץ דמסקנא דאוקימנא דעביד למירמא אימתא אאינשי ביתיה תרווייהו ר"י נינהו ומתני' בדלא רמי אימתא וברייטא בדרמי אימתא, ועל מת דעלמא אפי' לר"י פטור לעולם דקלקול גמור הוא, א"נ בדקא עביד דרך כבוד חייב דדמי לרמי אימתא אלא דקעביד דרך חמה ואורחיה דחמתו של אדם קתני, ור"ח ורש"י ז"ל

שניהן כתבו רישא ר"ש וסיפא ר"י, ואינו מחזור לי דהא חד בבא הוא.

דף ק"ו ע"א. כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר. אוקימנא לר"ש דאמר מקלקל בחבורה חייב, ולזה המחלוקת לא מצינו עיקר בתלמוד, ורש"י ז"ל הביאו בקשר ענין ואמר דנפקא לן מפלוגתייהו במלאכה שא"צ לגופה דשמעי' ליה לר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וחובל ומבעיר חידוש הוא שחדשה בהן תורה שאין לך מבעיר ואפי' מדליק עצים לבשל קדרתו שיתחייב מן הדין שכולן מקלקלין הן, ומה שהוא מתקן אצל אחרים כגון הבישול, מלאכה שא"צ לגופה היא ומן הדין פטור עליה, ומדחייבה אותן תורה ש"מ מקלקל בהבערה חייב, וכן בחבלה מדאיצטריך רחמנא למישרי מילה, ולר' יהודה התם מתקן הוא אצל אחרים ומלאכה שא"צ לגופה חייב עליה והיינו דמפרש בגמ' ואזיל מ"ט דר"ש מהאי טעמא גופיה גמרינן פלוגתייהו זהו פירוש רש"י ז"ל, ומה הפירוש נתחייב הר"ר שמואל רומרוגי ז"ל תלמידו לומר דהא דאמר ר' יוחנן ואת"ל משנה חובל בצריך לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו, ה"ק ליה אין הלכה כר"ש אלא כר"י דאלו ר"ש לא בעי תיקון כלל דמנא תייתי ליה, וא"ת נפקא ליה ממילה, תיקון דמילה מאי היא אי חשבית ליה תיקון דגופא א"כ כל טעמו של ר"ש בטל מעתה והרי חזר לדעתו של ר' יהודה, ואי לאו תיקון דגופא אלא כמלאכה שא"צ לגופה היא א"כ לאו תיקון הוא כלל לדברי ר"ש, וא"ת דמודה ר' שמעון בתיקון דחובל ומבעיר שאף על פי שאינו תיקון דגופא חיובי מיחייב, א"כ היינו ר"י דס"ל דמקלקל בחבורה פטור ומלאכה שאינה צריכה לגופה בחבורה מיחייב ולמה אמרי' בכולי תלמודא במקלקל בחבורה פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון, אלא ה"פ חובל ומבעיר אינה משנה שיתחייב יותר משאר המקלקלין דכר' יהודה קי"ל, ואת"ל משנה חובל בצריך לכלבו מבעיר בצריך לאפרו והוא מתקן גמור.

ורש"י עצמו ז"ל כתב דחובל וצריך לכלבו לר"י כיון דמתקן הוא אצל הכלב כה"ג מלאכה היא, וזה הפירוש אינו נכון דאי ר' אבהו כר"ש היכי משתיק לי' ר' יוחנן, כדמקשי' בפ"ק דחולין ורב משום דס"ל כר"י מאן דתני כר' מאיר שתוקי משתיק ליה, ועוד דלר"ש אפילו בחובל ומבעיר בעי שתהא המלאכה צריכה לגופה כדאמרי' בפ' כלל גדול, ובשלהי כל כתבי הקדש (קכ"א ב') גבי חמשה נהרגין בשבת אלא לאו ר"ש דאמר מלאכה שא"צ לגופה פטור עליה, אלמא אפי' במקלקל בחבורה בעי' מלאכה הצריכה לגופה, ובפ' ואלו הן הנחנקין (פ"ד ב') אמרי' והא דתנן מחט של יד ליטול בה את הקוץ ליחוש דילמא חביל ביה ומתרץ התם אי לר"י מקלקל בחבורה הוא אי לר"ש מלאכה שא"צ לגופה היא ופטור עלי', אלמא לר"ש מלאכה שא"צ לגופה בחבורה פטור, וכן זו שאמר רש"י ז"ל עצמו דאין לך מבעיר שאינו מקלקל ואפי' מבעיר עצים לבשל קדירה, אינו נכון שהרי גופה של אש צריך לו וכן במבעיר להתחמם שהנאתו וביעורו

שזין, והחורש ותולדותיה אין הנאתו בעצמן ממש אלא שהן תשמישו של עולם להנאת דברים אחרים וכה"ג מלאכה הצריכה לגופה מיקרי, והרי בגמרא מפורש שאין טעמו של ר"ש מהבערה סתם אלא מהבערה דבת כהן ולא מחבלה דשוחט אלא ממילה.

לכך פירשו דהא דאמרי' במחלוקת ר"י ור"ש בחובל ומבעיר גמרא גמירי לה, כי הא דאמרי' לקמן בפ' חבית (קמ"ז ב') רבי יוחנן ההוא כבן כינאי מתני לה ולא שמעי' ליה לכן כינאי הא אלא גמרא, ואמרי' בבבא בתרא (ע"ב ב') חרוב המורכב וסדן השקמה מחלוקת ר' מנחם בר' יוסי ורבנן ולא מצינו בשום מקום מחלוקת זו אלא דגמירי לה רבנן דגמרא היא, ואחרים כיוצא בזה יש הרבה, או שמא ברייתא היא באחת מן החיצונות כגון משנת בר קפרא ולוי ושאר התנאים, זה כתוב בתוס' חכמי הצרפתים ז"ל.

ואין אני אומר כן דמילה ודאי מלאכה הצריכה לגופה היא שהוא צריך שיהא אדם זה מהול, ומה דומה לזה הנוטל צפרניו בכלי וכן שפמו (צ"ד ב') שהוא חייב משום תולדה דגוזז ואף על פי שאינו צריך לגוף הצפרנים והשיער מלאכה הצריכה לגופה נקראת, וכן הזורה והבורר ומאן דשקיל איקופי מגלימא (ע"ה ב') כולן דומות למילה, והבערה דבת כהן נמי כיון שהוא מדליק האש לבשל בו פתילה הרי היא מלאכה הצריכה לגופה דומיא דמדליק את האור להתחמם כנגדו ומדליק נר להשתמש לאורה, ולא שמענו מלאכה שא"צ לגופה במדליק אלא במכבה, אלא ודאי תרוייהו מלאכה הצריכה לגופה ניהו אלא שהצורך עצמו נקרא קלקול בגופו שהנימול נשאר חבול וחולה, והבערה של בת כהן כיון שאין הנאה לאדם ממנה אינו אלא כמקלקל בעצם אלא שאדם צריך לזו המלאכה גופה מ"מ ויש בה תיקון שאינו מגופה של מלאכה שהוא קיום המצוה ולר"ש אין אותו התיקון כלום, הלכך לר' שמעון כל מלאכה שאינה צריכה לגופה לא מתמת קלקול ולא מחמת תיקון פטור עליה ואפילו חובל ומבעיר והיינו נוטל קרצו וחובל בעצמו ומקלקל [נ"א דמקלקל] גמור וא"צ לכלום היינו מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור עליה, ומשום הכי בעי ר"ש חובל וצריך לכלבו מבעיר וצריך לאפרו כדי שתהא מלאכה הצריכה לגופה לא משום דבעי שום תיקון, וה"ק ליה רבי יוחנן חובל ומבעיר אינה משנה שיתחייב בדרך מקלקל מפני שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור עליה ואם תמצי לומר משנה חובל בצריך לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו, וא"ת והרי אע"פ כן מלאכה שא"צ לגופה היא דומיא דחופר גומא ואין צריך אלא לעפרה, לא תטעה בזה שהחבלה בכאן היא הדם עצמו שהוא צריך לו וכבר דמיתי זה לגוזז ונוטל שערו וצפרניו בין לתקן גופו ולייפות עצמו בין לצורך השער והגיזה כולן מלאכה הצריכה לגופה היא מפני שהכל דבר אחד והנטילה היא עצמה המלאכה, משא"כ בחופר גומא שהבנין בקרקע הוא והוא הנקרא מלאכה וכן הבערה לאפר צריך לגופה הוא.

וכאן הבן שואל בין לדברינו בין לדברי רבותינו הצרפתים ז"ל צריך לכלבו וצריך לאפרו מתקן גמור הוא ואמאי לא מיחייב לכ"ע, והשיבו בזה שכל מה שאין דרכן של בני אדם לקלקל בשביל אותו התיקון אין זה מתקן אצל שבת, והטעם משום דמלאכת מחשבת בעינן ואין זו מלאכת מחשבת שיהא חובל באדם לצורך הכלב וידליק גדיש לצורך האפר, אבל שוחט ומדליק עצים לבשל בהן מתקן הוא אצל שבת לדברי הכל דהא תנן באבות מלאכות מבעיר ומדמוסיף ר' יהודה (ע"ה ב') שובט ומדקדק ש"מ דמודה בכולהו, ואף על גב דלענין ע"ז אמרי' בפ"ק דחולין (ח' א') סכין של ע"ז מותר לשחוט בה משום דמקלקל הוא, גבי שבת מיהא מחייב, ורבינו תם ז"ל מפרש דהא דחשיב מקלקל אפילו צריך לכלבו וצריך לאפרו לפי שאין התיקון בא בשעת הקלקול דלאחר שנעשית החבורה בא הדם ולאחר שנעשית ההבערה בא האפר, ואין טעם זה מחזור ולא מסכים לדעתינו.

ואשוב לדברי לפרש טעמייהו דרבי אבהו ורבי יוחנן, הוי יודע דטעמא דר"ש דפטור מלאכה שא"צ לגופה משום מלאכת מחשבת, וטעמא דכל המקלקלין פטורין נמי משום דבעי' מלאכת מחשבת כדמוכח בסוף פרק קמא דחגיגה (י" א'), משום הכי סבר ר' אבהו למימר הרי למדנו לר"ש דמילה קלקול הוא לגופו של נימול ותיקון הוא ודאי אצל אחרים שעושה נחת רוח ליוצרו ודרכן של בני אדם לעשות כן, אלא כיון שאין התיקון ממש בגופו כתיקון שהוא חוץ מגופה של מלאכה מתחשב ונמצינו מחייבין קלקול בחבורה לר"ש, הלכך אפי' בשא"צ לגופה נמי מיחייב דהיינו מקלקל גמור בלא שום תיקון וכוונה, אי נמי נוטל את הקרן וחבל, דהא גלי רחמנא דלא בעי' בהא מלאכת מחשבת, וה"נ אמרי' בכה"ג במס' כריתות הנח לחבורה הואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי חייב, כלומר דלא קפדי' בחבורה במלאכת מחשבת דמתעסק משום מלאכת מחשבת הוא פטור, ור' יוחנן סבר מילה והבערה דבת כהן תרוייהו מלאכה הצריכה לגופה ניהו שהרי דעתו שיהא גופו נימול ודעתו להשתמש באש הזה שהדליק ומלאכת מחשבת קרינן בהו ואין דעתו להזיק ואין לך בהן אלא חידושן בלבד, תיקון לא בעי' בהו כלל אבל מלאכה הצריכה לגופה בעי', הילכך שאר חובלין ומבעירין להזיק כגון שהדליק גדיש בשבת שאין לו בגופה של מלאכה שום תשמיש פטור. והא דאמרי' בפ' כל כתבי ובפ' אלו הן הנחנקין דמלאכה הצריכה לגופה בעי' כדכתבינן לעיל כוליהו אליבא דר' יוחנן אתיא, דלר' אבהו לא בעי' מלאכה הצריכה לגופה.

ועוד נראה לי דלר' אבהו נמי לר"ש מלאכה הצריכה לגופה בעי' דומיא דמילה, ומשום הכי פטרי' נוטל את הקרן מפני שהוא מתכוין לקרן ולא לחבורה, אבל סבר ר' אבהו דחובל בחבירו מאחר שהוא מתכוין לאותו הקלקול ולא לדבר אחר ונמצינו למידין שקלקול בחובל חייב, מלאכה הצריכה לגופה מיקרי, שהרי הוא צריך לקלקול והתורה

חידושי הרמב"ן <זכרון יעקב> - ברכות, מועד, דרשה קר"ה, הלכות קולב, תורת האדם משה בן נחמן (הרמב"ן) ו

שו"ת הריב"ש סימן שצד

תחלה: אם מותר לסרוק במסרק בשבת?

דבר ברור הוא, שאסור: דתנן במסכת נזיר (מ"ב), ומייתנין לה במסכת שבת, פרק במה טומנין (נ:), לענין שבת: נזיר חופף ומפספס, אבל לא סורק. ומקשינן התם בגמרא, במסכת נזיר: חופף ומפספס; אתאן לר' שמעון. אבל: סורק; אתאן לרבנן? ומשני: אמר רבא: כל הסורק, להשיר נימין המדולדלין הוא סורק. ונראה מפשט סוגיא זו: שאין הסריקה פסיק רישיה, אבל אסור: מטעם שהוא מתכוין להשיר נימין המדולדלין. ואם כן, הדבר ברור שאסור לסרוק בשבת, אם הוא מתכוין להשיר. ואם באת להתיר, ולהוסיף בנוסחא: כל נזיר הסורק וכו'; מפני חשקך להקל ולהתיר; אין שומעין לך לשבש הספרים, ולהוסיף על הנוסחאות. וכל המוסיף, גורע. והטעם שנתת בדבר: דנזיר, לפי שאינו יכול לגלח כל ימי נזרו, ושערו מכביד עליו, כונתו: לתלוש, ולהסיר שער בשעת סריקה להקל שער; אבל אינש דעלמא, דיכול להקל שער בתער ובמספרים, לא. הטעם הזה, לפגם הוא! ואדרבה! אם באנו לחלק, איפכא מסתברא: שהנזיר שעתיד לגלח בסוף נזירותו, מה לו לסלסל בשערו, ולהקפיד בנימין המדולדלין. ונזירות המשובחת היא: להרחיק סלסול השער, כההיא דשמעון הצדיק דבפ"ק דנדרים (ט:). אבל אדם אחר, רגיל הוא להקפיד בהן, ולהשירן. שהרי אסרו (בשבת קמ"ט) לראות במראה של מתכת בשבת, גזרה שמא ישיר בה נימין המדולדלין. ועוד, דנזיר הואיל ואסור לו להשיר, מסתמא אינו מכין להשיר: דלא ניחא ליה באסורא. כדאמרינן בפרק שלוח הקן (קמ"א:), ובפרק השואל בבבא מציעא (ק"ב): והשתא דאמר רב: אסור לזכות בבצים, כל זמן שהאם רובצת עליהם, שנאמר: שלח תשלח את האם; והדר: את הבנים תקח לך; אפילו תימא: אף על פי דנפל לחצרו; כל היכא דאיהו לא מצי זכי, חצרו נמי לא זכיא ליה. כלומר: שכין שאסור לזכות בהן, אין חצירו זוכה לו בהן, שלא מדעתו. דמסתמא לא ניחא ליה באסורא, ואם אדם אחד אינו מכין להשיר, תמה על עצמך! בהתר אינו מכין להשיר, ונזיר באסור, מכין להשיר! אלא ודאי, לא שנא! וכשאמרו: כל הסורק; לא על נזיר לבד אמרו, אלא הוא לקיחת הוראה משאר אנשים, על הנזיר. כלומר: כל אדם הסורק, להשיר נימין הוא סורק. א"כ, אף בנזיר אסור, מטעם זה. וה"ה לשבת: דכי הדדי נינהו. ואדרבה: לאוי דשבת חמירי, ואסרו לראות בו במראה של מתכת, ואפי' קבועה: גזרה משום השרת נימין. ולא מצינו שגזרו כן בנזיר. ועוד, דבנזיר: כל שישאר בהן כדי לכוף ראש לעקרון, לא הוי כעין תער, ולא עבר בלאו: דתער לא יעבור על ראשו; אלא בעשה: דגדל פרע. אבל בשבת, בכל ענין הוי מלאכה גמורה, משום גוזז: ואיכא סקילה וכתר. אבל רש"י ז"ל כתב בפרק במה טומנין, טעם אסור הסריקה בנזיר: משום דהוה פסיק רישיה. והוא מן התמה: איך נעלמה הלכה מפורשת במקומ', מעיני מאור הגולה? דבנזיר, משמע: טעמא משום דהוי מתכוין, כמ"ש למעלה. ואפשר לומר: שנראה לו לרב ז"ל: שאם היה אסור הסריקה מפני שהוא מתכוין, לא היה לו לתנא: להכניס אסור הסריקה, בין החפיפה בנזיר ובחול, והפספוס; ובין החפיפה באדמה, שאסר רבי ישמעאל, מפני שמשרת /מלשון נושר/ השער. והיה לו לתנא לשנות משנה בפני עצמה: נזיר אסור לסרוק על כן הבין הרב ז"ל: שהכל הוא משום פסיק

רישיה: היתר החפיפה והפספוס, דלא הוי פסיק רישיה; ואסור הסריקה, משום פסיק רישיה. והוסיף ר' ישמעאל: אסור האדמה, משום פסיק רישיה. ומה שאמרו בגמרא: כל הסורק, להשיר נימין המדולדלין הוא סורק. יש לישבו לדבריו: לפי שהמקשה היה סבור: שיש סריקה, דלא הוי פסיק רישיה: אם יסרוק אדם ראשו, וקווצותיו סדורות לו: תלתלים; ואין בראשו נימין מדולדלין; אז אפשר שלא ישיר שער כלל. ולזה השיב רבא: דפסיק רישיה הוא: שאין אדם סורק, אלא כשיש נימין מדולדלין בראשו, כדי להשיר: שאין הסריקה דבר אחר רק להפסיק הנימין המדולדלין, והנקשרין זו בזו. ולא בשופטני; עסקינן: שיסרקו לבטלה, ואין נימין מדולדלין ונקשרים בראשם. ואפשר שבכלל דברי רבא: שגם כן מכוין להסיר; כיון שאין אדם סורק אלא כשיש נימין מדולדלין, וא"א להפריד מפני קשורן, רק בהשרה. א"כ, על כרחך: מכוין הוא להשיר; שהרי אין הסריקה רק להפריד השערות בהשרה, שזהו שיחתכו קצתם מן הקשירה ולמטה, או שיתלשו מעקרון וכבר ידמה: שיקשה לרש"י, מה שפירש הוא עצמו בשם רבותיו בפ' המצניע, (צ"ד:) פוקסת: מתקנת שיערה במסרק. ואמרו שם בגמ': שאסורו משום: בונה; ולא אמרו: משום גוזז; אם הוא פסיק רישיה! אלא שאין כונתם בזה: בסריקה; שהרי לא אמרו: סורקת במסרק. ועוד, דסריקה לא דמיא לבונה כלל, אלא הוא תקון אחר, נעשה במסרק, דומה: לגודלת; שאמרו שם: שאסורו משום: בונה. ואפשר, שהוא התקון שעושין הנערות, שאחר שראשן סרוק יפה, ואין בו חשש השרת נימין, רוחצין המסרק בשמן טרוף במים, ומעבירין המסרק על ראשן: להדביק השערות זו בזו, ולהשכיבן על הראש. וזה דומה לבנין. אבל הסריקה, היא משום גוזז; והוא פסיק רישיה, ואסורה בשבת; כדקיי"ל: דמודה ר"ש = רבי שמעון = בפסיק רישיה.

ומה שרצית להכחיש מסברתך: היות הסריקה פסיק רישיה; ונתת טעם לדבריך: דהואיל וחזינן: דאין הסורק תולש כל שער ראשו, עד שלא ישאר בו אפילו אחד, הנה הוברר דלאו פסיק רישיה הוא, שהרי כל שער ושער הוא בגדר האפשר. וכיון שכן, אפשר שלא יתלוש אפילו אחד מהם. זה מבואר הבטול! שאם כן, במסוכריא דנזייתא, תאמר: שאינו פסיק רישיה; כיון שאין כל היין נסחט ממנו, עד שישאר יבש כחרש. ובכתובות (ו') אמרו: שהוא אסור לכ"ע, משום דהוי פסיק רישיה. אלא שכל שיהיה נסחט ממנו בודאי, בשעור הראוי להתחייב עליו, אסור ונקרא: פסיק רישיה. כי מה שאינו נסחט הכל, הוא מפני שאינו מוכן להסחט כמו המשקה היוצא הראשון. אף בסריקה, הוא פסיק רישיה להשיר שתי נימין מדולדלין; שהרי אין אדם סורק לבטלה, אלא כשקצת שערותיו מדולדלין, קשורין זה בזה. וכשהותרו הנקשרים על ידי השרה, נחו שקטו האחרים. ועוד ראה לסתור דבריך: מכבוד הבית, שאסרו קצת הפוסקים. דס"ל: דכי אמרי' בפ' המצניע (צ"ה): והאידנא דס"ל כר' שמעון, שרי לכתחלה: ארבוץ בלחוד קאי; אבל: כבוד; הוי פסיק רישיה, משום שווי גומות. ואף על פי שהרב אלפסי ז"ל, התיר בתשובה: אף הכבוד; כתב הראב"ד ז"ל: שלא התיר, אלא בבית שנתכבד מערב שבת, אלא שרוצה לכבדו בשבת: משום פרורין. ואז, לא הוי פסיק רישיה: אם מפני שאין שם עפר כדי להשוותה, או מפני שלא יניע מעט עפר שבו לגומא. אבל אם לא נתכבד ערב שבת, כיון דלא אפשר לבית בלא גומות, לא סגי: דלא משוי גומות. ומודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות. ובודאי, שהמכבד הבית אינו משהו כל גומותיו, עד שלא תשאר אחת. אעפ"כ, הוי פסיק רישיה: כיון שאי אפשר בלי השואת אחת מהנה. ועוד ראה לסתור דבריך, דגרסינן בפרק במה מדליקין (כ"ט:), על פלוגתא דר"ש = דרבי שמעון = ורבי יהודה: אמר עולא: מחלוקת בקטנים; אבל בגדולים: דברי הכל: אסור. פירוש דהוי פסיק רישיה. ובודאי, אין הגדולים עושין חריץ בכל הבית, וגם במקום שעושין: אין יורד ונוקב עד תהום. ואעפ"כ, נקרא: פסיק רישיה; כיון שאי אפשר בלתי חריץ כשעור, ראוי להתחייב עליו. אלא שלפעמים יקרה פגישתו בקרקע קשה, בלתי מוכן להתפעל בגרירת הספסל, אף בהיותו גדול. ואעפ"י שיש גורסים שם, בההיא דעולא, וכן הוא ברוב הספרים: אבל בגדולים, דברי הכל: מותר. דרבי יהודה מודה בה דשרי, כיון דלא אפשר אלא בגרירה. הנה הקשו על גרסא זו: דאשכחן לרבי יהודה דאסר,

אף על גב דלא אפשר. דתנן בבכורות פרק כל פסולי המוקדשין (ל"ג:): בכור שאחזו דם: אפילו מת, אין מקיזין לו דם; דברי רבי יהודה. וכן נמי במסכת ביצה (כ"ג:): תנן: רבי יהודה אומר: כל הכלים: אין נגררין בשבת, חוץ מן העגלה: מפני שכובשת. ומדקתני: כל הכלים; משמע: בין גדולים, בין קטנים. ועוד, דסתם עגלה: גדולה; וטעמא: מפני שכובשת; הא בעושין חריץ: אסור לרבי יהודה. והני מתניתין הוו תיובתיה דעולא, לפי גרסא זו. אלא הגרסא הנכונה: היא דברי הכל: אסור; והיא גירסת ריב"א/כנראה = רבי יצחק ברבי אשר = הלוי, מראשוני בעלי התוספות/ז"ל: דבגדולים, הוי פסיק רישיה. והא דמוקמינן במסכת ביצה (שם/כ"ג:), מתני' דקתני גבי: עגלה של קטן; ואינה נגררת, אלא על גבי כלים: דלא כר"ש = כרבי שמעון; ולא אמרי': דפסיק רישיה הוא; לא קשיא לגרסא זו. דעגלה של קטן, כלי קטן הוא. ועוד, דעגלה, אפילו בגדולה: כיון דאפשר שכובשת, לאו פסיק רישי' הוא. ואף לפי הגרסא הראשונה, אינה קשה לדברינו: דאף בגדולים אפשר דלא הוי פסיק רישיה, דלפעמים כובשים, ואינן עושין חריץ. ועוד ראייה לסתור דברך, מדאמר רבא, בפ' המוציא יין (פ"א): אמר רבא: אסור למשמש בצרור בשבת, כדרך שממשמש בחול. ופרש"י ז"ל, למשמש בצרור: באותו מקום, כדאמרין התם: הנצרך לנקביו, ואינו יכול ליפנות: רב המנונא אמר: ימשמש בצרור באותו מקום. ואסור משום השרת נימין. וע"כ אית לן למימר: דהוי פסיק רישיה; דאי לא, אמאי אסור? הא רבא, כר"ש ס"ל. ואם דבר זה הוא פסיק רישיה, הנה דברך בטל. אלא שאתה תאמר: דרש"י אזיל לטעמיה בסריקה; ותפרש למשמש בצרור, כפר"ח ז"ל²

והטעם האחר שכתבת: דכיון שאפשר שיקרה שאדם א', יסרוק פעם א' ביובל, ולא ישיר: א"כ לא הוי פסיק רישיה. ולזה אמר שמואל (כתובות ו:): פרצה דחוקה, מותר ליכנס בה בשבת, ואעפ"י שמשיר בה צורו'. ומדקאמר: אעפ"י שמשיר; ולא קאמר: אעפ"י שאפשר שמשיר; משמע דודאי משיר: כגון בסלע הבא בידים. ואעפ"כ, לא הוי פסיק רישיה; כיון שאם היה כותל גויל, לא הוי פסיק רישיה. וכן, לבעול בתחלה בשבת, שמותר לשאינו בקי, אף על גב דלדידיה הוי פסיק רישיה; כיון דאפשר בהטיה לבקי. והארכת בדברים האלה. בושנו מדברך! חכם שכמותך: איך יעסוק בדברים הללו! והדבר ברור: שאם לעושה המלאכה הוא פסיק רישיה, שאסור לו; אעפ"י שלאדם אחר לא היה פסיק רישיה! וזהו שהקשו בפ"ק דכתובות (שם ו:): יאמרו בקי מותר, שאינו בקי אסור? דקס"ד: דלשאינו בקי, פסיק רישיה הוא, ולא תזדמן לו הטיה, לעולם. אבל הבקי, מותר: כיון דלדידיה לא הוי פסיק רישיה. ושני: רוב בקיין הן. ולדברך: למה היו צריכין: לרוב בקיין הן? אלא שיתרץ: כיון דלבקי לא הוי פסיק רישיה, אף לשאינו בקי, מותר; אף על גב דלדידיה, הוי פסיק רישיה. ואף אם לא ימצא בקי, כי אם אחד מעיר. אלא ודאי, הוצרכו: לרוב בקיין; לומר דכיון דהטיה מצויה, עד שהרוב בקיין בה; אף למי שאינו בקי, אפשר שתזדמן, אף ע"פ שאינו מכוין לה. ואף לדידיה לא הוי פסיק רישיה. אלא שאעפ"כ, הוא פטור מלקרות ק"ש, דטרוד הוא: כיון שאינו בקי, ומוחזק בעצמו: להטות; כמו שפר"ת ז"ל. וכ"ש, לפרש"י: דרוב בקיין הן; ומשום הנהו קאמר סתמא: מותר לבעול; כיון דרובא נינהו. ומיהו שאינו בקי, אסור; דלדידיה הוי פסיק רישיה. ועוד ראייה, דבפרק שמנה שרצים (ק"י) גבי כוס עקרינן: אמר רבי יוחנן: לירקונה תרי בשכרא, ומעקר. ואקשינן: ומי שרי? והא תניא: מנין לסרוס וכו'. ומסקינן: דאסיר; ואף על גב דלא מכוין לסרוס, אלא לרפואה. ובודאי הך מסקנא, לא אתיא דלא כהלכתא! ועל כרחך, אית לן למימר: דפסיק רישיה הוא. ואם כדברך: דכל שאפשר שימצא אדם אחד, על צד הזרות, שיצא מאותו כלל: לא הוי פסיק רישיה; הכא הא אפשר: שימצא אדם חזק התולדה, שלא יסרסנו, הסם ההוא. כדאמרין בפרק המפלת (ל'): איכא גופא דלא מקבל סמא דנפצא. ובכל אחד ואחד, נאמר: זה, אפשר שיהיה מהם. אלא שהדבר ברור: שאין הולכין במצות התורה, אלא אחר הדברים המורגלים, ולא אחר מה שיקרה על צד הזרות. וכן נקרא הדבר: פסיק רישיה; אעפ"י שאם היה הדבר, הנעשה בזה המלאכה, בתכונה אחרת, לא היה פסיק רישיה. ולזה אסרו קצת מפרשים ז"ל, כבוד הבית, אא"כ הוא רצוף ברצפת אבנים. ונראה: דילפי לה, מדאמרין בהמצניע (צ"ה): רבינא³ שרי זילחא, במחוזא. וס"ל שלא מפני: הרבוע; הוצרך רבינא: למחוזא. דבדאי, רבינא כר"ש ס"ל. ולר"ש: שרי: רבוע; לכתחלה. אלא מפני הכבוד הוא; לפי שדרך המרבץ לכבד, קודם רבוע. והכבוד אסור, אפילו לר"ש: דפסיק רישיה הוא. אבל במחוזא, שהיו הבתים רצופים ברצפת אבנים, אין לחוש. ולא התירו הבלתי רצופים, מפני הרצופים, כמו שאתה אומר. ואדרבה! היה ראוי לגזור, ולאסור הרצופים: מפני הבלתי רצופים. וכן נראה: שהרי

לא התיר רבינא, אלא במחוזא: שכולה, או רובה רצופה; ולא שייך למגזר: רובה אטו מעוטה. ולא עיר אחת, אטו עיר אחרת, כדאמרין בפרק כל הבשר (ק"ד:), גבי: חלת חוצה לארץ. אבל בעיר אחת, ראוי לאסור הרצוף, מפני הבלתי רצוף. כדאמרין בפרק במה מדליקין (כ"ט:): גזרה עיליתא דשישא, אטו עיליתא דעלמא. וכן כתב הרא"ש ז"ל. וכל שכן, בענין הסריקה! שאף אם יקרה פעם אחת ביוכל, שאדם בקי לסרוק בנחת, לא ישיר שער; או שיהיה ראשו סרוק כבר, ואין בראשו נימין מדולדלין, וקשורין: שראוי לאסור זה, מפני זה. וכל דכן הוא: אם בביתא דשישא, שא"א חריץ כלל, גזרינן אטו: עיליתא דעלמא; דאסיר לרבי יהודה, כיון דהנהו הוו רובא; כ"ש שראוי לאסור הסריק, שאפשר בהשרה, אף על גב דלא הוי פסיק רישיה; אטו הסריק דהוי פסיק רישיה. וכ"ש, דההיא לא הויא, אלא: מעוטא דמעוטא. וכן רבנן גזרי בפ"ב דביצה (כ"ג:): קרצוף, דלא עביד חבורה; אטו: קרוד, דעביד חבורה. והוה קיי"ל: כותייהו; אי לאו משום דקיי"ל: כרבי שמעון. ואפי': קרוד; שרי: דדבר שאינו מתכוין הוא. ויש תמה בדברי הרמב"ם ז"ל, שכתב: ואסור לכבד את הקרקע: שמא ישוה גומות; אלא א"כ היה רצוף אבנים. נראה מלשוננו: שלא אסר הכבוד, משום פסיק רישיה. שאם כן: לא היה לו לומר: שמא. ואם כן, הוא תימה: למה אסרו? דהא קיימא לן: כרבי שמעון; והוא עצמו כתב בזילוף: שהוא מותר; ואינו חושש: שמא ישוה גומות. שהרי אינו מתכוין לכך. ובודאי ג"כ, אפשר: ברבוע; שישוה גומות. שאל"כ, לא היה צריך לומר: שהרי אינו מתכוין לכך. ואם רצה לומר: שהכבוד, לאו פסיק רישיה הוא; אלא שחששו: שמא ישוה גומות, בידיהם בכונה. וילמד דבר מענינו, ממה שכתב/הרמב"ם ז"ל בפרק ההוא, בסמוך לזה: אבל ברבוע, אין לחוש: שהרי אינו מכין. א"כ נראה מדבריו: שבכבוד הוא מכין לכך. וא"כ, למה אנו צריכים שישוה בידיו, כיון שהוא מכין, ואפשר השוואת גומות בכבוד? א"כ, לכ"ע אסור. ועוד, שלא נאמר גזרה זו, אלא באוצר. כדאמר' בפ' מפנין (קכ"ז:): ובלבד שלא יגמור את האוצר, דלמא אתי לאשווי גומות; שכן דרך מכבד אוצר, לפנותן מפני האורחים. ועוד דאם כן, טעמא דרבנן: דכבוד משום שבות הוא; מטעם זה: שמא יבא להשוות בידים. והוא הדין והוא הטעם: ברבוע. וא"כ, מהו זה שאמרו בשלהי ההיא סוגיא /שבת/ (צ"ה:): והאידנא דקיי"ל כר"ש, שרי לכתחלה? ומה ענין גזרה זו לדר"ש? ונראה: שהיתה כונת הרב, לומר: שהמכבד, מכין ליפות קרקע הבית, ולתקנה. ואעפ"י שהכבוד לאו פסיק רישיה; מ"מ הכונה שיש לו ביפוי הבית, ובתקונו: חשיבא כונה לענין השוואת גומות. אבל: ברבוע; אינו מכין ליפוי קרקע, כי אם ללחלח האויר, או שלא יעלה האבק. ולזה, אף אם אפשר שישוה גומות, מותר: שהרי אינו מכין לכך. ואשר אמרו: והאידנא, דקיימא לן כרבי שמעון, שרי לכתחלה: ארבוץ בלחוד קאי. אבל הכבוד, אסור; דהרי הוא כמכין. אלא שמפני שאינו מכין גמור, אינו כי אם שבות. זה נראה שהיתה כונת הרב ז"ל בזה. אבל כל שאר הפוסקים, שאסרו הכבוד, לא אסרוהו אלא משום פסיק רישיה. ומה שדקדקת מלשון: אעפ"י שמשיר בה צורות; דמשמע: ודאי משיר; חי נפשי, לא דקדקת יפה! שהרי בקרוד אמרו: משום דקא עביד חבורה. והכונה: שלפעמים עביד חבורה. דהא חשיב ליה רבי שמעון: דבר שאין מתכוין. ואף לפי דקדוקך, רצה לומר: אעפ"י שמשיר בה צורות, אינו עושה אסור, כיון שאפשר שלא ישיר. וכן אמרו, בפרק כל פסולי המוקדשים (ל"ג:): רבי שמעון אומר: יקיז, אעפ"י שעושה בו מום. וטעמיה: משום דהוה ליה דבר שאין מתכוין; כדאיתא התם בגמרא. וע"כ, יש לך לפרש: אעפ"י שאפשר שעושה בו מום. וכ"ש במה שאמרו: ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ; שאין הוראת זה הלשון: שעושה בודאי חריץ.

ומה שהבאת ראיה: ממה שלא אסרו: קרוד הבהמה מפני השרת השער; כמה פירש לך יפה, הרב רבי חסדאי נ"ר, טעם הדבר: שאין הקרוד והקרצוף, בסריקת ראש האדם: לפי ששערות הבהמה, קצרים ואין מתערבבין ומתקשרין, זה בזה. ולזה, אין נעקרין אלא אותן שנעקרו כבר; שגם בהעברת היד על גבה, יפלו כמה שערות נעקרין. ואין הקרוד: רק ליפותה, ולהעביר ממנה אבק ועפר, ואין ה"נ = הכי נמי, שבשערות צוארה, או בזנבה: שהם ארוכים. שאסור לסרוק, דהוי פסיק רישיה. ועוד היה אפשר לומר: ששערות הבהמה, גסים וחזקים; ואינם נעקרים בקל, כמו שערות האדם. וראה בעיניך: כמה אתה עביד דגזים: שלא היה די לך, במה שכתבת: דלא הוי פסיק רישיה; עד שכתבת: דתלישת שער בסריקה, לא שכיח ושריא אפילו לרבי יהודה: דאסר דבר שאין מתכוין; דמשום הכי, לא הזכירו בפרק שני דביצה: גבי קרוד, לרבי יהודה; אלא: דעביד חבורה. ולא אמרו: מפני שהוא תולש שער מעקרו. והנה לדברייך: הסריקה לרבי יהודה, מותרת בשבת; והחפיפה והפספוס, על כרחך: אסורין; כדאיתא, בפרק במה טומנין. ראה איך אתה מהפך הדברים!

עוד אמרת: שאף אם תהיה הסריקה, פסיק רישיה: מותרת; כפי סברת בעל הערוך ז"ל. דלא מודה ר"ש: בפסיק רישיה; אלא היכא דניחא ליה, ונהנה בדבר; אבל היכא דאזיל לאבוד, לא. וכתבת: שהאחרונים ז"ל הכריעו בראיות ברורות, כדבריו. ומן הראיות ההם, הבאת שתיים: ההיא דפרק לולב הגזול (ל"ג:), גבי: היו ענביו מרובין מעליו; דמקשי. והא מודה רבי שמעון וכו'? ומשני: כגון: דאית ליה הושענא אחריתי. וההיא: דעששית של ברזל, דבפ' אמר להם הממונה (ל"ד:). וכתבת: שע"פ סברא זו, נהגו לתחוב ולהדק בשבת, סתימת נעורת: בברזא שבצד הקנקן; אף על פי שאי אפשר בלא סחיטה, אלא שנזהרין שלא לתת כלי תחת הברזא, לקבל היין הנסחט, אלא שילך לאבוד. ע"כ. לו יהי כדברי בעל הערוך ז"ל, הנה בכאן: אסור: דנהנה בהשרת השער; כיון שהוא רוצה בהפרדת השערות המדולדלים והנקשרים, שהם נמנעי ההפרדה, בזולת השרה. א"כ, נהנה הוא בהשרה; ואין הסריקה דבר אחר, רק השרת השער, כמו שכתבתי למעלה, בפירושו ההיא דנזיר: דכל הסורק וכו'. ולא דמי: להדוק הברזא: שאין ההדוק תלוי בסחיטה, אלא שהסחיטה נעשית מאליה, מפני ההדוק. ואף על פי שנהנה בהדוק: כיון שאינה נהנה בסחיטה, והוא אינו מכוין לה, שרי; ואף על גב דהוי פסיק רישיה. וכן נמי, ההיא דפציעת חלזון (שבת ע"ה): שאין הוצאת הדם תלויה בנטילת נשמה; כיון שאינו נהנה בה, שרי; לפי סברת הרב ז"ל, ופירושו; אף על פי שנהנה בהוצאת הדם. אבל /כנראה צריך להוסיף: אם/ הוצאת הדם היתה תלויה בנטילת הנשמה, הנה היה חייב, גם מפני נטילת נשמה, אף על פי שלא היה מכוין בה; שהרי נהנה הוא בה, כיון שנהנה בהוצאת הדם, וא"א להוצאת הדם זולתה. וכן הוא הענין, בסריקה: שהרי נהנה הוא בהשרה. ואף על פי שהשערות הנושרות, אזלי לאבוד: מה בכך, כיון שהוא נהנה במלאכה ההיא! שהרי הנוטל צפרניו בכלי, אף על פי שאינו צריך לצפרניו, אלא אזלי לאבוד, חייב אפי' לר"ש: דפטר במלאכה שאינה צריכה לגופה; שהרי הנטילה היא המלאכה, וכן בשער. ואף על פי: שבהפשטה, נראה בפרק כל כתבי הקדש (ק"ז:): דכל שהעור אזיל לאבוד, לא מחייב בפסיק רישיה: כגון דשקיל ליה בברזי; התם היינו טעמא: משום דאין דרך הפשטה בכך, ואפילו במכוין לא מחייב, כמו שפרש"י ז"ל (בד"ה דשקיל). אבל בנטילת שער, וצפרנים, דרך נטילה בכך. ונראה לומר ג"כ: דהפשטה, לא הואי במשכן, רק לצורך העור. וא"כ, עקר מלאכת הפשטה היא, לצורך העור. וכל שהעור נפסד, פטור. אבל גזיזה היתה במשכן, שלא לצורך הצמר והשער; רק לצורך העור, כגון: בעורות תחשים. ועל כן, חייב כל שהוא לצורך גופו, אף על פי שאינו צריך לשער. ומלאכה הצריכה לגופה היא, ודמי: לחופר גומא, וצריך לגומא: חייב, אף על פי שאינו צריך לעפרה, ולכן, הסריקה אסורה מטעם: פסיק רישיה, אף לדעת בעל הערוך ז"ל. וכ"ש, שדברי בעל הערוך ז"ל: דחה אותם הרמב"ן ז"ל, והרבה מן האחרונים ז"ל. ומה שנהגו בהדוק ברזא, ולא חששו לסחיטה: לא מפני סברת בעל הערוך ז"ל, נהגו כן. אלא מפני סברת ר"ת ז"ל: דתרי מיני סחיטה נינהו: סחיטה דמשקין, וסחיטה דמים. סחיטה דמשקין, היא משום: מפרק; דהויא תולדה: דדש; כמו סחיטת ענבים. והא, כיון דלאבוד אזיל, אפילו במכוין, מותר: דלאו כלום קא עביד. דהא אמרינן בפרק תולין (קל"ט:): מסננין את היין בסודרין, ולא חיישינן: דלמא אתי לידי סחיטה; כדחיישינן בכמה דוכתי בכה"ג. והיינו משום: דאזיל לאבוד. וכן בפרק חבית (קמ"ה): הסוחט כבשים: אם לגופן מותר; אם למימיהן, חייב. וסחיטה דמים:

היא כעין כבוס, ואסירא משום: מלבן: בין אזיל לאבוד, בין לא אזיל לאבוד; כל שהבגד מתלבן בו. ובשאר משקין, כגון: יין ושמן; ליכא משום מלבן. אדרבה! לכלוכי מלכלכי. וכן הסכימו הרשב"א, והרבה מן האחרונים לדעת ר"ת בזה. וכבר קלסה הרמב"ן ז"ל לסברא זו, בחדושו במסכת כתובות; ודחה דברי בעל הערוך ז"ל, וסתר כל ראיותיו. כי ההיא דבפ' לולב הגזול: דאית ליה הושענא אחריתי, דבר פשוט הוא: שאינה ראייה של כלום. שהרי מעוט ענבי ההדס, אינו תקון בגוף ההדס: והאסור הוא מפני התקון שיש בו לצורך המצוה. וכל שאינו צריך לו למצותו, כגון: דאית ליה אחריתי, אין כאן תקון כלל. שהרי אין ההדס עומד ומיוחד, כי אם להריח בו, או לענין אחר. וא"כ, לא עשה שום מלאכה. והרי הממעט ענבי ההדס בחג, בשיש לו הושענא אחריתי, כממעט אותו בפסח: שלא שמענו בו שום אסור. ואף על פי שאפשר שיצטרך לו, והוי אז מתקן: כיון דאית ליה אחריתי, לא הוי פסיק רישיה, בתקון. אבל לרבי יהודה אסור: שאם יצטרך לו, הרי תקן כלי; ואף על פי שלא כיון לתקון, דהא אית ליה אחריתי, אסור. וההיא: דעששית של ברזל; ג"כ כתב הרמב"ן ז"ל, שאינה ראייה של כלום. דההיא, אביי אמרה מקמי דגמר מרבא: דמודה רבי שמעון בפסיק רישיה. ומשו"ה, אקשי' עליה, מההיא: דמילה בצרעת; דאיתמר מקמיה הכי, כדמפורש בפרק רבי אליעזר דמילה (קל"ג). ובתר הכי, מסקינן: דהואיל: וצרוף; מדרבנן הוא, והוא אינו עושה לשם כך, מותר; שאין לגזור כאן משום: מתקן; שהרי אינו נראה כמתקן. עכ"ל. ועוד יש לומר: דההיא ברייתא: דעששיות; רבי יהודה קתני לה ולדידיה, ליכא הפרישא בין פסיק רישיה, ללא פסיק רישיה: דבכולהו, דבר שאין מתכוין אסור אלא דס"ל לאביי: דלר' יהודה, כל דבר שאין מתכוין: מותר דאורייתא, ואסור דרבנן. ובמקד*ש, שרי: דאין שבות במקדש. ולהכי מוקי לה, לההיא: דעששיות, בשאין מתכוין. ומש"ה, מקשינן ליה, מההיא דמילה בצרעת, דאמר אביי: לא נצרכה, אלא לרבי יהודה. אלמא: דבר שאין מתכוין, לר' יהודה אסור דאורייתא. דלהכי, אצטריך קרא: דבשר; ושניה: דה"מ =דהני מילי=, בכל התורה כלה וכו': דבשאר אסורין הוא, דאית ליה לר": דבר שאין מתכוין, אסור דאורייתא. אבל הכא: צרוף; דרבנן הוא, כיון שאינו מכין: דבשבת: מלאכת מחשבת, אסרה תורה, ואין שבות במקדש. ויש גרסאות שם מוכיחות הפי' הזה. ומכל מקום, אף לדברי בעל הערוך ז"ל, קשה: מה ראייה היא לדבריו? שהרי התם, אם הוא פסיק רישיה: בצרוף; הנה נהנה הוא בו, אף על פי שאין מכין. והתם לא אזיל לאבוד, אלא א"כ יאמר: שהעששיות היו משל מקדש, ואין המצרף עצמו נהנה מהן. כההיא דפ' הבונה (ק"ג): דעביד בארעא, דלאו דיליה; כפי פירושו. ואם כן, נוכל ג"כ לומר: דאף אם הוא פסיק רישיה, שרי לר' שמעון: דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, כיון שאין המצרף מכין לצרוף, ולא צריך לו. ואף על גב דבעלמא, פטור אבל אסור; הכא אין שבות במקדש. גם הראיה, שהביא בעל הערוך ז"ל, מההיא דפ' הבונה (ק"ג): כגון דעביד בארעא, דלאו דיליה. אפילו לדבריו, אין משם ראייה: להתיר לכתחלה; דהא לענין חיוב חטאת איירי התם: אם חייב בכל שהוא, או בגרוגרת, וכמלא פי הגדי. ומ"מ, אפי' לפטור: אין משום ראייה כלל; דמשום מלאכה שאינה צריכה לגופה, פטור: כדעביד בארעא דלאו דיליה; ורבי שמעון היא. וכ"כ הרמב"ן ז"ל. וכן, ההיא דפציעת חלזון דפרק כלל גדול (ע"ה), פרשוה: משום מלאכה שאינה צריכה לגופה, לר' שמעון. ואף על פי דבההיא, רבי יהודה נמי איירי בה: דמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה; הכא, כיון דמקלקל הוא, פטור. דהכי אמרי' בההוא פ' /מסכת שבת/ (ע"ג): בחופר גומא, ואין צריך אלא לעפרה: פטור עליה. ואפילו לר' יהודה, דאמר: חייב

עליה; ה"מ: מתקן; אבל האי, מקלקל הוא. וכל ההיא סוגיא, לענין חיוב חטאת היא. ועוד כתב הרמב"ן ז"ל, דהתם הכי קאמרינן: דכיון דכמה דאית ביה נשמה טפי, ניחא ליה: הוא פוצעו בדרך שפשר שלא ימות. ואם מת, לא נעשית מחשבתו. והיינו דקרי ליה: מתעסק; ולא: פסיק רישיה הוא. וההיא דפ' רבי אליעזר דמילה (קל"ג): אי דאיכא אחר, ליעביד אחר: נמי לאו ראיא היא. דלאב"י בלחוד, פריך. ובודאי, הכי הוא. דאיך יקשה לרבא, דאמר: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות: דאיכא אחר, ליעביד אחר? כלומר: וכיון שאינו נהנה, לאו פסיק רישיה הוא. וכי סברא זו של בעל הערוך ז"ל, מוכרחת היא: עד שיקשה ממנה לרבא, על הסתם? ואף על פי ששמענו אותה, בתרוץ קושיא, לפי דבריו, אינה מוכרחת: עד שיקשה ממנה. וכל מקשה צריך להוכיח, ולאמת דבריו. ועוד, שהיה לו לפרש ולומר: ואפי' לרבא נמי: אחר, לא פסיק רישיה הוא, כיון דלית ליה הנאה. אלא ודאי, לאב"י בלחוד פריך. אלא שאעפ"כ, אין להוכיח מכאן: מדלא מקשי לרבא; משמע: דלדידיה, הוי פסיק רישיה; כנגד סברת בעל הערוך ז"ל. דא"ל: דהא דלא מקשי לרבא, משום דלא מצי לאקשווי ליה: מהכריחא; אלא מסברא, כמו שכתבתי. וכן ההיא, דבפ' כל כתבי (קי"ז), גבי הפשטת הפסח, כגון: דלא קבעי ליה לעור. ומקשינן: והא אב"י ורבא, דאמרי תרווייהו: מודה ר"ש: בפסיק רישיה ולא ימות? דשקיל ליה בברזי. התם היינו טעמא, כדפרש"י ז"ל: דאין הפשטה בכך, ולא מלאכה היא, אלא שבות. ואדרבה! משם נ"ל ראיא ברורה: לסתור דברי בעל הערוך ז"ל, המתיר לכתחלה: פסיק רישיה, באזיל לאבוד. דהא התם, עור נפסד, שהוא עקר ההפשטה. דהא חשבינן ליה: דבר שאין מתכוין; משום דלא בעי לעור, ולא מכוין להפשטה בשביל העור, אף על פי שמכוין להפשיט, בשביל בשר. והיינו משום דלא דמי: להפשט אילים ותחשים, דמשכן. וכי שקיל ליה בברזי, אמרינן: דלא הוי מלאכה, אלא שבות. כדקתני בברייתא /מסכת שבת/ (קט"ז): אם מצילין תיק הספר עם הספר, לא נפשיט את הפסח, מעורו? ואמרינן נמי: מי דמי? התם: טלטול; הכא מלאכה. ושקלינן וטרינן בהא, טובא. אלמא: בהפשטת הפסח, איכא אסורא דרבנן: אלא שמתירין אותה, משום צורך גבוה. ולדברי בעל הערוך ז"ל, הוא מותר גמור. וזו סתירה לדבריו. ואם נאמר: שפסיק רישיה איכא מלאכה גמורה, אף על גב דאזיל לאבוד: הכא היינו טעמא, דהוה שבות גרידא: משום דאין דרך הפשטה בכך; כמ"ש בסמוך. וכן ההיא (שם /מסכת שבת/ ק"כ): דנר שעל גבי טבלא: מנער את הטבלא, והיא נופלת. ואם כבתה, לאו פסיק רישיה הוא. דהא תרגמה הרשב"א ז"ל: בנר שעוה. גם מורינו הרב רבינו נסים זצ"ל כתב, בפ' ההלכות שלו, וז"ל: פ' דוקא בנר של חלב, או של שעוה. דאלו בנר של שמן, כיון שא"א שלא ישפוך מן השמן, וקיי"ל (ביצה כ"ב): דהמסתפק מן השמן שבנר, חייב משום מכבה. פסיק רישיה הוי, ואסור: דהא א"א בלא כבוי. עכ"ל. ובודאי, הכי הוא! דאי בנר של שמן, דהוי פסיק רישיה, אלא שטעם ההתר הוא: מפני שאינו נהנה, כיון שנופל. והלא עדיין נהנה הוא: שהרי תשאר הפתילה; וגם מן השמן, אפשר שישאר בנר: שלא ישפוך הכל. ואם לא כבה, היה הכל כלה. דהא על כרחיך, הכי אית לך למימר, לפי סברא זו, באידך: דנר שאחורי הדלת: דלייט עלה רב. ומפרשים בגמ', טעמא: משום דהוי פסיק רישיה. ומה שאמרת: דבנר שאחורי הדלת, דדעתיה עלויה: ניחא ליה שתכבה, כחס על השמן והפתילה. אבל בנר שעל הטבלא, הואיל ושכחה שם: ודאי נתיאש משמנה ומפתילתה, ולא חשיב להו כלל. אדרבא! איכא מסתברא! דבמניח לדעת, מתיאש ממנה. דאין עומד ומצפה, מתי תכבה נרו. אבל בשוכח, הוה ליה יאוש שלא מדעת. ופ' נר שאחורי הדלת: פותח ונועל; ואם כבתה, כבתה. נראה לי, שרש"י ז"ל דפירש שפסיק רישיה הוא: שהרוח מכבה; לא ברוח הנכנס דרך הפתח קאמר; דאם כן, לא ה"ל למימר אלא: פותח אדם דלת כנגד הנר; ואם כבה, כבה; כדאמרינן: פותח אדם דלת כנגד המדורה. והוה ליה לאפלוגי בהא נמי: בין רוח מצויה, לרוח שאינה מצויה; דהכי שייך לאפלוגי: בכבוי; כמו בהבערה. אלא רש"י כיון: לרוח המתעורר

בנדנדוד הדלת, ובפתיחתו. שהרי זה: כמניף במניפה בפני הנר, כדי לכבותו. וכאן ג"כ, הדלת הוא כמניפה. ואף על פי שאינו מכוי, פסיק רישיה הוא. מעתה, אין אנו צריכים, למה שכתב הרשב"א ז"ל. וגם לא שיפול הנר. ולא לפי ר"ח ז"ל, שפירש: שבפתיחת הדלת, תגע הדלת בנר הקבוע בכותל שאחורי הדלת, ויכבנו. ואתה, חוץ מכבודך, לא הבנת פי' רש"י, ובלבלת הכל. וחלמת חלום עוד: שאין דלתותינו, כדלתותיהם. והארכת בזה פתרונות, כדי להתיר בדורך, הדברים שנאסרו מתלמוד. מרי חלמא לשנאך, ופשריה לערך. ועוד ראי' לסתור דבריך, מדאמרינן בפ' במה טומנין (נ'): במאי אוקימתא, להא דתניא אסור: כר' יהודה. אימא סופא: אבל פניו ידיו ורגליו, מותר. והא קא מעבר שער? משמע: דלרבי שמעון, ניחא ושרי. ואמרינן עלה: דבאהלא, אסיר: דהוה פסיק רישיה. ואם אתה אומר בסריקה: דכיון דלא ניחא ליה בנשירת שער, ושימרט ראשו, וגם שהשער אזיל לאבוד; משום הכי שרי. כ"ש שתאמר כן: בפניו ובזקנו. וא"כ, הך סוגיא הוי תיובתא!

ואחר שנתבאר סתירת דברי בעל הערוך ז"ל: המתיר לכתחלה פסיק רישיה, בדלית ליה הנאה מיניה: הנה, אם השרת השער בסריקה הוי פסיק רישיה, כדברי רש"י ז"ל, וסיעתו; אין דרך להתיר הסריקה בשבת בשום פנים! וכבר כתבתי למעלה: שאף לדברי בעל הערוך ז"ל, אסורה. ונמצא לקצת מחברים ז"ל, כתוב בפשיטות: אסור הסריקה. ובתוכם הגאון רב אחא משבחה ז"ל, שדבריו מקובלים כאלו נכתבו בתלמוד, כתב בשאלות (בפרשת אחרי מות): ואי מתרמי טבילותא בבי שמשי דשבתא, דלא אפשר למסרק: משום דאתיא לאתורי שער: חופפת ביממא, וטובלת בליליא. ע"כ. גם בספר המצות לרבינו משה מקוצי ז"ל, כתוב בהלכות נדה, וז"ל: וטוב ונכון לאשה החופפת מערב שבת, וטובלת למוצאי שבת: שתרחץ מערב שבת, כל גופה, וראשה; ולמוצאי שבת: תחמם קדרה גדולה, מלאה חמין, ולשפשף במ גופה בידיה; גם תסרוק ראשה, במסרק. ואם הוא י"ט במוצאי שבת; או שחל טבילתה, ליל שני בשבתא, והרי שני ימים טובים ארעו: באחד בשבת, שאינה יכולה לרחוץ בחמין כלל, ולא לסרוק כלל ראשה: אז תרחץ בחמין בערב שבת, ותחוף ותסרוק; ותשמור עצמה בימים שבנתיים, כל יכולתה: מן הטנוף וכו'. ע"כ. וזה הלשון בעצמו, כתוב בספר התרומה. ולא נמצא לשום פוסק ומחבר: שיתיר סריקה. ומעולם לא היה נודד כנף, ופוצה פה להתירה: עד שקמת. והעדות שהעדת: שראית בקטלונ"א, בעיר חכמים וגדולים: שהכלות והבחורות היו סורקין ראשיהם, ולא היו מוחין בידם; גם אני מקטלונ"א כמוך. ועירי, היתה עיר גדולה לחכמים וגדולים, יותר מעירך. ומעולם לא ראיתי, ולא שמעתי: מי שיהיה חוכך להתיר הסריקה, ולא מי שיפרוץ בה במעשה: גם בחור, גם בתולה, יונק עם איש שיבה! ואף טלטול המסרק, היה להם כטלטול כלי שמלאכתו לאסור! רק שהבחורות מתקנות מעט שער ראשן, בכלי העשוי משערות החזיר. והדבר ידוע, שאין בו משום השרת שער, או: דלא הוי פסיק רישיה 4 גם מבין ריסי עדותך נכר: שגם בעיר ההיא היתה הסריקה אסורה להם, שהרי לפי דבריך: לא ראית רק מהבחורות והכלות. אבל האנשים, לא היו סורקים. כי אם היה אחד סורק בה, היית מעיד גם על האנשים, ולא היית כובש עדות. ואם לא מיחו החכמים והגדולים שהיו בה, על הבחורות והכלות, אולי היה לפי שלא היו מקבלות מהם: ומוטב יהיו שוגגין, ואל יהיו מזידין. כדאמרינן גבי תוספות ענוי דיום הכפורים, במסכת (יומא) [שבת קמ"ח:].

כבוד הצריות חבל באיסור תורה ודאי לא התירו
משום כבוד הצריות כדאמר' בפרק מי שמתו כל מקום
שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב . ומסתברא
דלר' שמעון כי היכי דמלאכה שאינה לריכה לגופה
אסור לרשות הרבים מדרבנן ה"ה לכרמלית דאסור דכל
מאי דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון ולכל מילי דרשות
כרמלית לגמרי עשאוהו כשל תורה חלה דכרמלית
התירו לגבי מת' ולא לרשות הרבים משום דלפעמים
חתי לאיסור תורה כגון במלאכה שצריכה לגופה חבל
בכרמלית אי אפשר לאיסור תורה והיינו טעמא דשרו
כלאים דרבנן התם בצרכות משום כבוד הצריות הוחיל
וכלאים דאורייתא ודרבנן שני עניינים חלוקין דאי
משחלי ושרו חבל כבוד הצריות ליכא איסורא חלה
מדרבנן חבל בהולאה דרשות הרבים דזו וזו הולאה
היא אי חתי למשרי בהולאה שאינה לריכה לגופה
חתי למיעבד בצריכה לגופה . ומהאי טעמא נמי לא
שרו קבורה ציוס הכפורים ושבח ע"י עממין דלא
ייתי למיעבד בישראל וי"ט ראשון שרו משום דלא
חמיר כולי האי ולא גזר צי' כולי האי כי היכי דלא
לישתכי תרי יומי דאין ראוי לשחותו למחר לקבור ע"י
ישראל כיון שזה י"ט וזה י"ט דהוא לי' כמכוין מלאכתו
לאותו יום וכמחלל עליו י"ט שני . וא"ת והיאך אפשר
דכל מה דאסרו חכמים בר"ה אסרו בכרמלית דהא
אמר' צפ"ק גבי כרמלית היא גופה גזירה ואין ניקום
וגזר גזירה לגזירה . וי"ל דהתם הוא במלתא דשרי לגמרי
ואין בעלמא דמיון למלאכה כלל כגון עומד בדרשות היחיד
ושותה בדרשות הרבים שאין בעלמא של דבר זה
דמיון מלאכה כלל חלה גזרה דילמא חתי לאפוקי
האי מהאי כהא שרו בכרמלית לעמוד צו ולשתות בדרשות
היחיד או בדרשות הרבים חבל בכל שהוא משום מלאכה
לגמרי השוו דצריכה, חדע לך שהרי אין חלי שיעור
מותר בכרמלית ולא הי' מי שאמרה. זו היא שיטת הרא"ה ז"ל:
והא דתניא פטור דאפיק חלי זית ממנו גדול . פי'
ומינה דלרב נחמן דוקא אחת משלש הוא
דמחייב כיון דלמלא' לשיעורי' דאי משתקיל חפי'
פורתא חזלה לה עומאה חבל אחת מארבע לא . וה"ה
דלרב נחמן דאוקמה באפיק חלי זית ממנו גדול דמאי
לאוקמה בדליכא חלה חלי זית חלה דהא עדיפא לי'
ומ"מ אפילו במת גדול במוליד כזית חייב דהא חשיב
לעמויי ומדחשיב לאפוקי למעוטי עומאה חשיב לענין הולאה
הוחיל והוא שיעור דעומאה מה שאין כן בשאר איסורין
ומתני' ר' יהודה היא :

מחלוקת

בד חבל בכלי דברי הכל חייב . פרש"י
ז"ל משום גזוז שאע"פ שאינו לריך לגיזה
הוחיל והוא לריך ליפות עלמו גיזה זו חף בזה
חייב משום גזוז דומיה דגזוז את השלח שהוא חייב

משום גזוז ואף במקום שאינו לריך לגיזה חלה שישאר
העור חלה שער כדי שיהא ראוי לעיצוד . וי"מ דחייב
משום עוקר דבר מגידולו ולא מיחזור דהיה חולדה
דקולר ואין קצירה חלה בגידולי קרקע כדמשמע בהדיא
בפר' כלל גדול ועוד שאין ליחייב משום קולר חלה
כשהוא לריך לעלים מה שאין כן בזה , ורבי' יהונתן
ז"ל שפי' דאע"ג דקא עביד בכך שינוי מחייב ר' אליעזר
משום חולס אפשר דלפי' רש"י ז"ל כיון דחולס היא
חולדה דגזוז וכמו שפי' הוא ז"ל :

אבל

לחברו דברי הכל פטור . פי' רש"י ז"ל דלא
מיזדמנא לי' מילתא ליטלן יפה חלה כלי ,
ורבי' יהונתן ז"ל פירוש דאין דרך בני אדם בכך משום
מיאוס :

אמר

רב יהודה שתיס . כלו' דמלא פי הזוג שתי
שערות ניסכו :

ומודים חכמים לר' אליעזר במלקט לבנות מתוך
שחורות . שאפי' על שער אחת חייב דאפי'
באחת הוא מקפיד שלא יהא נראה כזקן ודבר זה אפי'
בחול אסור משום שנאמר ולא ילבש גבר שמלת חשה
דמתרגמי' לא יתקן גבר בתיקוני איתתא והגשים
מתקנות עלמן בזה ומקפידות וטעלות חפי' שער ח'
לבן מתוך שחורות שלא יתגנו בעיני בעליהן והילכך
הזכרים אסורים :

והוא

שפירשו כלפי מעלה ומעלות אותו . פי'
למעלה ללד הגוף במקום שדבק הצפורן בצפרו :
מתני' **וכן** הגדולת וכן הפוקסת . פי' הרא"ה ז"ל
דפוקסת היא שלוקחת חלק משערה ושזרת
אותו וכן עד ג' פעמים ואח"כ עושה משלשתן כמין חבל
וזו היא הגדולת :

[דף ז"ה ע"ה] **וחכמים** אומרים אחד זה ואחד
זה חין חלה משום
שבות . וא"ת הכא משמע דאפי' בחולב כדרכו ליכא
חלה איסורא דרבנן ואלו התם בכחוצות אמרי' גונח
יונק חלב כדרכו ופרישנא טעמא משום דהוא לי' מפרק
כלאחר יד ובמקום לערא לא גזרו רבנן דמשמע הא
חולב כדרכו ליכא איסורא דאורייתא והיה חלה ודאי
אליבא דחכמים הוא . וי"ל ודאי דאפי' בחולב כדרכו
ליכא חלה איסורא דרבנן חלה דאפי' במקום לערא
לא התירו חלה שלא כדרכו , והא דמחייב ר' אליעזר
מלקות צי"ט על החולב והמחבץ והמגבץ חע"פ שהן
חובל נפש מיירי בשל כותי דקפיד עליו' דלא אפשר לי'
למיכל , דכתיב האי גונח לא אמרי' הוחיל כדאמר'
בפר' שני די"ט חזין אי כי יכבי' ריפתא ליטוקא
ולא קפדי שרי ואי לא אסור כן פי' הרא"ה ז"ל :

חולב

חייב משום מפרק . מחבץ חייב משום בורר
מגבץ חייב משום בונה , פי' והיינו לר'
אליעזר

והוא צריך לצרירה ואינו דומה לחופר גומא שאין שם המלאכה בחפירה רק הצנין (*):

הגה"ה

והנה לפי דברי ראשונים הנ"ל דבורר פסולת מתוך אוכל המלאכה הוא בפסולת הנדחה. הבורר מקצת פסולת ודאי חייב דאף שהאוכל עוד לא נתברר מ"מ הפסולת שלקח מהכרי נתברר ונדחה. ואי משום שהכרי עוד לא נתקן לגמרי לא איכפת לן בזה כנ"ל אות ה'. וא"כ לימא לדר' יודן בירושלמי וניחא גמ' יידן דמלאכת זורה הוא ג"כ משום ברירת פסולת:

(ו) **ובזה** יתיישב הקושיא באות ב' על

המוס' שכתבו דמין שחפץ לאכול חסוב אוכל ושאינו חפץ לאכול חסוב פסולת וסיימו וכן משמע בירושלמי ובירושלמי לא נזכר מזה. ומשמע דלעולם חייב הבורר מין אחד מחבירו. וכן מוכח בתוספתא הנ"ל. והנה עוד יש להקשות יותר דהא בירושלמי אמר ובלבד שלא יברור כל המין ומשום שאם בורר כל המין נהי דמין שבורר רוצה לאכול לאלתר מ"מ חייב על מין שני. שמין שבורר חסוב ג"כ כפסולת לגבי'. אבל אי אמרת דרק המין שרוצה הוא חסוב אוכל והשני כפסולת מה איכפת לן בשני שנתברר ואינו אוכלו לאלתר כיון שהשני הוא כפסולת וגבי בורר אוכל מתוך פסולת אין לחלק כלל בין בורר מקצת בין בורר כולו. אך לפימ"ש יש ליישב דהנה מ"ש אות ו' בשם הרמב"ן בנזיל צפרניו לחיקון גופו או ליפות עצמו חסוב צריך לגופה אין כן דעת המוס' ז"ד: ד"ה אבל שכתבו להדיא דהנוטל צפרניו בכלי דחייב היינו לר'

דודאי הטעם משום דלא חסוב מלאכה כלל דודאי הכרי מחוקן קצת בהפרשת מקצת הפסולת ואין פת שיש בו פסולת מעט גרוע כמו אותו שיש בו פסולת הרבה. ועוד דבשבת ק"ג: גבי שני חוטין צבגד ושני צמים צנפה דחייב כתב רש"י בד"ה שם משמעון משום דיש שמקיימין כך לפי שאין אדם אורג בגד ציום אחד ועושה נפה צבת אחת ועושה כדי קיום שלא יהא נסתר מאליו. הרי דאף דשני חוטין לא חזי למידי וכן שני צמים צנפה מ"מ כיון שלפעמים אינו עושה צבת אחת יותר חייב א"כ בצריר צרורות כל היום אף שעדיין לא נתברר כל הפסולת. מ"מ ודאי אין דרך לישב כל היום ולילה ביחד עד שיתברר הכל ולמה אינו חייב בצריר כל היום. אלא ודאי משום דעדיין לא חסוב מלאכה כלל. דלא יקרא בורר כלל רק כשיהיה מצורר. וגבי אורג שני חוטין דמ"מ מלאכה הוא אלא דעדיין אינו שיעור הראוי ואין בו חשיבות לזה מועיל מה שאינו עושה צבת אחת יותר. אבל בבורר צרורות כל היום ולא צריר כל הפסולת עוד לא צריר כל הכרי כלל. דכ"ז שיש בו פסולת לא חסוב צרירה. והנה מוכח מירושלמי דמלאכת בורר פסולת מתוך אוכל הוא באוכל שהבורר מפסולת דאם נימא דמלאכת בורר הוא בהפסולת שהבורר ונדחה מהאוכל מה לי אם עוד נשאר פסולת בהכרי הרי סוף סוף הפסולת שהבורר הוא מצורר ומופרש לעצמו. אלא ודאי דהמלאכה הוא בהאוכל וכיון שהאוכל עדיין אינו מצורר ומופרש לעצמו לא עשה מלאכת בורר כלל:

(ו) **אבל** צעה"מ צפ' האורג כתב וז"ל כל ל"ט מלאכות שנמשכן כולן ה' בהם צורך לגופן חוץ מן הזורה והבורר שהוא זורה המון מן הגורן ובורר הצרורות מן הכרי וזה עיקר מלאכתן לדחות המון והצרורות וכן חייב עליהן ועל כל תולדה שלהן עכ"ל. ומבואר דס"ל דמלאכת בורר פסולת מאוכל המלאכה הוא בפסולת הנדחה ע"כ חסוב אינו צריך לגופן שהרי אינו צריך להפסולת. דאי כדעת הירושלמי דהמלאכה הוא באוכל שהבורר א"כ צריכה לגופה היא. אלא ודאי המלאכה היא בפסולת הנדחה. ובאמת דברי צעה"מ אלה הם חידוש גדול שנשתנה דין זורה ובורר משאר מלאכות והוא דעת יחידית. אך ראיתי לרמב"ן שם [קו]. בחידושו וז"ל. הנוטל צפרנים בכלי וכן שפמו שהוא חייב משום תולדה דגוזז אעפ"י שאינו צריך לגוף הצפרנים והשיער מלאכה צריכה לגופה נקראת וכן הזורה והבורר ומאן דשקיל אקופי מגלימא עכ"ל. והנה מבואר שגם הרמב"ן סובר זורה ובורר המלאכה היא בפסולת אלא דמ"מ חסוב צריך לגופה אף שהמלאכה הוא בפסולת והחיקון הוא בכרי דומיא דנוטל צפרנים וכו' דאף שהגזיזה הוא בהצפרנים ושיער והחיקון הוא באדם. חסוב צריך לגופה. כיון דמ"מ צריך לגזיזה. וכמ"ש עוד שם הרמב"ן וז"ל וכבר רמזתי לגוזז ונוטל שער וצפרניו בין לחקן גופו וליפות עצמו ובין לצורך השיער והגזיזה כולן מלאכה הצריכה לגופה הוא מפני שהכל דבר אחד והנטיילה הוא המלאכה משא"כ בחופר גומא שהצנין בקרקע וע"ש. והוא הנקרא מלאכה. ולפי"ז אין צ"ל שנשתנה דין זורה ובורר משאר מלאכות אלא דאעפ"י שהמלאכה הוא ברירת הפסולת וצריך לאוכל חסוב צריך לגופה כיון שהמלאכה היא הצרירה

יהודה דאמר משאלל"ג חייב עיי"ש ד' ולפי"ז מוכח דצריכה נחש המלאכה באוכל אף שזורר הפסולת וכדעת הירושלמי דאם לא כן זורר פסולת הא הוא משאלל"ג. ולומר דנשתנה דין זורה וזורר משאר מלאכות כדעת הבעה"מ ודאי דוחק לומר כן. ואף דבדף ז"ד. כתבו דמלאכה שא"ל לגופה קרי כשעושה מלאכה וא"ל לאותו צורך שהיו צריכין לה במשכן אלא לענין אחר. וא"כ כיון דבמשכן הי' צריכין לסממנין דהיינו אוכל והוא צריך לאוכל הרי חשוב צריך לגופה. ליחא שהרי תוס' שם כתבו הטעם כי הצורך שהיתה מלאכה נעשית בשבילה הוא גוף המלאכה. וא"כ כיון שהצורך באוכל הרי גוף המלאכה באוכל ולא בפסולת וכדעת הירושלמי. וא"ל לפי גמרא דידן דמלאכת זורה הוא צירור פסולת ואף שעדיין נשאר צירור דס"ל לגמ' דידן דחשוב זורר ואף שלא צירר כולו דמ"מ הזורר האוכל קצת שאין צו פסולת כל כך כמו בתחלה. ועוד דאחרי מעשיו אי שקיל גם פסולת הנשאר יעשה צורר ע"י לקיחת פסולת זה. ועי' ז"ד: דהי' שני זיתי מת צבית והוא"ל אחד לכ"ע חשוב אהני מעשיו עיי"ש בתוס' ובחי' הר"ן. וא"כ קשה לפי גמרא דידן האך הותר לצרור אוכל מאוכל לאכול לאחור הלך מין שני אינו אוכל לאחור. ואף שאינו זורר כל המין הלך לפי גמרא דידן אין חילוק כנ"ל *):

ע"כ ז"ל דלפי גמ' דידן
אפי' זורר כל המין פטור. ובבלי לשיטתו וירושלמי לשיטתו. דהנה בעיקר צריכת מין אחד מחזירו דחשוב מה שמזכיר מין אחד מחזירו כמזכיר אוכל מתוך פסולת היינו דרך משל שמעורבים צטנים ושקדים חשובים צטנים לגבי שקדים פסולת צמה שאינם שקדים. וכן להיפך חשוב שקדים לגבי צטנים פסולת צמה שאינם צטנים. ואל תחמה ע"ז שכל אחד יקרא אוכל לגבי חזירו דמצינו כיוצא בזה בענין דישה שהמלאכה היא צמה שמפרק האוכל מתוך הקליפה שהיא הפסולת. ועי' צשיטה

מלאכת הבגד. חורה וזורר הוא צורך זה עצמו שהי' במשכן. רק הביא הראי' מנוטל שערו וצפרנו. ואי ס"ל כרבי"ש א"כ גם מנוטל שערו וצפרנו אין ראוי דומיא דזורה וזורר. אלא ודאי לא ס"ל כרבי"ש ומ"מ חשוב נוטל שערו וצפרנו צריך לגופה אף שהמלאכה בשער והצורך באדם. כ"כ נוכל לומר צורה וזורר שהמלאכה צורך והצורך בתצורה מכל מקום חשוב צריך לגופה. ע"כ הג"ה:

מלאכה וא"ל לאותו צורך שהיו צריכין לה במשכן אלא לענין אחר. וא"כ כיון דבמשכן הי' צריכין לסממנין דהיינו אוכל והוא צריך לאוכל הרי חשוב צריך לגופה. ליחא שהרי תוס' שם כתבו הטעם כי הצורך שהיתה מלאכה נעשית בשבילה הוא גוף המלאכה. וא"כ כיון שהצורך באוכל הרי גוף המלאכה באוכל ולא בפסולת וכדעת הירושלמי. וא"ל לפי גמרא דידן דמלאכת זורה הוא צירור פסולת ואף שעדיין נשאר צירור דס"ל לגמ' דידן דחשוב זורר ואף שלא צירר כולו דמ"מ הזורר האוכל קצת שאין צו פסולת כל כך כמו בתחלה. ועוד דאחרי מעשיו אי שקיל גם פסולת הנשאר יעשה צורר ע"י לקיחת פסולת זה. ועי' ז"ד: דהי' שני זיתי מת צבית והוא"ל אחד לכ"ע חשוב אהני מעשיו עיי"ש בתוס' ובחי' הר"ן. וא"כ קשה לפי גמרא דידן האך הותר לצרור אוכל מאוכל לאכול לאחור הלך מין שני אינו אוכל לאחור. ואף שאינו זורר כל המין הלך לפי גמרא דידן אין חילוק כנ"ל *):

הגה"ה

ואין ליישב לפי שיטתם שיחבאר לקמן אי"ה צביאור מלאכת זורר ס"ק א' אות ט"ז דהסוגיא מיייר צורר פסולת מתוך אוכל והכי נמי צורר אותו שאינו חפץ לאכול. וא"כ ממ"נ אין איסור צירור מין חזירו. משום זורר פסולת מתוך אוכל לא שהרי מין שני אוכל וגם לא משום צירור מין שזורר דהי' אוכל מתוך פסולת ודו"ק. דליחא שהרי תוס' כתבו דז"ה זורר ואוכל אוכל מתוך פסולת. דכשהפסולת מרובה הי' אוכל מתוך פסולת דרך צריה עיי"ש דלעולם הי' דרך צריה כשזורר מין המועט. וה"נ בשני מיני אוכלין דמיירי בפסולת מתוך אוכל דרך צריה ע"כ לומר שמין שזורר הוא המועט דאל"כ יהי' דינו כאוכל

מתוך פסולת דמותר אפי' לאחר זמן. וכיון שכן אפי' משום צירור מין שזורר יחייב אף דהי' אוכל מתוך פסולת כיון שאוכל המועט. צריכת אוכל מפסולת. וכ"כ בתוס' יבמות קי"ד. וז"ל ע"כ הג"ה:

חולב אדם עז למוך הקדירה אכל לא למוך הקערה וכ"ז משום דכשחולב למוך הקדירה הי' משקה לאוכל ואוכל הוא ואין זה זורר אכל לא למוך הקערה דזורר משקה מאוכל ודומה לדש שזורר אוכל מתוך פסולת עכ"ל. והנה המחבץ דחייב משום זורר שמזכיר הגבינה מתוך הנסיוני ואף דהנסיוני ג"כ אוכל ולדעת רוב הפוסקים צמין אחד שמזכיר אחד מתוך השני והשני ראוי ע"י הדחק לא חשוב זורר אפי' צדברים לחיס. ומה שחילק הרצ המגיד ריש הל' שציתת עשור [פ"א ה"ג] בין צדברים לחיס היינו לשיטת הרמב"ם כמו שביארנו בס"ק כ"ד אות ז' צביאורנו למלאכת זורר. וע"כ לומר דכי היכי דמפרק משקה מאוכל חשוב זורר אוכל מתוך פסולת כדברי תוס' הג"ל ה"נ זורר גבינה אוכל מתוך הנסיוני [ואו לשיטת המפרשים] נותן קיבה צחלב הוא זורר הגבינה אוכל מתוך החלב משקה חשוב ג"כ זורר אוכל מת"פ. ואם הי' משכחת מפרק אוכלין מתוך הקליפה משקין הי' חשוב ג"כ דש. והיינו דמשקה חשוב פסולת לגבי אוכל צמה שהמשקה אינו אוכל והיינו מחבץ. ואוכל חשוב פסולת לגבי משקה צמה שהאוכל אינו משקה והיינו חולב וסוחט. וא"כ כמו כן נוכל לומר גבי שני מינים דנחשב צריה דכ"א חשוב פסולת לגבי חזירו. ואז"ל כלל משום דאחד רוצה לאכול ולא השני ע"כ חשוב זורר רק משום חילוק המינים לצד כ"א ואחד נחשב פסולת לגבי השני כנ"ל. ומה שהוצרכו תוס' לומר דאותו שאינו חפץ צו חשוב פסולת לגבי אותו שחפץ לאכול. היינו דבסוגיא מצואר דבדין זה יש חילוק בין אמ"פ בין פמ"א והק' להתוס' הא לעולם הי' אוכל מתוך פסולת ופסולת מתוך אוכל כיון דכל אחד נחשב פסולת לגבי השני. ע"כ מתרצים משום דזה שאינו חפץ לאכול וכו' והיינו. דהנה יסוד זה שכל אחד נחשב פסולת לגבי השני למדנו מחולב שחייב משום מפרק חולדה דדש. ושם קמ"ה. כצשים שסחטן לגופן מותר ופירש"י אם לאכול הכצשים ממשקה הצף עליהן והנבלע בהן מותר לכתחלה דלא מפרק הוא הואיל ולא למשקה הוא צריך ע"ש. והטעם דאף דבשאל"ז לגופה לר' יהודה חייב ואפי' לר"ש איסורא מיהא איכא מ"מ כיון דחיוז דש משום שמפרק האוכל מן הפסולת שעליו וכיון שהוא צריך לכצשים שעל המשקה ולא למשקה אי אפשר שהמשקה יחשב אוכל והכצשים פסולת. והכי נמי בשמעמין כיון שזורר מין אחד מחזירו כדי לאכול האחד וכיון שכוונתו רק לאכול מין האחד אי אפשר שהשני יחשב אוכל והראשון פסולת ע"כ רק אותו שרוצה חשוב אוכל. אכל טעם הצריה משום חילוק המינים משום זה חשוב כל אחד אוכל לגבי השני. רק בחפץ לאכול אחד ולא השני אי אפשר שהשני יחשב אוכל והראשון פסולת ע"כ רק אותו שרוצה חשוב אוכל י. וע"כ שפיר מחלק בסוגיא בשני

ה עי' רש"י צ"ה. ד"ה המחבץ. ובמלאכת זורר ס"ק כ"ד.
ו ע"ע במלאכת זורר ס"ק כ"ד אית א' בהגה"ה.

ד להלן אות ח' דייק מדברי רש"י צ"ד: דנוטל ציפרנו חשוב מלאכה הצריכה לגופה.

כפי מחשבתו חלל מהא דחק קפיוא בקבא
ל"ע עוצא זהשי"ת יאיר עיניו צתורה"ק].

סימן מט

בדברי הרמב"ן ז"ל בענין

מלאכה שאצל"ג

כתב הרמב"ן ז"ל בשבת דק"ו דחוצל ולריך
לדמו הוי מלאכה הצריכה לגופה
אע"פ שאינו לורך לגוף הנחצל כמילה וכיו"צ
ע"ש באורך, וכתב עוד וז"ל וא"ת הרי אע"פ
מלאכה שאצל"ג היא דומיא דחופר גומא
וא"ל אלא לעפרה, לא תענה דזה שהחצלה
בכאן היא הדם עלמו שהוא לריך, ובצר
רמזתי לגוזז ונוטל שער ופירו זין לתקן
גופו וליפות עלמו וזין ללורך השער והגזזה
כולן מלאכה הצריכה לגופה היא מפני שהכל
דבר אחד והנעילה היא המלאכה משא"כ
בחופר גומא שהזנין בקרקע הוא והוא
הנקרא מלאכה עכ"ל, וביאור דבריו הקדושים
ז"ל הוא דכל היבא שהוא דבר אחד והמלאכה
הוא הפרדת קלתו מקלתו התם המלאכה
נעשית בשני החלקים שזה נפרד מזה וזה
נפרד מזה ואם באחד מהחלקים הוא ללורך
נחשב מלאכה הצריכה לגופה ומשוי"ה בגוזז
שענינו הפרדת השער מהשלח וזה נעשה
בהשער ובהגוף שמחוצר בו, נקרא שהמלאכה
נעשית בשני החלקים וסגי בשלריך לגופה
באחד מהחלקים, וכן חוצל יסוד מלאכתו
הוא הפרדת חלק מהצט"ח [דודאי אם יחתוך
אחד מאיצריו נקרא חוצל וה"ה הולאת דם
נקרא חוצל מחמת הפרדתו חלק מהצט"ח]
וסגי בשהוא ללורך אחד מהחלקים, חלל
חפירת גומא אינה מלאכה מחמת שהוא
מחתך בעפר ומחלקו, אלא מחמת שנעשה
כותל שהרי אם יעשה כותל ע"י הנחת אצנים
ועלים ה"ז צונה גמור אע"פ שאין שם ענין

האמנם יש לפקפק בזה. דלחוחו תיקון
של הולאתו מכלל ספר שאינו מוגה
לא נחון כלל השני זיינין וסגי במחיקת החית
שאילו לא נשאר שני זיינין ה"י ג"כ נותר
להשכותו וכמש"כ מרן הגרעק"א ז"ל שם
שבאם נמחק כל האות אין בזה איסור
להשכותו כיון שע"י זה לא יצא לידי שבוש.
ונמלא שותן השני זיינים אינם פועלים
תיקון הספר רק מחיקת הגג מחקן ומ"מ
י"ל כיון דעכשיו מחוקן הוא לקריאתו ע"י
שני הזיינין חשובים הם ונחשבים מלאכה
גמורה גם כשלא נגמרו החגין, שהרי אותה
טענה יכולין לעטון גם אדברי רבא שאמר
שנעלו לגגו ד' ועשאו ריש והתיקון בזה
פירש"י ז"ל לפי שהולאו מכלל איסור
להשכותו והרי ההלכה מאיסור להשכותו היא
ע"י המחיקה בלבד ולא בשביל שנשאר ריש
דאפילו אילו מחה כל האות ה"י ג"כ נותר
להשכותו כיון שכבר לא ישתבש בו [רק
שיחסר הצנה כשחסר האות] וכנ"ל אע"כ
דמ"מ כיון שע"י מחיקה זו נשאר ריש ובהכי
מחוקן הספר נחשב כתיבה חשובה ויש לפלפל
ולדחות וקלרתי.

ב) בעיקר פירוש הגרעק"א ז"ל [שהוא
פירושו של ספר התרומה] בזה
דאמרי' הא דצעי זיוני שר"ל הא כשרואה
לזיינס דלגבי ידי' לאו כתיבה שלמה היא
כיון שרואה לעשות גם הזיונים קשה לי עוצא
דמ"ש מהא דאמרין בשבת לעיל בדף ק"ג
א' דחק קפיוא בקבא חייב אע"פ שעתיד
להוסיף מ"מ כיון שגם קפיוא נקרא כלי
בדפירש"י ז"ל לפי שיש שמקיימין כן חייב
עלי' א"כ ה"י הני אותיות אע"פ שהוא
רואה לגמור החגין מ"מ כיון דלדעת ספר
התרומה גם בלא הזיון נקרא אותיות מי גרע
מקפיוא בקבא ול"ע. [ומהא דשם משמעון
חייב לא קשיא דהתם עכ"פ איבא אותיות
שלמות ושיעור הכתיבה הוא שתי אותיות
משא"כ הכא שגוף האות אינו שלם עדיין

הפרדת דבר מדבר והיינו משום שיסוד המלאכה הוא עשיית דבר [דהיינו בנין] ולא הפרדת דבר ולכן החופר גומא וא"ל להבנין אלא לעפרה הוי מלאכה שא"ל לפי שאין המלאכה אלא צביון הגומא ולא בהעפר שהפריד משם, וכבר כתבתי כ"ז בקה"י כתובות ס"י ג' וכאן כתבתי קלת בסגנון אחר והכל אחד.

ושם כתבתי לדון דלפ"ז גם במלאכת דש שענינו הפרדת האוכל מהשכלים או מהמוץ נמי יהא דינא הכי להרמז"ן ז"ל דבין שהוא לאורך זה ובין שהוא לאורך זה נחשב מלאכה הצריכה לגופה ועפ"י כתבתי ליישב קושיית הפני"י צבילה ד"צ ע"ש, והעירני ג"ח שליט"א שזה נסתר מדברי הרמז"ן ז"ל בח"י כתובות ד"ו גבי מסוכרייתא דנזייתא שגראה דעתו ז"ל נוטה לשי" ר"ת ז"ל דצסחיטת זיתים וענבים [שהוא ממלאכת דש] כשהמשקה הנסחט הולך לאיצוד אינו מלאכה ע"ש, הרי מצוה דגבי דש צעינן דוקא שיהא לאורך הדבר הנסחט ויפה העיר וחזרני צי, דודאי לריך לחלק דש מהנ"ל. אבל מ"מ טעמא צעי מ"ש מלאכת גוזז וחובל ממלאכת דש והלא זכולם המלאכה היא הפרדת חלק מחלק והרמז"ן ז"ל מצא דכל שהוא דבר אחד והמלאכה היא הפרדתו נחשב מלאכה צעני החלקים וכל חלק שיהי לאורך הוי מלאכה שצריכה לגופה.

ונראה בזה דמלאכת דישה אינו הפרדת דבר מדבר דהא גם החולצ חייב משום מפרק תולדה דדש כדאמרינן בשבת ל"ה א' והתם אינו מחובר כלל אלא פקיד ועקיר כדפירש"י ז"ל שם ד"ה מפרק וא"כ אין כאן הפרדת דבר מדבר אלא הולאת דבר ממקום גניחתו אל הגלוי, [וזהו ג"כ שיטת התוס' שבת דע"ג צ' ד"ה ואחת דהמלאכה היא הולאת הדבר מההעלם אל הגלוי וכמ"ש במג"ח במלאכת דש ע"ש] וענין זה לעשות

גלוי נעשה רק בהדבר הנידש והנסחט ולא בהחלק החילון שהוא בגלוי מכבר ולכן צעינן שיהא הצריכה לגופה דוקא דבר הנסחט וכשהמשקה הולך לאיצוד אינו מלאכה להרמז"ן ז"ל שם.

וע"ד זה נראה דיתבאר היעצ הא דמצוה דב"ק ע"ג דזומר וא"ל לעלים אינו חייב משום קולר אשר לכאורה לדברי הרמז"ן ז"ל דכל שהמלאכה הוא הפרדת חלק מדבר אחד נחשב צריכה לגופה בין כשהוא לאורך חלק זה ובין שהוא לאורך חלק זה א"כ גם קולר יתחייב מכה מלאכת קולר אפי' כשאינו לאורך הדבר הנקלר אלא לאורך האילן וכבר עמד בזה מרן הגר"א ז"ל בהגהותיו על הרמז"ן ז"ל שבת דק"ז דמ"ש בזה קולר מגוזז ע"ש, ויתבאר ע"ד שכתבנו, דהא גם במלאכת קולר אינו ענין הפרדה בעלמא אלא ענינו עקירת דבר מעידולו שהרי אם יקלור מאילן שכבר הוא עקור מן הארץ ודאי אין זה קלירה כלל וכן איפכא אם יחלק גזע האילן לשנים צאופן שכל חלק עדיין יונק מהקרקע אין זה קלירה כלל אעפ"י שהחלקים נפרדו זה מזה והוא לפי שכל עיקר מלאכת קלירה הוא עקירתו ממקום גידולו וחיותו, וזה הלא נעשה רק בהחלק הנקלר ולא בהחלק הגשאר מחובר לקרקע ונמלא שמלאכת קולר אינו אלא צמה שנקלר ונעקר ממקום גידולו ולכן צעינן במלאכה זו שיהא הצריכה לגופה בהחלק הנקלר ואם א"ל לעלים אין זה קלירה כלל.

והנה צמ"כ הרמז"ן ז"ל דכיון דהגוף עם השערות והאפרנים הכל דבר אחד והמלאכה היא הנעילה כל שיש בו לד לאורך הוי מלאכה הצריכה לגופה בין שצריך להשער ובין שצריך צביל לפות את גופו וכבר כתבתי שמרן הגר"א ז"ל בהגהותיו שם אות ג' העיר מהא דמוכח דע"ג דזומר וא"ל לעלים פטור משום קולר ואמאי לא נימא כיון שכל האילן גוף אחד אפי' א"ל

כלל מ"מ הא-ע"י לורך צהגוף שממנו לוקח השער כדי ליפותו נמי הויא לה צגדר לריכה לגופה. [וצעיקר מש"כ התוס' דצומר וא"ל לעלים אינו מלאכה כלל ע"י מש"כ צזה צעה"י לעיל צסימן צ'].

וא"ת מנלי' להרמב"ן ז"ל דמלאכת גוזז הוא משום הפרדת החלקים דלפ"ז קעביד מלאכה צשני החלקים כנ"ל דלמא גם מלאכת גוזז הוא מפאת עוקר דצר מגידולו וזה ליחא אלא צדצר הנגזז ויהי חייב רק כשהוא צריך לשער הנגזז, זה לק"מ שכצר הוכיח הרמב"ן ז"ל דין זה [דאפי' א"ל צדצר הנגזז חייב משום גוזז] מהא דמצוחר צדף ל"ד ע"צ דהנוטל צפרניו או שפמו צכלי חייב חטאת ע"ש, והרי ודאי שאין אדם צריך לצפרניו שנחתכו ממנו וכן א"ל לשערות של שפמו שהם קטנים ואינם ראויים לכלום ומוכח דגם צא"ל צדצר הנגזז חייב וצע"כ דסגי צמה שיש צו חיקון צגוף שלו ליפותו, ואילו צומר וא"ל לעלים פטור וצע"כ שכן קים להו לחז"ל שמלאכת גוזז הוא מחמת הפרדה וסגי צתיקון שצגופו ומלאכת קולר יסודו עקירתו ממקום גידולו וזה נעשה רק צדצר הנקצר ולריך שיהא צתיקון והלל"ג צדצר הנקצר.

ויש להוסיף דהרמב"ן ז"ל לשיטתו שהציא הרשב"א ז"ל צשמו לקמן ק"ז ע"צ [צבה דהושיע ידו ודלדל עוצר חייב משום עוקר דצר מגידולו] דאין מלאכת עוקר דצר מגידולו אלא צגידולי קרקע ולא כשעוקר מצע"ח [וההיא דלדל עוצר חיוצא הוא משום נטילת נשמה ע"ש] וע"י ציחור דצרי הרמב"ן ז"ל אלו צספר דצר אצרהם סי' כ"ד ענף צ', ולפ"ז י"ל כמו דאין מלאכת עוקר דצר מגידולו [תולדה דקולר] אלא צגידולי קרקע ה"ע עיקר מלאכת גוזז אינו משום שעוקרו ממקום גידולו [אלא משום הפרדת החלקים] מה"ע גופא שענין עוקר דצר מגידולו אינו אלא צגדו"ק ויש לפלפל.

אלא לחקן את האילן נחשצ לריכה לגופה כמו צגוזז וכתצ שם דלפמ"ש התוס' ד"ה צריך ניחא עכ"ל, פי' דהתוס' כתצו שם דהא דאינו חייב צומר משום קולר אלא"כ צריך לעלים הוא אפי' למאן דמחייב גם צמלאכה שאלל"ג מ"מ הכא [צצומר וא"ל לעלים] פטור משום קולר והיינו לפי שאינו מלאכת קולר כלל אס א"ל לעלים, והרמב"ן ז"ל לא חידש אלא שהלורך צהגוף שממנו נגזז נחשצ נמי מלאכה הצריכה לגופה אצל צומר וא"ל לעלים לאו משום חסרון מלאכה הלל"ג חתינן עלה אלא משום דכל כה"ג אינו מלאכה כלל [פי' מלאכת קולר] אך חזר והעיר דכמו דאמרי' דצומר וא"ל לעלים אינו מלאכה ה"ע נימא צגוזז וא"ל לשערותיו ולפרניו לא הוי מלאכת גוזז כלל ול"ע ע"ש.

דבר הנכסח

ונראה דלפמשי"ח לעיל ניחא צעה"י היטב, דדוקא צמלאכת גוזז שיסוד מלאכה זו הוא ההפרדה שמחלק הגוף והשער לשני חלקים והמלאכת הפרדה נעשית צשני החלקים צזה כתצ הרמב"ן ז"ל דכשיש לו אחר לורך צגופו ליפותו נמי הוי מלאכה הלל"ג שהרי המלאכת הפרדה נעשה גם צגופו וגופו צריך לה כדי ליפות עצמו, אצל מלאכת קולר אין יסודו הפרדה צלצד אלא הפרדה ממקום גידולו וחיותו וענין זה אינו נעשה אלא צהחלק הנגזז שהוא נעקר מגידולו אצל מה שהאילן נחלק ונפרד מהזמורות הרי אין צהאילן כלל עקורה ממקום גידולו ולכן אין מלאכת קולר נעשית אלא צהחלק הנקצר צלצד ואס א"ל להזמורות הו"ל מלאכה שאלל"ג, ולהתוס' אינו מלאכה כלל כיון שצדצר שנעשה הקצירה אין לו לורך ואי משום שצהאילן יש לו לורך אלא צהאילן לא נעשה מלאכת קולר לפי משנ"ת אצל צגוזז שהמלאכה היא הפרדה וזה נעשה גם צגוף שממנו נגזז שפיר נחפס שם לריכה לגופה כשיש לורך צתיקון הגוף וכמש"נ ואפי' אה"ל דגם צגוזז איכא תנאי שצא"ל לו אינו מלאכה

(א) הוריות ו: חולין יט.
 גדה כט, (ב) סנהדרין י
 וש"נ, (ג) ב"ק קה
 (ד) שבת נ: פא: (ה) [ש
 מא: וש"נ], (ו) צ"ה לה
 (ז) מכות כא. קדושין ע
 חולין פז ע"ב.

הגהות חב"ח

גליון הש"ס

תורה אור השלם
(א) וְכִי יָמוּת מֵת עַל
בְּפֶתַע פְּתָאם וּמִמֶּנּוּ
רָאשׁ זָרוּ וְגִלָּה רָאשׁ
בְּיוֹם מְהֵרָתוֹ בְּיוֹם
הַשְּׁבִיעִי יִגְלָחוּ:
[במדרש ו, ט]

זאת אומרת רוצו
ככולו מדאורייתא. 37
התורה כולה רוצו

[illegible]

שיער מגולח ומדאיצט
"דבעלמא קאמו' אהא
(הגר"ב אשכנזי, וכן ב'
שיזור: יט) "ומפספס

השטח הזה נקרא "השטח הירוק" ונמצא בצד המזרחי של המבנה. זהו שטח ירוק עשיר בצמחייה, ובו נמצאים מספר עצים גדולים וקטנים. השטח הזה נבנה על ידי השרון, ונמצא בצד המזרחי של המבנה. זהו שטח ירוק עשיר בצמחייה, ובו נמצאים מספר עצים גדולים וקטנים.

עבד דכנעולה דמלא: א"ל.
[ה] כנעני שיש שיער צבאן ר':
ומובא מצות גילוח אין כאן,
חופף ומפספס, חוסף כמו
צמרק: גבו' את המדבר
לגמרי וכיון למחשוץ ואסור:
אי אמרינן שמחשוץ ואסור:

נ"ב ע"י א"מ: ז' לא גילחון יפה. כ"א
: [נ"ב כאן מחסיל הדיבור א"ל. 7.]

יה קרא לאשמועינן דליגלא כולו מכ
אמ' צייל' לסתור ברוב ראשו מיהו
לח"א מדהשתים ששייר: (טז) יש
תור: (כ) צ"ל מפרש (לק"ג וכו', וכ

אמר מר וכו' או ששיירו שם
אומרת דרובו ככולו
ביום השביעי יגלחנו. ללא חיטון
דצעינן תגלחת מצוה שלימה שלל

וְשֵׁנִי שְׁתֵּי שְׁעוֹת
 מִהוּ מִי מַעֲכָבִי אוֹ
 שְׁנִילָה וְהַגִּידָה שְׁתֵּי
 יָדָה אַחַת מִהוּ אֵל רַב
 גִּילָה שְׁעָרָה שְׁעָרָה
 אֵל אִימָא נִשְׂרָה אַחַת
 גִּילוּחַ אֵין כֶּאֱן שְׁעָר
 אֵין גִּילוּחַ יֵשׁ כֶּאֱן הָ"ק
 מִצְוֹת גִּילוּחַ אֵין כֶּאֱן:
 פִּסְפָּס אַבֵּל לֹא סוֹרֵק:
 גִּי ר"ש הוּא ^א דְּאִמְר
 גִּי ^ב אַבֵּל לֹא סוֹרֵק
 סִיפֵּא רַבְנָן אִמְר רַבָּה ^ג
 הַסוֹרֵק לְהַסִּיר נִימִין
 תַּנְי' ^ד רַבִּי יִשְׁמַעֵאל
 מִפְּנֵי שְׁמוּשֶׁרֶת אַתָּה
 מִפְּנֵי שְׁהוּא מוֹשֶׁרֶת
 אֵין מִפְּנֵי הַמּוֹשֶׁרֶת תִּנָּן
 דְּאִיכָא אֲדַמָּה דְּלֹא
 גִּי שְׁהוּא מוֹשֶׁרֶת תִּנָּן
 תִּרְא שְׁפִיר אֵלֹא אֵין
 לֵל כֹּלֵל לֹא תִקּוּם:
 וְהוּא יֵין כֹּל הַיּוֹם אֵינוֹ
 לוֹ אֶל תִּשְׁתֶּה אֵל
 בְּעַל כָּל אַחַת וְאַחַת
 חִיִּיב אֵלֹא אַחַת אִמְרוּ
 וְהוּא מְגַלָּח חִיִּיב עַל
 תִּטְמֹא לְמַתִּים כֹּל הַיּוֹם
 מִזְרוּ לוֹ אֵל תִּטְמֹא אֵל
 : עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:
 גְּמ'

[מפני שהיא] משרת תנן. דוקא או דלמא מפני שדמשרת: **נזיר** שהיה שותה ייאוץ או תשעה אל תשתה. שהם חייב על כל אחת ואחת וכמו ק

משמע נח יחזיק בשום חלמה

נימין מדולדלות. נימין שאינן מחוברות
המשרת: מפני המשרת תנן. ואסר בכל
החיים. ולא התרו בו אלא פעם א': אל
סיף הבאין (כ"ח, הגר"ב אשכנזי, ב"ר)
ומפרש, ע' שבת שם: (ד' צ"ל וכו'
שבשעה (מלי"ט), וכו"ה ביטטה לחכמי
ואשכנזי וה"ל לא יחוק באתו מין א'
א"מ וכתוב"פ לפנינו:

וְשֵׁנוֹתָם לֹא עָשׂוּ וְלֹא כָלוּם וְכו' וְזֹאת
הַדְּרוּרִיתָא מְדַגְלִי רַחֲמָנָא גַּבִּי נוֹר
אֶל דְּכַר כְּמִיד וְגִילָה אֵלָּא לְאִשְׁמוּעִין
אֵל שִׁירָה כְּלוֹס: הַכֹּה הוּא דְּבַעֲי כוּלָּא
הָא בְּעָמָא רַבּוּ כְּכוּלָּא. אֹמֵר הִר"ס
ז' דְּבַעֲלָמָא קִימִי ז' מִיְהוּ ז' פֶּתַח זָקָן
אֲמַר סוֹף פֶּתַח הַמְּלִיעַ (שֶׁחַד דָּף 75:)
דְּמֵלָא פִּי הוּא מִמִּיד דְּלִשְׁמַע ז'
פִּירְמָא: **מַתְקִיף** ז' רָה"ר ז' וְסוֹ
בְּר' הִנֵּינָא הָאִי בְּנוֹר מִמָּא כְּתִיב.
[דְּכִמִּיד דְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַחֲנוּ] דְּלִשְׁמַע
כּוֹלוּ וְזִרְיָתָא ז' מִשְׁמַעְתָּא אֶף צְנוּר
טָהוֹר שִׁיחָא שְׁחִי שְׁעֵרוֹת מַעֲכָצוֹת:

מחכו עלה צמערבא^א היינו ר' יוסי ברי
חנינא והכא אשכחן מחכו על דבריו:
מכדי גזיר טמא [דבתער מולץ]
מוזיר מזהר וליף [דרחוקר]

וְלִיְיִי נִזְוֹר מְהוּר וְלִיְיִי מְנִיר מְמֹא.
דְּשִׁמִּי שְׁעֵרוֹת מַעֲכֹזוֹת: **נִזְוֹר** שְׁגִילָח
וְשִׁייר ב' שְׁעֵרוֹת. וּבִזְמַנָּהּ שֶׁהָא
גִּילָח יֵפֶה וְאִשְׁרֵי הַמִּנְחָן לִגְלַח שְׁמִי
שְׁעֵרוֹת עַד אֲשֶׁר (לְמַחְמוֹ שְׁעַר) רָאִשׁוֹ
וְחִזְזוּ וַיִּגְלַח לְאוֹתָן שְׁמִי שְׁעֵרוֹת לְבַד
וְיִמְרִינוּ אוֹתוֹת מַגְלַחַת שְׁמִי שְׁעֵרוֹת
לֹא כְּלוֹם הוּא (הוֹאִיל) וְכַשְׁמִיגְלָחֵן רָאִשׁוֹ
מִלֵּא שְׁעַר: **נִזְוֹר** שְׁגִילָח וְהִנֵּה שְׁתֵּי
שְׁעֵרוֹת וַיִּגְלַח^{טו} אֶחָת וַנִּשְׂרָה אֶחָת. כְּלוֹמַר
הַשְׂמִיָּה: מְהוּר. מִי אֲמִרְיָן כִּיּוֹן דְּלֵא גִילָח
שְׁמִי שְׁעֵרוֹת לֹא גִילָח הוּא שְׁמִי
שְׁעֵרוֹת אֵת צֹהַר שִׁיעוֹר גִּילָח אוֹ דְּלִמָּא
הַשְׂמָא מִיָּהָל לֹא אִיכָא שְׁעַר כֻּלָּו:
אִמְר [יֵה] רַב אַחָא מְדַפְתִּי לְרִבִּינָא
גִּילָח שְׁעֵרָה^{טז} מְבַעֲרֵי לֵיהִ רַבָּא.
בְּתַמְיָה כְּלוֹמַר הָא וְדִלִּי גִילָח הוּא
כִּיּוֹן^{טז} שְׂבָא לִגְלַח^{טז} הוּא שִׁיעוֹר גִּילָחוֹ:
אִימָא נִשְׂרָה אֶחָת וַיִּגְלַח אֶחָת.
כְּשֶׁבָא לִגְלַח^{טז} שִׁיעַר ה"ג
רַשִּׁי מִי אֲמִרְיָן הַשְׂמָא מִיָּהָל שִׁיעַר
[אִין כֹּאן^{טז} אִי^{טז}] גִּילָחוֹ אִין כֹּאן שִׁיעַר
אִין כֹּאן^{טז}: **אִי** שִׁיעַר אִין כֹּאן יֵשׁ
כֹּאן גִּילָחוֹ ה"ק אִי^{טז} שִׁיעַר אִין כֹּאן
מִצּוֹת גִּילָחוֹ [אִין] כֹּאן. הוֹאִיל דְּבִתְמַגְלַחַת
רַשְׁוֹנָה שִׁיעַר ב' שְׁעֵרוֹת וּבִתְמַגְלַחַת
אַחַת לֹא הִיָּה רַב שְׂעָר:

צנתר ובדלמה אף כי פעמים שמשיר
שיער דבר שאין מתכוין הוא ומותר
לר' שמעון: ומפספס. שמצדיל שערות
זו מזו אף כי פעמים שמשיר:
אבר לא מורק. בגמ' משמע¹²
לקחם סורק מתכוין להקסיר השער:

גמ': [כל הסודות] להסיר נִימִין
 וחבורות יפה ונומין להנתק:
 אלא יסודות אחרות בלדמה¹²⁶ מִין שמשרת
 ומשרת¹²⁷ דכל אדמה גורִינן אטו אדמה
 ין בל היום אינו חייב אלא אחת אמרו
 דו צו על כל פעם ופעם שהוא שותה
 חגלגלת וכן טומאה כדמפרש ואזיל:
 אמר
 גזירה שאינה משרת מפני המשרת:
 מקרא

יפה ונוחין ליתכן: מפני שמשרת את השער
מיני אדמה גזרה אטו אותה המשרת: [מתנין]
תשתה אל תשתה. שהתרו בו בין שתי לשח
: ט] "לו" מיותר (כ"ר): [י] צ"ל כי (כ"ר):
מתניתין (כ"ר), ועי' מה שציין הרש"ש: [טו] י
איוורא), או שצ"ל דכשבא (כ"ר, וכי' כחור"פ)
אדמה שמשרת: [כז] צ"ל המשרת (כ"ר): [כז]

ה מ"י פ"ג מהל' **ה**
 נצית הלכה ו:
ה ג ד מ"י פ"ח מהל' **ה**
 נצרות הל' ז וע"ש
 צכ"מ:
ה ד מ"י פ"ה מהל' **ה**
 נצרות הלכה ד:
ה ו מ"י פ"א מהל' שבת **ה**
 הלכה ה סמג לאזין סה
 נ"וש"ע א"ח סימן שלו סעיף
 א:

**לחן ימי' שם הלכה י סמג
לחין רמז:
סח י מי' שם הלכה יג
סמג שם:**

פי' הדא"ש

[illegible]

לימא כתנאי. פ"י דתנאי פליגי במידי דלאו בר מיעבד מעשה והיינו נתר וחול. ותדע דאילו במידי דבר מיעבד מעשה, הא איפליגו בה תנאי לעיל והוה ליה למימר לימא הני תנאי כי הני תנאי. וכן פירש רש"י ז"ל:

הא נתר וחול מותר. פירוש דלא אסר תנא אלא גרתקון דגורר בכלי כסף והוה ליה ממחק שהיא מאבות מלאכות:

ומר סבר לא בעינן מעשה. וא"ת מ"מ ליבעי ייחוד והיכי קתני מותר בלא שום ייחוד. [וי"ל] דודאי בייחוד מיירי דומיא דגרתקון שהוא מיוחד ועומד לכך:

דב"ע לא בעינן מעשה. ומאן דאסר לא אסר אלא מטעם שהוא גורר וכו' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. אבל לא מצי למימר דלכ"ע בעינן מעשה דא"כ מאי טעמא דמאן דשרי, נהי דלגריה לא חיישינן כיון שאינו מתכוין מ"מ הכנה בעינן:

דף נ ע"ב

(שער) גזיר חופף ומפספס אבל לא סורק. פירש רש"י אבל לא סורק דלא סגיאל יסיר שער והוה ליה פסיק רישיה ולא ימות. ויש מקשים בדוכתא (גזיר מ"ב ע"א) אמרינן טעמא שכל הסורק להסיר נימין המדולדלין מתכוין, אלמא דלאו משום פסיק רישיה הוא. ונראה דלאו קושיא היא, דהתם הכי קאמר שכל הסורק על כרחו להסיר. [נימין] המדולדלין מתכוין דלא סגיאל בלאו הכי, ואפילו אינו מתכוין הרי הוא כמתכוין גמור:

אלא הא (ודאי הא) והא ר' יהודה וכו'. ה"ג כמאי אוקימתא לחא דתני מותר כר' יהודה. ויש גורסים כמאי אוקימתא כר' יהודה, ולישנא קלילא הוא. אבל לא גרסינן במאי אוקימתא להאי דתני אסור כדגרסינן במקצת נוסחי, חדא דמסתמא על ההיא דאוקי מעיקרא כר' שמעון ופרכינה ואוקימנא כר' יהודה קיימי השתא, ועוד דבתוספתא תני לה להך (סוגיא) [סיפא] בהדיא על ברייתא דקתני מותר, (ואם) [והכי] מיתניא התם, בכל חפין את הכלים חוץ מכלי כסף בגרתקון ולא יחוף בהם שער אבל פניו ידיו ורגליו מותר. וכן פירש רש"י ז"ל ועיקר. וא"ת מ"מ לדידיה היכי ניחא, על כרחין מציעתא לא אתיא כר' שמעון כדאכרחנא מההיא דנזיר. ויש מתרצים דאיהו הוה מצי למדחק דהאי תנא סבר דחפית שער פסיק רישיה ולא ימות הוא ופליג אמתני' דנזיר. ולא מחוור דהא בהדיא פרכינן עלה מנזיר ולא דחינן הכי, אלא הנכון דאין הכי נמי דלדידיה קשיא מציעתא וה"ק ולדידך דאוקימתא כר' יהודה נהי דניחא לך מציעתא מ"מ תקשי לך סיפא ולדידי סיפא אתיא שפיר כר' שמעון. וזו שיטת התלמוד היא בכמה מקומות:

אבעית אימא בקמן וכו'. וא"ת א"כ פשיטא דמותר. י"ל דתנא דיני דיני קתני, אי נמי דאשמעינן דלא גזרי בהני אטו

(הני) איש בן שער. וש"מ דלר' שמעון אפילו בבעל זקן חופף פניו, ומכאן קושיא גמורה על האוסר (לא עביר) [להעביר] ידו על זקנו בשבת שמא יסיר שער דהא קי"ל כר"ש:

מחו לפצוע זיתים בשבת. פירש רש"י ז"ל לפצוע זיתים למתק מרירותן. והקשו בתוספות חדא דמאי הפסד אוכלין יש בזה אדרבה תיקון אוכלין הוה, ועוד א"כ מאי שייטא הכא, בפרק חבית (לקמן קמ"ג ע"ב) דמיירי בדיני סחיטה ומפרק (לה) [הו"ל] לאתווי. לפיכך פירש ר"י ז"ל לפצוע זיתים לחוף בהם פניו וידי קאמר ומשום הסרת שער וכעין סוגיין דלעיל, אבל משום סחיטה ליכא כיון שאינו צריך למימיהן והולך לאיבוד והשתא אתי שפיר הא דקאמר שיש בזה הפסד אוכלין:

לימא פליגא אדשמואל דאמר עושה אדם כל צרכו בפת אמרי פת לא מאיסא. פ"י דלא אמר שמואל אלא היכא דפת (לה) [לא] ממאיסא אלא שיש בה בזיון כגון שסומך בה קערה שלו או שחותך עליו בשר מבושל או צלי אבל בהני דמימאסי אפילו שמואל מודה דאסיר. והקשו בתוספות (ברכות נ' ע"ב ד"ה כמאן) מהא דתניא ר' אליעזר אומר יין עד [שלא] נתן לתוכו מים נוטלים ממנו לידים וחכמים אומרים אין נוטלים ממנו לידים, ואמרינן כמאן אזלא הא דאמר שמואל עושה אדם צרכיו בפת כמאן כר' אליעזר והא התם כשנוטל ידיו הפסד אוכלין הוא. ויש מתרצים דסוגיא דהכא פליגא אסוגיא דהתם ולפום סוגיין דהכא דשמואל כרבנן היא ויש סוגיות מתחלפות בתלמוד. ועוד תירצו בתוספות דהתם בשיטת ר' אליעזר קאמרי אבל דר' אליעזר עדיפא דשרי אפילו הפסד אוכלין לעשות בהם צרכיו. והוא הדין דשמואל מצי מוקים סבריה כרבנן דעד כאן לא אסרי רבנן אלא משום דאיכא בנטילה הפסד אוכלין אבל בבזיון אוכלין לחוד שרי ולרווחא דמילתא אמרינן דאזדא כר' אליעזר דלפום פשטה כדרידה רהטה. ויש מתרצים דלישנא קלילא נקט התם וה"ק כמאן כר' אליעזר (ומסולקתו) [ומחלוקתו] דהיינו רבנן. ולי נראה דלעולם כדר' אליעזר והתם (עבדא) [טעמא] דר' אליעזר דיין עד שלא נתן בה מים כיון דלא חזי כלל דהא בעי חמרא דידהו (תליא מולקי) [תלת חלקין] מיא כדאיתא בכל דוכתא (לקמן ע"ז ע"א) דכל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא לאו חמרא הוא, ליכא בהא משום הפסד אוכלין ובזיון הוא דאיכא, והיינו דמודה ר' אליעזר שאם נתן בו מים אין נוטלים ממנו לידים. ולכולהו פירושי דעת גדולי הפוסקים דהילכתא כשמואל וכסוגיא דהכא דבזיון אוכלין שרי לצרכיו אבל הפסד אוכלין אסור. ובתוספתא^{צב} אסור לאכול דייסא בפת כגון תרוד דהא מימאסי אלא אם כן ברצע לו בכל (פת) [פעם]. ויש שהתירו כשרגיל לאכול התרוד לבסוף ולא חיישינן דילמא מימאסי עליה ואיכא הפסד אוכלין וכן נהגו. (ובתוספתא אסור)

ואם בשביל ליפות עצמו אסור. פ"י משום לא ילבש גבר שמלת אשה (דברים כב, ה) דמתרגמינן לא יתקן גבר בתיקוני איתתא. ולית הילכתא הכי דכל שאינו בדרך (קידושו) [קישוט] מותר וכבוד ה' הוא כדכתיב (משלי טז, ד) כל פעל ה' למענהו:

צב) ע"י תוס' ורא"ש בברכות שם שהביאו כן ממש' סופרים. ובש"ע ס' קע"א ס"ג כתב ומקורו מהרא"ש שהמדקדקים אוכלים בכל פעם שמכניסים לתוך פיהם מעט מן הפת עם הדייסא. ומלשון רבינו משמע שטעם האיסור הוא משום חשש מיאוס, אולם בב"י ומ"א שם סק"ג פירשו טעם האיסור לפי שמשמש בפת כמעשה עץ ע"ש:

במה טומנין פרק רביעי שבת

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

(א) [מוספספת] פסק דין
 (ב) לקמן קנסה : קסו :
 (ג) ע"י חוס' לקמן
 דף קנסה : סד"ה ואזרן
 (ד) [מוספספת] פסק דין
 (ה) לקמן קנסה : (ו) בינה
 ה' : [מוספספת] בינה
 פ"ד : (ח) [לעיל מאה :]
 (ט) [שם וש"נ] : י ע"ז
 לט : (ע"י רש"י) : ע"י
 רש"י לעיל מח. ד"ה ציפי,
 ע"י רש"י לקמן ע"נ.
 ד"ה ממזקן

הגהות וציורים

[illegible]

ליקוטי רש"י

כדאמרין גמרא עמרם וכושי
 פורקין אל המצח נטען
 חזק בעגלות וזו מעמדן
 העגלות האלו דרך הליכות
 זמיון וזו אכל וזו עמדו
 נטען וזמיון וזו אכל וזו
 לעמוד דרך הליכות
 לאורן שמו העצם שני
 רז"ס להלך אחר עמוד
 העץ הולך לעצמו
 ופירקן המצח
 מוטען קדושים לאורן
 שני העצם
 הסמוכות לעצמן וזו
 מוטען לעצמן עמיתם
 (שם). חירות. מרחות.
 עץ גדול מתקשרה שני
 ענף ושני וזו וזו
 לזכור הרבה ששני ענין
 ותקשרה שני וזו ענין
 לו פנים כללן וזו פנים
 כללן ענין שני ארלנות
 (סוכה יב.). שדרן
 יצא. שחנת הליכות
 (לקמן קנה). וברך
 שמיחה. ענין
 ביד. דמוקה הוא. אב
 מ"א קדושה עשר.
 קלמר שני

נוטל את הכיסוי. אלמא זהך דטמן נמי קאסר לטלטולי אלף על ידי כסוי: יחדן להטמנה. לעולם: רבינא אומר. לעולם נדקאמר דברא אס טמן צהן מותר לטלטל דכמאן דיתכן להכי דמו ורצה לאו צהן מותר לטמניהן קאי דמיתניח צגין של הפתק דודאי עמד להחזיק שם ואלא יחדן לכך: הפתק. מערכה גדולה. שעורכין ומושיצין להקצותן למחורה שקורין ט"ש צגן של צגדים של צמר צין של חגבים" צבצר מלות: חריות. ענפים קשים כעץ משהוקשו שדראות של לוצין ונפלו ועלין שלהן קרי להן חריות: שגדרין. בכל (קיעטת) [קליטא^ל] ממרים קרי (קיעטת) וינת' וינת' להקצת דה

שנו תניא גמי הכי
 אין מטלטלין אותן ו
 להשתמש בהן מטל
 בר בר חנה קמיה
 שגדרן לעצים ונמלך
 לקשר רשב"ג אומר
 תני לה והוא אמר
 איתמר רב אמר קוש
 רב אסי אמר יושע
 ואע"פ שלא חייש ב
 כת"ק ושמואל גמי
 אלא רב אסי דאמר
 האי תנא דתניא א
 בזמן שזבעין (בשמן)
 צבען (בשמן) ולא כ
 בהם ואם יצא בהן
 אע"פ שלא צבעו
 לצאת בהן אמר ר
 תניא חקש שעל
 בידו אבל מנענעו בגופו
 מאכל בהמה או ש
 מבעוד יום מנענעו
 דפליג עליה דרשב"ג
 דכי אתא רב דימי
 פעם אחת הלך ר
 למקום אחד ומצא
 לשום עצים ואמר לה
 כדי שגשב עליהן למ
 המשתה הוה אי
 אי בית המשתה ה
 דוקא בית האבל או
 אבל הכא קשר אין

קרו וזית. דהוי כמון ועומד לך
אכל נמו חלמנע צימו למדרס רגליס
ההרי הוא צטל לגבי קרקעית היצי
ומוקפה ואסור: ברבן שמעון^א.
דשרי במחשבה צעלמח שאין מעשה
עומדיט שערמ לעשות לרבי: דבר
צמידיט מעשה. שכן מעשה הוא
שיכול לעשות צו מעשה הוכחה: אימא
בתנאי. הא דרב יהודה צמדי
לדלו צר מעשה: חפין. משפסין
הכליס הצצח לצחמון: חוץ
בספ בגרתקון. כמין עפר
הוא צחצח של יין וקורין של אלום
עיקר מקון לך בספ וגורר אורו
לחלל משום מוקפה קאסר ליה ומנא דשרי כגון שה
מעשה וזה לא יכול: לא דבוי עבא. צמדי לדלו צ
דאסר דוימנין דגריי ואף על גב דלא מיכיון לגרור
ומיחו גרתקון אסור דודאי גריי ועודה ר"ש צפסין רישיה

۱۰

עין משפט
נר מצוה

יב ו **א** מיי פֿכֿה' מוהל
 (שבת) סתם הלויץ קס
 טוֹשֶׁע' אר"ח סימן רנט
 סעף י:

ב ו **ב** מיי פֿכֿה' מוהל
 שבת הלכה כל טור שרע'
 אר"ח סימן ט סעף כ:

כ ד מיי פֿכֿה' מוהל
 שבת הלכה נו טור
 שרע' סעף כד וסר'
 שא סעף ג:

כב ד ו מיי פֿכֿה' מוהל
 שבת הלכה ככ סתם
 טוֹשֶׁע' סעף לח וסימן
 תלח סתם

כג ו מיי פֿכֿה' מוהל
 שבת הלכה ו סתם
 טוֹשֶׁע' אר"ח סימן שג
 סעף ט:

בינו חננאל

[illegible]

ורב אסי אמר ישב אה"פ שלא קשר ושלח חישב. רבינו שמשון הזקן פסק כרב אסי מלקאמר בסמוך רב אסי שהוא בתראה מחנ"י נמי דיקא ור"ת פוסק כרב מכה קושיא כמו שמפורש בפרק כל הכלים (לקמן דף קכ. ד"ה ר"י אומר¹⁹ וס):

בפקודין ובצִיפּא. פּר"ח כּיפּה
שׂט צה שער וּמוֹמֵנִן
אוֹתוֹה זָרָשׁ הַקֶּרֶת וּמֵרָשׁ שְׂהוּשׁ שְׂער
רֵאשׁוּ: **אבֵּל** לֹא צִבְעֵן בְּשׂוּמָה
אִין יוֹצֵאִין בְּדוּן. לֹא דּוּקָא אִין יוֹצֵאִין
דְּאִפִּילוּ לְטַלְטֵלֵם אֲחוּר לְפִי שְׂאִינֵם
מוֹכִינֵם אֲלֵה נֶקֶט אִין יוֹצֵאִין אֲבִי רֵישׁא
וּבִסְמוּקֵן זָמַן דְּקִאֲמוֹר אֲבֵל יֵאל צֵהן
שְׂעָה אַחַת מִצְעֵד אִין לֹא דּוּקָא יֵאל
דְּהוּא הִדִּין יֵשׁב צֵהן צִבְּיָתוּ:

ואם יצא בהן שעה אחת ביום
 אע"פ שלא צבע ולא חיטב^ט
 היינו כרז אחי דלומר ישב אע"פ שלא
 חיטב ולא קישר קשה לר"י רישא דקתמי
 ויזקין צלום צומן שצבע מאי אריא
 צבען אפילו חיטב נמי דהא ק"ל
 דמתיר יא אע"פ שלא צבע ולא
 חיטב כל שכן חיטב ולא צבע
 דלכאורה יציאה גריעת ממחשבה וכן
 נמי יציאה וזקן דהא דקאמר צבען
 לא ללאת חסר צבצת אלא כדי ללאת
 בסקן מצעוד יום ואחר כך מנלך^י ואפ"ה
 יכול ללאת בהן בשבת:

ולא ידענא אי בית האבל הוה.
פי' אי משום צית האבל
החיר אי משום צית המשתה:
רבי

ה כל צרכו דרש מר זוטרא
ת אמרו רבנן קמיה דרב פפא
י בעינן מעשה אמר להו רב
דבעינן מעשה אלא מדי דבר
דבא ביה מעשה לא נימא
קף בגרתקון הא"י נתר וחול
א קמיפלגי דמר סבר בעינן
עלמא לא בעינן מעשה ולא
יודה דאמר דבר שאין מתכוין
מותר במאי אוקימתא להא
י ואי ר"ש משרא קשרי דתנן
גזיר

ז"א. הא דתניא אסור לאו משום
על גבי קרקע ומאן דאסר קסבר
אית לכו הא דרב יהודה וטעמא
שאין מתכוין אסור ומאן דשרי
ר וחול שערב נשבת מפני שמשירו:
קור

ומונענעו כדי שיהא נף וךך לשכב. לא ינענעו
עתה חורח כלי עליו [לקמן קמא]. מכנים אדם
מוכחא מילחא דלרכיו קא צעי לה וצעפר חיחוח
ייתרא [סנהדרין מט: ובעי' לקמן פט:].

חשק שלמה
על רבינו חננאל
(א) עין ערוך ערך אפתק:

נשבת

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תלמוד בבלי עמוד מס : 111 הודפס ע"י אוצר החכמה

בד א' מ' פ"ה מהלכות
 ויזרות הלכה ד' סמג
 לאחין ד':
בה ב' מ' פ"ב מהל'
 שבת הלכה י' סמג
 לאחין ס' טו"ע א"ח
 סמג ט' ספ"ט ט'
בו ד' טו"ע א"ח סמג
 קטע ספ"א ט'
בז ה' מ' פ"ד ופסיו
 מהלכות שבת דין וז'
 ליחא ב'המזמ"ט ועין
 זכ"ר סמג ט' טו"ע
 א"ח א' סמג ד' עט
 א"ח א' מ' פ"ה מהל'
 שבת הלכה ט' טור
 טו"ע א"ח סמג ט' ספ"ט
 ו':
בה ה' טו"ע א"ח ס'
 ש"ד ס"א:

לפצוץ ויהיה כבודו
 בהן לרוחץ וכו' וכן
 בחרו כלומר שמוס הספד
 אוכלין וכיש בשבת
 שמאור הדא שמאי שנתא
 עושה אדם כל צורכי
 פניה פלית הלכחא כרחא.
 והאמר ר' רוחין
 (בראד) (בבבדק) כן
 ליה כי האי נאן דחמי
 מגדל אדם גילדי צואה
 ויגדל מכה שער שור
 בשביל כלל אדם לא ליתפא
 עצמו אלא להמיר
 דאמר רוחין אדם פניו דיו
 ורגליו בשביל כלל קנו
 משום שמואל כל פער
 למענה: ומה
 אלוהן כן מוריה אומי
 קופה מטה על צדה
 ויטול ר"ל. אסיקנה אדם
 מורים שאם תתקלקלה
 הגומא שמואל להחיות.
 סימקטא שאר אגודה
 של בחצלת ויכוצא בה.
 אמר ר' הונא נדעא בה
 אן טבט חלצה הורח
 כשיש עמי' כד שנתא
 נכנסת רוצא שמואל
 מוחרת (כולה) [לשלטלה]
 בשבת וכן אמר שמואל
 כסינא נדעאצי ביה
 אוריכו כמו שמואל
 ומוחיקא. סימקטא.
 עליה הטומא לפי נצונות
 תחת הגפן אן ר' מקטאן
 מנולין

[illegible]

במאי אוקיימא כר' יהודה אימא
סיפא דר'א כשלמא חי
כר"ש אחי'א שפיר דלמא למימר
דשערות פניו ידיו ורגליו אינם נשורות
מזהר ולא היו פסוק רישיה ושרי אצל
צדאשו אסור דהוי פסוק רישיה אצל
השתא דלוקיימא כר' יהודה אע"ג
דלא הוה פסוק רישיה הוה לן למיסר:
מהו צפוני' ויתב' בשבת. פיט
בקוני' להכות' על הסלע
למתק מרירות' ומיבעיא ליה חי
אסיר - שבת משום שווי' אכולא
ומיקוני' אכולא^א ופריך ובחול מי המירו
דליא הפסד אכולין שנספד המסקה
הז' מנח:

בשביע ציערן. ואס אין לוי נער
אמר אלא שמתעייש
לילך בין בני אדם שרי דאין לך נער
גדול מזה:

הגומא ומר סבר יצן
ה'האי מליקוסתא דרבי
שריא ואי לאו אסר
ה"סבינא דביני אורבי
שרי ואי לאו אסר כ
אשי אמר בגורדייתא
ליה רב מרדכי לר
תיוכתא ^זהטומן
אם היה ^חמקצת
על

היו מקנאם מגולים שאם האמהות עמומים בקרקע ויהוה העלים
חושה משום כלאים ופשיעה לאלו זרעיה היא נזקקת והשקפה
כדפרישית ולפירושו קשה דפפרק חלון (עירובין דף ע"ו וס')

וְהָיָה לְדַמְיוֹ מוֹתֵר לְהִי טַיִם
 לֹא יִחוּף בָּהֶן שְׂעוּר אֲזַל פִּיּוּ יְדִי
 וּרְגִלִּי מוֹתֵר וְהָא מִלְּתָא בִּן הָא
 מוֹתֵר פִּינְסָה לִּיה לַעֲלִי: בְּקֻמָּה אֲשֶׁר
 וּבְרִים. לְדִית לְהוּ זֶקֶן: עֶפֶר לְבִינָתָא.
 כְּחִישָׁת לְבִנָּה: שְׂרִי. לְחוּף פִּיּוּ וְאִפִּי
 מִי שֵׁשׁ לוֹ זֶקֶן: בּוֹסָא דִּיבְסִימָן.
 פִּסְלוֹת שׁוֹמֵשִׁינ: עֶפֶר פִּיפִּלִי. שְׁחִיקָא
 פִּלְפִּלִין: לְחוּף שְׂרִי. לְרִמָּה: פִּיּוּ:
 אֲדָא. בּוֹרֵשׁ עֶשֶׂב שְׁמֹנָה אֲדָא.
 הֶסֶם: מִנִּי. עֶשֶׂב שְׁקוּרִין וְיִאֲוִל וְיֵשׁ
 צוֹ שְׁלֹשָׁה עֲלִין: בִּלְּהִיבָא דְלִיבָא רֹבֵבָא
 אֲדָא שְׂפִיר דְּבִי. וְאִפִּי הִי טַיִם
 מִתְּחִלָּתָא^ל אֲהֵלָא וּפְלִגָּא דְּרִבָּא יוֹסֵף קֹדֶם
 יוֹסֵף תְּחִלָּתָא אֲהֵלָא דְּרִבָּא קֹדֶם
 אֲהֵלָא מִיֵּחָא לְזִדּוּ וְלִנְחֵמָא דְּרִבּוּרָא
 וְשִׁשְׁתִּי בְּרִדָּא שְׂרִי אֲמֹר

פנפנין: ברא שר. נרחן פניו:
 אהלא. טורט עטז שטמו אהל: אס
 הדס: ספלי. עטז שקורן ו'חול' לי
 ט שטקס עלין: כל דיובא דליבא רובא
 אהלא שפיר דבן. ואפי' הו טפי
 מתלתא^ט אהלן ופליג אדרכ יוסף קרנ
 יוסף. תלתא אהלן דוקא קרנ

קופה מסה על צדה
ר': אמר רבי אבא
טו (אמר רב) "הכל
נשלט ומחזיר היכי דמי
מא" שפיר קא אמרי
פי' דנתקלקלה הגומא
קלקלה והבא בחושישין
שין שמא נתקלקלה"
וחשישין אמר רב הונא
שלפה והדר דצה
אמר שמואל האי
צה שלפה והדר דצה
זוטרא ואיתימא רב
דקני שפיר דמי אמר
מתיב רב קטינא
וצנינות תחת הגפן
מגולים אינו חושש
לא

דבדב. נעלה נעיו עני. דוד לשון חקוש כדלמך דלע שלפע (שבת נ:.) (ויבטח קט:.) ויג. ודע כמו דלעא אלע חשקך חל לשון (בראשית ל:.) חל. ביני אוריב. בין שורות מבין הכותל ומחפציו (ויחזיק ט:.) הלע. כפצא כפצא נעיו מנאריב. משום שבת נקט ליה הכנס (שם ענ:.) דע שאלה מושבת (לענין קד:.)

28

ישמעאל אומר אף²⁸³ לא יחוף ראשו בארמה מפני שמשרת השער. דקסבר ר' ישמעאל דבר שאין מתכוין אסור. ע"כ. מתני'. [נזיר שהיה שותה יין כל חיומו כולו וכו']²⁸⁶. וצריכא דאי תנא יין הוה אמינא דין הוא דליחייב אכל חד וחד כשהתרו בו על כל א' וא' משום דאכתי בנוירותיה קאי, דהא תנן לקמן²⁸⁷ דהיוצא מן הגפן אינו סותר כלל מה שעשה, אבל טומאה דסותרא הכל אימא לא ליחייב אלא חדא, קמ"ל דמחייב, ואי תנא טומאה הוה אמינא טומאה שאני דחמירא שסותרת הכל אפילו בנוירות מרובה של מאה יום, אבל תגלחת דלא סתרה אלא שלשים יום אימא לא לילקי אכל חדא וחדא, קמ"ל²⁸⁸. [שיטה].

אלא נשרה אחת תחלה וגילח אחת (מהו) [מהו]. מי אמרינן כיון שלא נשאר שתי שערות עלתה לו תגלחת, או דילמא כיון שטעון תגלחת כשסילק מלגלח שהניח שתי שערות, כי נמי גילח השנייה לאחר שנשרה הראשונה, לא עשה ולא כלום, לפי שטעון גילוח ובשעת גילוח לא היו שם שתי שערות ראויות לגלח, דאין גילוח בפחות משתי שערות, וכבר נשרה אחת²⁸⁰. ה"ר עזריאל ז"ל. מתני'. אבל לא סורק. דהוי פסיק רישיה ולא ימות²⁸¹ כר' שמעון²⁸² כדמפרש בגמרא. ר' ישמעאל אומר אף²⁸³ לא יחוף בארמה. דחשיב ליה פסיק רישיה ולא ימות²⁸⁴. הרא"ש ז"ל בפירושו. אבל ה"ר עזריאל ז"ל כתב וז"ל: ר'

דאף בשאר איסורים פס"ר דלא נחא ליה מותר, אבל להלכה קי"ל דבשאר איסורים אסור נועפיוזין אין מכאן ראיה כלל לאיסור שבת. ובח"י המיוחדים לגריוזין הובא בשם הגר"ח דכוונת הגמ' למימר דהוי פס"ר דניחא ליה. וכבר קדמוהו באר"מ נומה שהשיג בכ"ר עליו שהריב"ש דחה סברא זו, תמוה, דהריב"ש דן כמה שרצה השואל להתיר להלכה סריקה מכח לא נחא ליה, אבל האר"מ מפרש כן הס"ד שבגמ'. וע"ע העמ"ש שא"צ אות ו, שם קה, אות ה, ואמבואה דספרי עמ' עד. 282. אין לזה מובן, וברא"ש שבר"ו ליתא, ונראה שנשתרבב מהשורה הקודמת ברא"ש שם. 283. כ"ה גי' ר' עזריאל להלן ומאירי, ולפנינו ליתא אף. וראה תוספות תרשים על המשנה ולהלן הערה 285. 284. כ"ה ברמב"ם שם, בשיטה לתכ"א ורבינו פרץ, וכ"ה בריב"ש שם. ועי' מאירי שם. 285. הנה לפי גירסת רבינו אף, ע"כ דר' ישמעאל חולק על ת"ק שסובר כר' שמעון דדבר שאין מתכוין מותר (ועי' בכ"מ נזירות פ"ה הי"ד), אבל בפ"י הרא"ש (וכ"ה ברע"ב) מבואר להדיא דר"י ס"ל דגם זה בכלל פסיק רישיה, וכ"ה דעת הרמב"ם נזירות שם. ועל דעת רבינו יש לתמוה, הא בגמ' מבואר להדיא דמאי דתנן נזיר חופף ומפספס אין זה אליבא דמאן דאמר דבר שאינו מתכוין מותר, ולפ"ז קשה טובא למה לא חולק ר' ישמעאל גם על חפיפה ופספוס, וצ"ע. וראה מה שכתב בקרן אורה (הגרנ"ז). 286. השלמנו משיטה לתכ"א, שם מקור קטע זה, ובנדפס וכת"י נשמט הציון 'שיטה'. 287. מד, א. 288. ומעיוז כתב בברכת ראש. וראה קול הרמ"ז על

280. ראה ח"י רבינו פרץ. 281. וכ"פ רבינו בפסקיו ביצה ספ"ב, עיי"ש. ורש"י שבת נ, ב ד"ה אבל, פא, ב ד"ה אבל, רמב"ם נזירות פ"ה הי"ד וטוש"ע סי' שג סכ"ז. אבל המפרש ד"ה להשיר, תוד"ה כל, שיטה לתכ"א ורבינו פרץ פירשו שחייב משום מתכוין, כמפורש בגמ'. ועי' תוס' שבת שם. ועי' מאירי, שאין האיסור אלא לכתחילה מפני שמסרק הוא כעין ודאי ונראה שפ"י כן דברי הרמב"ם שם שהוי פס"ר אבל אינו לוקה, עי' רדב"ז שם, מג"ח שעג, ק"א כאן והאחרונים המובאים להלן. והריב"ש בתשובותיו סי' שצד הקשה על דברי רש"י מהגמ', ופ"י כונת הגמ' שעיקר הסירוק הוא להשיר שער המדולדל, וא"כ בהכרח הוי פס"ר, והאריך שם בביאור דין פס"ר בסריקה. ועי' ק"א. וברכת ראש ושפ"א כתבו דרבה בסוגי' לא ס"ל דמורה ר"ש בפס"ר, עיי"ש נאכן, בכת"מ ובריב"ש שם איתא רבא. ובריב"ש הוצ' ר"ד מצגר הערה 280 ציין ע"ז לתורת רפאל ח"ב סי' כז וח"ג סי' לה, עיי"ש וכתובות ו, ב. והנה לדברי הרא"ש והרמב"ם במסרק רך שאינו פס"ר, לכאורה אין בו איסור. אבל אם תליא במתכוין, לכאורה גם במסרק רך הוי מתכוין, ומה לי אם אינו פס"ר נועי' ק"א בביאור שיטת הרמב"ם דבאינו פס"ר אף דמתכוין ליתא לא מיתה ולא מלקות. וצ"ע. וראה מג"א סקכ"ב דהגמ' מיירי במסרק רך [שאינו פס"ר], ומ"מ אסור משום דקמכוין. וראה ריב"ש שם שבשער חזיר מותר, ובשו"ע מפורש שגם שער חזיר אסור. ועי' מחצה"ש שם. וראה ישוע"י שם, דסוגייתנו כסוגי' זבחים צד, א

1

נר החכמה

ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן
ממוד בבלי עמוד מס : 892 הודפס ע"י אוז

072

ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן
ממוד בבלי עמוד מס : 892 הודפס ע"י אוז

נר החכמה

זמנים. הלכות שבת פ"ט

מגיד משנה

ובן המבשל בלי אדמה ובו' שם האי מאן דעדא סיכתא חייב משום מבשל. וראיתי
בספר העמים שיש גאונים פירשו שהוא מבשל כלי אדמה דקין. ורש"י ו"ל פירש ימד
של עץ לה, וכבר הזכרתי למעלה יותר מנזאר מזה גבי שופת קדרה: בללוי של דבר ובו'.
כבר נחנצל:

וְהַגִּדּוּזִים אֶת הַצִּמְרֵם אִשׁ שֶׁעַד רִבּוֹ. וּמִסְפָּקֵם
הָיָה מִן הַיָּהִים מִן הַבְּהֵמָה מִן הַעוֹפוֹת
אֲשֶׁלִּימוֹ מִן הַשֶּׁלֶם מֵלֵא הַקֵּיט כְּפֹל חִיִּיב ע"כ.
וְכִמְהָ רֹחַב הַקֵּיט פִּירוּשׁ פֶּשֶׁט. וּפִרְקָא אֲחֵרִי.
(שָׁבָת ק"ה:) בְּמִשְׁנֵה שִׁיעוּר הַמֵּלָצִין וְהַמִּנְפֵּץ
וְהַלְּוֹצֵב וְהַטּוֹוֹה כְּמֵלֵא רֹחַב הַקֵּיט כְּפֹל הָאֲחֵרִי
כִּי חֻטִּין שִׁיעוּרֵהוּ כְּמֵלֵא הַקֵּיט. וְצִמְרֵם (ש"ס ק"ו).
כִּי יִסָּף מִחֵי אִשְׁכּוֹ ר' חִיָּא בְר אֲמִי מִחֵי פֶשֶׁט.
וְרִבּוֹתֵינוּ פ"י מֵלֵא הַקֵּיט רֹחַב שְׂבִין גֹּדֶל לֹאֲכָצֵב,
אֲלֵא שְׂבִין וּפְיִירֵשׁ פֶּשֶׁט שְׂהֹא פֶּשֶׁטִין. וְהַסָּפֵק
רִבּוֹתֵינוּ שְׂבִין לִיִּיב אֲלֵא בְּרִאֵיהֶם בְּרִירוֹה. וְיִסָּפֵק
ג' טַפְסִימִם לִפִּי שְׂהֹאֲהֶם הֵיחָ ד' ו' טַפְסִימִם יִישׁ
בְּהָ שְׂהֹא וְרִמּוֹת בְּנִמּוֹת הַרֵּית הַקְּטִינִי כְּכַמּוֹד וְלֵא
הַמִּשְׁעוּר בִּיד. שְׂהֹאֲשֹׁמֵר בִּיד מֵלֵא הַקֵּיט וְיִישׁ
הָיָה מִשְׁנֵי שְׁלִשִׁים מִדְּוָרָשׁ וּנְמֵלֵא שִׁמּוֹחַ הַקֵּיט
כְּכֹפֹל הֵיחָ ד' טַפְסִימִם וְלֵא דַעַת רִבּוֹתֵינוּ. וְרִשִׁי ז'
וּפִירֵשׁ קֵיט שְׂהֹא הַסָּפֵק בִּין אֲכָצֵב לֹאֲהֵא כְּמֵה
שִׁלְטָנִים יִכּוֹל לְהַרְחִיבָן. ע"כ. וְנִגְמַרְתָּא פִירֵשׁ ר' מִשֵּׁ
וְיִסָּפֵק אֲחֵי הֵיחָ הַקֵּיט כְּפֹל הַמִּשְׁעוּר כְּפֹל מִשֵּׁ
בְּרִירוֹת קָרֵי שְׂבִין אֲכָצֵב לֹאֲהֵא מִשְׁעוּר שְׂמִי פַעֲמִים.
מִמִּחֵי פֶּשֶׁט שְׂבִין גֹּדֶל אֲכָצֵב פֶּשֶׁט אֲחֵת וְהֵיחָ
כְּכֹפֹל דַּמְתָּי שִׁשׁ גִּזֵּל כְּפִלִּים כְּלֹחֹת שְׂבִין אֲחֵת
אֲכָצֵב. ע"כ: הַתּוֹלָדִת בָּנָה מִן הָעוֹף הִי"ו
תּוֹלָדֶת רִבּוֹ. פ"י כֻּלָּ גִדּוֹל (ש"ס ע"ד): הַתּוֹלָד
אֲחֵת הַכֶּנֶף וְהַקִּטְמוֹ וְהַמּוֹרֵטוֹ חִיִּיב ד' מִטְּאֹת
אֲרַשְׁבִּיל לֹאֲהֵא חִיִּיב מִשְׁעוּר קוּטֵם חִיִּיב מִשֵּׁ
מִמִּתְחָן מִמִּתְחָן חִיִּיב מִשֵּׁ מִמִּתְחָן. ע"כ: הַחֻבּוֹ
הַצִּמְרֵם מִן הַחֵי פַטּוּר שְׂאִין דְּרֹךְ רִבּוֹ. ש"ס
וְהַגִּדּוּזִים הָיָה מִנֵּל גִּזֵּי בְּהֵמָה בְּשֶׁמֶת חִיִּיב ג'
מִטְּאֹתוֹ מִשֵּׁ מִשֵּׁ מִשֵּׁ מִנְפֵּץ וּמִשֵּׁ רִבּוֹ
כִּכָּהֵן אֲחֵרִי אִין דְּרֹךְ מִשֵּׁ רִבּוֹ וְאִין דְּרֹךְ גִּזֵּי
כֶּכֶן. וְאִין דְּרֹךְ נִפְּחִ כֶּכֶן ע"כ:ל

זקנו הרי זה וכו'. משנה פרק המזניע (דף כ"ד): הנוטל כפרתו זו בזו או בשני וכן שערו וכן זקנו וכן שפמו וכן הגודלת וכן הכותלת וכן הפוקסת ר"א מחייב חטאת וחכמים אוסרים משום שבות וצנע' מחלוקת ביד אבל בכלל ד"ה חייב: וכן החותרת ובלת מנוחו וכו'. הכלל שכתב רבינו הוא מהמחייב אלא כי לפי הסוגיא שנסקף עירובין (דף ק"ג) נראה ציטור שהיכלת הלחה המוחכה בכלי הרי הוא כחות כפרתו בכלי שהוא חייב וזה נ"ל כמוכרת שם ודברי רבינו כלל"ע:

ומותר להחזיר יבלת במקדש ביד אבל לא וכו'. מנשה שם חותמין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כסף וכלן אסור. ויגמרת הקדש ממה ששנינו גבי קרבן פסח חזיתא יבלת אינה דומה את השבת. ומירוי חד אמר הא והא בלחה הא ביד הא בלחה והא ביבשה. ושאלו למאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה והא ביבשה. והשיבו יבשה אפילו בכלי נמי שריא פרוכי מפרבא. ופסק רבינו כמאן דאמר הא והא בלחה הא ביד הא בכלי ויבשה אפילו בכלי שרי:

ט הנזטרל שיעור בבבלי ובו, פ' המלניע (שנה א'): הנוטרל מלא פי הוה בשנה חייב וכמה מלא פי הוה שמים רבי אליעזר אומר אחת ומודים חכמים לר' אליעזר במלקט לבנות מתוך שמורות שאפילו אחת חייב ודבר זה אף בחול אסור משום לא ילכש גבר שמלת אשה: צבורין שפירשה רובא וכו' (שם) מניח רש"א אומר אפורין שפרשה רובא וליזין שפירשו רובין ביד מותר בכלי פטור אבל אסור לא פירשו רובין ביד פטור אבל אסור בכלי חייב חטאת. אמר ר' יהודה הלכה כרש"א אמר ר' יוחנן והוא שפירשו כלפי מעלה ומנערים אותו: **י המלכז** את הצמר וכו' במשנה פרק האורג (שנה ט"ה): שעור המלכז כחציה צפרה זה:

יא המכבב בגימטריה הרי זה תולדת מילין וחייב ובו'. זה מוכרח בהכרח מקומות. ופישל רבינו שהוא תולדת מלגן ושפטו הוא: והכוונת את הבגד ובו'. בהכרח מקומות דלמא אחי לדין סקטיה ופישלו קמא המפסדים ו"ל סקטיהם בגדד יא זה פנים האחד סקטיה ממיס שבגדד סקטיהם ו' מתגלגל ו'ו היא תולדת המלגן והשני סקטיה ששאר משקין כגון יין ושמן שאין בגדד מתגלגל בהן ואסורה מפני תולדת הדש לפי שהם מפרק ומוציא המשקין המובלעין ו'ן אינה אסורה אלא כשהמשקין היוצאין אינן הולכין לאכזר. ולזה נראה שנטה דעת הרשב"א ו"ל בגד המגיבין ו"ל יא כחט סוף פ' שמונה עשרים כך ראוי לומר בכל סקוט פירות תולדת מפרק בגדיין מלגן ופישורן כגורגורא און דישא אלא בגדילין קרקע כלומר בפירות וכיוצא בהן. והסוטה בגד תולדת לזבע דרך מלגן והוא נמי בכל שמכבס בין צמים בין ציין כדאמרין ההם לכללה ולא למשרה ולא לכניסה והוא שמחבבם בגדד בך מעט ושיעורו מלא רוחה הדיט פכול בחטין ובארו' ג' ע"ג א' גשיעורו להאכל וענין הזה כחב הרב משה הספריד ו"ל. ושנינו בחוספתא ההכבב והסקוט מלאכה אחת ר' ישימעל בנו של ר"י בן ברקא אומר כצעים שצירוסלים קצטו סקטיה מלאכה פני עולמה ע"כ וכן דעת רבינו ומהו' אסור' בשער ובו'. פרק מפעין (שבת קכ"ח:) רבה ור"י דלמרי תרוייהו אין סקטיה בשער ע"כ וכו' ואיך אכילא:

לחם משנה

שאינו עושה שום מלאכה שהרי הם חזקים שהם מתחזקים יותר קמ"ל שחיב על הנשול מפני שבתחלה האם מרפה אותם ונעשה לה וחי"כ מקשה אותם ומש"ה חייב אבל לעולם דבר דבר לה חייב בחשישו:

י אורח ד"ט. דעמו לומר קרוב לד"ט שרי למעלה כח קרוב לשני שליש זרם:
יא והסוחט את הבגד וכו'. כח ה"ה והסוחט בגד חולדת צובע כדרך מלכן וכו'.
ז"ל שמי"ש חולדת צובע הוא מפני שהמבין הוא כמין צובע אבל אינו אלא
חולדת מלכן, ומה שהכריח מן התוספתא שאמרה המכבב והסוחט מלאכה אחת היא משום
דחילק

הגהות מיימוניות

ז' [ג] כדכ כהנא דהוא כהנא ודלא כר"י עיין פ' כלל גדול: ח [ד] כחכמים דאמרי משום שכות ודלא כר"א דאמר לעצמו חייב ע"כ בגמ': ט [ה] תניא רשב"א אומר כל ע"ש: יא [ו] מובאים פרק דם שפאת אמר רבא ורק סודר לים חייב וכן במכילתין פ' נוטל תנן שיש עליו לשלשם וכו' עיין לקמן פרק כ"ב אבל סחיטת עין ושמן ושאר משקין פיר"ד דהוה תולדה דבשר כדלקמן פרק כ"ב ופ' כ"ב בת"י עיין בספר התרומה:

הצמר עד ד' טפחים. פרק ר"א ללורג (דף ק"ו): **י**א המכבבם עד רתי נשול. מסכת זבחים פ' חטשה בשערה. פ' מפנין:

וה"ה

ט צפורן שפירשה רובה וכו'. נוסחא משוועט זומדנה להרמ"ן דדברי רבנו וליפ"ן
ממה עליו ונוסחא ספרים לידן צספרי רבנו מכוונת:
יא המכבבם בגדים הרי הוא תולדות וכו' והסוהט את הבגד עד שיוציא המים שבו
וכו'. כמז ה"ה פירשו קלם המפרשים שהסוהט צבגד יש זה שני פנים וכו'.

אבל הרמב"ן כתב ספ"ח שגלים כך ראו לומר
בכל קומת פירות מולדת מפרק וכו'. ואולי יורד
לעומק דעת הרמב"ן במא' דמרכיב נגד אחרי
ריכשי אלוטו לאמלן. ומ"מ במ"ש שכן דעת רבינו
לענין דקומטו היו משום מלך פשוט הלא נדברי
רבינו אבל מ"ש דביין נמי שכן כינוס לכאורה
משמע מדברי רבינו נפקא דבמים דוקא חייב אלא
שפפ"ג כתב הקומט כמות חייב מפני שהוא מכנס
לפיכך חסור לדחוק מטעם זה מוך וכיוצא
בהם צפי האששיה וכיוצא בהם לקחמה שמה
יבא

בוהן של יד עד האצבע הראשונה כשיפתח ביניהן בכל כחו
התולש בכף מן העוף הרי זה תולדת גוזז. הטווה את הצמח
גזוזה בכך ואין [2] דרך נפוץ בכך ואין דרך טויה בכך: ח
שפמו או זקנו הרי זה תולדת גוזז וחייב. והוא שיטול בכלי.
בין לאחר [7] פטור. וכן החותך יבלת מגופו בין ביד בין בכ
ומותר לחתוך יבלת במקדש ביד אבל לא בכלי. ואם היתה י
עבודה: ה הנוטל שערו בכלי כמה יטול ויהיה חייב שת
מתוך שחורות אפילו אחת חייב. צפורן שפירשה רובה וציצי
פירשו [8] כלפי מעלה ומצערות אותו מותר ליטול אותן ביד
בכלי פטור. ואם אינן מצערות אותו אפילו ביד אסור. ואם לא
אותו לנטלן בידו ואם נטלן בכלי חייב: * המלבן את ה
השני וכן כל כיוצא בהן ממה שדרכן להתלבן חייב. וכמה ש
אחד אורכו כמלוא רוחב הסיט כפול שהוא אורך ארבעה
הרי הוא תולדת מלבן וחייב. והסוחט את הבגד עד שיוציא
וחייב. * שהסחיטה מצרכי כיבוס היא כמו שההגסה מ

אוצר החכמה

1234567 אה"ח

א. טור סי' ש"מ סמ"ג שס: ב. טור סי' שכ"ח וע"ש סמ"ג. לאוין ס"ה: ג. טור סימן ש"ג סמ"ג. לאוין ס"ה: ד. טור סימן ש"ב:

וקנו חרי' זה ובו'. משנה פרק המגנע (דף כ"ד:) הנוטל פסגניו זו או זו בשני וכן שער משום שנות יצגמ' מחלוקת ביד אלל ככלי ד"ה חייב: וכן החותך יבלת מנפוג ובו'. הכלי הלמה החומכה ככלי חרי' הוא כחומך פסגניו ככלי

ובמותר לחתך יבלת במקדש ביד אבל לא ובי' במשנה שם חותמין יבלת במקדש אבל אינה דוחה את השבט. ומירצו חד אמר הא והא בלחה הא ביד הא בכלי וחד אמר הא בלחה והא ביצעה. והשיבו יצעה אפילו בכלי נמי שריא פרוכי מפרסא.

מ הנוטל שעריו בבלי וכו' פ' המצניע (שבת כ"ד:) הנוטל מלא פי היוג בשבת חייב וכו' שמורות שאפילו אחת חייב ודבר זה אף בחול אסור משום לא ילבש גבר שמלה ריוגן ציד מותר בכלי פטור אבל אסור לא פירשו ריוגן ציד פטור אבל אסור בכלי חייב חטטין י המלכא את הצמר וכו' במשנה פרק האורג (שבת מ"ה:) שער המלכא כמבניה צפ

יא המכבם בנגידים חרי זה תולדת מלבן וחייב וכו'. זה מוזכר בהרבה מקומות. ופיר' לילי סמיטה ופירשו זאת המפרשים ז"ל שהסמיטה צננד יש בה שני פנים

משקין כגון יין ושמן שאין הבדד מלכבן בהן ואקורה חמצי חולדת הדש לפי שהוא מפרק וממי שנוטה דעת הרשב"א ו"ל אצל הרמב"ן ו"ל כתב סוף פ' שמונה שרצים כך ראו לומר בכלל כלומר בפירות וביבואם בהן. והקוטט בגד חולדת יונק כדרך מלכבן והוא נמי בכל שמכבסין ושיעורו כמלא רוחב הספי כפול בחומין ובארוגו ג' על ג' כשיעורו להוצאה וכענין הזה כתב ר"י בן ברקא דאמר צדעים שצירושלים קצבו סחיתה מלאכה צפוי עממה עכ"ל וכן דעת רבינו סחיתה חומר צדעים

ו' בין שריפה נור קשה באש או שהקשה גוף החד וכו'. קשה דכפ' כלל גדול (שנת דף ע"ז): אמרו הרי מלא דשדל סיכתא לאתמהא אייב משום מכלל והקשו פשוטא וחילולא מהו דתימא לשדורי מנא קמין קמ"ל דמיפלא דפי ודהר קמיט ע"כ. ופירש"י דמיפלא דפי ע"י מוס האור וההיט שמזכיר ולאחר מיימיו קמיט מתקשה וכי רפי ברישא ע"כ נישולו ע"כ. משעמא דבסכתא אי לאו דרפי כסתלה לא הוה חייב ואין כתב שבי"מ שהקשה גוף קמיט ע"כ. והוא סובר דכר דכל דסתכל אע"פ שהתקשה אייב משום גיבול דומיא דלופא ומה שמכריז בסיכתא שהוה לוי אדמה לא דעמו ו"ל פסיוס מהו דמימא

מודל שני

ז' הגוֹזוֹת עַד חֵמִי. נִמְסָ' הַמִּוֹלָה אֶת הַהֶמְסָה (דף כ"ה): וּבִמְה עַד כְּסוּפִי. פ' בְּלֹל גָּלוּ
וּבִמְה רֹחֶב עַד זֹמֶר. כִּפְרָה הַמִּוֹלָה פִּירְשׁוּ כִן רֹב הַמַּפְרָשִׁים ז"ל וְכִרְשִׁי פ' בְּמֵלֶךְ דִּמְסָה
עֲרֵלָה פִירָה כ' ר"מ ז"ל וְאִמְרָה שְׁמֹנֶה פִירוּשׁוֹס רִבְסִי וְהֵן נִמְסִינִי בְּעִינִי: הַחֲשִׁיב בָּהֶם עַד וְאִין דָּרָךְ
טוֹיָה בִּקֵּן. פִּרְקָה בְּלֹל גָּלוּ סָבֵר דִּרְ כִּהֵנָּה רִיב וְאִמְרָה דִּלְעָל תַּלְמִיד לְגַבִּי ר"י פִּסְקֵי וְכִרְשִׁי וְכִרְשִׁי ר"ה
ז"ל מֵלֶךְ דִּלְאֶשְׁכָּן בִּירְשִׁלְמֵי וְעוֹד בְּהַתְמַחֲמִילָה הִטְעוּל כִּפְרִינִי ז' וְכִן קִימִי רִבְנִן כּוֹמִי: אֶת הַגְּבוּלָה
עַד פִּטְוִר. פ' הַמְנַעֲנִי: וְכֵן הַחֲזִיקָה עַד לֵאמֹר. פִּרְקָה הַלֹּקֵת אֶת הַהֶמְסָה: מוֹחֵר לַחֲתוּמָה עַד וְעוֹד.
נִמְסָה עֲרִידִין פִּירְשׁוֹ הַמִּוֹלָה תַּפְלִין (דף ק"ג): אֶת הַגְּבוּלָה שְׁעוֹד עַד חֵמִי. פִּרְקָה הַמְנַעֲנִי: * הַמְּבֹלָה
דָּס מִתְּמָל (דף מ"ז): וְאִין

[illegible]

מסורת הש"ס

הלוקח בהמה פרק שלישי בכורות כה.

בְּרֹא ¹מִשׁוֹ לְעֵמֶמָּה שֶׁאֵין מִתְכוּן הוּא: מִסּוּבְרָא דְנוּיִיתָא. בְּרֹא
 אֶשְׁל חֵצִית שְׂכוּרִין קִצְיוֹתֶיהָ נְעוּרָה ²וְתַנְלִיּוֹת כְּדִי שֶׁתְּסוּמָה הַנֶּקֶד
 יִפֶּה: אִסּוּר לְחֻדּוּקָהּ. בְּנוֹךְ הַחֵצִית בְּנָה מִשׁוֹ סְמִיטָה וְאִע"ג לְדִינוּ
 לְשׁוֹ סְמִיטָה אִסּוּר אִפִּי' לִר"ש לְדַמָּה בְּמַסַּכַּת שָׁבַת (דף מ:א):

דער שאין מתכוין מותר: ולא ימות.
 יסיון דמסקה לה לא אפשר לה צלל
 מסמיטה אצל לפנות את השער אפשר
 צנלל מלשה: ה"ב בר' יהודה, אלמא
 אצל' לרבי דבר שאין מתכוין אסור:
 גמרי: צלל בר' חילי ורבי חנן:
 וית' ויש' לא היינו גזוז, להכי אמר רב
 הלכה כר' יוסי צבור: ב"אחר יד.
 שאין דרך למלש' אמר אלמא לגזוז:
 והתולש את הבגד, שמוע' נושא גדולה
 מן כף העוף: והקטמו. שמוע' שמוע'
 קטמו ראשו: והמורשו. שמוע' שמוע'
 המורשו ומורט מן הקנה: השער:
 ומחל ומחל ומחל ומחל: מרביעין צבות

הגהות חב"ח

(א) גמ' והאיכא חסורא
דרבנן שאני כ"ל ומיצת
אלא נמחק: (ב) רש"י
ד"ה דקדשי צדק הציט
היא דין קדשי בדיק יש
לה דהא:

גליון הש"ס

שמי' והתניא שתי
שערות. עין פ"ב מ"ה
דפסה: תוס' ד"ה
דהוה וכו' אין ללמוד
מלאכה שאין צריכה
לגופה. עין שבת דף
מו ע"ב חספות ד"ה
כלל: ד"ה גזוז וכו'
ביקונטרס פירש וכו'.
עין לקמן דף לז ע"א
חוספת ד"ה אילימא:

רבינו גרשום

וּמִימִלְתָּ לָלֶא שְׂמִיטָה לֹא גִזְרִי עָלַי רַבִּי
 רִבִּי הַיְיָ יִקְרִיב. וְאֵין דְּמִיָּה כָּל כָּךְ
 מִזְמִינִים לְחַלְלֵה עֵלְיוֹן: קְבוּצוֹי. לְגִזְרִי
 הַקּוֹפֵץ: לְבַתְּחָלָה קֹאמֵר. וְהֵאָּי וְכֵן
 לְגִזְרִי הַשְּׂמִיטָה דְּהֵא שְׂפִיטָה קָדְמָא דְּרִישָׁא
 לְכַתְּחָלָה קֹאמֵר הֵא מִי מִי^ל לְרִשׁוֹת
 מִמְּקוֹם הַמּוֹס אִזְ עֵדֵב קֹאמֵר וְהֵאָּי וְכֵן
 יִזְוֵנו קֹאִי וְהֵי קֹאמֵר וְכֵן מִי
 שְׂמִיטָה אֵת הַשְּׂעֵר לְרִשׁוֹת אֵת מִקְוֶה
 הַמּוֹס מִי לֹא יִזְוֵנו מִמְּקוֹמָם:
 הַמְּסוּבָּב בְּאִזְוֵן. וְכַאֲזֵינִי הֵיָּה מוֹס:
 דְּשִׁחִיטָתוֹ מִבְּחַת עֵלְיוֹן. לְדָלָא לְגִמְיָה
 אֲזִיבָה. מִזְּמִינִים לְחַלְלֵה עֵלְיוֹן.
 וְלַכְּתָחָלָה קֹאמֵר: מִתְּרִיבִי מִתְּרִיבִי.
 אֵת הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה לְכָתוּב:

ותכמים

תנינא וכן התולש את הש
את מקומו השתא ומה שו
מזמזם מיבעיא אלא לאו אתו
בעל מום שנשר והניחו ב

לצורך תיקון שמיטה דאין זה חשוב
היו טעמיה משום דחולש לאו היינו
דאפי' רבנן דאסרי מפרש בגמ' ג'
דאמר' צפיק שני דחולין (דף ל'
דאסרי בגיזה ועבודה דמן נמי ליי
דאפי' הגיזה עצמה מותרת וכו' ת

מותר ימי אמר רב הכי ^ה והא אמר רב ^ה אסור
בר אשי משמיה דרב מסוכריא דנוייתא אסור
להדוקיה ביומא טבא בההיא אפי' ר' שמעון
ממדה דאביי ורבא דאמרי תרוייהו ^ה מודה ר"ש
בפסקי רישיה ולא ימות והא אמר ^ה רב חיאי בר
אשי אמר רב הלכה כר' יהודה ורב חנן בר
אמי אמר שמואל הלכה כר"ש ורב חיאי בר
אבין מתני בלא גברי רב אמר הלכה כרבי
יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון אלא
לעולם סבר רב דבר שאין מתכוין אסור
ותולש לאו היינו גזוז וביום טוב היינו טעמא
דשרי דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר
יד ותולש לאו היינו גזוז והתניא ^ה התולש את
הכנף והקוטמן והמורטו חייב שלש חטאות
ואמר ר' ^ה *תולש חייב משום גזוז *קוטם חייב
משום מחתך ממרט חייב *משום ממחק שאני
בכנף דהיינו אורחיה ומדרב סבר כר' יוסי בן
המשולם ר' יוסי בן המשולם סבר לה כרב
וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין
אסור ^ה והתניא ^ה שתי שערות עיקרן מאדים
ורואשן משחיר ר' יוסי בן המשולם אומר גזוז
במספרים ואינו חושש שאני פרה דלאו בת
גזיה היא ^ה והתניא ^ה לא תעבד בבכור שורך
ולא תגז בכור צאנך ואין לי אלא שור בעבודה
וצאן בגזיה *מנין ליתן את האמור של זה
בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל לא תעבד
ולא תגז אלא שאני פרה דקדשי בדק הבית
היא ^ה והאמר רבי אלעזר קדשי בדק הבית
אסורין בגזיה ועבודה ^ה מדרבנן והאיכא איסורא
דרבנן ^ה אלא שאני פרה דלא שכיחא
^ה וליחזלה ולפקה לחולין וליגזה והדר ליקדשה

דמייה יקרין וליעבד לה כדשמואל^א דאמר
שמואל^ב הקדש שוה מנה ושחיללו על שוה
פרוטה מחול^ג אימור דאמר שמואל שחיללו
לכתחלה מי אמר^ד איבעית אימא רב סבר לה
כבר יוסי בן המשולם ור' יוסי בן המשולם לא
סבר לה כרב: ותולש את השער ובלבד שלא
יזיזנו ממקומו: אמר רב^ה אישי אמר ריש
לקיש^ו לא שנו אלא ביד אבל בכלי אסור
והקתני עשה מקום בקופיץ מיכן ומיכן תני
לקופיץ: וכן^ז תולש את השער לראות מום:
איבעיא להו לכתחלה^ח או דיעבד אמר רבי
ירמיה תא שמע צמר המסוכך באוון ר' יוסי
בן המשולם אומר תולשו ומראה את מומו
שן^ט לכתחלה ש"מ אמר רב מרי אף אנן נמי
אות מקום מום מאי וכן אילימא שלא^י יזיזו
הזיתו מוכחת עליו^{יא} לא יזיזו לראות מקום
מע מינה לכתחלה ש"מ: **מתני'** שער כבוד
ואחר כך שחטו עקביא בן מהללאל מתיר
וחכמים

והוא אין פיר' זה נראה כלל דבכל עמין יכול להקשות בין הוי
שער בכור בעל מום שנשר בו'. כולה הך שמעמא מוכח
 מנא חמי לאסהיה והא דדרשינן לעיל (דף י:) תוצא ולא
 על הארץ תשפכנו כמים ההוא למשרי דמן של פטול
 הוא קא משמע לן והימי תיסק אדעמין לאסור דמן ^(ל)
 יא מאדוריימא היינו בנשר אבל גוזז דמתכוין אסור ^(ל)

אגוד רבני וולוולס דבר שאין מתכון אסור: ומשיב תלמוד ואמאי גזרו בשאר עופות: בקומין כלומר שקופיין תולשו דהיינו כלי: למי לקופיין שאמרו גורפו: ומקום ההיין לתכלהל קאמר וכו' התולש. תנור לתכלהל: לתכלהל: השתא התם דשחיטה מוכח עליו שאינו עושה כשכיל צמר תאחולק: אר' תולש לתכלהל כמר עושה כמי ש' מתני' ע"כ כמר ור' ואח"כ שטור במומו: עקביא מתיר וכו' היכי דשחיטה מתת הכל כמר

ל"ד ר"ג (ה) כדחנן צריש פרה. (ב) גי' רבינו צנמ' ואצ"ל כי איחרצ'י שור לגיזח זנבו וט

[illegible]

שיטה מקובצת

[illegible][illegible]

תורה אור השלם

אֶל כָּל הַכּוֹהֵן וּבְנֵי הַכּוֹהֵן
וְלִי זָכוֹר תִּקְדָּשׁ לִי
אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד
בַּכֹּהֵן שׁוֹרֵף וְלֹא תִגֹּז
בַּכּוֹהֵן צֹאנֶךָ: (דברים מ, יט)

לחולין וליגזייה כשהיא
לה או דיעבד להתולש
תולש לא יזיזנו ממקומו
דהכא לאו מידי מוכיח
פי שצמרו אסור לגמרי

רחמים

בכורות

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - לה בכורות תלמוד בבלי עמוד מס: 61 הודפס ע"י אוצר החכמה

ואחר כך מצרפו בתוכו והוא מבשל, ואם היה צריך לגומא אף אתה מחייבו בשמונה מצד שאתה מוסיף עליו התפירה ובתנור חייב בשמונה אלו השבעה שהזכרנו ועוד אחרת שאחר שצרפג טחו בטיט על גביו להבליע חומו בתוכו ולחזקו והוא גמר מלאכה שלו ונמצא מכה בפטיש מה שאין כן בחבית שגמר מלאכתו בא מאליו.

עשה כוורת של קנים חייב אחת עשרה שתים בקציצת הקנים שהוא זומר וצריך לעצים וחייב משום קוצר ומשום גוטע וכשאספן נעשה מעמר וכשמברר את הפסולת מתוך האחרות נעשה בורר משהחליקו נעשה ממחק וכשחתכן אחת לשתיים ושלש נעשה טוחן וכשהשוה את מדתן נעשה מחתך הרי שבע הסך את הבית הרי הוא מיסך והרי שמונה הכניס הערב בתוך השתי משעשה שני בתים נתחייב משום עשיית גירין הרי תשע וכשחבר קנה אצל חבירו נעשה לו אורג הרי עשר וכשחתך לאחר האריגה ראשי הקנים היוצאים הרי הוא מכה בפטיש הרי "א, ואם עשה לו שפה הוסיף לו שנים תפירה וקשירה שהוא צריך לקשור את התפירה ולא נתחייב אחד מאלו משום עשיית כלי ר"ל משום בנין שאין בנין בכלים.

הטוה צמר על גבי בהמה בשבת אינו חייב לא משום גוזז [ולא משום מנפץ] ²²⁵ ולא משום טוה שאין דרך גזיזה בכך [ואין דרך ניפוף] ²²⁶ בכך ואין דרך טוה בכך ואעפ"י שאמרו שטוף בעזים וטווי מן העזים ודרשו כן ממה שכתוב טו את העזים שמשמע בגופן של עזים ודרשו שהיו שוטפין ומדיחין אותו על העזים וטוים על העזים מ"מ חכמה יתירה שאני אבל שאר העולם אין דרכן בכך והרי הוא מלאכה כלאחר יד ופטור אבל אסור. התולש את הכנף או איזה נוצה מן העוף חייב משום גוזז והקוטמו והוא שאחר התלישה נוהגים לחתך את הנוצה מצד ראשה דק דק כדי להניחה בכר וכסת חייב משום מחתך והמורט והוא שאחר שקטם סביב קנה הנוצה כרצונו מורט בידו כל הנשאר כדי להשאיר בקנה בלא נוצה לארוג ממנו כובעים חייב משום ממחק שהוא מכיון להחליק הנוצה עד שתהא ראויה לכובע.

זה שביארנו שהתולש חייב משום גוזז גדולי הרבנים ²²⁸ פירשו בתולש נוצה מכנף עוף החי אלמא מן העוף המת אינו חייב ואין הדברים נראין שמאחר שהתולש ²²⁹ חייב משום גוזז הרי חיוב גזיזה בחיים ובמיתה שוים [הם שהגזיזה אין חיובה מצד עקירת דבר מגדולו שנחייבהו דוקא מחיים] ²³⁰ שאם כן היינו קוצר אלא חיובו אף לאחר מיתה ובדרך גזיזה הא דרך קצירה לא שאין קצירה אלא בגדולי קרקע וכן התבאר בתוספתא ²³¹ ר"ל שהגוזז אף לאחר מיתה חייב והוא שישנו ²³² בה הגוזז את הצמר או את השער בין מן בהמה בין מן חיה בין מן החי בין מן המת אפי' מן השלח שלהן חייב ומעתה אף התולש כנף מן העוף חייב אף לאחר מיתה ומעתה מחיים ולאחר מיתה שוים הם בגזיזה מקום שנאסרה מחיים אף לאחר מיתה כן ומקום שהותרה לאחר מיתה אף מחיים כן ומכאן הורו גדולי הדורות

225 מכ"פ.

226 ליתא בכ"א.

227 שמות לה 26.

228 רש"י שבריי"ף (דף לב.) ד"ה התולש, וכן העתיק המ"מ לשבת פ"א ה"ז את לשון רש"י.

229 מכאן עד סוף הקטע נגרר רבנו אחרי ח"י הרמב"ן כאן ד"ה הא דאמרי'.

230 מכ"פ.

231 שבת פ"ט ה"א (הוצ' צוקרמנדל

18/119, הוצ' ליברמן 1/30), אבל רבנו

מעתיק אח"כ לא את לשון התוספתא אלא את

לשון הרמב"ם ה"ל שבת פ"ט ה"ז, וכבר העיר

ע"ז ר"ש ליברמן בתוספת ראשונים ובתוספתא

כפשוטה.

232 אולי יש לתקן: ששנו.

שלפנינו²³³ שהשוחט את העוף ביום טוב מותר לתלוש את הגוצה שבצוארו שהרי לאחר שחיטה אתה מתירו לתלוש את כלה ואין חלוק בתלישה בין מחיים בין לאחר מיתה וכשם שמחיים שלא לצורך יום טוב אסור כך לאחר מיתה וכשם שלאחר שחיטה לצורך יום טוב מותר כך מחיים ומ"מ גדולי המחברים²³⁴ אסרו [והוציאו ממסכת בכורות²³⁵ בסוגיא הבאה על משנת השוחט את הבכור עושה מקום לקפוץ²³⁶ ומ"מ יש לפרשה יפה לשטה זו וכבר ביארנוה במסכת יום טוב²³⁷] ²³⁸.

דף ע"ה ע"א המותח חוט של תפירה בשבת חייב חטאת וענין זה הוא בבגד תפור ועומד והניח החוט ארוך ונתפרדו (שני) [שתי]²³⁹ חתיכות הבגד זו מזו במקצת וחוטי התפירות נתרפו ונמשכו והוא מותח את ראש החוט להדק ולחבר את החתיכות ונמצא שזהו כתפירה גמורה ואם היו שתי תפירות לבד הרי הוא כתופר שתי תפירות ואינו חייב אלא בקשירה והקשירה מיהא חייב שתים ואם היו שם יותר משתי תפירות חייב אף בלא קשירה על הדרך שביארנו בתפירה גמורה²⁴⁰ ויש אוסרין מכאן שלא להדק חוט של בית הזרוע [הנקרא קורדאר]^{240*} ואיני רואה מכאן טענה כלל שאין זה תפירה אלא הדוק בעלמא לבד ולנוי.

צריך לאדם שיוהר שלא להתחבר עם המינים האדוקים בע"ז ומסיתים את האחרים לעובדה ושלא יתחבר עמהם אף ללמוד מהם דברי תורה שמא ימשך אחריהם ואף המכשפים אסור להתחבר עמהם ולילך בדרכיהם אלא שמותר ללמוד מהם להבין ולהורות עד שאם יעמוד איזה מדיח להתנבא שקרים מתוך אותות ומופתים שידעו להבחין שמעשה כשפים הוא. מצוה על האדם להתבודד בדרכי מהלכות הכוכבים ושיחשב בתקופות ומזלות מפני שחכמה זו חכמה מפוארה בידיעת אותות השמים ולקות המאורות בלא שום שגיאה ועל

233 נראה שכונתו לרמב"ן שרבנו גרר אחריו. בעל השלמה בסוגין מביא רק שתלישת כנף אסורה גם לאחר מיתה וז"ל (מכ"י): הא דאמ' ריש לקיש התולש את הכנף חייב משום גוזז משמ' בירושלמי (בסוגית משנתנו, דף נא.) אפי' לאחר (מיתה) [מיתת] העוף משום גוזז איכא דגרסי' התם בהאי פרקא התולש בקדשים ר' יוחנן אמ' חייב ריש לקיש אמ' פטור ר' ירמיה בעי מחלפיה שטתיה דריש לקיש דאתפלגון התולש כנף מן העוף הקוטמה המורטה חייב שלש אמ' ר' יוסי בר' בון לא פלוגין התולשה חייב משום גוזז המורטה משום [מוחק] והקוטמה חייב משום מכה בפטיש ולא דמיה עוף שאין לו גיזה תלישתה היא גזתה ברם הכא אינו חייב עד שיגזוז תדע לך שהוא דתני תלש מן המתה חייב תלישתה היא מקום גזתה ברם הכא שאינו חייב עד שיגזוז. והרב משה ז"ל כתב גם כן בפרק תשיעי שהגזוז את הצמר או את השער בין מן הבהמה בין מן החיה בין מן החי בין מן המת אפי' מן השלח

שלחן חייב, עכ"ל ס' השלמה שאינו מביא ענין תלישת גוצת העוף מן החי ביום טוב. לקטע זה של ס' השלמה מתכון ס' ארחות חיים הל' שבת סי' פ' והוא מביא את התר מריטת העוף ב"ט בשם ר' שמואל שקילי "והודו לו חכמי לוניל וכן פסק הרמב"ן". ובארחות חיים הל' יום טוב סי' מח מביא את ההתר בשם ר' משלם (בעל השלמה, ולא מצאתי) "וכן הורה הר' שמואל שקלי ז"ל והודו לו חכמי לוניל וכן פסק הרמב"ן ז"ל". לפי זה יש לחקן בב"ה לביצה ירושלים תשסז צד 205 הערה 177.

234 רמב"ם הל' יום טוב פ"ג ה"ג.

235 דף כד:

236 = לקופיץ, לקפיץ (כ"ה בב"ה לביצת שם).

237 לדף לד. ד"ה שנינו (ירושלים צד

204). 238 ליתא בכ"א.

239 התקון ע"פ כ"ע.

240 בביאור המשנה בענין התופר.

240* ליתא בכ"א.

[277]

משום נטילת נשמה היא ובמקום שהוא רוצה בצביעתה איכא נמי משום צובע כשוחט גופיה דאית בה תרתי כדאי' בפ' כלל גדול (ע"ה א'), וקשיא לן פוצע חלזון ומוציא דמו (שם) ליחייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום אע"ג דניחא ליה דלא לימות ממש, וליכא לפרושי דפציעת חלזון אינו מוציא דם אלא נצטרך הוא ופטור דאין לו עור, שאם אינו מוציא דם היאך הוא בכלל דשה לר' יהודה.

והצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור. פרש"י ז"ל דאין במינו נצוד והיא מלאכה שא"צ לגופה ור' שמעון היא כדמוקי לה בגמ', ואיני יודע מה הוא שח שאם אין במינו ניצוד אפי' לצורך פטור, אלא משמע דשמונה שרצים האמורים בתורה אין דרכן להזיק וכל צידתן לצורך היא, אבל שאר שקצים ורמשים שדרכן להזיק (ו)פעמים אדם צדן שלא לצורך כלומר כדי שלא יזיקו, ומשום הכי תני פלוגתא בסיפא וה"ה לרישא.

ע"ב. גמ' הא הורגן חייב מאן תנא א"ר ירמיה ר' אליעזר היא. פי' דמדקתני רמשים משמע דחייב משום נטילת נשמה בכל דבר שהוא חי, ואלו לרבנן דפטרי בכינה בכל דבר שאין בו גידין ועצמות נמי פטרי משום שאינו מתקיים י"ב חדש והו"ל כמת, וגמרי' נמי מאילים מאדמים מה התם יש בהן גידין ועצמות אף כל שיש בהן גידין ועצמות והכי איתא בירושלמי פרק קמא, ואתא רב יוסף ופליג ואמר דלא גמרי רבנן מאילים מאדמים אלא דבעי פרה ורבה אבל גידין ועצמות לא בעי, הלכך ברמשים שהן פריץ ורכין חייבין לדברי הכל.

הא דאמרי' במושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה דחייב משום עוקר דבר מגדולו. קשה לי דהא גוזז ותולש כנף מן העוף כשהן חיים (ע"ד ב') לא מחייבין להו תרתי חדא משום עוקר דבר מגידולו, וכן הנוטל שעור וצפרניו ושפמו (צ"ד ב') אין בהן דין עוקר דבר מגדולו דליחייב תרתי אלמא אין משום עוקר דבר מגדולו דהוא תולדה דקוצר אלא בגדולי קרקע, וה"נ משמע בבכורות (כ"ה א') גבי תולש צמר מבכור ותולש לאו היינו גוזז וכנגדו ב"ט מותר דלית ביה משום עוקר דבר מגדולו, ועוד דודאי קוצר ודש תרווייהו בחד גוונא גמרי' להו ממשכן כי היכי דאמרי רבנן (ע"ה א') אין דישה אלא בגדולי קרקע ה"נ אמרי ודאי אין קצירה אלא בגדולי קרקע, ואפי' ר' יהודה אפשר דמודה בקצירה דהיא ממש מן הקרקע, ותולש מבעלי חיים בכלל גוזז הוא, וי"ל דמדלדל עובר משום נטילת נשמה הוא חייב, והכי קאמר אע"ג דהאי עובר לית ליה בדידיה נשמה כיון דגידולו תלוי בנשמת אמו העוקרו משם נוטל נשמתו ממנו, דלאו מי א"ר ששת בגידולי קרקע כן דמאן דתלש כשותא מהיזמי שניקתו תלוי בהיזמי כדאמרינן בעירובין בפ' בכל מערבין (כ"ח ב') דקטלין ליה להיזמתא ויבשה כשותא ומיחייב משום עוקר דבר מגידולו דהוא תולדה דקוצר, ה"נ בבעלי חיים מחייב משום עוקר דבר מגידולו דהוא משום נטילת נשמה דומיא דחובל שהוא משום נטילת נשמה מאבר אחד

וסירכא דלישנא נקט וכן נראה הפי' הזה מדברי ה"ר משה הספרדי ז"ל בפ' אחד עשר מהלכותיו. ומה שאמרו בירושלמי בפ' כלל גדול רבנן דקסרין אמרין ההין דצד נונא וכל דבר שהוא מבדילו מחיותו חייב משום קוצר לא אתיא כשיטתא דגמ' דילן.

דף ק"ח ע"א. דקא דלו מיא ועכירי. פר"ח ז"ל ששמואל שמע דגברא רבה אתי ולפי שראה המים עכורים חשב בלבו ששתה מהם והיה יודע בדרך חכמת הרפואות שהמים ההם העכורים משלשלין הבטן ולפיכך אמר וחייש במיעיה, ולא גרס ר"ח ז"ל וקא דלו מיא לאקבולי אפיה, ואפשר דהכי גרסי' גברא רבה אתי וחייש במעיה דקא דלו מיא זיל לאקבולי אפי' ותהי ליה אקנקניה, והוא דרך משל לבדוק לפי שזה היה אומנתו של קרנא לבדוק היין שבקנקנים כמו שמפורש בפ' שני דיני גזרות.

דף ק"ט ע"א. עלין אין בהן משום רפואה. פר"ח ז"ל אם נתן עלין של ירק וכיוצא בהן בעין לצנן מותר והטעם שנראה כמיקר, ויותר הוא נכון מדברי רש"י ז"ל שפי' לאכילה דמאי קמ"ל מתני' היא כל האוכלין אוכל אדם לרפואה, ועוד דמשמע מדאמר רב ששת גרגירא אפי' לדידי מעלי לי שאסור לאכלו בשבת ואמאי והתנן כל האוכלין אוכל אדם לרפואה, ואל יעלה על הדעת לומר שהגרגיר אינו ראוי לאכילה ואינו בכלל אוכלין דהא אמרי' במס' סוכה (ל"ט ב') הפיגס והגרגיר פטורין מן המעשר לפי שאינן משתמרין, ואם אינו אוכל תיפוק לי משום שאינו אוכל.

שריקא טויה. פרש"י ז"ל גדי צלי שמחפין אותו בבצים ומותר ובלבד שלא יהא רותח כדי לבשל ומשום תקון אוכלין נגעו בה, ואינו נכון לפי שאין זה תיקון שיאסר ופשיטא דמותר והיאך רב חייא בר אבא אוסר, ועוד שאין הדמיון דיין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת דומה יפה, ועוד דדבר הלמד מעניינו הוא שדרך רפואה הוא, לפיכך נראה כפר"ח ז"ל שהוא מי אבטיחין שמסננין אותן במשמרת לנקותן ועבדינן ליה לשלשולי וכיון דמתאכיל האבטיח עם בני מעי בלא סנון מותר, ולשון שריקא טויה נראה שהוא הענין הידוע שעושין בדלעת היונית הטפולה בבצק ונצלת באור.

ופעפועי ביצי. שם עשב הוא כדאמרי' בעירובין (כ"ח א') מערבין בפעפועים בפ' בכל מערבין ובמשניות הפעפועין ופי' בתלמוד ירושלמי בסוף מס' פאה קקולי, ורש"י ז"ל כתב שם במס' עירובין שהם ירקות ששמן יוטלי"ש בלע"ז.

מדקתני לים הגדול בהדי מי משרה וימה של סדום והנהו אוקימנא בדאישתהי, ש"מ דים הגדול נמי מותר בדלא אשתהי אפי' ברעים שבו, ובימים שבו מותר לשהות, ומאן דפליג בהו לא דק, ומי טבריא לעולם מותר וכי קתני הך ברייתא אבל נשתהי אסור, אמי משרה וימה של סדום.

דף ק"י ע"ב. הא דאמרינן הני מילי היכא דקא מיכוין הכא ממילא הוא ואסיקנא דאפ"ה אסור. איכא דאמרי דאתיא כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור אבל לר"ש הכי נמי

(א) פסחים סה: וסא: (ב) [אם סה: רוב הסוגיא ע"פ:] (ג) שבת זל: (ד) [אם סה: וסא:] (ה) [אם סה: וסא:] (ו) לשל לו: (ז) שבת זל: (ח) פסחים פה: יט: (ט) שבת כ: קיד: פסחים נט: סה: בלה ית: כ"ג ז: חולין קנב: וזמס לה: (י) ע"י שבת ע"ב.

הנהגות הב"ח

(א) גמרא והנהגות רמב"ם הרבכבוד והנאמנו וכו' ולא קשיא הא דר' הא דבבלי: (ב) שם דומיא דהרבכבוד והנאמנו וכו' ואידך הרבכבוד דלל: (ג) שם ושם דמקדש דמקדש: (ד) שם דמדינה הוא ולא גורין: (ה) רש"י ד"ה אף היא וכו' דלל מני משמעת קול: (ו) ד"ה יבלת וכו' פרוק לו יבבלת יבלת דקדק קינין יבבלת שאינה שם דבר אלא כמו דגירת דומיא דשור ולא כמיז שפך ויעזרת נמי לא כמו עירון אלא יבבלת דמיתמין: (ז) ד"ה הרבכבוד נפסח הא שבת קאמר הרבכבוד להרבינו על מתינו:

רב נסים גאון

דוחין את השבת דברי ר' אליעזר ורבנן דפליגי עליה סברי כו' עקיבא דאמר מילה עצמה דאי אפשר לעשותה מיעוט דוחה את השבת אבל מכשירה דאפשר לעשות מערב שבת איך דוחין את השבת: פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע אתא לאשמועינן היינו מתני' דבפ' אלו דברים בפסח דוחין את השבת (פסחים דף סה) ותנן ר' אליעזר אומר דוחין אמר ר' אליעזר ומה אם שחיטה שהיא כר אמר לו ר' יהושע יום טוב ויכיר כו' והרבינו דלא כר' נתן דאמר חי נושא את עצמו הבאתו מחוץ לתחום כו' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא ועיקר דברי ר' נתן בפרק המציע (שבת דף צד) ר' נתן אומר על השחוטין חייב על חיים פטור שהיו נושא את עצמו ועיקר דברי ר' עקיבא במשנת סוטה (דף כו) בפרק כסם שהמים בורקין אותה וכובר פירשנו: ולא קא גזרין משא יחתה בגזילים איתא בסוף פרק יציאות השבת (דף יח) לא תמלא אשה קדירה כססות כו' ואמרין אפילו תימא בית הלל באה מיסר אסרי גזירה שמא יחתה בגזילים:

הנהגות וצינונים

[א] במשניות דפר"ר יבולת (וראה) הלכות הגזיר' בריש"י: [ב] [ציל ב"ר] (גליון: [ג] [וכו'] מותר (מההשיל [השלום]: [ד] דפוס שאולוניקי ובת"י הח"ב: [ה] דפוס שאולוניקי ובת"י נוסף ובראב"ר: [ו] דפוס שאולוניקי ובת"י "יבולת", ולפ"ו כצ"ל לקמן "אבל יבולת דמתני'" וכ"ה בבת"י והיא הנוסחא הנכונה במשנה וע"י תרי"ט (דק"ס), וע"ע מלאכת שלמה (ויחבן שזו היא כוונת הב"ח בניקודו ובסוף דבריו צ"ל אבל יבבלת דמתניתין, וכן נראה קצת בבית דפירי): [ז] בבת"י חותכין יבולת ביד קאמר דאי בכלי כו', ואינו דיבור חדש אלא לשון רש"י: [ח] צ"ל פתיבין (דפר"י): [ט] מהרש"ל:

המוצא תפילין

אי א"יבא דר"א קאמר. כלומר כמאן ס"ל צמכשירין על כרחק כר"א ס"ל וכיון דכר"א ס"ל לאמאי הוי לכתחילה אסור: א"א הא ר' שמעון והא רבנן. מתני' רבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרין קושרה דקמינא לכו כר"א בתלד מכשירי מנחה דוחין וכו' ^[א] כגון צשלי אפשר לעשות מאתמול דקדמני שנפסקה לו נימא צכורו ופליגי עליה שבאפשר לעשות מצעוד יוס הלכך בתחילה אסור. ומעיקרא כי הוה מוקמינן לה כר' יהודה מ"ט לא שנין הכי משום דלא שמעינן צהדיא דליח ליה האי צכרל למפלג צין אפשר לאי אפשר וכל כמה דלא אשכח תנא דלמר הכי צהדיא מייבעיא לו סתמא דמתניתין מני: אף היא. אס היה עונבה או קושרה אינה משמעת את הקול והואיל וקשירה נמי אב מלאכה היא הא עדיפא שתשמיע את הקול וטוב לנו לחלל את השבת בשלשלו לקיים השמעת קול שיר של לויס מתחלל שבת צקשירה שהיא אב מלאכה ולא נקיים צה שום מצוה דלא מני (א) השמעת קול: מישלש' מלמטה ובורך מלמעלה. שיהי יס תדוות מלמעלה ולמטה שראשי הננימן כרוכין צבן וכשהוא רוצה מוגלגל היחד והנימא נארכת ענין שעושין למיני כלי זמר ארפ"א דמארץ עד שיגיע ליתד שלמעלה וכו"כ צו והרי היא כבתחלה ומוגלגלין היחד עד שתפספסת כהלכתה ומשמעת קולה ולרצון עדיפא למשרי קשירה דהא משלשל נמי אב מלאכה הוא דמתקן כלי כהלכתו וכיון דדמי לכתחלה מחליף וחי' נמי להמיר ^[א] נימין צכנור חדש לכתחלה הלכך קשירה עדיפא: הא והא רבנן. ^[א] דמכשירין שא"א מצעוד יוס דוחין והא דקמני מתמיתין קושרה כשנפסקה צאלמנעית שאילמלי עונבה לא תשמע קולה והא דקמני עונבה כשנפסקה צראשיה שאין צריכה שם חיזוק כל ק"ו וסגי ליה צענייה: ואי בשיח א"א הא והא באבצע. הא ר"ש והא רבנן וגזירתא דקמני לא היה קושרה מדאורייתא שרי דס"ל לר"ש מכשירין דמצוה דוחין היכא דלא אפשר לכו מאתמול ומשום גזירה הוא דגזר אטלע אטו מן הצד אצל צעלמא דליכא למיגור מידי דחי: **מתני'** יבבלת. ורוא"ה והוא מוס (תכני) שדומה לו (אם תמצית דבר) כו' תרוך או (י) יבלת.

יבלת דקדק קרינן יבלת שאינה שם דבר אלא כמו דגירת דומיא דשור ולא כמיז שפך ויעזרת נמי לא כמו עירון אלא יבבלת דמיתמין: (ז) ד"ה הרבכבוד נפסח הא שבת קאמר הרבכבוד להרבינו על מתינו: עונבה לא תשמע קולה והא דקמני עונבה כשנפסקה צראשיה שאין צריכה שם חיזוק כל ק"ו וסגי ליה צענייה: ואי בשיח א"א הא והא באבצע. הא ר"ש והא רבנן וגזירתא דקמני לא היה קושרה מדאורייתא שרי דס"ל לר"ש מכשירין דמצוה דוחין היכא דלא אפשר לכו מאתמול ומשום גזירה הוא דגזר אטלע אטו מן הצד אצל צעלמא דליכא למיגור מידי דחי: **מתני'** יבבלת. ורוא"ה והוא מוס (תכני) שדומה לו (אם תמצית דבר) כו' תרוך או (י) יבלת. יבלת דקדק קרינן יבלת שאינה שם דבר אלא כמו דגירת דומיא דשור ולא כמיז שפך ויעזרת נמי לא כמו עזרת נמי לא כמו עירון אלא יבבלת דמיתמין: (ז) ד"ה הרבכבוד נפסח הא שבת קאמר הרבכבוד להרבינו על מתינו: עונבה לא תשמע קולה והא דקמני עונבה כשנפסקה צראשיה שאין צריכה שם חיזוק כל ק"ו וסגי ליה צענייה: ואי בשיח א"א הא והא באבצע. הא ר"ש והא רבנן וגזירתא דקמני לא היה קושרה מדאורייתא שרי דס"ל לר"ש מכשירין דמצוה דוחין היכא דלא אפשר לכו מאתמול ומשום גזירה הוא דגזר אטלע אטו מן הצד אצל צעלמא דליכא למיגור מידי דחי: **מתני'** יבבלת. ורוא"ה והוא מוס (תכני) שדומה לו (אם תמצית דבר) כו' תרוך או (י) יבלת.

עירון אצל יבלת דמתני' הוא שם דבר של המוס: חותכין יבבלת. צד קאמר: א"פ בבלי כאן וכאן אסור. ואע"ג דכי עביד נמי ציד מתקן הוא והוא ליה חומק מצעלי חיים והוי מולדה דגוזא את הנמר ^[א] אפ"ה כיון דכלאחר יד קא עביד שאין כן דרך לתומכה אלא צצקין אין כאן אלא שצות: ואם בבלי כאן וכאן אסור. דלכ מלאכה הוי הואיל ואינו משנה מכמות שעושין צחול: גב' ^(י) הרביבו. צפסח הצא צצנת קאמר הרכיבו על כמיפו צרה"ר או להציאו מחוק לתחום: וחתיבת יבבלתו אין דוחין. קשיא סתמא אסתמא: הא. דפסחים צכלי וה"נ קאמר תנא דמתני' ור"א אפילו צכלי שרי דס"ל מכשירי מנחה דוחין שבת מצעוד יוס כגון צקור המוס מכשירי קרנן הוא והקרנן שצת וצמכשירין פליגי: מתני' ביבישה. ואפ"ה צכלי אכור משום דמתקן לו וענין מלאכה קא עביד ודפסחים צלחה ומריווה ציד: אמר ד"ה אבצ"ה. למה לי לאשמועינן צפסחים דלשור הא צכר משמעין ^[א] לה הכל ולמה ליה לתנא לסתמיה צתרי דוכתי: ואידך. להכי הדר תנייה הסם משום פלוגתא דרבי אליעזר דאשמועינן דאפילו צכלי שרי: ואידך. להכי לא מוקמינן להאיא דפסחים צלחה וצכלי דאס כן הוא ליה אב מלאכה והסם הא דשצת הוא דאיירי: דומיא דהרביבו. דלא מיתסר אלא מדצבנן דחי נושא עצמו ותחומין נמי דצבנן ואפ"ה הואיל ואפשר מאתמול לא דחי: ואידך. הרכיבו והנאמנו גופה מלאכה גמורה היא דלא ס"ל להאי תנא צפסחים כו' נתן דלמר צמס' שצת צפ' המנעיה (דף צז). חי נושא את עצמו ותחומין סבר לה כרצי עקיבא דלמר צמס' סוטה צפ' כסם שהמים צודקין (דף ס:ו) תחומין דאורייתא: א"ד אליעזר ק"ו. הסם צבי פלוגתייהו תנין לה צפ' אלו דברים (פסחים סה:ו) א"ו שמישוש שבות. אלמא ת"ק משום שצת קא אסר לכו וס"מ דלאו צכלי מוקומא: א"א אמר רב יוסף הא והא ביד. ומיחו מתני' ציבישה לא מוקמינן לה דאס כן אפילו צכלי שרי אלא צלחה וצד היינו טעמא דשרי דשצת הוא וצמכשירין שהתמיתין וקרצנות צכור צמקדס הס מצקרין אותן וצמכשירי היינו טעמא דאסור דאע"ג דשצת הוא וצד היינו טעמא דאסור מצקר פסחו ומתקנו ווא"כ כצור צצולא לוקמ' לא הסירו לעצור על שצצת צמדינה: ד"ה יוסף: דכר יוסף: אצ"ה. דכיון דלאגיד צידו אע"ג דליכא שצת דילמא נפיל כוליה לכה"ר ואחי לאיחוי ספר נמי שצת דמקדש קרי ליה שהרי קדש הוא אלמא שצת דתוך מקדש הותר אף צמדינה: הא אוקיבנא. צריס פירקין צאסקופה כרמלית וכו' דאפילו שצת ליכא למגור דא"נ נפיל כוליה כי ממטי ליה לתוך הצית דרך האסקופה אין כאן חיזו חטאת: מישלש'ין וכו'. לללותו והוא יללה מעצמו וצבצר דעלמא אמרינן אין זולין צצר צלו וצילה אלא כדי שילוו מצעוד יוס גזירה שמא יחתה צתלים צפ"ק דשצת (ט:ו): והא הבא. דכל אחד זולה פסחו צציוו וקשרי ליה נמי צמדינה: בני הבורה. הנמנין על הפסח וריזין כן דכל העוסקין צקקשים וריזין ותכמים הלכך לא מחתי: ואביי. דאישתק סצר כהנים וריזין הן אמרינן צממה דוכתי דכיון שנכנס לעצורה צצודו שלמדוהו הלכות קדש אצל צני צצורה וריזין הן לא אמרינן שאין לך אדס שאינו עושה פסח: דבא אמר. הא והא ציד כדלמר' דצכלי ליכא לאוקמי לפסחים משום מלאכה והא והא צלחה דאי ציבישה לא מיתסר ככלי אלא מתני' דקתני שצת דאפשר לה מאתמול מידחי מקמי מכשירי מנחה ר"א היא דפליג נמי עלה דההוא דפסחים ואמר דוחין דאפילו אב מלאכה מידחי מקמייהו וכ"ש שצת והא דקתני צממיה דצכלי אסור מודה ר"א דכמה דאפשר לשנוי משנין ליה ולא מתללינן שצתא והיכא דלא אפשר כגון גצי איזמל דחין אפילו אב מלאכה:

פרק עשירי עירובין

הא בלחה הא ביבישה. [מתמיתין ציבישה ^[א] ואפילו הכי אסרינן צכלי דשצת גדול הוא: יבישה אפילו בבלי שרי. ולא מסתבר להחמיר עליו כיון דלפרכוי מפריך: ולא אוקימנא באסקופה כרמלית. ^[א]מיתה דלמר' לעיל (דף קז). גצי מלאן צצמים או כריכות מצילן פסחו פסחו מד' אמות אלמא שצת דמקדש צמדינה המירו וי"ל דשצת כי האי גוונא דאי שמוטלין צציון המירו: מנה

והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין רבי אליעזר אומר דוחין רבי אלעזר ורבי יוסי (ב"ב) חנינא חד אמר ^[א]הא והא בלחה ולא קשיא כאן ביד כאן בבלי וחד אמר הא והא ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבישה ולמאן דאמר הא ביד הא בבלי מאי טעמא לא אמר הא בלחה הא ביבישה אמר לך יבישה אפילו בבלי נמי שרי מ"ט איפרכוי איפרכא ולכ"ד הא בלחה והא ביבישה מאי טעמא לא אמר הא ביד הא בבלי אמר לך בבלי הא תנן אם בבלי כאן וכאן אסור ואידך הא דקתני התם משום דקא בעי איפלוגי ר' אליעזר ורבנן ואידך דומיא ^(ב) דהרכיבו והבאתו מחוץ לתחום קתני דרבנן ואידך הרכיבו דלא כרבי נתן ^(ג) דאמר החי נושא את עצמו הבאתו מחוץ לתחום ^(ד) כר"ע דאמר תחומין דאורייתא מתיב רב יוסף אמר רבי אליעזר ק"ו ^(ה) ומה שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שמישוש שבות אינו דין שידחו את השבת אלא אמר רב יוסף הא והא ביד ושבות ^(ו) מקדש במקדש התירו שבות דמקדש במדינה לא התירו יתיב אביי וקאמר דלאא שמעתא איתיביה רב ספרא לאביי ^(ז) היה קורא בספר על האסקופה ונתלגלגל הספר מידו גוללו אצלו והא הכא דשבות דמקדש במדינה הוא ולא גזרי' דילמא נפיל ואחי לאיתויי ולא אוקימנא באסקופה כרמלית ורה"ר עוברת לפניה דכיון דאיגידו בידו אפילו שבות נמי ליכא איתיביה ^(ח) מישלש'ין את הפסח לתגור עם חשיכה והא הכא דשבות דמקדש במדינה ^(י) ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים אישתק כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי אמר לי רב ספרא אמר ליה מאי טעמא לא תשני ליה ^(כ) בני חבורה וריזין הן ואביי ^(כא) כהנים וריזין הן אמרינן בני חבורה וריזין הן לא אמרינן רבא אמר רבי אליעזר היא דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן מאי

קתני מה הללו משום שבות אף חתיכת יבלת משום שבות ואי בכלי אסור מלאכה הוא, ופרקינן הרכיבו דלא כר' נתן דאמר החי נושא את עצמו והא דר' נתן מפורש שבת פרק המציע דף צ"ח הבאתו מחוץ לתחום כר"ע דאמר (בסוטה) [בסוטה] פרק (כסם שהמים דף כ"ז) ואילו נמי איסור מלאכה גמורה. ומותבין איני דהני איסור מלאכה מנחו והתני א"ר אליעזר ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה שבת אלו שמישוש שבות אלו שמישוש שבות (וכ"ו) ^(ב) מידו שבות דמקדש במקדש התירו אבל האי דפסח שבות דמקדש. (במדינה לא

קתני מה הללו משום שבות אף חתיכת יבלת משום שבות ואי בכלי אסור מלאכה הוא, ופרקינן הרכיבו דלא כר' נתן דאמר החי נושא את עצמו והא דר' נתן מפורש שבת פרק המציע דף צ"ח הבאתו מחוץ לתחום כר"ע דאמר (בסוטה) [בסוטה] פרק (כסם שהמים דף כ"ז) ואילו נמי איסור מלאכה גמורה. ומותבין איני דהני איסור מלאכה מנחו והתני א"ר אליעזר ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה שבת אלו שמישוש שבות אלו שמישוש שבות (וכ"ו) ^(ב) מידו שבות דמקדש במקדש התירו אבל האי דפסח שבות דמקדש. (במדינה לא

חשק שלמה על ר"ח (ב) צ"ל אלא אמר דר יוסף הא וכה צד מתיב שצת דמקדש וכו'.

לביקושי רש"י [נדפס בסוף המסכת]

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה <עוז והדר> - ד עירובין תכמוד בבלי עמוד מס : 21/ הודפס ע"י אוצר החכמה

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

תלמוד בבלי

סא א מיי פ"ט מהל' שבת הלכה ח סמנ' לאוין סה עוש"ע א"ח סמנ' שם ספ"ק:
בב ב ג מ"ג פ"א מהל' קרנן פסח הלכה יט סמנ' עשין רכז:
בג ד מ"ג פ"ג מהל' שבת הלכה טו:

רבינו חננאל

קדושין גימא במקדש כו'. ודמינהו (גימא) [גימא] כנור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה ופרקינן לא קשיא מתני' ר' אליעזר בריהא ר' עקיבא דפליגי במכשירי מילה ובמכשירי פסח ר' אלעזר סבר מכשירי מצוה דוחין את השבת כו' ונתנה דאסיק' אלא ל"ק הא ר"ש הא רבנן דתניא בן לוי שנפסקה לו גימא בכנור קושרה קשר של קיימא כו'. איבישת אימא הא והא ר' שמעון ולא קשיא מתניתין באבצע בריית' מן הצד איבישת אימא הא והא באבצע ות"ק סבר לא גזרינן באבצע אכור מן הצד ותנא (כד"א) (ברבייתא) סבר גזרינן: מתני' חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בבלי כאן ובמדינה כפסח והתנן כפסח חתיכת יבלת אינה דוחה את השבת. ופרקינן מתני' ביבישה ומתני' דפסח בלחה. ואיביע"א לעולם בלחה ומתני' ביד. ומתני' דפסח בבלי. מ"ד הא ביד הא בבלי מ"ט לא אמר הא בלחה הא ביבישה. יבישה מופרץ פריכה הא צריך חתיכה. ומ"ד הא בלחה הא ביבישה מ"ט לא אמר הא ביד הא בבלי. אמר לך בבלי אי"צ למיתביה התם [הא] קתני במתני' ואם בבלי כאן אסור בין במקדש בין במדינה אסור ואידך אמר לך הא דקתני התם משום דבעי איפלוגי ר' אליעזר ור' יהושע. ואקשינן והא חתיכת יבלתו דומיא (הרכות) [דהרכות] והבאתו מחוץ לתחום

קתני מה הללו משום שבות אף חתיכת יבלת משום שבות ואי בכלי אסור מלאכה הוא, ופרקינן הרכיבו דלא כר' נתן דאמר החי נושא את עצמו והא דר' נתן מפורש שבת פרק המציע דף צ"ח הבאתו מחוץ לתחום כר"ע דאמר (בסוטה) [בסוטה] פרק (כסם שהמים דף כ"ז) ואילו נמי איסור מלאכה גמורה. ומותבין איני דהני איסור מלאכה מנחו והתני א"ר אליעזר ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה שבת אלו שמישוש שבות אלו שמישוש שבות (וכ"ו) ^(ב) מידו שבות דמקדש במקדש התירו אבל האי דפסח שבות דמקדש. (במדינה לא

חשק שלמה על ר"ח (ב) צ"ל אלא אמר דר יוסף הא וכה צד מתיב שצת דמקדש וכו'.

לביקושי רש"י [נדפס בסוף המסכת]

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

תלמוד בבלי

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

תלמוד בבלי

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

תלמוד בבלי

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

תלמוד בבלי

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

תלמוד בבלי

עין משפט
נר מצוה

דבינו חננאל

חשק שלמה על ר"ח

הגהות וציונים

פרק עשירי

מה לִי הוּא וְמִה לִי הַבִּירוֹ. וְאֵיךְ וְכִי אֲלִיעֹזֵר מִי נִיתָא וְהָאֵל שֶׁיְיָ הֵכָא אֲלֵא בְשִׁינוּ וּבְמַחְמֵי שְׂרִי בִיד מִדְקַמֵּי אִם כְּנֻלִי כְּאֵן וְכֵאֵן אֲסוּר מִשְׁמַע הָאֵל בִּיד שְׂרִי וְיִלֵּל דְּגִבִּי צִהֲמֵה דְּלֹאֲכִיכָא מִיֹּאֵם לַחְתּוּךְ בְּשִׁינוּ לֵאמֹר הֲרִיכּוּ לַחְתּוּךְ בְּשִׁינוּ אֲלֵא בִיד וְהִיכִי וְהִיכִי מִנֵּינִי לְנִימִיר אֲלִיכָא דְרַרְרָא דִּיהִכָּא דִּלְפֶשֶׁר לִשְׁנוּי מִשְׁנִינִן הִיכָּא קִלְמֵר בְּפֶרֶק אִם לֹא הִיכָּא (שֶׁמֶץ קֶץ קֶץ) דְּמִצִּיא סְכִין לְמוֹל אֲפִי דֶרֶךְ רַהֲרִי אֲעִ"ג דִּלְפֶשֶׁר לִשְׁנוּי לִיבְסִילוֹ דֶּרֶךְ גִּגוֹת וּקְרִיפִיפוֹת וְחִלְיוֹת "לֵאמֹר דֹּחֵם מִקְדָּשְׁךָ דִּרְכוּ לִינֶךְ דֶּרֶךְ רַהֲרִי אֲלֵא הֵכָא דִּמְלוֹל לַחְתּוּכֵי בִיד כִּמוֹ בְּכֵל מוֹדֵה ר' אֲלִיעֹזֵר דְּמִשְׁנִינִן:

יצאנו טפי כגון שעתה וצמקום
 יצאנו הוא צמקום ליטול ואפי'
 סרי הוא צמקום ליטול אף על גב
 דלא הי כלחר יד ויש לומר דאי
 לא אשמעינן בחצרו הי סלקא
 דעתך דלא שרינן לחצריה ליטול
 כדי שיעזב חצרו:

פירוש דשמעין מינה תרתי חדא
דמכשירי מנהו¹⁷ לא דהו אב מלכה
יעוד שמעין דבכלי מודו דחייב
חזקתא אבל השתא לא מניין למיפסטיה
ולתקדק דבכלי לא משום דאב מלכה
היא דהא צד נמי שבת הוא ולא
קשור (י): **א"כ** ר' א' יעוד. פ"י
הי' דמשנין מאב מלכה
לשבות שמעין נמי משבת חמור
לשבות הקל אלא אי אמרת רבנן למה
לכו לנהדורי (אלא¹⁸) אשבות כל דהו
הסקה שר מקוץ דאמאי ניחא ליה
למיבעד הרחקה לר"א טפי מלרבנן
היה נראה להפך דהא ר' ימקל
טפי ומירך דהא טעמא אליבא
מינה חורבה כיון דאית לכו דמשום
הכשר לא דמין שבת אב ר' אליעזר
דאית ליה דמכשירי דוחה ומיחו
באפשר לשנוי משנין י' לנו לחור
אחור שבות הקל שלא יבא להחיר
בכלא שניו באפשר לשנוי:
לשמעין

הוא כד"א דאמר התם צפרק ה
את המר שהוא חותך מן המחובר
הוא דהא צד נמי שצות הוא ולא
שני דמודה ר"א צנוטל לחצירו שא

אמורה משנים ארבעה עשר
 נמצא להם להו לאהורי (אלא)
 והמה הוא והשתא מיהא נור
 מפרסא שבת ורפואה שבת
 נור נעורה ועוד דכח לה חול
 (קטן) דסוטה (דף טו) וכלל
 הכנים כהונם כלומר צגרי
 אה אמרו. באתה משנה יתור צגרי
 מן גמי מן כלל משום דחייץ מן ידי
 ששמה. שאין עבודה כשרה
 נעברה במקום עבודה. כגון על
 שמשע דלף פסל: אדרבא. (ב)
 עד הוא תליא מיהא הוא דכתיב
 הוא יתור צגרי. והא דנקט כלסון
 הוא: פחות מ' אין חוצצות. לליד
 שלל נמקום עבודה: אדר' יוחנן ודא
 יהודה בריה דר' חייא מי נימא פ'
 יחא על גז דלא הוא שלש על שלש:
 דנקיט על נצילתה דרבי יוחנן
 פחות משלש על שלש חוצץ נמקום

מאי היא דתניא כהן שעלתה בו בליל חבירו
 חותכה לו בשיניו בשיניו אין בכלי לא חבירו
 אין איהו לא מגזי אלימא רבנן ובמקדש כיון
 דאמרי רבנן בעלמא משום שבות הכא מה
 לי הוא מה לי חבירו אלא לאו ר"א דאמר
 בעלמא חייב חטאת והכא אע"ג דמכשירי
 מצוה דוחין את השבת כמה דאפשר לשנויי
 משנינן לא לעולם רבנן ואי עלתה בכריסו
 הכי נמי הכא במאי עסקינן כגון שעלתה לו
 נשיכה^ה כגבו וכאצ"לי ידיו דאיהו לא מגזי
 שקיל לה ואי רבנן נשקליה ניהליה ביד
 ותפשוט דרבי אלקעזר דאמר רבי אלעזר
 מחלוקת ביד אבא בכלי דרבי הכל חייב
 וליטעמך לרבי אלעזר נמי לישקליה
 ניהליה ביד האי מאי אי אמרת בשלמא רבי
 אלעזר היינו דגזר יד אטו כלי אלא אי
 אמרת רבנן היא נשקליה ניהליה ביד^ה ותו
 לא מיד: **מתני'** ^ה*כהן שלקה באצבעו
 כורך עליה גמז במקדש אבל לא במדינה
 (ה) אם להוציא דם כאן וכאן אסור: **גמ'** ^ה אמר
 רב^ה יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא
 גמז אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים ורבי
 יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום
 בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי
 יתור בגדים ותיפוק ליה משום חציצה
 בשמאל א נמי בימין ושלא במקום עבודה
 ופליגא דרבא דאמר רבא אמר רב חסדא
 במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת
 בשלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות
 פחות מששלש על שלש אינן חוצצות אדרבי
 יוחנן ודאי פליגא אדרב יהודה בריה דרבי
 חייא מי נימא פליגא דישאני צלצול קטן
 דחשיב לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב
 יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמז
 אבל צלצול קטן חוצץ ורבי יוחנן אמר לא
 אמרו חציצה בפחות מששלש על שלש אלא
 במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים
 שלש

ע (שם דף ע"ז): מחלוקת ביד אצל בכלי מודר רבנן
 גלי חיים אצל השתא לא מנינו למיפסטיה מינה ולמדרגה
 ררי ליה: וצטעמך ז"א גמי. ר"י דטעמא משום שגנו
 אכל שבות: אי אמרת בשלמא ר' נחמי מכשירי משום
 שגנו כי רבי ר' שמעון מאב מלפכה לצטמ שמיני נמי
 לכלי ואיכא למגור בה טפי יד אטו כלי: א"א א' ר'
 וס כל דהו: ותו ז"ב. לאקשוי מדי: ברתנ' בורך
 ה היא ללא אורח ארעא שתרעה מכחו עס הטעודה
 א ואסור: ואם ז"הוציא דב. שמהדקה צמי כדי להל
 צ מלפכה ג' נמי משכירי: לגביהו: גמ' ציצור קטן.
 דיו יתור בגדי. ותניא שמיטת קדשים פפרק נס
 רביה ע) אל צבור חמת צדו ועבד עבודה עבדו פ
 קוקוקין להם (ד) כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול וע
 אלא צמקוס צגדים אצל שלא צמקוס צגדים כגון צא
 עדה ואנן (ולקח ענין⁷) ולקח הכהן וזרק הכהן ענין
 שמיטת חולין⁸ כל מקום שנאמר אצבע או (צ"ה)⁹]
 צ"ה צ"ה. הא דר' יוחנן דאמר שלא חוללת צגדים ל
 מר צמקוס צגדים א"כ. מינא חלח חוללת ואש"נ דממ
 (ו) ומכאן דל"ש על צבור שלא יכא דבר חולין¹⁰
 יכא משום דרשא איירי צמימא אחת צמקוס צגדים דל
 ח חשיב צגד יתור צגדים אין כאן ללא צגד הוא וחליל
 יכא. הא דרשא כדאמרן שלא צמקוס צגדים ר' יוחנן ל
 . הא דרשא דאמר שלא צמקוס צגדים פחות מג' א"כ
 צ"ה צ"ה חולין. משום יתור צגדים והיני נמי ללא
 גשון חלילי משום סך פלוגתא ר' יוחנן כלימא
 ח פחות מג' לא מצי למימר יתור צגדים אלא משום ח

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

הגהות הב"ח

(במשנה ראשונה)
 ואלא: (3) רש"י ד"ה
 גרסין וכו' דהא
 ובלי לא: (2) ד"ה הוי
 ר' וכו' רמיה ע"ז מבת
 ר' חמא גזרו עבדת
 ודורת פסולא כ"ל
 נחמ "עטרה" נמח:
 בא"ד חוקקין (2) ד"ה
 סבן: (5) ד"ה
 יונא וכו' דלא פסיל
 ורבא הס"ד ואמ"ר
 דאמר רבא
 קוס: (1) תוס' ד"ה
 וד"ה אל"ף ר'
 אליעזר הד"א:

דן דאמרי רבנן

[illegible][illegible]

[ו] כתב המרדכי צפרק משילין (סי' מרנ"ה) (ג) גרסינן בירושלמי (שם ה"ג) אמר רבי אבהו אסור לאדם להושיט דבר להוליכו מאכלו ודכוותה אסור להושיט דבר להביאה אללו: **וכתב שם** צהגהות אשיר"י (סי' צ אות ה) על זה דקסמים שעל פני המים אסור להפליגן לכאן ולכאן כדי לנקות המים שיהו יפים ציוס טווב: **כתב האגור** (סי' שמ"ה) מנאלי צס ה"ר ישעיה שהיה נכנס ועובר בשבת צעיר ויניחא צאותן ספינות קטנות שעוצרין משכונה לשכונה והיה אומר שהגויס המנהיגים הספינה לעצמם הם מכוונים ורצו מאיר הקשה לו כן מרנן גמליאל שירד לנמל (עירובין מא:): **כאן** עכ"ל ולדעת ר"י שכתב רבינו צסימן רמ"ח (ת. וכן לדעת התוספות והרא"ש שכתבתי צסמוך ודאי אסור. ודבר תימה הוא ההיתר הזה שכתבו צסם ה"ר ישעיה:

[ז(ב)] כתב עוד האגור (שם) צסם הגאונים (שו"ת הקשרות סי' פג) שאם המחוץ יצא שאין הספינה יכולה להתקרב אל היצאה כדי שיעשו צסם מותר לירד צמעבר היא צצית קטנה שמעצרת כמו צגשר וה"ר אציגדור כתב שאין ליכנס צדוגיא קטנה אם היא שטה על פני המים וזה ממקומה אך אם היא עומדת כארעא סמיכתא היא עכ"ל וכל זה הוא צצצלי הלקט (סי' קיא). ונראה דלא מיירי אלא צשאין הספינה קשורה ואפילו הכי אם עומדת כלומר שיושבת צקרקע הים ואינה וזה ממקומה כארעא סמיכתא היא ושרי אצל אם היא קשורה כמנהג ספינות העומדות צנמל אף על פי שהיא שטה על פני המים מותר ליכנס צה וכן נראה מדברי הכל צו (סי' לא לג): שכתב אסור ליכנס צספינה צצצת אלא אם כן קשורה משמע אצל אם היא קשורה מותר ליכנס צכל גוונא וכן עמא דבר וכן נראה מדברי צצלי הלקט (שם) שכתב שאלו לפני רצ יהודאי גאון כב) ספינה צצצת מחוץ למחוס צצצת מהו לעלות צני העיר לחוכה צצצת והציצ מותרים צני העיר ליכנס ולנאח ולאכול מפירותיהם עכ"ל: ומיירו מנאלי צצצות הגאונים (עי' שו"ת הגאונים (אסף) ח"א סי' כג) צסם רצ משה גאון שאסור ליכנס צספינה צצצת אפילו העמידה צעוגן שלה אלא אם כן היא יושבת צקרקע הים ממח ואינה שטה על פני המים כלל עכ"ל וכן יש לפרש הא דצצלי הלקט שכתבתי צסמוך שהתיר ליכנס צספינה צצצת מחוץ למחוס דציושבת צקרקע הים ממח היא וצצא הוא דשרי ומכל מקום כיון דמידי דרננן הוא יש לצמוך על דברי הכל צו שמתיר: **ביצד** מותר להפליג צספינה ערצ צצת או צצצת נצצצר צסימן רמ"ח (ז.י):

[ז(ב)] כתב עוד האגור (שם) צסם הגאונים (שו"ת הקשרות

סי' פג) שאם המחוץ יצא שאין הספינה יכולה להתקרב אל היצאה כדי שיעשו צסם מותר לירד צמעבר היא צצית קטנה שמעצרת כמו צגשר וה"ר אציגדור כתב שאין ליכנס צדוגיא קטנה אם היא שטה על פני המים וזה ממקומה אך אם היא עומדת כארעא סמיכתא היא עכ"ל וכל זה הוא צצצלי הלקט (סי' קיא). ונראה דלא מיירי אלא צשאין הספינה קשורה ואפילו הכי אם עומדת כלומר שיושבת צקרקע הים ואינה וזה ממקומה כארעא סמיכתא היא ושרי אצל אם היא קשורה כמנהג ספינות העומדות צנמל אף על פי שהיא שטה על פני המים מותר ליכנס צה וכן נראה מדברי הכל צו (סי' לא לג): שכתב אסור ליכנס צספינה צצצת אלא אם כן קשורה משמע אצל אם היא קשורה מותר ליכנס צכל גוונא וכן עמא דבר וכן נראה מדברי צצלי הלקט (שם) שכתב שאלו לפני רצ יהודאי גאון כב) ספינה צצצת מחוץ למחוס צצצת מהו לעלות צני העיר לחוכה צצצת והציצ מותרים צני העיר ליכנס ולנאח ולאכול מפירותיהם עכ"ל: ומיירו מנאלי צצצות הגאונים (עי' שו"ת הגאונים (אסף) ח"א סי' כג) צסם רצ משה גאון שאסור ליכנס צספינה צצצת אפילו העמידה צעוגן שלה אלא אם כן היא יושבת צקרקע הים ממח ואינה שטה על פני המים כלל עכ"ל וכן יש לפרש הא דצצלי הלקט שכתבתי צסמוך שהתיר ליכנס צספינה צצצת מחוץ למחוס דציושבת צקרקע הים ממח היא וצצא הוא דשרי ומכל מקום כיון דמידי דרננן הוא יש לצמוך על דברי הכל צו שמתיר: **ביצד** מותר להפליג צספינה ערצ צצת או צצצת נצצצר צסימן רמ"ח (ז.י):

שם פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[ב] משפט החותך יבלת: דין ציפורן שפירשה וציצין שפרשו: דין סריקת הראש: [ג] עוגות שכותבין עליהם אותיות אם מניחים התינוקות לאכלם: [ד] צריך ליהרר שלא לכתוב במשקין שעל השלחן וגם לא ישרטט באצבעו כמו אותיות באפר נגוב: [ו] המקבץ דבילה ועשה ממנה עיגול או נקב תאנים והכנים חבל בהם: [זא] דין נתינת שומשמן ואגוזים לדבש: [זב] טעם אסור שבירת חרס וקריעת נייר: [זג] המדבק ניירות או עורות והמפרקן:

[א] הנוטף שער או צפרניו וכו'. צסוף פרק המלניע (נד:) הנוטל צפרניו זו צו או צצניו וכן שער וכן שפמו וכן זקנו רצ אליעזר מציצ חטאת ותכמים אוקרים משוס צצות ופסק רבינו כחכמים וכן פסק הרמב"ם צפרק ט' (ה"ס) (א) אצל הר"ן (לו. ד"ה גמ' מחלוקת) כתב שרצנו חננאל (גליון 15:) מסכים לדברי הפוסקים כרצ אליעזר משוס דאסורא דאורייתא הוא ולחומרא עבדינן אן ואיני

פרישה

(צ) מ"ש בית יוסף בשם המרדכי שכתב בפרק משיילין זה צשונו גרסינן בירושלמי אמר רבי אבהו אסור לאדם להושיט דבר. צ"ל (להושיט) [להשיט] והוא מלשון שטין על פני המים (צ"ל לו:) וק"ל: **שם** (א) מ"ש בית יוסף אצל הר"ן כתב שרבינו חננאל מסכים לדברי הפוסקים כרבי אליעזר משוס דאסורא דאורייתא הוא ולחומרא עבדינן וכתב בית יוסף עליו זה צשונו ואיני מבין דבריו דכיון דחכמים נמי אסרי מאי שייך צומר לחומרא עבדינן עד כאן צשונו בית יוסף. ולי לא קשה מידי דהא לענין כמה עניינים מקילין צצצות כמו לענין אמירה לגוי צצין השמשות (סי' שג קד:) ולענין קטן העושה צצות דלון צית דין מוחין צצו (סי' שג קטו.) מה שאין כן צאסור דאורייתא להרמב"ם וסייעתו וכמו שכתב רבינו צשמו צסימן שם"ג

הגהות והערות

[כ] עיין תורת חיים (סימן רמח אות יג ד"ה הטור) שהקשה שאין לזה הבנה הלא אדרבה משם ראייה דמותר אם הגוי לעצמו מכין, ובשבלי הלקט הגירסא דהקשה לו רבינו מאיר משבת קל"ט ע"ב [הג"ל בבית יוסף] ור"ל דמשם משמע דאסור לעבור בספינה גם בתוך התחום, [ושכן העיר בברכי יוסף שם וכן בסימן זה, ובאמת שהב"י בעצמו כתב להלן שכל זה הוא בשבלי הלקט] עיי"ש שהאריך: [כא] ועיין גם בשבת קכב ע"א, ובתוספתא שבת פרק י"ד הי"ג מפורש דהמעשה בשבת והמעשה בעירובין הוא מעשה אחד: [כב] עיין תשובות הגאונים (ליק) סי' מה, חמדה גנוזה סי' מג, הלכות פסוקות סי' קמו, בה"ג ד"ב עמ' 132, תורתן של ראשונים ח"ב עמ' 15: **שם** [א] עכ"ל הר"ן ועיין ביאור הלכה ד"ה בין ביד:

ב המוחק משמשו דיו שעל הקלף ויש במקומו לכתוב שתי אותיות חייב. כן נריך להגיה, וכן כתב הרא"ש דהכי אימא בתוספתא ופירש דחייב על מחשבת הכתיבה וכתב עוד דליתא נמי בתוספתא נפלה שעה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב, וכן כתב הרמב"ם בפרק י"א ומשמע דאם אין שם אלא לכתוב אות אחת אף על גב דאינו חייב איסורא מיהא איכא ולכן נריך לומר כשנוסף שעה על הספר שאין לסלקו ואפילו לא נטף אלא על אות אחת ואם נטף על שתיים חייב חטאת:

ג מותר לרשום בציפורן וכו'. תמהתי על הוראה זו הלא

מפורש בפרק הצונה צברייתא (דף ק"ג:) אמר רבי יוסי וכי משום כותב הוא חייב והלא אינו מיחייב אלא משום רושם שכן רושמין על קרשי המשכן לידע איזה היא בן וזו לפיכך שרט שריטה אחת על שני נסרים או שתי שריטות על נסר אחד חייב ואף על גב דהכא

נציאור שהיכלת הלחה החוטכה [נכלין] הרי הוא כחותך לפרניו כלי שהוא חייב: **אם** מותר לפרוק ראשו במסרק כחצתי בסוף סימן ש"ג (נ: ד"ה ומ"ש אצל):

ג] המושמש בדיו הקלף וכו'. בסוף פרק כלל גדול (עה:) חנו רבנן כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים פטור מחק אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים חייב אמר רבי מנחם צ"ר יוסי זה חומר במוחק מכתוב וכתב הרא"ש (סי' ט) והיינו טעמא כי פעמים כתב במשכן טעות על קרש אחד ומוחק כדי לכתוב אחרת במקומה מן הדיו היה ראוי לחייב אף מוחק אות אחת כדי לכתוב אות אחרת במקומה אלא שאינו ראוי לחייב על מחשבת כתיבה יותר מעל כתיבה עצמה ויראה שאין חייב על מחיקת טשטוש דיו אפילו ג] לכתוב כמה אותיות כי לא היה במשכן אלא מחיקת אותיות כדי לכתוב במקומו. ואחרי כתיב זה מחוק הסצרה וגם מדנקט צברייתא מחק אות אחת ראיתי בתוספתא (פי"ג ה"ו) וכתוב זה נפלה דיו על ספר ומחקה שעה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב וטעמא לא צריך לן וי"ל דהיינו טעמא דהאזות שנכתב בטעות כמאן דליתיה דמי ועיקר החיוב נשצל מחשבת הכתיבה הלכך אפילו טשטוש דיו נמי והאי דנקט צברייתא מחק אות [אחת] גדולה אידי דמני כתב אות אחת גדולה עכ"ל וגם הרמב"ם בפרק י"א (ה"ט) כתב תוספתא זו כלשונו. ולשון רבינו שכתב המטשטש בדיו הקלף אינו מכוון ושיעורו כאלו כתב המטשטש הדיו שצקלף (ג): **כתב המרדכי** בפרק כלל גדול (סי' סט) נשאל רבינו מאיר על עוגות המינוקות שכותבים עליהם אותיות ותיבות אין אוכלים אותם המינוקות צום טוב והשיב אי משום מוחק ליכא איסורא דלורייא אלא במוחק על מנת לכתוב ומיהו איסורא דרבנן איכא וצמינוק אין לחוש דקטן אוכל נבלות אין בית דין מכוון להפרישו היכא דלא ספינ ליה צידים (יבמות קיד.) עכ"ל:

ד] כתוב בתרומת הדשן סימן ס"ג בשם אור זרוע (ח"ב סי' עו טו ע"ג) שצריך לומר שלא לכתוב במשקין שעל השלחן וגם לא ישרטט באלצטו כמו אותיות בשבת בפרק ד' נגזר או במשקין ה' אצל לרמוז באלצטו להוליכו בארץ כעין כתיבת אותיות שרי:

ה] מותר לרשום בצפורן וכו'.

ו] חז"ל ש' תפירה שנפתח אסור למתחו משום תופר. מימרא בפרק כלל גדול (עה.) המומח חוט של תפירה חייב חטאת ופירש רש"י המומח חוט של תפירה בגד התפור ועומד והניח החוט ארוך ונתפרדו שתי תפירות הבגד זו מזו במקלע וחז"ל התפירות נמשכים ומוחם את ראש החוט להדק ולחצר זו היא תפירתו וחייב. ומדברי הגהות מרדכי פרק ו' (פא.) משמע דלא מיחייב אלא אם כן קשרו בסופו דאם לא כן אינו עומד. והרמב"ם כתב בפרק י' (ה"ט) המומח חוט של תפירה בשבת חייב מפני שהוא מצרכי התפירה משמע מדבריו שהוא מפרש מומח חוט של תפירה שמומח החוט שרואה לתפור בו כדי שלא יהיה כוון ולפי שדבר זה מצרכי התפירה הוא חייב חטאת ה':

ז] וכתב ה"ר פרץ (הגהות סמ"ק סי' רפב אות טז) אותם שמהדקיין הבגדים וכו'. כן כתב המרדכי בפרק כלל גדול (סי' סט) והגהות

דרכי משה

שם (א) ובאור זרוע (ח"ב סי' עג טז:) כתב דאסור לרשום וכן כתב בעל המראה מקום בשם פסקי תוספות סוף פרק הבונה (אות שג) ופ"ב דגיטין: (ב) בהגהות מרדכי דף (ק"פ ע"ב) (פא. סי' תסא) כתב וזה לשונו והרב אליעזר הלוי (ראב"ה סי' רו עמ' 294) כתב דדוקא תפירה אסור שעיקר תיקונו לתפור בלי פירוד ועכשיו כשמותח החוט

פרישה

לחלק ולומר דשתי העוגות שצבעת אצלנו משתכר האות לגמרי ואין לו תיקון מה שאין כן בתפירת הספר שאף שצבעתה אותן מנתק האות מכל מקום כשחזר וסוגרו הוא מתקן ככתמלה ומחלת כתיבתו עליו נעשה לפתחו ולסגרו וה"ל כמו דלת הנפתח ונסגר דאין בו משום צנין וסמירה וק"ל: ומי"ש עוד בשם תרומת הדשן שכתב בשם אור זרוע ז"ל שצריך לומר שלא לכתוב במשקין שעל השולחן וגם לא ישרטט באלצטו כמו אותיות בשבת

הגהות והערות

ב] בדפ"י המטשטש בדיו על הקלף, בטור הנדפס עם ב"י דפ"ר המטשטש בדיו הקלף, ועיין בית יוסף, ובטור הנדפס עם ב"ח המוחק טשטוש דיו על הקלף: **ג] אפילו** י"ש במקומו כדי לכתוב (הגהות הב"ח ברא"ש): **ד] באור** זרוע הגירסא "בעפר": **ה] עכ"ל** האור זרוע ומכאן הוא מדברי התרומת הדשן, [וברמ"א סעיף ד' הלשון "לרשום"] ומובא בב"ח סימן שז סוף ס"ד עי"ש: **ו] עיין** מגיד משנה. אליה רבה אות יד, ראש יוסף שבת עה ע"א, ובנשמת אדם כלל כח אות ב:

שם א. שבת ל"ד [ע"ג]:
ג. שם בגמרא:
ג. צרייתא שם וכמנא ג. ונראה לע"ז:
ש"ך לפרש דלנטל בכלי קאז, וכן כתבו הרי"ף והרא"ש ^[א] והרמב"ם ^[ב] [שם ט, ט] והטור [עמוד מקיף] ופאר פוסקים. ומה שכתב רבינו ^[ג] [שם לו, א ד"ה גמ'] בשם רבינו חננאל [שם לו, ג גמלין] שהוא מקדים לדברי רבי אליעזר [בגמשה שם ז', ג], דמה הרב צ"י [שם ד"ה הטעם], וע"ש:

הגהות והערות

שם א. עיין סימן שכ"ח סעיף ל"א:
^[א] (גמלין פ"א)
^[ב] צבאורה טומו לרי"ף [שם לו, א] והרא"ש [שם פ"י סימן ג] דסמכו דין דהנטול מלא פי הווג בשבת חיב, לדין דבכלי דברי הסל חיב, דמה משמע דרך בכלי חיב על שיעור זה, וכדכתב הטור, וכן משמע בקיטור פסקי הרא"ש שם:

ג. תוקן ממהדורת פראג תקמ"ה, וכן הגיהו מקור חיים ופרי מגדים:

ד. תוקן ממהדורת פראג תקמ"ה, וכן הגיהו יד אפרים ומקור חיים:

ה. גופא ממהדורת פראג תקמ"ה, וכן הגיהו מירוצ שמשון ומתי חיים, ועיין יד אפרים שג"ר "אסור" לדורייתא:

ו. עיין מהלכות השקל דצ"ח כוונת מג"ח לתחם "בכלי", וכתו"ע הרב [סעיף ג] נראה דפירש לתחם "ציד", אך ממהדורת פראג תקמ"ה נדפס כאן "לתחם ציד ואם לא אפשר ציד מותר בכלי", והוא ע"פ הגהת מוספה שם ס"ק א, וכן הגיהו מקור חיים והגר"צ פיענקיל. ועיין נתיב חיים:

ז. צבאורה צ"ל "אלא על הא דפטור":

ח. תוקן ממהדורת ויילנא תרי"ט. ואפשר שיש להגיה "אע"ג דמסייע, דמסייע אין בו ממש":

ט. עיין מ"ש רבינו גיגית ורד"ס כלל ה"ו:

י. בספר המגיד פרשת משפטים תקמ"ג [עמוד רעו ד"ה רש"י] צ"ל "ובלנסת ותוספות בלא קמא צ"י", והובאו הדברים בכתב גמא פרשת משפטים אות ג, ע"ש:

יא. עיין סמ"ע שם [ס"ק א] בשם המומים, ובנתיבות המשפט שם [נתיבות ריש הסימן], דאף שאין לוקחין על לאו שנימן לאזהרת מומת צ"ח מכל מקום נפקל לעדות, ודלא כפרי מגדים:
^[א] תוקן ע"פ נוסח דברי החסם סופר כפי שנדפסו בלקוטי מהר"ם חיים:

שם

החותך ככלי צין לו צין לאחר חיוב, וציד פטור, כן משמע מפירוש רש"י [שם ז', ג ד"ה מחלוקת לעומן] וכן משמע במגיד משנה [שם ט, ד ד"ה וכן] גבי יבלת. *וכתב הט"ז צו"ד סימן (תצ"ח) [קנח] ^[א] [ס"ק כא] דאשה ששכחה ליעול הציפרנים מערב שבת, וצילל שבת הוא ליל טבילתה, לא תאמר לעכו"ם לתחכם, דהא אפשר בניקור ולמה נמיר אמירה לעכו"ם. ועוד, דמכל מקום מטה ידיה ומסייע, וכמו שכתב צו"ד סימן קפ"א [סעיף ד]. ולכן ננקרס היטב. ובעל ש"ך נספרו נקודת הכסף [שם ס"ק א] האריך וכתב

דש"י, דמסייע אין צו ממש [שם ג, א], כמו שכתב [לעיל] סימן שכ"ח סוף סעיף י"ו [בהגה]. ועוד, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, כמו שכתבו המוספות [שם ז', ג ד"ה אלן]. מכל מקום אם אפשר ליעול ציד מוטב ליעול ציד, ע"כ. ועיין מה שכתבתי סוף סימן ש"ג [ס"ק כג] בשם הרי"ש [סימן שגז]. ונראה לי דתאמר לעכו"ם ליעול ציד דהוי שבות דשבות, וכמו שכתב סימן ש"ו

שערי תשובה

בספינה בשבת איני אומר לא איסור ולא היתר, ואם כבר הורה לו איזה מורה להתיר במקום מצוה ע"י קניית שביתה איני מוחה. ומה ששאל השואל שיש לחוש דהשביתה בספינה והנחת עירוב סתרי אהרדי, נראה דלית לן בה, ודמי

למה שכתוב סימן ת"ח [סעיף א] בהג"ה בכלתה מדתו כו', ע"ש:

ביאור הגר"א

שם [א] [סעיף א] בין כו'. שם [שבת צד, ב] בגמרא מחלוקת ביד כו', מחלוקת לעצמו כו'. אבל לענין איסור בכל ענין אסור:

מחצית השקל

שם (ריש הסימן) החותך כו'. כן משמע מפירוש רש"י. דתנן בשבת דף צ"ד ע"ב הנוטל צפרניו זו בזו או בשניו וכן שערו כו' רבי אליעזר מחיב, וחכמים אוסרים משום שבות. וקיימא לן כרבנן. ותאמר עלה [שם] אמר רבי אלעזר מחלוקת ביד, אבל בכלי חיב. ותו אמר רבי אלעזר, מחלוקת לעצמו, אבל לחברו דברי הכל פטור. ולכאורה סלקא דעתא מאי דאמר אבל לחבירו דברי הכל פטור ר"ל אפילו בכלי דמודו רבנן דחיב, מכל מקום לחברו פטור, דאי אמרינן מה שאמר אבל לחברו דברי הכל פטור ר"ל ביד דמחייב רבי אליעזר היינו לעצמו, אבל לחברו מודה רבי אליעזר דפטור, א"כ דברי רבי אלעזר שאמר אבל לחברו כו' נאמרים שלא אליבא דהלכתא, דהא קיימא לן כרבנן, אלא על כרחך דקאי מה שאמר אבל לחבירו פטור אפילו בכלי, וא"כ דבריו אמורים גם אליבא דהלכתא, דהא בכלי מודו רבנן דחיב. על זה כתב מ"א דליתא, דבכלי אפילו לחברו חיב, וא"כ לדידן דקיימא לן כרבנן אין חילוק בין לו ובין לאחר, וביד אפילו לעצמו פטור, ובכלי אפילו לחברו חיב. ונפקא מינה לענין חתיכת צפורנים לאשה לצורך טבילה, כמו שכתב מ"א אחר זה. ועל זה הביא רבינו אריה מדברי רש"י שכתב וז"ל, מחלוקת לעצמו, בהא מחייב רבי אליעזר, שיכול לאמן ידו לעצמו לתקנו בלא כלי, אבל לחברו אינו יכול לאמן ידו ליעול יפה בלא כלי, עכ"ל. הרי מבואר להדיא כדברי מ"א: וכן משמע במגיד משנה גבי יבלת. ר"ל, מדברי מגיד משנה מוכח דבכלי אפילו לחברו חיב. אולם עיקר ראיית מ"א הוא מש"ס ערוכה סוף ערוכין דף ק"ג [סוף י"א], אמר רבא, אע"ג דסבירא ליה לרבי אליעזר בעלמא מכשירי מצוה דוחה שבת, מכל מקום כל כמה דאפשר לשנויי משנינן, דחניא [שם ע"ב] כהן שעלתה בו יבלת (והיא מום, וכל זמן שהיבלת בו אסור לעבוד), חברו חותכה לו בשניו, והאי ברייתא על כרחך כרבי אליעזר אתיא, דאי כרבנן למה קתני חברו חותכה לו בשניו, ניהו דהא לא קשיא דהוה ליה להתיר שאפילו הוא עצמו יתחננה לעצמו ד"ל דמיירי דעתלה לו היבלת בגבו ובין אצילי דהא רביא אפשר שיעטלו הוא בעצמו, אלא הא קשיא למה לא הותר כי אם לטלו בשניו, הוה ליה למתני דמותר לטלו אפילו בידיו, ותפשוט דרבי אלעזר דאמר מחלוקת ביד אבל בכלי דברי הכל חיב. ופירשו התוספות [שם ד"ה הכי] דאי הוי קתני חותכה חברו ביד הוי אשמעינן תרת, חדא דמכשירי מצוה לא דחי אב מלאכה, ועוד שמעינן דבכלי מודו דחיב חטאת, אבל השתא לא מצינא למפשט דמחייב דבכלי לא משום דאב מלאכה הוא, דהא ביד גמי שבות הוא ולא קא שרי, עכ"ל התוספות. אלא על כרחך כרבי אליעזר אתיא, ולדידיה כיון דלדידיה קיל הדבר, ומן הדין לצורך מכשירי מצוה אפילו בכלי שהוא אב מלאכה הותר, אלא דחכמים אסרו משום דכל [ד]אפשר לשנויי משנינן, אי הוי לחבנן שבות חמיר ביד אתי להתיר אפילו בכלי, דלא לרבנן דהא הותר כלל מלאכה דאורייתא לצורך מצוה, ליכא למיחש שמא יעשה בכלי, עכ"ת הגמרא. הרי מבואר מדאמר הש"ס דהוה ליה למיתני חברו מותר לטלו ביד, וע"י זה הוי נפשט כרבי אלעזר דבכלי מודים חכמים דחיב, והא ברייתא מיירי שנוטלו לחברו דהוי לאחרים, על כרחך בכלי אפילו לאחרים אפילו לרבנן חיב, ועל כרחך לא דאמר רבי אלעזר מחלוקת לעצמו אבל לחברו דברי הכל פטור, לא קאי אלא אם נוטלו ביד ואלבייה דרבי אליעזר דמחייב גם ביד אבל לחברו מודה דביד פטור, אבל בכלי אפילו לחברו ואפילו לרבנן חיב. וא"כ לדידן דקיימא לן כרבנן, אין חילוק בין לעצמו ובין

סעיף ה' דשרי במקום מזה, אבל שבות ממש ‏‏‏ אסור לעשות, כמו שכתבתי סוף סימן (ש"ב) [שכן] ^[א] [ס"ק ח] דאסור לטבול משום גזירת סמיטת שער, אע"ג דהיא שבות. *ולומר לעכו"ם לעשות [מלאכה] ^[א] דאורייתא נמי לא מתמצר להמיר, דהא נקל דחינן הטבילה האידנא, כמו

שכתוב צו"ד ^[א] סימן קצ"ז [סעיף ג בהגה]. וגם לריך עיין אם יש להמיר בניקור. לכן מוטב לומר לעכו"ם לתחכם ^[א], דהא הטור [סימן רעח; סימן שטו עמוד שטע] ודעימיה פוסקים מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, ועיין [מ"א]

סימן רע"ח. ועיין צו"ד סוף סימן ש"ז דאי אפשר ליעול יפה בשניינים. וגם זהלכות שמתות למהר"מ [סימן כא] כתב דבחול המועד אומר לעכו"ם לתחכם, דשבות במקום מזה שרי, דלאמרינן פרק הדר [עירובין ס, ג], עכ"ל: **א** בין דאחרים. ולמאן דאמר [שם קה, ג] מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, מיירי שזריך לשערן:

באר היטב

שם (א) **או צפרניו**. עיין מה שכתבתי סימן שכ"ח ס"ק צ' בענין אשה ששכחה ליעול האפרנים:

ביאור הגר"א

לאחרים, דביד אפילו לעצמו פטור לרבנן, ובכלי אפילו לאחרים חיב, כמו שכתב מ"א וכנזכר לעיל. אלא דראיה זו אינה מספקת, דדילמא יש לחלק בין יבלת לצפורן, ודילמא ציפורן קיל מיבלת, ולחברו אפילו בכלי פטור. לזה הוצרך מ"א להביא ראיה מדברי מגיד משנה מה שכתב על דברי הרמב"ם גבי יבלת בפרק ט' מהלכות שבת וז"ל, החותך יבלת מגופו בין ביד בין בכלי בין לו ובין לאחר פטור, וכתב מגיד משנה וז"ל, הכלי שכתב רבינו הוא מתמיה אצלי, כי לפי הסוגיא שבסוף עירובין [הג"ל] נראה בביאור שהיבלת הלחה החותכה הרי הוא כחותך צפורניו בכלי שהוא חיב, עכ"ל. הרי דהשוה דין יבלת לדין צפורן, ואדרבא יליף יבלת מצפורן. אלא שמדברי המגיד משנה גירדא אין ראיה במה שתמה על הרמב"ם במה שפטר אפילו בכלי, דאכתי לא מוכח דבכלי אפילו לאחר חיב, דיש לומר דלא תמה המגיד משנה על הרמב"ם דפטר ^[א] אפילו בכלי אפילו לעצמו, ובזה ודאי חיב אפילו לרבנן. לכן על כרחך ראיית מ"א מסוגיא דעירובין דמוכח דיבילת אפילו לאחר כשהוא בכלי חיב, כנזכר לעיל, והמגיד משנה השוה יבלת לצפורן א"כ על כרחך גם בצפורן חיב בכלי אפילו לאחרים, כנזכר לעיל: וכתב הט"ז כו' דהא אפשר בניקור. ר"ל, דמצד הדין סגי בניקור הצוזה שתחת הצפורן שחוצץ, אלא שהחמירו כמו שכתב הגהות שערי דורא [הלכות נדה סימן טו ד"ה ואם] דאי אפשר לנקרן יפה שלא ישאר מעט צוזה, כמבואר שם, אין טעם זה כדאי להתיר אמירה לגוי לחתכם: וכמו שכתוב בי"ד סימן קפ"א. דגם הניקף שחוצץ ראשו וגלחו פאותיו חיב כמו המקיף, והיינו אם הניקף מטה ראשו ורשד המקיף, דמסייע יש בו ממש: **דמסייע אין בו ממש**. ר"ל, דוקא ניקף קתני מתנינא [מכות ב, ב] דחיב כמו המקיף, מסיק [רש"י שם ד"ה דאמר] משום דכתוב ניקרא ^[ט] [כו] לא תקיפו, לשון רבים, לכלול המקיף וגם הניקף, אלא דפרקי הש"ס [שם] ניהו דאסר רחמנא גם לניקף, מכל מקום למה יתחייב הניקף, הא לא עביד מיד, והוי לאו שאין בו מעשה. ועל זה משני הוראלי וסייע בהייתת הראש מיקרי יש בו מעשה. והיינו דוקא גבי ניקף דכבר רבייה קרא לאיסורא, מהני הסיוע לחשבו לאו שיש בו מעשה, אבל אי לא רבייה קרא לניקף, מסברא לא הוי אסרינן לניקף, כל שכן לחייבו (אף על גב ^[א]) דמסייע אין בו ממש. ולכן בחתיכת צפורן בשבת דליכא קרא, אמרינן מסייע אין בו ממש: **כמו שכתבת התוספות**. שם [דף צ"ד ע"ב] ד"ה אבל בכלי דברי הכל חיב, וז"ל התוספות, היינו כרבי יהודה [שבת עג, ב] דמחייב במלאכה שאין צריכה לגופה, עכ"ל התוספות. וא"כ לפי זה אפילו עשאו ישראל, לדעת הטור [סימן רעח; סימן שטו עמוד שטע] דפוסק כרבי שמעון [שם קה, ב] דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, לא הוי רק שבות, אם לא שצריך לצפורנים לדבר מה: **מכ"ל מקום אם אפשר יאמרו ביד**, שהגוי טלן ביד, דהוי שבות דשבות, עדיף משיחתכם גוי בכלי: **ועיין מה שכתבתי סוף סימן ש"ג בשם הר"י**. שם, אפשר כיון בה ליישב קושיית הנקודות הכסף [המובא במ"א] על הטור דפסק מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, ואפילו הכי כתב בסימן שכ"ח סעיף ל"א [עמוד תקב] צפורן שפרשה אבל לא רובה, נטלו ביד פטור אבל אסור, בכלי חיב חטאת. ואמאי, דהא הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. ודוחק לומר דהטור חולק על תוספות הג"ל, דהא דברי התוספות בבורים והשכל מחייבין, אלא על כרחך דהטור בסימן שכ"ח לא נחית לענין מלאכה שאינה צריכה לגופה, ונפקא מינה דבכלי חיב אם היה צריך לצפורן, דהוי מלאכה שצריכה לגופה,

^[א] צפנינו ציורשמי הטוסק ואסור להיעשות לו שלח"י:

משבצות זהב

שם אבות מכלל דאיכא תולדות, עיין ריש בבא קמא. ועיין ר"מ פרק שביעי מהלכות שבת (הלכה א) משמע כל הליט' יש בהן כרת וסקילה, דלא כאיסי ושבתי, בן, והתולדות הם הדומין קצת לאב. והוי יודע דלאו במה מצינו יליף לה שדומה קצת לאב, כי אין עונשין אף במה מצינו כמבואר ט, ומהאי טעמא פירשתי מה שכתב רש"י בחומש פרשת משפטים (שמות כא, כט) על פסוק והמית איש או אשה, לרבות נגיפה נשיכה בעיטה, והקשה הרא"ש ז"ל נד"ה והמית מה צריך לרבות, תולדות הן (בבא קמא ב, בן, ור"ל דכפר בשמות שם, לן תחת מיתה בידי שמים, ואין עונשין מן הדין אף כרת ומיתה בידי שמים לא בקל וחומר ולא במה מצינו, הלכך אי לא רביה קרא לא היה חייב מיתה, ולא כפר תמורתה, לכן רביה קרא. ובהלכה ותוספות) הארכתי בזה. ואמנם בשבת בא בקבלה כל המלאכות, והך דהוה במשכן חשיבא הוה אב כו' (בבא קמא שם ע"א), והבן זה *. ועיין שבת (צ"ז) (צו) ב' הוצאה היכא כתיבא. ובתוספות ד"ה הוצאה, והכנסה סברא, ומעביר ארבע אמות ברשות הרבים הלכתא גמירי. והא כל התולדות הלכה למשה מסיני כמו שכתבתי. יש לומר כמו שכתב הר"ן ז"ל פרק כלל גדול במשנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת (שבת לא, ב' ד"ה והמוציא דאי אפשר לענוש מהלכה למשה מסיני אם לא שהוא פירוש דקרא ובכלל לא תעשה כל מלאכה (שמות כ, ין, והוצאה מלאכה גרועה לא הוה בכלל סתם מלאכה אי לאו דגלי קרא בהדיא (שם לו, ו) איש ואשה אל יעשו מלאכה כו'. וזה סייעתא לרש"י ביצה י"ב (ע"א ד"ה אלא מלא) והוצאה ביום טוב מן התורה מותר לגמרי. ומיהו זה אינו, דגלי קרא בשבת, הוא הדין יום טוב. ואין להאריך:

ש"ג אות כ"ב, סוזה גזוז חייב אף

מחצית השקל

עכ"ד. וְכִדִּי לַיִּישׁוּב בזה כתב מ"א עיין מה שכתבתי סימן ש"ג בשם הריב"ש, דלירידיה משמע דבנטיילת צפורן אפילו אין צריך לצפורן מכל מקום חייב אפילו לרבי שמעון דפוסר במלאכה שאינה צריכה לגופה, דהא נטילת צפורנים הוי תולדה דגוזוז ובגוזוז חייב אפילו אין צריך לצמר, דהא כל מלאכות ממשכן יליפין, ובמשכן היו גוזוזים עורות תחשים אע"ג שלא היו צריכים לצמר כלל. וא"כ יש לומר דהטור חולק על התוספות, וסבירא ליה כריב"ש. אף שדברי התוספות השכל מחייבן, מכל מקום גם דברי הריב"ש הם דברי טעם: **אבל שבות פמש**. ר"ל, והישראלית עצמה תטלן בידיה, דלא הוי רק דהוה שבות, אסור: כמו שכתבתי סוף סימן שכ"ו דאסור לטבול כו'. דהיינו המ"א הביא בסימן שכ"ו ס"ק ח' בשם הרב ב"י וי"ד סימן קצט עמוד יד ד"ה כתב הכל בן שכתב בשם הכלב (סימן פו נד, ד) לאסור הטבילה בשבת משום סחיטת שער, ואע"ג דקיימא לן (ומכ"ס שבת ט, יא) אין סחיטה בשער, וליכא רק שבות אם יסחטן, מכל מקום אסור. וניהו דלא קיימא לן כוותיה בזה, היינו שחזר דמינו דאיש יסחטת השער, אלא יש (לגזור) (לחוש) שמא יסחטו, ואפילו יסחטן ליכא רק שבות, לכן מותר. אבל אי הוי ידעינן דודאי יסחטן, הוי אסור אע"ג דליכא רק שבות. והוה מצי מ"א להביא ראיה מסימן ש"ז (נפ"ה בן דאסור חד שבות, אלא רצה להקשות מטבילה גופה: **ולומר לעכו"ם לעשות מלאכה דאורייתא**. דהיינו שהגוי יתחכם בכלל, דמכל מקום אינו אלא שבות דאמירה לגוי, וניהו דכבר כתב דאין להתיר לישראל שבות, דהיינו שהאשה תחתנה ותטלן בידיה, היינו משום דהוא שבות חמור, ונקרא בש"ס (עירובין סח, א) שבות דאית ביה מעשה, מכל מקום סלקא דעתא לומר לגוי שיעשה מלאכה, דליכא רק שבות דאמירה לגוי, והוא שבות קל ונקרא בש"ס (שם) שבות דלית ביה מעשה, זה הותר. קא משמע לן דגם זה אסור: **כמו שכתבו בי"ד סימן קצ"ו**. משום דקיימא לן (סימן תקנ טע"ה) וכן מצינן תריס (בן טבילה בזמנה לאו מצוה, אלא משום מצות עונה, ולכן בקל דחינן לה: זה צריך עיון אם יש להתיר בניקור. מלבד שמא לא נתקם

אוצר מפרשים

שם א (מנ"א ריש הסימן) **וכתב המ"ו בי"ד**. ג"כ, עיין היטב תשובת חכם צבי סימן (פ"ה) (נפ"ה) **[א]**, רצ"ע למעשה. ועיין מה שכתב הט"ז לעיל ריש סימן שכ"ח. ועיין בסדרי טהרה (שו"י שוה"ת) סימן קצ"ח סוף ס"ק ל"ט (סוף ד"ה ולא) הדעלה כהמג"א להתיר על ידי גוי, דהעיקר דגזירות צפורן ושער אם אינו צריך להם הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, כמו שכתב המג"א לקמן סוף ס"ק ג' ולקמן סימן תקכ"ו ס"ק י"א, ודלא כהריב"ש סימן שצ"ד, ע"ש שדבריו נכונים. ועיין מה שכתבתי בגליון לעיל סוף סימן ש"ג (אוצר מפרשים ס"ח ט). שבת וראית כי יגור דאם אינו צריך לשערו וצפורן אינו חייב משום גזוז, אבל חייב משום ממחק אם צריך לייפות המקום כמו שכתב הצפורן או שערה לבנה מתוך החתורה, ודבר זה מבואר בלשון רש"י בשבת דף ע"ג ע"א ד"ה הגוזז וד"ה הצד וכי' וד"ה (ה)ממחקו וכי'. ולפי זה, מה שכתבו התוספות במכות דף כ' ע"ב בדי"ה במלקט וכי', כתבו

ואסור לשרלל לטעיין ואסור לעשות שליחם יד, הכי דנקט מרמי לשון אסור ומלקטוהו למרי צבי. וכוונה גדולה יש בזה, דלמאורה היה נראה דבש"ס היו הכוונה דמלא קמני, דודאי שליחות לגבי אסור, כיון דאין שליחות לגבי צנא מניח פה, בן וי סתיראל תפוסה. אבל לטעינ לגבי היה נראה דשכי כיון דמסיעין אין צ ממש, רק היכא דעושה שליחותו לטעינ או אסור, דהנה מוכח בש"ס פרק קמא דצנא מניח פה, בן וי מניו דחי לנפשיה, דלף דאין שליח לגבי עניה, היכא דיש לו דשמוע טובה יס' שולח עניה יס' וכן יש לומר הוא הדין בשליחות לגבי, היכא דגם הנכרי עושה יס' לו דין שליחות, וא"כ בזה אין לו דין מסיעי, רק כיון דיש לו שליחות תנשנו שניהם בנזק אחד ואין לו דין מסיעי, לכן קא משמע לן הש"ס דאסור לטעיין, היינו היכא דעושה שליחותו בביעה זה או אסור, לכן קא משמע לן בש"ס הירושלמי דנקט שם פעמים אסור, דמוכח דלף לטעינ בלי שליחות נמי אסור. ולכן נקט (והמשה למלך) קן, להוכיח דמה שכתב הרמב"ם ואסור לטעיין ולעשות שליחותו הוי מלא מלא קמני. או א, ואין כוונתם מרמי יחד. והטעם מה דהוה סלקא דעתא דבש"ס דאין כוונתו מרמי יחד, אף דהוה ממה נפשך, אס' יש בזה שליחות לגבי א"כ היה המעשה של הנכרי ואין בו אסור, ואין שאלו שליחות לגבי א"כ הוה רק מסיעי ואין בו ממש, נראה דר"ל כמו דבשנים שפגעוהו או אינו יכול זה אינו יכול ושפגעוהו שנים משכב בכל אחד טעשה כולו ומייד כל אחד מטעא כאלו עשה הכל (שם ג, ב), כן י"ל בזה, דבשנים שפגעו שליחות טעמי משכב כל אחד טעמי כולו קעדיה, אבל בלי שליחות האחד דמסיעי אין בו ממש, ולכן קא משמע לן דאסור. וא"כ על כל פנים מוכח מן הירושלמי דאסור לטעינ עמהם, אף דהנכרי מותר, מכל מקום כיון דהוי אסור לשרלל, לכן אסור לטעינ ולא אמרינן שפגעוהו שנים אין בו ממש, וכן ראינו מזה לדעת הט"ז, ודלא כהנקודות הכסף, וד"ק הרשב"י: והנה נמה דמנאר בשו"ע אסור לצי"ש שער או צפרניו כו'. גרסינן במסכת כרימות דף י"ז ע"א, אמר לן רבא, רבן גמליאל סבירא ליה כדכי אליעזר דלמך שמתם בנופין דמיין וכו'. והנה שאנלי ידדי החריף מוה' עקיב קאלליר ז"ל לפי מה שכתב רש"י שם בנדה הקודם ע"ב ד"ה ולא קפיל מיהי וכו', דלאנדי אלינא דרבי אליעזר נמי לא מתייב אלף מלא, דמלא מתייב רב סקדא במתקומה. ע"ש. והנה אס' כי בנחתא קא קושיא, דר"ל אין הוה נמי רק דקרא שיהו מלא מלא מלא, קא על דרך הפלפול עלה גליה לומר דלמאורה טעמי מלא מלא מלא לן לרבן גמליאל אין ידעיה מלא מלא, היינו אס' ליה בזהו ענין שגמגמ מלאכות דלא השגגה בנזון המלאכה, וכשעוד נה, לא שנת נועד לו רק המלאכה טעמי מלא מלא מלא, אבל אס' הוה וזון מלאכות ושגגת שפת א"כ הוה השגגה בענין שנת, אבל המלאכה

פרי מגדים

אשל אברהם

שפא

יד אפרים

שם (מנ"א ריש הסימן) החותך כו'. אסור לעשות כמו שכתבנו סוף סימן שכ"ז ריש אומרים דאסור לציבול, כצ"ל. ומה שכתב אבא שבות ממש אסור לעשות כו', ר"ל היכא שאין העכו"ם יכול ללטול ביד, רק בכלל, ואם היא עצמה תטול ביד הוה ליה שבות ממש. ומה שכתב ולומר לעכו"ם לעשות אסור דאורייתא כו', ר"ל אף על גב דקיל טפי משבות על ידי ישראל, כיון דהוא שבות דלית ביה מעשה (עירובין סח, א), נמי כו', ואם כן על כרחך צריך לעשות ע"י ניקור. ושבו כתב דצריך עיון אם יש להתיר בניקור דקשה לנקום יפה, ולכן מוטב כו', משום דבמקום הרוחק יש לסמוך על דעת הטור דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, ואם כן הוה שבות דשבות, ועדיף טפי למעבד הכי ממה שחטולא ביד, דאף על גב דזה הוה שבות דשבות לדעת הטור, מכל מקום עדיף טפי על ידי עכו"ם, כמו שכתבתי דבכנאי גזוזא הוה שבות דשבות דלית ביה מעשה. ועל זה כתב ועיין בי"ד כו', ר"ל דגם מהאי טעמא מוטב שיהיון העכו"ם אפילו בכלל ממה שחטולא היא בשנים או בידים. ואפשר שר"ל דמהאי טעמא עדיף טפי לומר לעכו"ם לחתוך בכלל אף היכא דאפשר ללטול ביד על ידי עכו"ם, כיון דאי אפשר ללטול יפה בלא כלי:

הכמת שלמה

שם (שו"ע סיף א) אסור לצי"ש שער וכו'. ג"כ, עיין במג"א סק"א (ריש הסימן) מה שכתב פלגאמח טע"ז והש"ך נקודות הכסף, דהנקודות הכסף ככת דהי מסיעי דאין צ ממש. הנה גרסינן בירושלמי פרק קמא דמגילה הלכה י"א ח"ל, ועכ"ס בזה הוה נשאין לעשות קן, רב דא בשם רב יהודה ואסור לשרלל לטעיין ואסור לטעוהו לו שליח, עכ"ל. ולחזמי נקרינן טעיה בשכי קרינן (סוף ד"ה ודל) שמה על המעשה למלך כסוף הלכות מעשה הקרנות שכתב על מה שכתב הרמב"ם שם ואסור לטעיין, הוא בירושלמי פרק קמא דמגילה, עכ"ל. ותמה הקרנן העדה היר ש"ס מפרשם הוא בנמקת ונחסי דף קט"ז ע"ב, ולמה תללו בירושלמי, ע"ש שהנים ג"כ. ולפענ"ד כוונה גדולה כוון בזה המעשה למלך, דהנה יש למלך כין לשון דהש"ס צבלי וצין הירושלמי, דבש"ס דאין תלמך ואסור לשרלל לטעיין ולעשות שליחות, ובירושלמי קאמר

ואסור לשרלל לטעיין ואסור לעשות שליחם יד, הכי דנקט מרמי לשון אסור ומלקטוהו למרי צבי. וכוונה גדולה יש בזה, דלמאורה היה נראה דבש"ס היו הכוונה דמלא קמני, דודאי שליחות לגבי אסור, כיון דאין שליחות לגבי צנא מניח פה, בן וי סתיראל תפוסה. אבל לטעינ לגבי היה נראה דשכי כיון דמסיעין אין צ ממש, רק היכא דעושה שליחותו לטעינ או אסור, דהנה מוכח בש"ס פרק קמא דצנא מניח פה, בן וי מניו דחי לנפשיה, דלף דאין שליח לגבי עניה, היכא דיש לו דשמוע טובה יס' שולח עניה יס' וכן יש לומר הוא הדין בשליחות לגבי, היכא דגם הנכרי עושה יס' לו דין שליחות, וא"כ בזה אין לו דין מסיעי, רק כיון דיש לו שליחות תנשנו שניהם בנזק אחד ואין לו דין מסיעי, לכן קא משמע לן הש"ס דאסור לטעיין, היינו היכא דעושה שליחותו בביעה זה או אסור, לכן קא משמע לן בש"ס הירושלמי דנקט שם פעמים אסור, דמוכח דלף לטעינ בלי שליחות נמי אסור. ולכן נקט (והמשה למלך) קן, להוכיח דמה שכתב הרמב"ם ואסור לטעיין ולעשות שליחותו הוי מלא מלא קמני. או א, ואין כוונתם מרמי יחד. והטעם מה דהוה סלקא דעתא דבש"ס דאין כוונתו מרמי יחד, אף דהוה ממה נפשך, אס' יש בזה שליחות לגבי א"כ היה המעשה של הנכרי ואין בו אסור, ואין שאלו שליחות לגבי א"כ הוה רק מסיעי ואין בו ממש, נראה דר"ל כמו דבשנים שפגעוהו או אינו יכול זה אינו יכול ושפגעוהו שנים משכב בכל אחד טעשה כולו ומייד כל אחד מטעא כאלו עשה הכל (שם ג, ב), כן י"ל בזה, דבשנים שפגעו שליחות טעמי משכב כל אחד טעמי כולו קעדיה, אבל בלי שליחות האחד דמסיעי אין בו ממש, ולכן קא משמע לן דאסור. וא"כ על כל פנים מוכח מן הירושלמי דאסור לטעינ עמהם, אף דהנכרי מותר, מכל מקום כיון דהוי אסור לשרלל, לכן אסור לטעינ ולא אמרינן שפגעוהו שנים אין בו ממש, וכן ראינו מזה לדעת הט"ז, ודלא כהנקודות הכסף, וד"ק הרשב"י: והנה נמה דמנאר בשו"ע אסור לצי"ש שער או צפרניו כו'. גרסינן במסכת כרימות דף י"ז ע"א, אמר לן רבא, רבן גמליאל סבירא ליה כדכי אליעזר דלמך שמתם בנופין דמיין וכו'. והנה שאנלי ידדי החריף מוה' עקיב קאלליר ז"ל לפי מה שכתב רש"י שם בנדה הקודם ע"ב ד"ה ולא קפיל מיהי וכו', דלאנדי אלינא דרבי אליעזר נמי לא מתייב אלף מלא, דמלא מתייב רב סקדא במתקומה. ע"ש. והנה אס' כי בנחתא קא קושיא, דר"ל אין הוה נמי רק דקרא שיהו מלא מלא מלא, קא על דרך הפלפול עלה גליה לומר דלמאורה טעמי מלא מלא מלא לן לרבן גמליאל אין ידעיה מלא מלא, היינו אס' ליה בזהו ענין שגמגמ מלאכות דלא השגגה בנזון המלאכה, וכשעוד נה, לא שנת נועד לו רק המלאכה טעמי מלא מלא מלא, אבל אס' הוה וזון מלאכות ושגגת שפת א"כ הוה השגגה בענין שנת, אבל המלאכה

שמ ערוך שולחן

הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
אבודרהם <מהזורת קרן רא"ם> - א אבודרהם, דוד בן יוסף עמוד מס: 416 הודפס ע"י אוצר החכמה

ד. שם בגמרא:

ה. רמב"ם צפרק ט'
[משנת הלכה ח] מסוגיא
דעירובין ק"ג [ע"א]:
ו. ברייתא שבת ע"ה ב'
[ע"ב]: תוספתא שם פרק י'
הלכה ז'; רמב"ם שם יא, ט';
רא"ש שם פ"ו סימן ט':

צינונים לרמ"א

שם (ב) מרדכי פרק כלל
גדול [שנת רמז סט, שם
מהר"ם מרונטובורג]:

הגהות והערות

טו. עיין ציד"ד סימן קפ"ב
[סעיף ו']; [גדול פ"א]
טז. קטע זה נוסף ע"פ
כח"י:
יז. עיין סימן שלט הערה
לג:
יח. עיין עוד בזה בפמיתא
להלכות שבת אות לא; פמיתא
להלכות פסח פ"א אות ח;
משנזמן זהב סימן שטו אות
מ, וסימן שטו אות א:
יט. הובנה לפסקי ריא"ז
[סוף עירובין] שם שם נלמד
דן זה, כמו שכתוב בשלטי
הגבורים שם אות ב:
כ. הוא רבי יונה לנדספר
מפראג, בעל מחבר שו"ת
מעיל דקדק. ויש לגיין דלדווא
זו העתקה במלואה בספרו
כפי יונה על יו"ד, מהדורות
ניו יורק תשמ"ה, ובספר
הנהגות דליקס:
כא. אבנא בראש יוסף
[שבת עד, ב] כתב שהתולש
בד ממה פטור וממנה
חייב, ע"ש:
כב. שם בגמרא אימא
מתק "אות גדולה", ועיין
ב"י עמוד תקנו [ד"ה
המטעש] שם הרא"ש
[שבת פ"ו סימן ט':]
כג. בוסף ממהדורות
למנצנע מקצ"ה, וכן הגיה ד'
אפרים:
כד. במקצת דפוסים
מהדורות דיהרנפארט
תק"ב לא כתוב "צריך
לומר", אלא "נראה ל"י":
כה. עיין עוד בזה ביאור
הגר"א סימן שד ס"ק יא:
כו. עיין שער הגיין ס"ק
ו שכתב דדעיו כאן שלא
בדקוק:

ב שתי שערות. אבל באחת איכא איסורא כמו כל חצי שיעור, כן
נראה לי פשוט, דלא כעולת שבת [ס"ק א]. [י"ד] העולת שבת
[סוף סימן שלט] כתב שני דינים, ולא ראה בסימן זה [סימן שלט סעיף ד'
וריש סימן של"ח [בהגה]: ג' לחדת יב"ל. המוחק יצלת בכלי חייב
אם היא למה (מגיד משנה שם
פרק ט' הלכה ה, דלא כרמב"ם
ס"ט). הגוזז בין מן החי בין מן
המת בין מן בהמה ומיה אפילו מן
השלח חייב. התולש כנף מן העוף
חייב. הטוה מן החי פטור,
ש"אין דרך גזיה צדק (רמב"ם
שם הלכה ז'). ומשמע דתולש נמר
מן הבהמה פטור, ועיין סימן
תל"ח [ס"ק כג]. ואם אינו צריך
לנמר או לשער, הוי מלאכה שאינה

על ב (ב) שתי שערות ד [ב] ומלקט לבנות מתוך שחורות
אפילו באחת חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום
לא ילבש גבר שמלת אשה [ס"ד] [בדריס כב, ה]: הגה ועיין לעיל
סוף סימן ש"ג דין סריקה ותפיפה:
ב [א] אסור ג' לחדת (א) יבלת מגופו בין ביד בין בבלי
בין לו בין לאחר:
ג (א) [י"ד] המוחק דיו שעל הקלף או ד (ד) שיעור
שעל הפנקס אם יש במקומו כדי לכתוב י שתי
אותיות חייב: הגה (ב) ה [ה"ה] אסור לשבור עוגות שכתובות

צריכה לגופה, עיין [מ"א] סימן רע"ח: ד שיעור. ואפילו נטף
מעצמו על הספר (תוספתא שם פרק י' הלכה ז' צ"ח עמוד תקנו ד"ה
המוחק): ה אסור לשבור וכו'. ומותר ליתנו למינוק (מרדכי שם
רמז סט). ואני הורגלתי לכתוב בדפוס מעורב צמט מים, דהוי מי
פירות ולא הוי מוחק (אגודה שם סימן קב). ולריך עיין, דעל כל
פנים רישומו ניכר:

צדים, וצ"ע. ובלבד [סעיף ד] כתב, ונראה לי דהוא הדין אותן ספרים שכותבין עליהם בראשי חודי הדפים למעלה או מצידיהן אותיות
או חיצות כמו שנהגו קלמ, שאותן הספרים אסור לפותחן בשבת משום מוחק, שהרי שובר מוחק האותיות, וכן לחזור ולסוגרן אסור משום
כותב. ולפיכך נראה דחמיר טפי משצירת העוגות דאין שם אלא מוחק, וכאן יש מוחק על מנת לכתוב, שהרי דעתו לחזור ולסוגרו אחר
הלימוד, וקרויב אני לומר שחייב עליו חטאת, עכ"ל. וכמה וכמה הפריז הרב על מידותיו לענוש בזה חטאת מטעם כותב, דאפילו לפי
סברתו פטור, דהא אין מתכוין בסגירת הספר כדי שיהיו האותיות מסודרים, אלא על סגירת הספר מכיון. ומו צריך לומר [ד] דאין כאן
לא מוחק ולא כותב, וראיה ממנה שכתוב פרק הנונה [שם קד, ב] אמר רבי אמי כתב אות אחת בטבצריא ואות אחת בצפורי, כתיבה היא
אלא שמוחקר קריבה, והתן כתב על שני כותלי הבית ועל שני דפי הפנקס ואין נהגין זה עם זה פטור, התם מחוסר מעשה דקריבה,
פירוש אינו מקרבן אלא ע"י קליפה המפסיק ביניהם, וכי קאמר, כגון כתב אחת על שפת לוח זו בטבצריא, ואחיה יכול לקרבו שלא צמעה,
אלא קריבה בעלמא. והנה מחייב דהתם נלמד פטור לנדון דידן, דכי היכי דהתם חייב משום כתיבה אע"פ שאין סמוכים אלא הוויין כאלו
הם זה אלל זה וחיוב חטאת, ממילא כאן דנמרחקה הכתיבה משצין לה כאלו עדיין סמוכים, ואיחיה לא עבד מיד, הן לענין שלא עשה
מתק, הן כשחזר וסוגרם דלא עבד מעשה חדש, כי הכתיבה כבר היא קיימת. ואין לומר דהתם אמרינן כן לחומר דוקא מה שאין כן
כאן דלקולא, דלגבי חיוב חטאת אין שייך חומרא, דהא יש חשש שמציא חולין לעזרה, אלא דעל כרחק צדור הוא כן. ומו, דגם לקולא

ערך לחם למהריק"ש

שם סעיף א [וחייב ע"י שתי שערות]. ועיין סוף סימן ש"ג [ס"ד]: סוף סעיף ג [שתי אותיות חייב]. יש מי שכתב שעוגות שכותבין עליהם אותיות וחיבות אסור לגדול
לאוכלן, ובמניוק אין לחוש:

באר היטב

גוזז, ומכתב התולש כנף מן העוף ולא כתב גבי בהמה דתולש נמר מן הבהמה
חייב משום תולש, שמע מינה דלכירא ליה דבהמה תולש אינו מולדת גוזז,
וזה נראה הפך הירושלמי שהביא ה"ע"ו לפסק הלכה. ונראה דהירושלמי הזה
הוי דלא כהלכתא, דהא מתלמודא דידן נראה להפך, וז"ל הסוגיא בפרק הלוקח
בהמה [בבבא נד, ב] על מתניין דרבי יוסי בן המעטל אומר אמת
הכזור עושה מקום לקופץ ותולש את השער, בעו מיניה מרז הווא, כנגדו
ביום טוב מזה וכו', ומסקינן [שם כה, א] שאני כנף דהיינו אורחיה, עכ"ל ע"ש.
הרי להדיא דמן הגמרא דיין נראה מוצא דהתולש מן הבהמה לאו היינו גוזז,
ושאני כנף עוף דהיינו אורחיה, ומשום הכי לא פסק הרמב"ם הדיא דירושלמי
שהביא ה"ע"ו. וממהני על ה"ע"ו איך לא שם לבו לתלמודא דידן דנראה מפורש
דליכא חיוב חטאת בתולש נמר מן הבהמה, אבל מכל מקום הדין דין אמת
דלריך לומר שלא לתלוש שער מן הבהמה אפילו ממה, דאף דחיוב חטאת ליכא
מכל מקום איסורא איכא, עכ"ל יד אהרן: (ד) שיעור. וכתב הב"ח, ולכן צריך
ליהרר כשנוטף שעה על הספר שאין לסלקו, ואפילו לא נטף אלא על אות אחת,
ואם על שמים חייב חטאת, עכ"ל. [ט"ו ס"ק א]. ובתשובה שכותב יעקב חלק ב'
סימן ד' תמה על זה דמה ענין מתיקה שייך בזה, ומכאן זה כתב דדוקא בפנקס

הגהות רעק"א

שם (א) (פנאי ס"ק א) בין מן הדמת. עיין מג"א סימן תקכ"ו ס"ק י"א:

[ב] וזמ"ק כו'. סתם כדעת הרמב"ם [שבת א, ז] להלכה כרבי יהודה [שם עג, ב]
במלאכה שאינה צריכה לגופה, והסוגיא זו [שם צד, ב] מוכח כן להלכה כרבי
יהודה, והוא ראיה לפסק הרמב"ם: [ג] [פנאי ב] אסור לחדת כו'. אבל פטור בכולן, רמב"ם [שבת ט, ח]. וכתב המגיד משנה, שלפי הסוגיא דעירובין ק"ג [ע"א]
משמע דבלחה החותך בכלי חייב, ע"כ, שפסק בעצמו שם [קרבן פסח א, יח] כמאן דאמר [שבת] הא וזה בלחה ולא קשיא כו' אמר לך יבשה אפילו בכלי כו',
ע"ש. ושם [עמוד ב] מדמי יבלת לצפורי, ובצפורי פסק הרמב"ם שבת [ה] [פנאי ב] המוחק כו' א. תוספתא [שבת פרק יב
הלכה ז] והביאה הרא"ש [שם] פרק ד' סימן ט': [ה] [פנאי ב] אסור לשבור כו'. דהוי פסיק רישיה, ואסור אף בדברבן [כ"ה]:

אוצר מפרשים

לשון רש"י [שבת דף ע"ה ע"ב ד"ה מחק], אבל בלאו הכי אין כאן חיוב
חטאת:
ה (פ"ו ס"ק א) כשנוטף שיעור. נ"ב, עיין שו"ת מעיל צדקה סימן כ"ה: (חתם סופר)
ו (ש"ע סעיף א) שתי אותיות חייב. נ"ב, היינו על מנת לכתוב שתי אותיות, ועיין

(א) המוחק. עיין ט"ז. דאין חייב אלא המוחק וגורר דיו שעל נייר כדי לכתוב במקום הגרר שתי אותיות, דחייב על המעשה עם המחשבה, וכן הוא במשנה אבות מלאכות [שבת עג, א] המוחק על מנת לכתוב שתי אותיות, ועיין עולת שבת [ס"ק ג], והיינו מוחק ומתכוין שיהא ראוי אימת שירצה לכתוב שתי אותיות, לא שיתכוין שיכתוב בשבת. ועיין ר"מ פרק י"א הלכה ט' הובא במ"א [ס"ק זי"ן], המוחק על מנת לקלקל פטור, הא מוחק שלא לקלקל, רק שתהא ראוי לכשירצה לכתוב שתי אותיות, חייב, כאמור, ואי"ה שם יבואר. כותב על מנת לקלקל העור חייב [רמב"ם שם], שלכאורה זה לרבי יהודה [שם ע"ב] מלאכה שאינה צריכה לגופה. ויראה, מוחק על מנת לכתוב אות אחת להגיה הספר חייב, עיין ירושלמי פרק כלל גדול [שם פ"ז הלכה ב גב, ב] ובגמרא [שם ק"ד ב', ובר"מ ז"ל [שם] פרק י"א הלכה ט' כתב אות אחת והשלים בה את הספר חייב, הוא הדין מחק וגרר שם כדי לכתוב אות אחת להשלים הספר חייב, דמאי שנא, ובמשכן היו עושין כן [ראה פירוש המשניות לרמב"ם שבת פרק יב משנה ג]. ויראה לי, לקח טבלא שחורה וכדומה ולקננה שתהא לקננה לכתוב עליה בדיו, וכן להיפך, אם יש במקומו לכתוב שתי אותיות חייב, דמאי שנא מוחק דיו שלא היה כתב כלל על מנת לכתוב שתי אותיות חייב, אע"ג במשכן מחקו אותיות, מכל מקום עיקר הו"מ מחיקה על מנת לכתוב, דאות טבעות כמאן דליתא וכדיו דמי, עיין ב"י [עמוד הקטן ד"ה המטשטש] ולבשו [סעיף ג בהגה, ועיין ברא"ש [שם פ"ז סימן ט], א"כ הוא הדין הלוקח טבלא או קלף שאין יפה לכתוב כך ומשחרו יפה או להיפוך כדי לכתוב שתי אותיות חייב, דעיקר החיוב על מלאכת מחשבת. ובטור המטשטש בדיו, יש לפרש כך * . ומה שכתב הב"ח דחייב, צ"ע, דאינו לא מוחק ולא כותב, דכתב ממילא איתא, ואפשר איסורא דרבנן, גם טלטול מוקצה השעוה. ואם יש עכ"ם, באות אחת אומר לעכ"ם לגרור, ושתי אותיות צ"ע. ולהוציא אחרת יש לומר יקרא הטעות בעל פה, שאין זה ספר תורה חסירה, עיין סימן קמ"ג [משבצות זהב אות ב ד"ה אם נדבק] ובשו"ת מקום שמואל סימן ג' הסכים והביא בשם כמה שו"ת שאין להוציא אחרת. ועיין סימן ל"ב [ט"ז ס"ק יח; מ"א ס"ק כג ד"ה ונראה לי] וסימן קמ"ג [משבצות זהב שם] ואי"ה במ"א [אשל אברהם אות ד] ובאות שאחר זה יבואר עוד: **(ב)** אסור. עיין ט"ז. מה שהקשה מבורר וטוחן, בסימן שיי"ט סעיף א' וד' וסעיף י"ד, התם יש לומר אין דרך בורר בכך, ובסימן שכ"א סעיף י"ב [שם ס"ק ט] ו"ז דרך אכילתו בכך, ולא שם מלאכה עליה, מה שאין כן שובר אותיות. ועיין מ"א [כאן] אות ו' כשהכתב הוא הצורה במכש"י להקל קצת. ולענין קטן, עיין ט"ז [סימן שמי"ג [ס"ק א']. ולענין תחתית הספרים ולסגר כשיש אותיות או צורה על הדפין, התיר, ועיין (ט"ז) [מ"א] אות ו'. ובשו"ת רמ"א ז"ל סימן קי"ט התיר ג"כ מטעם וראיית הט"ז ז"ל דקריבה לאו מעשה עביד (ולא דמי לנוטל שעוה מנטיפה על הכתב לעיל באות א'), והביא [רמ"א] עוד ראייה מכוס ומטה ברפויים מותר להחזיר [שבת מז, א"ב], יע"ש, ועיין סימן שיי"ג סעיף ו' מזה. עיין מ"א אות ח", יע"ש דאם נדבקו דפי הספרים ע"י כריכה מותר לפותחן, דלא נעשה לקיום. ואם נדבקו במקום הכתב ע"י שעוה, כשפותח ומפריד י"ל בכלל כותב הוה [עיין ט"ז] באות א'.

מחצית השקל

לא פרשה רובה ונטלו בכלי חייב, והיינו כדעת הרמב"ם דפסק מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. ויתירך דנפקא מינה בסימן שכ"ח באם צריך לצפורנים כנוכר לעיל. ועיין מה שכתבתי בעזרת השם לעיל סימן שכ"ח סעיף ל"א [ס"ק לה]: **(פ"ק ב) שתי שערות כו'.** הוצאת שבת כתב שני דינים כו'. כתב בספר דמוסר שבת בסוף סוף של"ט שדברים הללו הועתקו במ"א שלא בטומא, וראוי להיות בסוף סימן של"ט, דשם כתב בעולת שבת שני דינים, אחד בשם ריב"ש [סימן קנו] דאין לפדות הבן בשבת, והוא מפורש בשו"ע סימן ש"ט סעיף ד', ודין שני בשם א"ז [ט] הבהורים המצפצפים בפינים וקוראים לחבריהם מותר, והוא מפורש בשו"ע ריש סימן של"ח [בהגה]. וסיים חז"ל, ומכאן מודעה רבה שיש בע"מ טעויות סופר בהרבה מקומות, כמו שכתב בתשובת חות יאיר [סימן ט] [ובצוואת ר' יונה חסיד מבראג ²] [אות י"ב כו', עכ"ל] (פ"ק ג) דחתך כו'. אכל היא א"ה. אבל אם היא יבשה, מבורר בעירובין דף ק"ג [נ"א] דליכא איסור דאורייתא אפילו בכלי, דאפרכיזי מפרין. ומכל מקום אפילו ביבשה איכא איסור דרבנן אפילו ביד: מן השלש. ר"ל, גוזז מן העור כשהיא מופשטת מן הבהמה. וכתב הט"ז בסימן של"ז [ס"ק ט] דאם תלש אדם מעור אדם עצמו הוי כתולש מן הקרקע, ע"ש בסוף שכתב במעיל גזיזה בכך ואין דרך נישני בכך ואין דרך טויה בכך, כצ"ל. וכן הוא ברמב"ם. וכתב המגיד משנה שהוא ממה דאיתא במסכת שבת דף ע"ד ע"ב, אמר רבי יוחנן הטוה צמר מעל גבי בהמה בשבת חייב שלש חטאות, משום גוזז ומשום מנפץ ומשום טויה, רב כהנא אמר אין דרך טויה בכך ואין דרך נישני בכך ואין דרך גזיזה בכך, [ע"ב]. ופסק כרוב כהנא: **במשמע דתולש כו'.** מדנקט גבי בהמה גזוז ולא נקט גם תולש שם שכתב בני עוף, משמע דבהמה פטור על התלישה. ועל זה כתב עיין סימן תצ"ח, שכתב שם בשם הרא"ש [בכורות פ"א סימן ה] דמכל מקום חייב בתולש מן הבהמה משום עוקר דבר מגדולו. ע"ש במ"א ס"ק כ"ג ובבכורות [נד, ב]: **(פ"ק ד) שערות.** ואפ"ל נגף כו'. וכתב הב"ח, אי מסלק השעוה מאות אחת יש בו איסור דרבנן, ואי מסלק משתי אותיות חייב, דהסילוק מקרי תמיכה, דהא כל זמן שלא סלקה אי אפשר לקרות חייב, וכתב בתשובת מעיל גזיזה [ס"ק כ"ה], שלפי דברי הב"ח אם נמצא כהאי גוונא בספר תורה אותיות מכוסים בשעוה שנטף עליהם אסור לקרות בה, דהוי הספר תורה חסר אותן האותיות, דהא חשיב סילק השעוה לתמיכה, ועל כרחך סבירא ליה דקורם הסילוק הוי כאלו לא נכתבו אותן האותיות. והמעיל צדקה כתב דאינו נראה בעיניו לחייבו כהאי גוונא משום כותב, דלא מצינו כהאי גוונא במשכן. האם נאמר אם חלק מאסור תורה כרוך וקשר בקשר לא קיימא ואפילו בשבת דאסור לפתוח ולהתיר הקשר האם נימא שאסור לקרות בחלק הספר תורה המגולה משום

ב שתי שערות. עיין מ"א. דלא כעולם שנת שכתב דמשמע דשער אחד אפילו איסורא ליכא. והיה נראה לומר דמכל חלב ויוקלא ¹, [ג] לרבות חלי שיעור דמי לנאטרוסי [יומא עד, א], יש לומר היינו שיעוה ויאלץ כות כדי לילת פרס והוא לא ידע ואשם, וזה לא שייך בשיעור וידומה. והוא הדין כל יראה בחלי שיעור יש לומר כן, ועיין שו"ת חכם נבי [סימן פו] בזה. וממ"א משמע דככל חלי שיעור משמע דיש בו איסור מורה, לא איסור דרבנן, [וב]פמחה כוללם [מ"א אות ט] ² כתבו מזה, יע"ש. מזה שכתב על העולת שנת, משמע דמקומו לעיל בסוף סימן של"ט, יע"ש בעולת שנת. ועיין מוספת שנת שם: ג דחתך. עיין מ"א. הכולל שנת ציד מזהמה בין מה או ממה פטור ³, דככל דרך גזיזה, לא ציד. מלאכה שאינה צריכה לגופה, עיין סימן ש"ג אות כ"ז במ"א בשם הרי"ש [סימן שגד] וכאן [אשל אברהם] אות א'. וסימן חל"מ אות כ"ג, דיש לומר מולש ציד נהי דלאו גזוז, מכל מקום עוקר דבר מגדולו ואף ציד חייב ⁴. וטוה אין דרך צדך. ונטול שעור ציד פטור דאין גזוז בכך, הא עוקר מעיקרו חייב, וז"ע: **ד שערות.** עיין מ"א. בתוספתא, הביאה הרא"ש [שנת פ"ז סימן ט], וכן הוא בר"מ ז"ל [שנת] פרק י"א הלכה ט' נפלה שעוה על הפנקס כו', והצ"ח הוסיף על הספר הכתוב בזה. ועיין ט"ז [משבצות זהב אות א'] שיש לחלק בין על הפנקס (והמיר עמ"א) [והסיר על מנת] שיהא ראוי לכתוב שתי אותיות חייב, מה שאין כן כשכתבו ונפל שעוה וגורר, לא עציז מיד, ואין כאן מחשבה לחייב עליה, אלא איסור טלטול בשעוה יש, יע"ש: **ה אסור.** עיין מ"א. עיין ט"ז [ס"ק ז] וסימן שמי"ג מזה. ומי פירות, הנה צענין על דבר הממקיים ודבר הממקיים, עיין ר"מ [שנת] פרק י"א הלכה ט"ו, ועונה ומי פירות מרוויחו אין ממקיימין, וגם [צענין] מוחק על מנת לכתוב, יש כאן שלש שנויים, אפשר כולי האי לא גזרו צבוצר על מנת לאכול ואין נראה כאן ממכין למוחק, עיין אליה רבה [ס"ק ו]:

והוציא אחרת יש לומר יקרא הטעות בעל פה, שאין זה ספר תורה חסירה, עיין סימן קמ"ג [משבצות זהב אות ב ד"ה אם נדבק] ובשו"ת מקום שמואל סימן ג' הסכים והביא בשם כמה שו"ת שאין להוציא אחרת. ועיין סימן ל"ב [ט"ז ס"ק יח; מ"א ס"ק כג ד"ה ונראה לי] וסימן קמ"ג [משבצות זהב שם] ואי"ה במ"א [אשל אברהם אות ד] ובאות שאחר זה יבואר עוד: **(ב)** אסור. עיין ט"ז. מה שהקשה מבורר וטוחן, בסימן שיי"ט סעיף א' וד' וסעיף י"ד, התם יש לומר אין דרך בורר בכך, ובסימן שכ"א סעיף י"ב [שם ס"ק ט] ו"ז דרך אכילתו בכך, ולא שם מלאכה עליה, מה שאין כן שובר אותיות. ועיין מ"א [כאן] אות ו' כשהכתב הוא הצורה במכש"י להקל קצת. ולענין קטן, עיין ט"ז [סימן שמי"ג [ס"ק א']. ולענין תחתית הספרים ולסגר כשיש אותיות או צורה על הדפין, התיר, ועיין (ט"ז) [מ"א] אות ו'. ובשו"ת רמ"א ז"ל סימן קי"ט התיר ג"כ מטעם וראיית הט"ז ז"ל דקריבה לאו מעשה עביד (ולא דמי לנוטל שעוה מנטיפה על הכתב לעיל באות א'), והביא [רמ"א] עוד ראייה מכוס ומטה ברפויים מותר להחזיר [שבת מז, א"ב], יע"ש, ועיין סימן שיי"ג סעיף ו' מזה. עיין מ"א אות ח", יע"ש דאם נדבקו דפי הספרים ע"י כריכה מותר לפותחן, דלא נעשה לקיום. ואם נדבקו במקום הכתב ע"י שעוה, כשפותח ומפריד י"ל בכלל כותב הוה [עיין ט"ז] באות א'.

דאותו שקשור הוי כמחוק, או אם מתיר הקשר הלו בשבת ולא התיר בו משום התרת קשר אלא משום כותב אם נימא שיהיה חייב, ודאי לא מסתבר מלא, והוא הדין אם מסלק השעוה מאותיות אין לחייב משום כותב. ועוד כתב דרוב ספרי תורה שלנו מלאים נטיפות שעוה, ויהיו פסולין לקרות בהן. אלא שדברי הב"ח נובעים מתוספתא שהביא הרא"ש פרק כלל גדול [שבת פ"ז סימן ט], ובאמת אין פירוש התוספתא כמו שהבין הב"ח, לכן גם הדין הנ"ל שהוציא משם ליתא. וזה לשון התוספתא, נפל דיו על הספר ומחק, שעוה על הפנקס ומחק, אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב, עכ"ל. והבין הב"ח דבשעוה על הפנקס הטעם משום כותב. ובתשובת מעיל גזקה הני"ל כתב דאין לשון התוספתא משמע כן. ועוד, למה חלק ספר ופנקס, לערביניהו וליתנינאן נפל דיו או שעוה על הספר או פנקס ומחק כו', ועוד, מהכרח סבורות כו'. אלא ודאי דאין זה כוונת הברייתא, אלא מה שאמרה התוספתא שעוה על הפנקס ר"ל כמו שפירש רש"י [שם קד, ב ד"ה על שני (דפי) [לוחין] פנקס הראשון] שהיה להם לוחות ממורחים בשעוה, והיה רושמים עליהם, ולאחר שהיה כולו כתוב(ה) החליק השעוה של הלוח וחזרו לכתוב עליו. וחייבו משום ממרח שהוא תולדה דממחק, ולא משום מוחק כדי לכתוב שתי אותיות, ומכל מקום (ר"ל) אף על גב דחייבו משום ממרח ולא משום כותב) בעינן כשיעור שתי אותיות לחייבו חטאת, דכל חיובי שבת בעינן מלאכה ראוייה לדבר מה כו'. אבל משום סילוק השעוה וע"י זה נמצא הכתב מתחתיו לא. ולכן הכשיר אם נטף שעוה בספר תורה על מקום שאינו מפורש השבוע. אבל אם הנטיפה היא על מקום שצריכים לקרות, או אי אפשר [לקרות בו] דהוי קריאה על פה, ואם רשאי לסלקו זה תליא במחלוקתו עם הב"ח, דלכתב"ה אסור, ולדעת תשובת מעיל גזקה מותר. אף על פי כן נראה דלא מלאו לבו לסמוך על דעתו להתיר לסלקו (ואני לא הבנתי, דאם חשש לדעת הב"ח אם כן אפילו הנטיפה שלא במקום הקריאה יש לפסול לקרות בה, דהא לדעת הב"ח הוי כאלו נמחקו האותיות שתחת השעוה). וסיים עוד ז"ל, ואפשר דרשאי לספסול בקלף עד שיסתלק מעל גבי [ה]כתב. ובנייר יש להחמיר, שכן הנייר מסתלק הכתב עם השעוה, והוה ליה מוחק משם ואסור, עכ"ל. אחר זה ראיתי בשו"ע עם באל היטב שכתב פה [ס"ק ד] ובסימן קמ"ג [ס"ק ט] הביא בשם תשובת שבות יעקב חלק ב' להקל בזה, אבל אין התשובה תחת ידי לעיין בו: **(פ"ק ה) אסור כו'.** ומותר ליתנו לתינוק כו'. וז"ל המרדכי, כי ליכא אסורא דאורייתא כו', מיהו אסורא דרבנן איכא, ובתנינא אין לחוש, דקטן אוכל נבלות אין בית דין מצוים להפרישו היכא דלא ספינו ליה בידים [בבית קיד, א], עכ"ל. ואין כאן לפי מה שכתב מ"א בסימו שמי"ג ס"ק ג. כהאי גוונא מקרי ספינו ליה בידים ואסור. ועיין שם

(פ"ק פ"ק ב) כשנת האביה
אם זה היה איסור, כצ"ל:
(פ"ק פ"ק ב) הניחלת שבת
כתב וכו'. נדפס בכאן
בטעות, ושייך לסוף סימן
של"ט. ועיין בתוספתא שבת
[שם]:
(שם פ"ק ג) שאין דרך גזיזה
או נישני או טויה בכך,
כצ"ל:

חבמות שלמה

ידע, וא"כ אחר [כן] כשנעט
לו, שנת האו שנועט לו, וא"כ
לא שייך בזה לומר אין ידעיה
לחיי שיעור, דהרי לא נעט לו
החיי שיעור, רק השבת, ומה
קשוי, דלמא מודה בזה רבן
גמליאל, וא"כ אדרבה מה
דמיה חייב היינו בזמן שנת
ישגגת מלאכות, דבזה אין
ידעיה לחיי שיעור, ומה דמנא
צנחמא? צנחמא דרבן
גמליאל ורבנן יהיה הכוונה כך,
הטוב וכו' בשמי העלמות רבן
גמליאל מחייב, אינו אם היה
בזמן שנת שגגת מלאכות,
בזה כיון דאין ידעיה לחיי
שיעור לכן מחייב, וא"כ אחר
ומודה רבן גמליאל שם כתב
אות אחת בשבת או ואות אחת
בשבת זה שהוא פטור, היינו
כגון שהיה להיפוך, בזמן
מלאכות ישגגת שנת, בזה
מזה שפטור, ומה פריך. ואין
לומר דאם מיירי כך בשגגת
שנת הדיון מלאכות מה אירא
דנקט שכתב אות אחת בשבת
זה ואות אחת בשבת זה, הוה
ליה למנקט בזהו שנת עמלו
דמודה רבן גמליאל בזמן
מלאכות ישגגת שנת דיש
ידעיה לחיי שיעור, ד"ל
דרוהא לאשמעינן דימים
שנחמים הוי ידעיה לחלק, ומה
פריך, א"ל דלמי שפיר,
דש"ס פריך רבן גמליאל כיון
דלדידיה סבירא ליה דפשיטא
הוא דימים שנחמים הוי ידעיה
לחלק, ואין ספק בדבר, א"כ
לא הוי גמליאל
לאשמעינן זה, וא"כ חקקה
הוה ליה להשמיעו בשבת זה
עמלו אם אירי בשגגת שנת
הדיון מלאכות. אלא לאצ"י
דסבירא ליה דזה הוי השאלה
שלו אם הוי ימים שנחמים
ידעיה לחלק, בזה שפיר י"ל
כמו שכתבתי בדשבת מודה רבן
גמליאל, ומיירי כך ומודה
בשגגת שנת הדיון מלאכות,
ונקט שמי שנתו לרבותא
דימים שנחמים הוי ידעיה
לחלק, לכן לא קשיא לאצ"י,
רק לרבא פריך שפיר, ודוק.
אין לומר על זה הפסול.
והוה שקשויא לו הוי מלאכה
דסבירא, והיא קשויא נכונה,
לא מנומני להטעמה בזה,
ואולי חזקי' ד' בזמן אחר לפרש
יותר מזה, ודוק היטב:

ע בית יוסף ושכן נראה מדברי הכל בו.

הלכות שבת סימן שלט שמ

אוצר החכמה

(זו) מתר לכנס בה, **י**ואם היא **ט** **(זו) קשורה במנהג הספינות העומדות בנמל**, אף על פי שהיא שטה על פני המים מתר לכנס בה:

שמו כמה דינין מדברים האסורים בשבת פעין תולדות מאבות. ובו י"ד סעיפים:

א. אסור לטל שערו **פ** או צפרניו, **א**^[*] **(א) בין ביד (ב) בין בכלי, בין לעצמו ב**ין לאחרים. **ג**^[*] **(ג) יחזיב** וכתנא קמא ונראה לעניות דעתי שצריך לפרש דאנטל בכלי קאי וכן כתבו

באר היטב

הגרשוני סימן כג שמתיר לעבר בגשר פורחת לצרף חולה שאין בו סכנה או אצל השר, רק שהיא קצת קניית שביטה, ועין סימן רמח ובתשובת חות יאיר סימן קיב, ועין מגן אברהם: **ט**. קשורה. וצריך שהיא קשר בראשו האחד בספינה והשני ביבשה, מגן אברהם: **ז**. או צפרניו. עין מה שכתבנו סימן שכח סעיף קטן ב' בענין אשה ששכחה לטל

באור הלכה

שמו א ^[*]**בין ביד**. עין במשנה ברורה דביד פטור ואסור, והוא כחכמים דר' אליעזר, ועין בר"ן שכתב דדעת רבנו חננאל דהלכה כר' אליעזר מדקמפריש רבנן טעמה. ולא ידעתי באורו, דמימרא ראשונה דר' אליעזר הוא דקא לחכמים, ועוד, מאי לשון מפריש טעמה דקאמר, ועוד, דברא"ש פרק כלל גדול סימן ו מוכח בהדיא דהרבנו חננאל סובר דתולש צמר ביד פטור, כחכמים דר' אליעזר, אף כשזכינו מטה לבאורו של רבנו חננאל, מצאתי בהדיא דדברי רבנו חננאל קאי אדיו השני של ר' אליעזר, והוא בגודלת ופוקסת דמפרישי כמה רבנן טעמה דמשום מאי מחיב, ובדיו הראשון של ר' אליעזר פוסק הרבנו חננאל בהדיא כחכמים, עין שם, וכן בדרך עד ע"ב, עין שם, וכנראה שהר"ן לא היה לו הפרוש רבנו חננאל שבדינו רק איוה קצור שהעתק לו בטעות:

^[*]**יחזיב וכו'**. הנה התוספות כתבו דזהו דוקא לר' יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חיב, אבל לר' שמעון פטור אף בכלי, ומשום זה תמהו האחרונים על הרא"ש והטור שהעתיקו הדיו, הלא הם פסקו כר' שמעון, וגם המחבר האיד סתם הדיו בזה בסתמא, ובסימן שטז סעיף ח מצדו בדעה הראשונה לפטר, והמגן אברהם בסעיף קטן א כתב, דלמאן דאמר דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור מירי בשצריך לשערן, אלא דקשה על דבריו, דלפי זה אמאי פסק דבמלקט לבנות מתוך שחורות אפלו באחת חיב, הא מקל מקום אין צריך להשער גופא, דאף אם נימא דמירי שצריך להשערה האחת שלקט, הא בעצמה בלבד לית בה שעורא לחיוב, וכי משום דעושה תועלת היפיו בלקוט השערה האחת ישלם בזה השעור של שתי שערות הצריך לגופו, אחר כך מצאתי לאחד שהקשה כן. ונראה דמשמע קשיא זו ניד הגר"א מדברי המגן אברהם ועין על הדיו דמלקט שחורות וכו', סתם כדעת הרמב"ם דהלכה כר' יהודה במלאכה שאינה צריכה לגופה, עד כאן לשונו, וכן במכות כ ע"ב צינו דבריהם בשם רשב"ם גם כן על מימרא זו דמלקט וכו' (ואולי יש לישב בדוח דברי המגן אברהם, דכיון דחשיבא מלאכת גזיה בזה אפלו בשערה אחת משום שמתחפה על ידי זה, ממילא חשיב אחר כך צריך לגופה גם כן כמה שצריך לשערה זו בלכה). וגם לפי דברי המגן אברהם יהיה מוכרח לבאר ההיא דלעיל בסימן שכח סעיף לא גבי ציצין וצפרן, עין שם, גם כן בשצריך להן, וזהו דחק גדול מאד,

שמו א **(א) בין ביד**. והוא הדיו בשניו [גמרא]: **(כ) בין בכלי**. אף דהמחבר השוה יד לכלי, הוא רק לאסורא, דבכלן יש אסור, אבל לענין חיובא יש חלוק ביניהן, "דביד פטור בכל גווי, שאין דרך גזיה בכך בחל, ובכלי חיב בכל גווי, דהוי לה תולדה דגוזז, ומה שכתב אחר כך דחיב על שתי שערות הוא דוקא בכלי: **(ג) יחזיב**

וכן בתשובת חכם צבי סימן פב דחה בשתי ידים מחמת קשיא זו, והנה הגר"א כתב דהשלחן ערוך סתם פה להלכה כדעת הרמב"ם במלאכה שאינה צריך לגופה דחיב, אף מה נעשה בקשתי על האחרונים שהטור ושלחן ערוך סותרים את עצמן, וכנ"ל. **והנה** הריב"ש בסימן שצד [והובא לעיל בסימן שג וגם בסימן זה] כתב דמלאכת הגזיה חשיבא מלאכה לכלי עצמה ולא לצורך העושה, דגזיה היתה במשכן שלא לצורך הצמר והשער רק לצורך העור, כגון בעורות תחשים, ועל כן חיב כל שהוא לצורך גופן אף על פי שאינו צריך לשער, ומלאכה הצריכה לגופה היא, עד כאן לשונו. וכיוצא בזה ממש כתב מורו הר"ן בחדושיו על שבת וזה לשונו, מחלקת ביד, פירש רש"י משום גוזז, שאף על פי שאינו צריך לגזה, הואיל והוא צריך ליפות עצמו בגזה זו אף בזה חיב משום גוזז, דמאי דגוזז את השלח שהוא חיב משום גוזז, ואף במקום שאינו צריך לגזה אלא שישאר העור בלא שער כדי שהיא ראוי לעיבוד, עד כאן לשונו. ואפשר לומר שזהו דעת הטור ושלחן ערוך, ושלא כדעת התוספות. ומצאתי בתשובת חכם צבי שהוא הסכים גם כן דדעת הטור ושלחן ערוך הוא כדעת הריב"ש ושלא כדעת התוספות. והנה ראיתי בספר סדרי טהרה שתמה על החכם צבי בזה שהסכים לדעת הריב"ש, וכתב דהלא הרא"ש כתב בהדיא בבכורות כה וגם הביא שם כן בשם הרמב"ן דתלישת הצמר מן הבהמה קדם שחיטה וכן הנוצות מן העוף הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, ועל כרחך דהם סבירא להו גם כן כדעת התוספות. ובאמת לאו ראיה הוא כלל, כמו שדחה הוא בעצמו אחר כך, דשאני התם דהאי תלישה לאו לצורך העור אלא לצורך השחיטה, אבל היכא דהוא לצורך העור אף על פי שאין צריך לגזה סבירא להו דחיב, וכמו שאמרו בגוזז מן השלח, וכן נמי בעניננו, כיון שהוא נוטל הצפרנים או השער להתיפות את עצמו מקרי זה לצורך גופו, וכנ"ל בשם הר"ן. והנה השתא שבררנו דסגיא זו דשבת צד ע"ב על כרחך מירי בשאינו צריך להשער והצפרנים, על כן אנו מוכרחין לומר מעור כמה גדולי הראשונים דסבירא להו גם כן כדעת הריב"ש והר"ן הנ"ל, הלא המה הרבנו חננאל והרמב"ן והסמ"ג והרא"ש, ונבארם אחד לאחד. הרבנו חננאל, דהוא בעצמו פסק כר' שמעון, והוא גם כן פסק בעניננו בהדיא דבכלי חיב חטאת, וגם הרמב"ן, דהוא בעצמו הביא בפרק כל כתבי והוכיח שהר"ף פוסק כר' שמעון, והכא הר"ף בעצמו העתיק כל הסוגיא דציצין וצפרן, וגם הרא"ש והסמ"ג, דהם הסכימו בהדיא דהלכה כר' שמעון דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, ואפלו הכי העתיקו שניהם כל הסוגיא דציצין וצפרן ודמלקט שחורות מתוך לבנות דיש בהן חיוב חטאת, ועל כרחך אנו צריכין לומר דכל אלו הפוסקים סבירא להו כהר"ן וריב"ש הנ"ל דזה מקרי צרך גופן, ולפיכך סתם השלחן ערוך להלכה כן. והנה נאה ראיתי שהגר"א בסימן זה כתב דמסוגיא זו ראיה לפסק הרמב"ם דמלאכה שאינה צריכה לגופה חיב, אבל לפי דברי כל הגאונים הנ"ל שסבירא להו דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, ואף על פי כן העתיקו כלם הסוגיא, על כרחך דסבירא להו כר"ן וריב"ש הנ"ל. ועין בסימן שטז סוף סעיף ח בבאור הגר"א שמצדד שם דהלכה דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, ועל כרחך דהוא מראה פנים לכל שיטה, שיש לה מקור גדול בתלמוד. והנה באשה ששכחה לטל צפרנים בערב שבת וארע ליל טבילתה בשבת, בודאי לכתחלה נכון לה לזהר שתאמר לעובד גוללים לטלם ביד ולא בכלי, דהוא מלאכה

שער הציזון

לב. הינו, אפלו לתלמיד חכם, עין בגמרא, ובזמננו אין לנו תלמיד חכם לענין זה [מגן אברהם בשם מגיד משנה]: לג. הרא"ש בערוכין ושאר פוסקים: לד. מגן אברהם: **שמ א** א. גמרא ופוסקים:

^[*ג] על ³שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת. ^[ד*]וּמִלֵּקֶט לְבָנוֹת מִתּוֹךְ שְׁחוּרוֹת. ^[ה*](ד)אָפְלוּ בִּאֲחַת חֵיב. וְדָבָר זֶה אָפְלוּ בְּחֹל אָסוּר מְשׁוּם (ה) לֹא יִלְבַּשׁ גָּבֵר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה. הִגָּה וְעֵינָן לְעִיל סוּף סִימָן שֶׁג דִּין סְרִיקָה וְחִפְיָה: הַר"ן בִּשְׁם רַבְּנוּ חֲנִנְאֵל שֶׁהוּא מַסְבִּים לְדַבְּרֵי ר' אֱלִיעֶזֶר דְּחָה הֵרֵב בֵּית יוֹסֵף וְעֵינָן שֶׁס. ד שֶׁם בְּגִמְרָא.

בְּאֵר הַיָּמָב

הַצִּפְרָנִים: 3. שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת. אָכַל בְּאֶחָד אֵיכָּא אִסּוּרָא כְּמוֹ כֹּל חֲצִי שַׁעוֹר, מִגֵּן אֲבָרָה:

בְּאוּר הַלֵּכָה

גְּמוּרָה לְדַעַת הֶרֶמב"ם, אֵךְ בָּאִי אֲפָשָׁר לֵה בִיד מְצַדֵּד הַמֶּגֶן אֲבָרָהם לְהַקֵּל עַל יְדֵי עוֹבֵד גְּלוּלִים אֵף בְּכָלִי, וּבִדְעַת נִקְדּוֹת הַכֶּסֶף בִּירוּה דַּעָה סִימָן קֶצֶת, וּכְמוֹ שֶׁכְּתִבְנוּ לְמַעַלְה דְּבֹהָה מִקָּרִי מְלֹאכָה שְׁאִין צָרִיךְ לְגוּפָה, שְׁאִין כּוֹנֵה שְׁלֵה לְהַתְנַאוֹת בְּזָה רַק לְצָרֶךְ טְבִילָה. וְנִרְאֶה לִי דְּבִצְפָנוֹי רַגְלִיָּה בּוֹדָאִי טוֹב יוֹתֵר לְהִתִּיר עַל יְדֵי נִקּוֹר מִלְּהִתִּיר עַל יְדֵי עוֹבֵד גְּלוּלִים, עֵינָן בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה שֶׁם בִּשְׁם מַהֲר"ר דְּנִיָּאל זצ"ל. וְאַגַּב נִכְרַר מַה שֶׁכְּתִבְתִּי בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה בַּפְּשִׁיטוֹת דְּתוֹלֵשׁ שַׁעַר מִן הַמֶּתָה חֵיב, כֵּן כְּתִב הַט"ז וְהוּא מִהִירוּשָׁלַיִם דְּפָרָק כָּלֵל גְּדוֹל, וְאֵף שֶׁהִבִּיא הַבָּאֵר הֵיטֵב שֶׁהִשְׁגִּיז הֵיז אֶהָרָן, בְּאֻמַּת הַדִּין עִם הַט"ז, וְדַבְּרֵי הַט"ז לֹאֹ וְחִידָהָ הוּא, כִּי כֵן מִשְׁמַע מִהֲרַא"שׁ בְּבִכּוּרוֹת בִּשְׁם הֶרֶמב"ן, וְכֵן אֵיתָא בְּהִדְיָא בְּרַא"שׁ בְּפָרָק כָּלֵל גְּדוֹל סִימָן ו' וּבִפְרוּשׁ רַבְּנוּ חֲנִנְאֵל בְּדָף עַד ע"ב וּבְדַבְּרֵי רַבְּנוּ יִרְחִם. וְמַה שֶׁהִבִּיא הֵיז אֶהָרָן רֹאִיָּה מִהֶרֶמב"ם דְּפָלִיג עַל זֶה מְדַכְּתֵב הַגּוֹזֵז וְכו', וְלֹא נִקֵּט הַתּוֹלֵשׁ, לֹאֹ רֹאִיָּה הִיא, נִקֵּט גּוֹזֵז מְשׁוּם דְּרָצָה לִסֵּים בֵּין מִן הַחֵי בֵּין מִן הַמֶּת, וּבְתוֹלֵשׁ אִין חֵיב כִּי אִם לְאַחַר מִיתָה דָּאֹז אֲרַחָה בְּתַלְיִשָּׁה כְּמוֹ בְּגֻזָּה, מַה שְׁאִין כֵּן מַחֲיִים פִּטוֹר בְּתַלְיִשָּׁה דְּלֹאֹ אֲרַחָה הִיא מְשׁוּם דְּכָאִיב לֵה. וְכֵן מַה שֶׁהִבִּיא רֹאִיָּה מְדַנְקֵט הֶרֶמב"ם הַתּוֹלֵשׁ כִּנְף מִן הָעוֹף, וְלֹא נִקֵּט הַתּוֹלֵשׁ צִמָּר מִן הַבְּהֵמָה, לֹאֹ רֹאִיָּה הִיא כָּלֵל, דִּין תּוֹלֵשׁ כִּנְף הָעוֹף הוּא אָפְלוּ מַחֲיִים, וְכַדְמוּכַח שֶׁם בְּבִכּוּרוֹת, וּבְבִהֶמָה מַחֲיִים אִינוּ חֵיב בְּתוֹלֵשׁ כִּי אִם גּוֹזֵז וְכנ"ל. וּמִמִּילָא מַה שֶׁכְּתִב עוֹד הֵיז אֶהָרָן דְּהִירוּשָׁלַיִם דְּלֹא כֵּהֻלְכָתָא מְשׁוּם דְּמִגְמָרָא דִּילָן מִשְׁמַע לְהַפָּךְ, מְדַמְסִקֵּינָן שֶׁם בְּבִכּוּרוֹת, שְׁאִנִּי כִנְף דְּהֵינּוּ אֲרַחָה, מִשְׁמַע דְּהַתּוֹלֵשׁ מִן הַבְּהֵמָה לֹאֹ אֲרַחָה, לֹאֹ רֹאִיָּה הִיא כָּלֵל, וּפְלִיאָה עֲלֵי, דְּהִגְמָרָא שֶׁם אִירִי בְּתוֹלֵשׁ מִן הַחֵי, וְזֶה דּוֹקָא בְּעוֹף חֵיב וְלֹא בְּבִהֶמָה, מַה שְׁאִין כֵּן בְּתוֹלֵשׁ מִן הַמֶּת, גַּם בְּבִהֶמָה אֲרַחָה בְּתַלְיִשָּׁה כְּמוֹ בְּגֻזָּה, וְכַדְאִמַר בִּירוּשָׁלַיִם, תַּלְיִשְׁתָּה זֹו הִיא גִּזְתָּה, וְלִפְיָכָךְ אִין לָנוּ לִזְוֹ מְדַבְּרֵי הִירוּשָׁלַיִם שֶׁהִבִּיאוּהוּ הַפּוֹסְקִים הָרַאשׁוֹנִים:

^[*ג] על שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת. עֵינָן בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה, וְהוּא מִהַמֶּגֶן אֲבָרָהם, וְכֵן הוּא הַסִּפְמַת כֹּל הָאֲחֻרוֹנִים לְאִסּוּר, וְדִלָּא כְּעֹלֶת שַׁבַּת, וְכֵן כְּתִב הֶרֶמב"ם בְּהִדְיָא בְּפָרָק יח הַלְכָה כג דְּכֹל מְלֹאכּוֹת דְּשַׁבַּת אִם עֲשֶׂה חֲצִי שַׁעוֹר יֵשׁ בִּהֵן אִסּוּר, וּמִמִּילָא נִכְלָל בְּזָה כּוֹתֵב אוֹת אַחַת אוֹ נוֹטֵל שַׁעַר אַחַת, וְכַדּוּמַה. וְלַעֲנִין אִם הוּא מְדֹאֲרִיתָא אוֹ מְדַרְבְּנוֹ, בְּמִגֵּן אֲבָרָהם מִשְׁמַע דְּהוּא מְדֹאֲרִיתָא כְּמוֹ כֹּל חֲצִי שַׁעוֹר שֶׁל מַאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת דְּקִימָא לָן כַּר' יוֹחֲנָן דְּאִסּוּר מִן הַתּוֹרָה, דְּהַטַּעַם דְּחִזִּי לְאַצְטְרוּפִי דְּאָמַר שֶׁם בְּיוֹמָא דָּף עַד שֶׁיָּךְ גַּם בְּזָה, וְכֵן אִם נֹאמַר מְשׁוּם דְּכְתִיב כֹּל חֵלֶב מִסֶּתֶרְבְּרָא דִּילְפִינָן מִנָּה גַם כֵּן לְכֹל הַתּוֹרָה, וְכַדְכְּתִבוּ הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם דְּסִבְרִיא לֵה לִר' יוֹחֲנָן דְּמִשְׁוֹם דְּחִזִּי לְאַצְטְרוּפִי לִכְךָ אִסְרָה הַתּוֹרָה, וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין בְּכֹל דְּכַר דְּחִזִּי וּבִהֲגֹהוֹת אֲשֶׁרִי פָּרַק כג סִימָן יא, וְכֵן כְּתִבּוּ הָאוּר זְרוּעַ כֵּהֻלְכוֹת שַׁבַּת אוֹת נִט וּבְחִדּוּשֵׁי הַמֵּאֲרִיר בְּדָף עַד וּבְרַבְּנוּ יִרְחִם נִתִּיב יב חֵלֶק יד. וְאִין לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבִרְיֵנוּ מִמַּה דְּאָמְרוּ בְּדָף ג כֹּל פִּטוֹרִי דְּשַׁבַּת פִּטוֹר אָכַל אִסּוּר, וּפְרַשׁ רִש"י דְּהוּא אִסּוּר מְדַבְּרִיָּהם, וְהִרִי בְּדָף קד ע"ב אֵיתָא דָּאִם אִינָן נִהְגִּין זֶה עִם זֶה פִּטוֹר דְּהוּא כְּמוֹ אוֹת אַחַת, וְכַדּוּמָה עוֹד כְּמַה מִּשְׁנִינּוֹת, וְלִדְבִרְיֵנוּ הַנ"ל הוּא אִסּוּר מְדֹאֲרִיתָא וְרַק שִׁפְטוֹר מַחֲסֻטָּא, דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּמַה שֶׁכְּתִב רִש"י דְּהוּא מְדַבְּרִיָּהם רָצָה לְכַלֵּל בְּזָה כֹּל הַפִּטוֹרִים דְּעַל כֹּל פָּגִים אִסּוּר דְּרַבְּנָן יֵשׁ בִּהֵן, וְאִין הָכִי נִמִּי דְּיֵשׁ בִּהֵן שֶׁהוּא אִסּוּר תּוֹרָה, וּבִזְה מִיִּשְׁב נִמִּי דַבְּרֵי הֶרֶמב"ם פָּרַק א מִהֲלֻכוֹת שַׁבַּת הַלְכָה ג דְּלֹא יִסְתֵּר לְדִין זֶה, אֵךְ דַּבְּרֵי רַבְּנוּ יִרְחִם בְּנִתִּיב יב חֵלֶק יד בַּעֲנִין כְּתִיבָה מִקְשָׁה קֶצֶת, דְּהוּא סוֹתֵר לְמַה שֶׁכְּתִב בְּרִישׁ הַחֵלֶק, וְאוּלַי דְּמַה שֶׁכְּתִב בְּכֹל אֵלוּ לֹאֹ דּוֹקָא. וְלִדְיָנָא אִין לִזְוֹ כָּלֵל מְדַבְּרֵי כֹל הַפּוֹסְקִים הַנ"ל:

לְאַצְטְרוּפִי וְדַבְּרֵי הַחֶסֶם צָבִי בְּסִימָן פו שְׁרָצָה לְחַלֵּק בְּסֵד תּוֹרָצָא בֵּין הַשְּׁרִין וְרָצָה לְהוֹכִיחַ סִכְנָתוֹ מִן הַתּוֹסְפוֹת, דְּחוֹקִין מֵאֵדָו, וְכֵן הוּא בְּרִש"י בְּהִדְיָא דָּף עַד דְּבוּר הַמַּתְחִיל וְכִי, וּבִהֲגֹהוֹת אֲשֶׁרִי פָּרַק כג סִימָן יא, וְכֵן כְּתִבּוּ הָאוּר זְרוּעַ כֵּהֻלְכוֹת שַׁבַּת אוֹת נִט וּבְחִדּוּשֵׁי הַמֵּאֲרִיר בְּדָף עַד וּבְרַבְּנוּ יִרְחִם נִתִּיב יב חֵלֶק יד. וְאִין לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבִרְיֵנוּ מִמַּה דְּאָמְרוּ בְּדָף ג כֹּל פִּטוֹרִי דְּשַׁבַּת פִּטוֹר אָכַל אִסּוּר, וּפְרַשׁ רִש"י דְּהוּא אִסּוּר מְדַבְּרִיָּהם, וְהִרִי בְּדָף קד ע"ב אֵיתָא דָּאִם אִינָן נִהְגִּין זֶה עִם זֶה פִּטוֹר דְּהוּא כְּמוֹ אוֹת אַחַת, וְכַדּוּמָה עוֹד כְּמַה מִּשְׁנִינּוֹת, וְלִדְבִרְיֵנוּ הַנ"ל הוּא אִסּוּר מְדֹאֲרִיתָא וְרַק שִׁפְטוֹר מַחֲסֻטָּא, דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּמַה שֶׁכְּתִב רִש"י דְּהוּא מְדַבְּרִיָּהם רָצָה לְכַלֵּל בְּזָה כֹּל הַפִּטוֹרִים דְּעַל כֹּל פָּגִים אִסּוּר דְּרַבְּנָן יֵשׁ בִּהֵן, וְאִין הָכִי נִמִּי דְּיֵשׁ בִּהֵן שֶׁהוּא אִסּוּר תּוֹרָה, וּבִזְה מִיִּשְׁב נִמִּי דַבְּרֵי הֶרֶמב"ם פָּרַק א מִהֲלֻכוֹת שַׁבַּת הַלְכָה ג דְּלֹא יִסְתֵּר לְדִין זֶה, אֵךְ דַּבְּרֵי רַבְּנוּ יִרְחִם בְּנִתִּיב יב חֵלֶק יד בַּעֲנִין כְּתִיבָה מִקְשָׁה קֶצֶת, דְּהוּא סוֹתֵר לְמַה שֶׁכְּתִב בְּרִישׁ הַחֵלֶק, וְאוּלַי דְּמַה שֶׁכְּתִב בְּכֹל אֵלוּ לֹאֹ דּוֹקָא. וְלִדְיָנָא אִין לִזְוֹ כָּלֵל מְדַבְּרֵי כֹל הַפּוֹסְקִים הַנ"ל:

^[ד*] וּמִלֵּקֶט לְבָנוֹת מִתּוֹךְ שְׁחוּרוֹת. יֵשׁ לַעֲנִין אִם דּוֹקָא כְּשֶׁהִיָּה רַק שַׁעַר אַחַת, שֶׁכְּזֶה מוֹעִיל לְקוּטוֹ לְהַתִּיפוֹת עַל כֵּן חֲשִׁיבָא מְלֹאכָה, מַה שְׁאִין כֵּן כְּשֶׁנִּשְׁאָר עוֹד הַרְבֵּה, אוֹ אֲפָשָׁר דְּמִכָּל מְקוֹם מִתִּיפָה קֶצֶת, וְהִנֵּה בִירוּשָׁלַיִם פָּרַק כָּלֵל גְּדוֹל לַעֲנִין בּוּרֵר אֵיתָא: אָמַר ר' יוֹדָן, הִיָּה יוֹשֵׁב עַל הַכְּרִי וּבוֹרֵךְ כֹּל הַיּוֹם אִין מַתְחִיב, וּפְרַשׁ שֶׁם הַמְּפָרֵשׁ, שְׁלֹא הוֹעִיל כְּלוֹם שַׁעֲדִין יֵשׁ צָרוּרוֹת וְעֵינָן לְעִיל מַה שֶׁכְּתִבּוּ בְּסִימָן שֵׁט בְּזָה, וְלִכְאוּרָה הוּא הַדִּין בַּעֲנִינָנוּ לְפִי הִירוּשָׁלַיִם, וְכֵן מִשְׁמַע קֶצֶת בְּמִכּוֹת כ ע"ב בְּהַמְּפָרֵשׁ שֶׁם בְּדַבּוּר הַמַּתְחִיל בְּמִלֵּקֶט, עֵינָן שֶׁם. וְעֵינָן בְּטוֹר יוֹרָה דַּעָה סִימָן קפב בְּבֵית יוֹסֵף שֶׁם דְּמַצְדָּד לוֹמַר דְּאָפְלוּ בַּשַּׁעַר אַחָד לִכְךָ לְבַד גַּם כֵּן עוֹבֵר מְשׁוּם לֹא יִלְבַּשׁ, וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין לְכֹאוּרָה לְחִיּוּבָא דְּשַׁבַּת, דְּהַבְרִיתָא מִשְׁוָה לֵהוּ כְּהַדְדִּי:

^[ה*] אָפְלוּ בִּאֲחַת חֵיב. כְּתִב הַכֹּל בּוֹ דְּבֹהָה אָפְלוּ בִיד חֵיב, וְעֵינָן בְּאַלְיָה רַבָּה הַטַּעַם, דְּדִרְךָ לְלַקֵּט בְּחֹל בִּיד, אֵךְ נִשְׁאָר בְּקִשְׂיָא מִן הַגְּמָרָא. וְלַעֲנִינּוֹת דַּעָמִי נִרְאֶה דְּמַה שְׁאָמַר וּמוֹדִים חֲכָמִים לִר' אֱלִיעֶזֶר הֵינּוּ דְּאָפְלוּ בִיד וְאָפְלוּ בִּאֲחַת, וְגִרְסַת הַרִי"ף מוֹכִיחַ עַל זֶה, עֵינָן שֶׁם:

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

ז. הַרַא"שׁ בְּפָרָק כָּלֵל גְּדוֹל סִימָן ו, עֵינָן שֶׁם, בִּשְׁם הִירוּשָׁלַיִם, וְכּוֹנֵת הַמֶּגֶן אֲבָרָהם שְׁפוֹטֵר הוּא דּוֹקָא מִן הַתִּיָּה, וְכֵן כְּתִב הָאֵלִיָּה רַבָּה, וְדִלָּא כְּפִרִי מְגִידִים: ח. ט"ז וּשְׁאָר אֲחֻרוֹנִים: ט. כְּבוֹרוֹת כ"ה: י. שַׁבַּת ע"ד: יא. הַרַא"שׁ בְּבִכּוּרוֹת כ"ה, עֵינָן שֶׁם: יב. וְאֵף מִן הַנֶּפֶץ, עֵינָן שֶׁם. וְדַע, דְּמַסְחִימַת הֶרֶמב"ם מִשְׁמַע דְּפִטוֹר אֵף כְּשִׁטּוֹה בְּכָלִי, אָכַל מְדַבְּרֵי הַרַא"שׁ מִשְׁמַע דְּדוֹקָא כְּשִׁטּוֹה בִיד וּמִשְׁוֹם דָּאִין דְּרָךְ תַּלְשׁ בִּיד:

עַל שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת. וְשַׁעַר אַחָד ²יֵשׁ בּוֹ אִסּוּרָא דְּאוּרִיתָא כְּמוֹ כֹּל חֲצִי שַׁעוֹר שֶׁל כֹּל הָאִסּוּרִים, וְכֵן הַדִּין בְּכֹל מְלֹאכּוֹת שַׁבַּת לֹא בַּעֲנִין בְּהוֹ שַׁעוֹר לַעֲנִין אִסּוּר אֲלֹא לַעֲנִין חִיּוּב חֻטָּאת. וְלַעֲנִין נְטִילַת צִפְרָנִים, כְּתִב הָאֵלִיָּה רַבָּה דְּאָפְלוּ עַל צִפְרָן אַחָד חֵיב, וְכֵן מוֹכַח לְעִיל בְּסִימָן שִׁכַּח סְעִיף לֹא. וְאַשָּׁה שֶׁשְּׂכָחָה לְטַל הַצִּפְרָנִים מְעַרְב שַׁבַּת וְאַרַע טְבִילָתָה בְּלִיל שַׁבַּת, מְסִיק הַמֶּגֶן אֲבָרָהם שְׁתֹּאמַר לְעוֹבֵד גְּלוּלִים לְטַל בִּיד, דְּהִי שְׁבוֹת דְּשְׁבוֹת בְּמִקּוֹם מְצוּה, וְאִם אִי אֲפָשָׁר בִּיד, מִתֵּר עַל יְדֹ אָפְלוּ בְּכָלִי, וְאִם אִין עוֹבֵד גְּלוּלִים, ³נִרְאֶה שִׁישׁ לְסַמָּךְ בַּשַּׁעַת הַדָּחַק יַעַל הַנִּקּוֹר שֶׁתִּנְקַר תַּחַת הַצִּפְרָן, וּבִלְבָד שֶׁתַּעֲנִין הֵיטֵב שְׁלֹא יְהִיָּה בּוֹ שׁוֹם טַנּוּף: (ד) אָפְלוּ בִּאֲחַת חֵיב. וְהַטַּעַם, מְשׁוּם דְּאָפְלוּ בִּאֲחַת מִקְפִּיד, שְׁלֹא יְהִיָּה נִרְאֶה כְּזֶקֶן, לִכְךָ חֲשִׁיבָא מְלֹאכָה, וּבְתוֹסְפָתָא אֵיתָא דְּהוּא הַדִּין בְּמִלֵּקֶט שְׁחוּרוֹת מִתּוֹךְ לְבָנוֹת: (ה) לֹא יִלְבַּשׁ. שְׁדִרְךָ הַנָּשִׁים לְהַקְפִּיד עַל זֶה לְהַתְנַאוֹת. וְעַתָּה נִבְאֵר בְּמַקְצֵת דִּין מְלֹאכַת הַגְּזִיזָה. א הַגּוֹזֵז צִמָּר אוֹ שַׁעַר, ⁴בֵּין מִן הַבְּהֵמָה בֵּין מִן הַחֵיָּה, חֵיב. וְכְמַה שַׁעוּרוֹ לְחִיּוּב, כְּדִי לְטוֹת מִמֶּנּוּ חוּט שְׁאָרְכוֹ קְרוֹב לְאַרְבַּעַה טַפָּחִים לְהֶרֶמב"ם, וּלְרִש"י מַחֲצִית מְזָה. ב הַחִיּוּב שֶׁל גְּזִיזָה הוּא בֵּין כְּשֶׁגּוֹזֵז מִן הַחֵי בֵּין כְּשֶׁגּוֹזֵז מִן הַמֶּת, אָפְלוּ מִן הַשְּׁלַח שְׁלֵהָן הֵינּוּ עוֹר כְּשֶׁנִּפְשַׁט מִן הַבְּהֵמָה). וְדוֹקָא גּוֹזֵז חִיּוּבוֹ בְּכֹל גּוֹנִי, ¹אָכַל תּוֹלֵשׁ מִן הַחֵי פִטוֹר דָּאִין דְּרָךְ לְתַלֵּשׁ מְשׁוּם דְּכָאִיב לֵה אֲלֹא לְגֹז, ²אָכַל הַתּוֹלֵשׁ בִּיד מִן הַמֶּתָה, דְּרָךְ לְתַלֵּשׁ כְּמוֹ לְגֹזֹ וְחֵיב. ³וְעַל כֵּן אוֹתָן בְּנֵי אָדָם הַמְלַבְּשִׁין בַּעוֹרוֹת שֶׁל בְּהֵמָה וְחִיָּה, צָרִיכִין לְזַהֵר שְׁלֹא יִתְלַשּׁוּ מִן הַשַּׁעַר שְׁלֵהָן בַּשַּׁבַּת. וּבִסְפָּר חֲסִידִים אוֹסֵר לַקֵּחַ הַכֶּנִּים מִן הָעוֹרוֹת, עֵינָן שֶׁם. וְכֹל זֶה בְּבִהֶמָה וְחִיָּה, ⁴אָכַל בַּעּוֹפוֹת דְּרָכָן לְהַסִּיר הַנוּצוֹת עַל יְדֵי תַלְיִשָּׁה כְּמוֹ בְּבִהֶמָה עַל יְדֵי גְזִיזָה, ⁵וּלְפִיכָךְ תּוֹלֵשׁ כִּנְף מִן הָעוֹף, ⁶בֵּין מַחֲיִים בֵּין לְאַחַר מִיתָה, חֵיב, דְּתַלְיִשְׁתָּן זֹו הִיא גִּזְתָּן. ג הַטוֹה צִמָּר מִן הַחֵי, פִטוֹר בֵּין מִן הַטוֹיָה ⁷בֵּין מִן הַגְּזִיזָה, שְׁאִין דְּרָךְ טוֹיָה וְגְזִיזָה כִּכָּף:

ב. מִגֵּן אֲבָרָהם וּשְׁאָר אֲחֻרוֹנִים. וְעֵינָן בְּבֹאוּר הַלְכָה (אוֹת א): ג. עֵינָן בְּבֹאוּר הַלְכָה (אוֹת ב) דְּבִצְפָנוֹי רַגְלִים אָפְלוּ אִם יֵשׁ אִינוּ יְהוּדִי, טוֹב יוֹתֵר עַל יְדֵי נִקּוֹר: ד. אֲחֻרוֹנִים: ה. רַמְב"ם וְתוֹסְפָתָא: ו. מִגֵּן אֲבָרָהם, וְכֵן אֵיתָא בְּהִדְיָא בְּבִכּוּרוֹת כה, וּפִטוֹר גַּם מְשׁוּם עוֹקֵר דְּכַר מַגְדוּלוֹ, דְּהוּא כְּלֹאִסֵּר יָד, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא שֶׁם, וְמַה שֶׁכְּתִב הַמֶּגֶן אֲבָרָהם כְּתַצּוּחַ אוֹת כג דְּהִי עוֹקֵר דְּכַר מַגְדוּלוֹ, וְרוּצָה לוֹמַר כְּלֹאִסֵּר יָד וְעַל כֹּל פָּגִים מְדַרְבְּנָן אִסּוּר. וּדְבִרֵי הַפְּרִי מְגִידִים כָּאֵן שְׁלֹא בְּדִקְדוּק:

ה'רמב"ם	בפרק
ט' מסוגיא	דערובין
קג.	ו' ברייתא
	שבת עה.

ב. האסור (ו) לחתוף ^[*]‏1] **(ח) יבֿלת מגופו**, **(ה) בין ביֿד בין בכלי**, **בין לו בין לאחר:**
ג. ^[*]‏1] **(ט) המוחק דיו** ^[ח*] **(י) שעל הקלף או** ⁷ **(יא) שעוה שעל הפנקס, אם יש במקומו כֿדי לכתב**

באר היטב

כֿנף מן העוף הרי זה תולדת גוזז, ומדכבת התולש כֿנף מן העוף ולא כתב גבי בהמה להתולש צמר מן הבהמה חייב משום תולש שמע מנה דסביא לה דכבהמה תולש אינו תולדת גוזז, וזה נראה הפך הירושלמי שהביא הש"ז לפסק הלכה. ונראה דהירושלמי הזה הרי דלא כהלכתא, דהא מתלמודא דידן נראה להפך, וזה לשון הסוגיא בפרק הלוקח בהמה על מתניתין דר' יוסי בן משלם אומר, השוחט את הבכור עושה מקום לקופיץ ותולש את השער, בעו מנה מרב הונא, כנגדו כיום טוב מהו וכי, ומסקינן שאני כֿנף דהינו אורחה, עד כאן לשונו, עין שם. הרי להדיא דמן הגמרא דילן נראה מכאז להתולש מן הבהמה לאו הינו גוזז ושאני כֿנף עוף דהינו אורחה, ומשום הכי לא פסק הרמב"ם ההיא דירושלמי שהביא הש"ז. ותמנהי על הש"ז איף לא שת לבו לתלמודא דידן דנראה מפירש דליכא חייוב חטאת בתולש צמר מן הבהמה, אכל מכל מקום הדין דין אמת דצריך לזהר שלא לתלש שער מן הבהמה אפלו מתה, דאף דחייוב חטאת ליכא מכל מקום אסורא איכא, עד כאן לשון יד אהרן: **7.** שעוה. וכתב הב"ח, ולכן צריך לזהר

משנה ברורה

ב (ו) לחתוף וכו'. ואפלו היא "יבשה דעומדת להתפרך לבסוף מעצמה, אפלו הכי אסור. וכל זה לענין אסורא, אבל לענין חייבא אינו חייב אלא אם כן נוטלה כשהיא לחה ובכלי, "דאז הוא בכלל גוזז:
(ז) יבֿלת מגופו. והוא הדין דאסור לתלש שאר ציצין של עור שפרשו קצת מעל גבי ידו או ממקומות אחרים, וכדלעיל בסימן שכח סעיף לא, עין שם. ועין בבאור הלכה (אות ו):
(ח) בין ביֿד. והוא הדין טו בשנינו:
ג (ט) המוחק דיו וכו'. וכל שכן אם הוא מוחק שתי אותיות שנכתבו שלא כהגן על מנת לכתב שתי אותיות אחרות במקומן דחייב דזהו עקר אב מלאכה דמוחק:
(י) שעל הקלף. בזמנם היו רגילין לכתב על הקלף, והוא הדין כל פיוצא בזה, וכמו שנכתב לקמן, ואפלו על עצים יש פתיכה ומחיקה, שכן היה במשפן בקרשים כדי לזונן. ועין בבאור הלכה (אות ז) שבארנו דהמחבר מיירי שלא במקום האותיות, ומוחק כדי לכתב במקום זה. ועין בב"ח דהוא הדין דיש לזהר כשנופל דיו על האותיות או שנטף שעוה, שלא למחק הטשטוש, דעל ידי מחיקתו מנכר האותיות והוי כמוחק על מנת לכתב וחיב, ואפלו אם היה הטשטוש על אות אחד יש לזהר, דיש אסור על כל פנים, והביאו העלת שבת וט"ז והאליה רבה, גם במגן אברהם משמע דהוא סובר דבשעוה שעל ספר יש בו משום מחיקה, והוא הדין בנטיפת חלב, ועין באור הלכה (אות ח). ואם נמצא כן באמצע הקריאה, אף דאסור לסלק השעוה והחלב, מכל מקום אין להוציא אחרת עבור זה, ויקרא אותו התבה בעל פה לפרי מגדים, וכן כתב בחי' אדם בהלכות קריאת התורה, ובדרך החיים כתב, דאם נמצא כן בין גברא לגברא, יש להוציא אחרת אם אין האותיות נכרין, והערתמיו לעיל בסימן לב בבאור הלכה (אות נא), עין שם):
(יא) שעוה שעל הפנקס. הינו, שדרךן היה לטוח

חיב משום דשם חשיבא אפלו אות אחת, הוא הדין אם מחק אות מקלקל כדי לכתב אחרת במקומה וכזה ישלם הספר, חייב משום מוחק, עין שם. ואם כן לפי זה, לפי מה שבארנו לקמן מרש"י והריא"ז דאפלו אם הגיה אות אחת באמצע הספר חייב משום כותב, ממילא הוא הדין לשמוחק באפן זה כדי לכתב אחרת במקומה כתקונה חייב משום מוחק, ואם כן לפי זה, מה שכתב המחבר דבעינן שיהיה במקום מחיקת הדיו כדי לכתב שתי אותיות דוקא, על פירוש מיירי דהדיו נפל שלא במקום האותיות, ולפיכך בעינן שיהיה המקום ראוי לכתב עליו שתי אותיות, אבל אם נפל דיו על איזה אות ונתקלקל ומוחק כדי לכתב אחרת במקומה כתקונה, חייב משום מוחק באות זה לכר. **והואיל** דארינין בדיני מחיקה ראיתי להעתיק מה שמצדד הפרי מגדים בזה, והוא, דאם בהמחיקה לבד היה שום תקון, כגון שהיה כתוב שם איזה ענין שהיה הוא חייב לחברו או חברו לו וכהאי גוונא, ונצטרך עתה למחקו, חייב משום המחיקה לכר אף על פי שלא היה על מנת לכתב, ודוקא במוחק טשטוש וכדומה בעינן שיהיה פונתו על מנת לכתב שתי אותיות, או כשאותו הכתב לא היה מעלה ולא מוריד, מה שאין כן בזה שהמחיקה גופא הוא תקון. ונראה לי להביא כמה ראיות לדבריו, והוא, דכמו דאיתא במשנה בקורע על מנת לתפור משום שכן היה במשכן, כדאיתא בגמרא, ואפלו הכי ידוע הוא דאפלו שלא על מנת לתפור כל שיש תקון בקריעתו חייב, דכעל מנת לתפור דמי, וכמו שבררנו בסוף הסימן, כן הוא הדין במוחק, אף דאיתא במשנה מוחק על מנת לכתב, והטעם משום שכן היה במשכן שמחקו איזה אות שטעו בה כדי לכתב אחרת במקומה, מכל מקום היכא שבהמחיקה גופא יש תקון, נראה דכעל מנת לכתב דמי. ועוד יש ראיה מתוספתא פרק יב הלכה ז, דזה לשונו שם, אין לך שחיבב אלא המוחק על מנת לכתב, והמוחק על מנת לתמן כל שהוא הרי זה חייב. ועין ברמב"ם פרק י' הלכה טו דכתב דבסותר בעינן שיהיה על מנת לבנות, אבל אם סתר דרך השחתה פטור, משמע דאם היה שלא בדרך השחתה כי אם לאיזה צורך כעל מנת לבנות דמי, כיון שהיה לצורך איזה תקון יצא מכלל מקלקל, והכי נמי בעניגנו לענין מחיקה, דהרמב"ם כלל לסותר ולמוחק בחדא מחתא, כדמוכח בפרק א דין יח, עין שם:

^[ח*] **שעל הקלף.** עין במשנה ברורה שהעתיקתי שם לדינא דברי הב"ח וסיפתו. ואף דבתשובת שבות יעקב חלק ב סימן ד פליג על זה, דהסרת השעוה מהקלף

שער הציון

ב יג. כן מוכח בערובין קג דלא כמקשה שם אהא דבמדינה אסור:
יד. מגיד משנה ושאר פוסקים:
טו. כן מוכח בערובין שם:

שמברורה משנה

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
משנה ברורה <מהדורת אור החיים> - ג כהן, ישראל מאיר בן אריה זאב עמוד מס : 382 הודפס ע"י אוצר החכמה

במשנה ב' : מא אר"א
 עסס והרשב"א כת"א ופ"פ :
 שב מרדכי פ"ב דשבוט מדין
 התן ולייתיו לעיל בספיק
 י"א : מנ שס בשם ראבי"ה
 בשם הגאונים וטעמא משום
 דלפסוקי הוי מגוף האדם וכ"כ
 בספ"ת : (°) שמעתי היינו

שכחה ליטול הציפורנים בשבת או יו"ט

לו. הנה, שם. אם אירע ששכחה ליטול הציפורנים בשבת או יו"ט, נראה כדברי
הש"ך [ס"ק כה ונקה"כ על הט"ז ס"ק כא] והמג"א [או"ח ריש סימן שמ], דבלא כלי הדבר
פשוט דמותרת ליטלם ע"י נכרית, ואם אי אפשר אפילו ליטלן ע"י נכרית^א יא נמי
ע"י כלי, מ"מ מאן דמורה כדברי הט"ז [שם] לנקר היטב אין מזניחין אותו, ודוקא בציפורן
אחת אבל לא בכל הצפרנים, וראה בהערה טעם הדבר^ב. ובאופן שמנקה תחת הצפורן

מקור הטהרה

ששכחה מליטול צפורן אחר ולא עיינה תחלה אם
היה נקי או לאו אזלינן להחמיר ולא עלתה לה
טבילה כנ"ל, עכ"ל.

ובמה שמחמיר רבינו כהש"ך אם אינה יודעת
אם היה נקי, לכאורה מחמיר הרבה יותר מהש"ך,
דהש"ך מודה במקום שאי אפשר לטבול בלילה,
אבל לפי טעם רבינו דאיתחזק איסורא אפילו אם
עברה הלילה לכאן יש להחמיר.

וראה לקמן סימן קצ"ט סעיף י' אות כ"ו בדיון
דאיתחזק איסורא באיסור דרבנן, עיי"ש.

לח. כ"כ בס"ק ל"ט בתו"ד וז"ל, עוד כתב בט"ז
דאם אירע ששכחה ליטול הצפרנים בשבת
או יו"ט, לא תאמר לאינה יהודית שתחתוך לה,
דכיון שאין מצוה גמורה בנטילת צפרנים דהא
אפשר בניקור תחתם לחוד, למה נבטל בזה שבות,
דאמירה לנכרי שבות הוא, ותו דאף על פי שהנכרית
חותכת, מכל מקום אותה ישראלית מסייעת לה
על ידי שמטה לה את ידיה וכאלו היא עושה מלאכה
זו שאסורה מדאורייתא, וכמו דמצינו בסימן קפ"א
[סעיף ד], ואין לומר דאין הכי נמי שלא תטבול
בשאיירע כן בשבת או יום טוב, זה אינו דהא גם
בחול המועד התירו על ידי שתנקר הצפרנים
ותטבול, כדאיתא במרדכי הלכות נדה [שבועות
רמז תשמז] והגהות שיערי דורא [סימן טו ד"ה אמר
ר"ת] לפי סברתם דסבירא להו דאסור לחתכם
בחול המועד, אבל אנו קיי"ל באורח חיים סימן
תקל"ב [סעיף א] דמותר בחול המועד בלי שום

[עמוד קכא ד"ה וכתוב] וזה לשונו, וכיון דאשכחן
פלוגתא דרבוותא בהני חלוקים, נראה דאזלינן
בתר המקילים בנטילת ידים, דהכי כתב הרמב"ם
וכן שנינו במשנה מסכת ידים מים שנסתפק לו אם
נעשה בהן מלאכה וכו' שכל ספק שבטהרות ידים
טהור ע"כ. ונראה דהוא הדין פלוגתא דרבוותא
דהתם נמי ספק הוא כמאן קיימא לן, מדכייל ותני
שכל ספק שבטהרות ידים טהור, עכ"ל. מבואר הא
היכא דהחמירו, אף בפלוגתא דרבוותא אזלינן בתר
המחמיר. ועיין במגן אברהם באורח חיים סימן
קס"א ס"ק ה' שהחמיר אף בנטילה, ואף על גב
דהכא יש לומר כיון דספיקא הוא אם היה כלל דבר
חוצץ סמכינן על סברת [ר"ת בשם סמ"ג] [הסמ"ג
בשם ר"ת], מכל מקום הוא כתב בשם הגהות שיערי
דורא דאי אפשר שלא יהיה בתוכם טיט, משמע דכן
היה מן הסתם, ואף על גב דהשתא ליכא, אימור
ברדיוני נפל כדאמרין גבי נתנה תבשיל לבנה. ועוד
הרי הוכחתי בסימן זה [סימן קצט סעיף י] דהיכא
דלא עיינה בעצמה אפילו במקצת הגוף לא עלתה
לה טבילה והטעם כמו שכתבתי משום דאיתחזק
איסורא משום הכי אזלינן בספיקו להחמיר, ולפי
מה שכתב המגיד משנה בהלכות חמץ ומצה הביאו
בית יוסף באורח חיים ריש סימן תל"ט וזה לשונו,
והטעם דאף על גב דספק דרבנן הוא כיון שבדיקת
חמץ תחלתה על הספק, החמירו בספיקו יותר
משאר ספיקות של דבריהם, עכ"ל. והוא הדין הכי
נמי כיון דבדיקת הגוף תחלתו על הספק החמירו
בספיקו אפילו באיסור דרבנן, לפי זה בנידון דידן

מקור הטהרה

שינוי, מכל מקום יש ללמוד מהם בשבת או יום טוב דמהני ניקור, עכ"ד.

והש"ך בנקודות הכסף [ס"ק א] השיג על זה, דאפילו חתכה בכלי היא עצמה ליכא כאן איסור דאורייתא, דהתוספות כתבו בפרק המצניע [שבת] (דף צ"ג ע"א) [צד, ב ד"ה אבל] דהך מתניתין אתיא כרבי יהודה, אם כן הרמב"ן [שבת קכא, ב ד"ה ברצון] ושאר פוסקים פסקו כרבי שמעון דמלאכה שאין צריך לגופה פטור, וכמבואר בהר"ן פרק המצניע [לה, ב ד"ה ולענין], וכן כתב הרב המגיד פרק א' מהלכות שבת [הלכה ז] שדעת הרשב"א [שבת קכא, ב ד"ה ברצון] והאחרונים דהלכה כרבי שמעון, וכן כתבו התוספות בפרק קמא דשבת [ג, א ד"ה הצד], וגם הטור [או"ח] כתב בסימן שט"ז [עמוד שעט] ושאר שרצים הצדן שלא לצורך פטור והיינו כרבי שמעון וכדאיתא בש"ס [שבת קז, ב], ותימה לי אמאי פסק בסימן שכ"ח [או"ח עמוד תקב] בכלי חייב חטאת, וכן קשה על השלחן ערוך דבסימן שט"ז [סעיף ח] הביא דעת הטור והרמב"ן, ובסימן שכ"ח [סעיף לא] סתם דבכלי חייב חטאת, ודוחק לומר דחולקים על התוספות. ויותר נראה לומר דבסימן שכ"ח לא מיירי ממלאכה שאין צריך לגופה, ודינא קא משמע לן ונפקא מינה היכא דצריך להצפרנים עצמם, הא לאו הכי אפילו בכלי פטור אבל אסור, וגם בלאו הכי יש פוסקים דאפילו מלאכה גמורה מותר לומר לגוי במקום מצוה, וכמבואר בהר"ן סוף פרק רבי אליעזר דמילה [שבת נו, א ד"ה ונמצא] ובהגהות שלחן ערוך אורח חיים סימן רע"ו [סעיף ב], אם כן הכא הוי תרתי למעליותא, אלא כיון דאפשר ליטלן בלא כלי למה נקל בכדי, אבל שלא בכלי הדבר פשוט דמותר על ידי גוי ולית דין צריך בושש.

ומה שכתב הט"ז דאסור משום דמסייע על ידי שמטה לה את ידיה וכאלו היא עושה המלאכה. ליתא, דכאן לא שייך מסייע, דדוקא [בהקפה] דאחד המקיף ואחד הניקף במשמע וכדפירש רש"י

באלו הן הלוקין [מכות] דף כ' ע"ב [ד"ה דאמר לך מני] דשמעינן לקרא הכי לא תקיפו וכו', אבל בשאר אזהרות לא שייך לומר (דחייץ) [דחייב] משום מסייע, דמסייע אין בו ממש, והכי איתא להדיא פרק המצניע דף צ"ג [ע"ב] ובפרק ב' דביצה דף כ"ב [ע"ב] וכו', והוא מוסכם מכל הפוסקים דבעלמא מותר אפילו לכתחלה, ואם כן כיון דמשמע מהפוסקים דעל כל פנים מצוה היא בנטילת הצפרנים וכמו שכתבתי, ואמירה לגוי שבות ובמקום מצוה שריא, וכל שכן לדעת הראב"ן [נדה סימן שכן] ודעימיה שכתבתי בש"ך ס"ק כ"ה דהצפורן מעכב מדינא, פשיטא דהוי במקום מצוה ומותר לומר לגוי ליטלן בלא כלי, עכ"ד.

מבואר מדבריו דהיכא דאפשר ליטלן על ידי גוי בידים או בשינים ודאי דמותר, ואם אי אפשר אפילו ליטלן על ידי הנכרי על ידי כלי נמי שריא, וזה עדיף טפי מעל ידי ניקור היטב, כיון דלקצת פוסקים הצפורן עצמה חוצץ ולכולי עלמא מצוה מיהו איכא, ולזה הסכים במגן אברהם [ריש] סימן ש"מ, והעלה בצ"ע אם להתיר על ידי ניקור, וגם שאי אפשר ליטול יפה בשינים כמבואר ביו"ד סוף סימן ש"צ [סעיף ז], לכן מוטב לומר לגוי לחתכם ביד, ואם אי אפשר ביד מותר בכלי דהא הטור ודעימיה פסקו מלאכה שאין צריך לגופה פטור, ועיין סימן רע"ח, עכ"ד.

ובספר שו"ת חכם צבי סימן פ"ב השיג על הש"ך בזה וסבירא ליה דאסור לחתכן על ידי נכרית. ולענ"ד לא נראה כן, דמה שכתב שם לעשות סגורין לדברי הט"ז דסבירא ליה דמסייע יש בו ממש, כבר כתב הט"ז בעצמו באורח חיים סימן שכ"ח ס"ק א' סגורין לדבריו שלא יסתור מכמה מקומות בתלמוד דמבואר דמסייע אין בו ממש עיי"ש, ועם כל זה כל האחרונים סבירא להו דלא כוותיה, אלא דלעולם קיי"ל מסייע אין בו ממש חוץ בניקף ולענין ללקות עליו כיון דבלאו הכי איכא לאו בניקף, ועיין שם בשלחן ערוך סוף סעיף י"ז בהגה"ה.

מקור הטהרה

[הצמר] וז"ל, הגוזז צמר, גוזז ושאר מלאכות של צמר השנויות במשנתנו כולם היה בצמר תכלת של מלאכת המשכן, עכ"ל. מבואר דגיזה לא היה אלא לצורך הצמר הצריך לתכלת. ועיין במסכתא בכורות דף כ"ה [ע"א] דאמרינן שאני פרה דלאו בר גזיזה היא וכן הוא דעת הרמב"ן ז"ל דאף בגוזז בעינן שצריכה לגוף הצמר, וכמו שהביא הרא"ש בשמו במסכתא בכורות [פרק ג סימן ה] שם גבי תלישת נוצה לצורך שחיטה ביום טוב דשרי מהאי טעמא משום דה"ל מלאכה שאין צריך לגופה, וגם הרא"ש שם מודה לזה אלא דחלק עליו מטעם אחר עיין שם.

הרי דהרמב"ן והרא"ש ז"ל והר"ן ז"ל סבירא להו כדעת התוספות, והריב"ש הוא יחיד נגדם. ואף אם תרצה לומר דמה שכתבו הרמב"ן והרא"ש שם דהוי גיזה שלא לצורך גופה, דוקא התם דהאי תלישה לאו לצורך העור הוא אלא לצורך גופה, דוקא התם דהאי תלישה לאו לצורך העור הוא אלא לצורך השחיטה, אבל היכא דהוא לצורך העור אף על פי שאינו צריך לגיזה סבירא להו דחייב עליה אף בנידון דידן כן שהרי חתיכת הצפרנים גם כן לאו לצורך ליפות הגוף הוא אלא לצורך טבילה שלא יחוס הצואה שתחתיו. על כן נראה כדברי הש"ך והמגן אברהם.

מכל מקום נראה לי מאן דמורה כדברי הט"ז לנקר היטב, אין מזניחין אותו. ואף שכתב במגן אברהם דצ"ע אם יש להתיר בניקור, נראה כוונתו משום דאי אפשר לנקרן היטב וכמו שכתבו הפוסקים, וי"ל דלא כתב כן אלא בניקור כל הצפרנים של ידים ורגלים, דבהא ודאי לא סמכינן על ניקורן שאי אפשר לה להזהר ולהשגיח בכולן, אבל בשכחה ליטול צפורן אחת נראה דיכולה לסמוך על הניקור, ועיין בהגהות שערי דורא [הלכות נדה סימן טו ד"ה ואם]. ואף שהרמ"א החמיר אף בשכחה צפורן אחת, היינו דוקא אם לא עיינה היטב ודאי דיכולה להזהר בו, דהא אף אם נשאר בו צואה או טיט דבר

ומה שהקשה בחכם צבי כיון דמסייע אין בו ממש בעלמא מנ"ל דלקי עליה, דהא בקרא לא כתיב בהדיא דלקי עליה, ע"כ. עיין בריטב"א במסכת מכות שם [כ, ב ד"ה במסייע] שכתב בהדיא בשם ר"מ כדברי הש"ך, וזה לשונו, כיון דבלאו מסייע יש בו לאו, ולא בעינן סיוע אלא כדי שיהא בו מעשה ללקות עליו, דבמעשה כל דהו סגי להא כדאמרינן בעלמא עקימת פיו או עקימת קומה הוי מעשה, עכ"ל, ואף שכתב שם עוד תירוץ שאין כל המסייעים שוין, מכל מקום נראה מדבריו שתירוץ זה שכתב בשם הר"מ הוא עיקר, וכן נראה מתוספות בפרק המצניע שם [צג, א ד"ה אמר רב זביד] שאין לחלק בזה.

ומה שהשיג שם על הש"ך על פי דעת הריב"ש בתשובותיו סימן שצ"ד דבגוזז חייב אף שאין צריך לו לצפרנים ודלא כהתוספות שם, הנה אף המגן אברהם שם הביא דברי ריב"ש אלו ואפילו הכי הסכים עם הש"ך. ובאמת אף שקילס הגאון חכם צבי לדברי הריב"ש אלו לדחות בהם דברי רבותינו בעלי התוספות, אני בעניי לא זכיתי להבין דבריו, שכתב שם הטעם דבגוזז חייב לכולי עלמא אף על פי שאין צריך לגופה לפי שהגיזה שהיה במשכן לא היה לצורך הצמר והשער רק לצורך העור כגון בעורות תחשים, וע"כ חייב כל שהוא לצורך גופו אף על פי שאינו צריך לשער, עכ"ד.

ולא ידעתי מנא ליה הא שהיו גוזזין לעורות תחשים, וכן הקשה עליו בספר קרבן נתנאל פרק המצניע [אות ט]. ועוד שאף אם היה מסירין ממנו השער לא היה על ידי גיזה כי אם על ידי מיחוק וגרידא, וכן פירש רש"י במתניתין דפרק כלל גדול [שבת עג, א ד"ה ממחקו] דחשיב בכלל אבות מלאכות הממחקו ופירש דהיינו מגרד שער ע"כ, והוא כדרך שמעבדי העור עושים שמעבירים השער שלא על ידי גיזה כי אם על ידי מיחוק, אבל גיזה לא היה במשכן אלא בצמר הצריכים לתכלת. וכן פירש הר"ן על המשנה שם [שבת לא, ד"ה הגוזז את

בחול, ראוי לעשות פן שיטמין הפלי עם ה"קאווע" בחול, ובכלל של יטמין פלו רק חציו או שלישיתו, ואחר כך יכפה עליו קדרה בענין שלא תגע הפלי בקדרה רק יהיה אור בין הקדרה להפלי, ואז יכול לתן על הקדרה בגדים או פרים מה שירצה, כיון דאין הטמנה למעלה נוגע בכלי שיש בו ה"קאווע":

כלל כא

הגוזז:

א הגוזז צמר או שער מן בהמה וחייה בין מן החי או מן המת, ואפלו לאחר שהפשט, חייב. אבל התולש שער מבהמה חיה, פטור, דאין דרך גיזה בכך (ואף על גב דדומה נמי למלאכת קוצר דהא עוקר דבר מגידולו, כמו שכתבנו במלאכת קוצר, מכל מקום אין דרך קצירה בעור אלא דוקא בכלי). והתולש שער מעורות המת, כתב הש"י סימן של"ו בשם הירושלמי, דחייב, שדרך בכך גם לתלש^א, ולכן צריך לזהר פשנדפקו השערות מבגדי עורות שלא ינתקם, דאיכא חיוב חטאת, וכן לא יקח פנים מעורות שועלים וכיוצא בו משום שמנתק מן השערות (ט"ז סימן של"ו ס"ק י', ומג"א ש"י ס"ק כ"א):

ב התולש נוצה מעוף, בין חיה בין מתה, חייב דארחיה בכך, ונהי גוזז (שם):
ג לפיכך אסור לתלש קלפות בשר מבשרו, דהוי כעוקר דבר מגידולו, ואפשר דחייב נמי איכא דאפשר דארחיה בכך (ט"ז שם ס"ק י') [ב]:

ד הנוטל צפרניו או שעריו או יבלת, ביד פטור, ובכלי חייב. ואין חלוק בין אם נוטל לעצמו או נוטל לחברו. ואשה שצריכה לטבל ושכחה לטול צפרן (עיין בחכמת-אדם כלל קי"ט סימן י"ד) [ג]. ומכל מקום צפרן שפרשה רבה וכן ציצין שהם כמין רצועות

נשמת אדם

וכ"פ בשלחן ערוך ב"י סימן רצ"ב, חו ראה שאין עליה תשובה:

ג דעת התוס' צ"ד ע"ב דדוקא אם צריך לשיער וצפרנים חייב לר"ש דס"ל דכל מלאכה שאצ"ל פטור ומשמע ואפילו אם הוא מתקן דבר אחר כגון שגוזז (את) הצמר כדי לעשות קלף אפ"ה פטור, דהא המלאכה הוא משום גוזז ולא נקרא גוזז אא"כ כשצריך לשיער. וא"ל דלפ"ז גם לר"י יהיה פטור כמ"ש תוס' ע"ג ע"ב ד"ה זומר וצריך לעצים דאם א"צ [לעצים] פטור אף לר"י דלא מקרי בעצים קוצר אלא כשצריך להם, י"ל דמדברי תוס' משמע דדוקא בעצים אבל בשאר דברים לר"י חייב אף שאין צריך לדבר הנקצר, וכן משמע מרמב"ם פ"ח הל' ד' שכתב כל זרע שקצירתו מצמחת כגון אספסתא וסילקא הקצרו חייב משום קוצר ומשום נוטע וכן הזומר והוא צריך לעצים חייב ב' כו', ומדכתב בעצים

א הט"ז בסימן של"ו כתב שכן הוא בירושלמי וכ"מ ממה שכתב המ"א בסי' ש"י ס"ק כ"א, וצ"ע על הרמב"ם שהשמיט דין זה, ובפ"ט אדרבה משמע דדוקא כשגוזז מן המת חייב משמע אבל תולש פטור, ובוזה נחת נמי שהרי בפרק י"א כתב המעביר שער או צמר מעל העור אחר מיתה עד שיחליק פני העור חייב משום ממחק, ולא כתב גם משום גוזז, ודוחק לחלק בין אם מחליק העור או לא:

ב הט"ז כ' דמריש סנהדרין משמע דאדם הוי כקרקע, ונ"ל דכוונתו דמתני' שם איתא ובקרקעות ט' וכהן ואדם כיוצא בהן, וראה זו חלושה מאד, אבל ראה ברורה מחולין קל"ט ע"ב מצא קן בראשו של אדם חייב בשילוח (הקן) שנאמר והאדמה על ראשו פירש"י שם דאדם גופה אדמה הוא מדלא אבדה את שמה דלא קרי עפר והשתא נמי על הארץ קרינן ביה

דקות שפרשו מעור האצבע סביב הצפרן כלפי מעלה ומצער אותו, מתר לטלן בידו
אבל לא בכלי, דכיון דפרשו רבן, הם כתלושין, ובמקום צער לא גזרו רבנן (ש"מ). אף
כיון שנחלקו הפוסקים בציצין מה הוא כלפי מעלה, ולכן אפילו פרשו רבן, אסור
לטלן אפילו ביד (שכ"ח):

נשמת אדם

כידוע נמצא שגם גזוז לצורך העור היה במשכן בעורות
אילים, ואף שהתוס' ורמב"ן ורא"ש כתבו בכורות כ"ה
דהתולש לצורך שחיטה הוי מלאכה שאצ"ל זה שאינו
צריך לא לצורך העור ולא לצורך השיער וכמ"ש ג"כ בעל
ס"ט. ועכ"פ לענין אשה ששכחה ליטול ציפורן כבר כתב
המ"א דתטול ע"י נכרי ביד דהוי שבות דשבות במקום
מצוה, אבל לא בכלי כיון דלטור ולריב"ש איכא חיוב
אפילו לר"ש ואפילו לשיטת התוס' מ"מ לשיטת רמב"ם
דפסק כר"י איכא חיובא. אך מה שצ"ע אם א"א ליטול ביד
כידוע אא"כ חותכין מתחלה בסכין מעט ואז יוכלו ליטול
ביד דאפשר לומר דדומה לחצי שיעור דאסור מדאורייתא
כמ"ש במל"מ פ' י"ח מהל' שבת ובמ"א סי' ש"מ ס"ק ב',
או אפשר לומר דל"ד דדוקא התם עכ"פ עושה כל
המלאכה רק שהוא חצי שיעור כגון שיער א' אבל הכא הא
לא עבד מידי דעדיין הוא מחובר וצ"ע, ונ"ל דלפי מה
שכתב הרמב"ם פ"י הלכה ט"ז הצר בכלי אפילו מקצת
צורה חייב (ועיין שבת ק"י ע"ב) וה"נ אפילו מקצתו אסור.
אך מ"ש הריב"ש שם דאף שא"צ לשער חייב דדומה
לחופר גומא וצריך לגומא דחייב אע"פ שא"צ לעפרה,
צ"ע מה דמיון זה לזה דהתם החיוב משום בנין הגומא
והרי צריך לגומא אבל הכא המלאכה הוא גזוז וכיון דא"צ
לשערות הוי משאצ"ל, ואף שכתבתי דס"ל דזה הוי ג"כ
גזוז כשצריך רק לעור מכל מקום איך מצי להוכיח מהתם
וצ"ע:

ונ"ל דאף גמ' שלנו ס"ל דלא הוי עיבוד במשכן דאל"כ
אהא דפרין היינו מולח היינו מעבד, לשני כיון
דתרווייהו הוי במשכן חשבינן לתרתי כדמשני לעיל גבי
זורה ובורר ומרקד, אע"כ דלמסקנא באמת לא היה עיבוד
כלל במשכן וכדכתבתי בכלל ט' סימן ו' דתרתי מיני
עיבוד יש וכדאמרין בשבת ע"ט עור דמליח ולא קמית,
ודיפתרא דמליח וקמית ועפיץ ופרש"י שמשוהין אותו
בקמח ומים ומתקנין אותו בעפצין, וזה העיבוד דמליח
לבד אינו מסיר השערות כידוע גם עכשיו וכשמשוהין
אותו בקמח ומים עי"ז הוסר השערות והמקשן היה סובר
שהיו תרווייהו במשכן ולא אסיק אדעתיה כיון דהוי
במשכן וכמו דפריך לעיל היינו זורה כו' אבל לפי
המסקנא דמשני אפיק חד מינייהו ס"ל דלא הוי רק מין
עיבוד אחד במשכן וממילא משמע דעיבוד לא היה או
שהוא מסתפק בזה, ולירושלמי פשיטא ליה דלא היה
עבוד במשכן, דלא היו מסירים השער ע"י עיבוד עכ"פ.
ועיין לעיל ריש דין חורש מה שכתבתי בזה:

וצריך ולא כ"כ בסילקא מוכח דדוקא בעצים לאו
אורחיהו אלא כשצריך להם אבל בשאר דברים חייב אף
כשאינו צריך, ועוד שהרי הרמב"ם פסק כר"י דמשאצ"ל
חייב וע"ש בלח"מ, וא"כ צ"ל דה"נ מקרי גזוז אף שאינו
צריך להם כלל דלר"י חייב ולר"ש פטור. ואמנם דעת
ריב"ש בסימן שצ"ד הביאו המ"א ס"ס ש"ג דאפי' לדעת
הערוך בסי' ש"כ בפסיק רישיה דלא ניהא ליה מותר לר"ש
דס"ל משאצ"ל פטור אפ"ה בנוטל שערות חייב כיון
שהוא רוצה במלאכה זו, ולכן הנוטל צפרניו ושעריו אע"ג
דל"צ לצפרנים חייב דבמשכן היו גוזזים עורות תחשים
אע"פ שלא היו צריכים לצמר ע"ש בריב"ש, ודבריו לא
זכיתי להבין כלל דלכאורה נראה דעורות תחשים לא היו
מסירים כלל השערות שהם נקראו ססגונה שש בגונין
כדאיתא בשבת כ"ח ע"א אלא בעורות אילים מאדמים
פירש"י בחומש שלאחר שעבדן היו צובעין אותו אדום
ואפשר שהריב"ש לא דקדק בזה וכוונתו על עורות אילים
שהיו מסירין השערות מהן ובזה מסלק מה שתמה בס' ק"נ
והביא בס' ס"ט על הלכות נדה סימן קצ"ח ס"ק ל"ט, ומה
שתמה עליו עוד שאף שהיו מסירין לא היה ע"י תלישה
וגזיזה אלא ע"י עיבוד צ"ל דס"ל לריב"ש כדאיתא
בירושלמי דלא היה עיבוד במשכן כמו שכתבתי בכלל ט'
רק שהיו גוזזין הצמר מן האילים או דס"ל דמלאכת הגזוז
הוא על שני פנים או לצורך השיער או לצורך העור וכיון
דמצינו במשכן שהיה גיזה שהיו צריכין לצמר וגם מצינו
שהיו צריכים להסיר השערות מן העורות כמו עורות
אילים אף ששם נעשה ע"י גירור כמלאכת העבדנין מ"מ
מצינו שזה נקרא לצורך וא"כ אין חילוק בין הגזוז לצורך
העור או לצורך הצמר. ומ"ש עוד הס"ט דדוקא בעורות
שצריך עכ"פ לעור משא"כ בנטילת צפרנים לטבילה דאינו
אפילו ליפות הגוף רק לצורך טבילה אינו נקרא צורך כלל,
נ"ל דגם זה אינו שהר"י ידוע שגידול הצפרנים הוא ליפות
הגוף כדאיתא בסוטה רק דלצורך טבילה מחוייבת
להסירם, ובאמת דעת הטור דפסק בסימן רע"ח כר"ש
ובסימן שכ"ח ובסי' ש"מ כתב דהנוטל צפרניו בכלי חייב
צ"ל דס"ל כריב"ש, וכמ"ש גם כן הח"צ דדוחק לומר
כמ"ש המ"א דמיירי כשצריך לצפורן דזה לא היה ולא
נברא שיהיה צריך לצפורן כידוע. ואפשר לומר דגם התוס'
לא פליגי על ריב"ש אלא בשער וצפורן של אדם וס"ל דאף
שהוא ליפותו לא מקרי צורך כלל אבל בעורות של בהמה
אם גוזז רק לצורך העור דחייב דזה נקרא צריכה לגופה
אע"ג דא"צ לשער, ויש לי לומר מצד סברא שלפעמים
לאחר העיבוד של עור נשאר בו שערות ואלו גוזזין בכלי

ציפורן שפירשה רובה וכו'. צריט
ואיסורו משום אב דגוזו והיכא דפי
כל כך משום גוזו ולפיכך היכא דמא
מז החושש בגרונו וכו'. צריטא

לֹא יַעֲרֵעֻנוּ בְּשִׁמְנוֹ דְּמַשְׁהִי לִיָּהּ
בְּצִמְחֹךָ גְּרוּמוֹ וְאִינוּ בּוֹלְעוֹ וְכִיּוֹן דְּלֹא
בִּלְעֵל לִיָּהּ מוֹכַחַא מִלִּיתָא דְּלַרְפּוּאָה
הוּא עכ"ל מִשְׁמַע אֲבָל עַל יְדֵי
אֲנִיגְרוֹן (פִּירוּשׁ מִי שְׁלָקוֹת סא)
אֲפִילוּ לְהַשְׁהוֹת אֹז בּוֹלְעוֹ לְשִׁמְנוֹ
בְּצִינְיָה בָּלָא אֲנִיגְרוֹן בָּלָא שְׁהִיָּה שְׁרִי
וְכֹן פִּירוּשׁ הַחוּסָפוֹת לְדַעַת רַש"י:
וְכִיּוֹן שִׁמְנוֹ נֹתֵן שְׁמֵן הַרְבֵּה לְצִמְחֹךָ
אֲנִיגְרוֹן. לְרַצּוֹתָ נִקֵּט הֵכִי דֹאף עַל
פִּי שֶׁאֵין דֶּךְ לִיתֵן לְמוֹךְ אֲנִיגְרוֹן אֲלֵא
שִׁמְנוֹ מוֹעֵט וְעַכְשָׁיו מַשּׁוּם רְפּוּאָתָא
גְּרוּמוֹ נֹתֵן לְמוֹכּוֹ שִׁמְנוֹ הַרְבֵּה וְסִלְקָא
דַּעַתְךָ אֲמִינָא דְּאִסּוּר דְּמוֹכַחַא מִלִּיתָא
דְּלַרְפּוּאָה הוּא אֲפִילוּ הֵכִי שְׁרִי כִּיּוֹן
דְּשׁוֹתָהּ עַל יְדֵי אֲנִיגְרוֹן לֹא מוֹכַחַא
מִלִּיתָא וְעִיּוֹן לְעִיל רִישׁ סִימֵן ר"ב
סַעֲיָף צ"י. וְבִשְׁלָתָן עֵרוּךְ (סל"ב) כְּתוּב
אֲבָל בּוֹלַע הוּא שִׁמְנוֹ וְאֵם נִתְרַפָּא
נִתְרַפָּא, שִׁינָה בְּשֵׁנֵי דְּבָרִים הָאֵחָד
שֶׁלֹא כְּתוּב לְמוֹךְ אֲנִיגְרוֹן כְּמוֹ שְׁכַתּוּב
בְּצִמְחֵמָרָא וְכֹן כְּתוּב הָאֲלֵפִסִּי בְּפֶרֶק כִּיֻּד
מִצְרֵינִי (כ"ה). וְצִסּוֹף פֶּרֶק שְׁמֵנָה

שרתים וכן כתבו כל הפוסקים דדור
דהרמז"ס צפרק כ"א לא כתב למחך

[ל"ב] **הַחוּשֵׁשׁ בְּשִׁנָּיו וְכוּ' מִשֵּׁן**
נִתְרַפָּא וּבִגְמֵרָא (שס) לֹא יִגְמֵן
וּפּוֹלֵט חָן וְכוּזר כַּחֲצִי בְּסִימָן זֶה
צִפְרָק כִּיֹּלד מִזְרָכִין (בְּרִכּוֹת לו.) כַּחֲצִי
לֹא יֵעָרְעֵנוּ בְּשֶׁמֶן [בִּשְׁצֵת] דְּמִשְׁהִי לִי
יֵעָרְעֵנוּ בְּשֶׁמֶן חֲחֵלָה וּפִירֵשׁ רִשִּׁי כְּלוּמָה
(שס ד"ה לֹא) וְאִתָּא אִם כֵּן לִפְלֹג וְלִי
הִדְהִינִי לְהַשְׁהוֹתוֹ עַל כֵּן פִּירֵשׁ הַר"י
לִישֵׁב פִּירוּשׁ רִשִּׁי לֹא יֵעָרְעֵנוּ בְּשֶׁמֶן
כַּחֲצִי צִפְרָק כִּיֹּלד (הכ"י) הַחוּשֵׁשׁ בְּגִרּוֹ
קַחְתִּי אֶבֶל נוֹתָן שֶׁמֶן הִרְבֵּה לְחֹךְ אֶל
שֶׁמֶן הַ

(יד) **ובן** כתב ה"ר יונה פרק כיצד מ

יאל) ופירוש כלפי מעלה שפירשו ב' ראשי אצבעות וכו'. פירוש קמא הוא פירוש ד' מפרשים הוא פירוש ר"י וז' הפורשות מעור האצבע סביב הניסיון כ' פירוש דקא מנערי ליה טפי עכ"ל ופשוט הן מופשטין מחד מעלה אלא הניסיון סביב

[ה] כֵּן הוּא הַגִּירָסָא בְּדִפּוּס מְנֻטָּבָה שֶׁלֹּנֵי
וּבֹכֵן וְעֵינֵי מִשְׁכָּ"ב ס"ק צו: [נא*] **בְּתוֹס**
מִמֶּכָּה ע"י חֶרֶב וְלֹא ע"י בְּדוּל, וְעֵינֵי ב
שֶׁלִפְנֵינוּ אֵיתָא "לַצֵּד" עַל ס
וְתוֹת יֵא: [נז] **בְּרִישׁ** פְּרוּרֵי אָף עַל פִּי שֶׁ
הָרָא בְּדִפּוּס, וּבִטּוֹר הַנֶּדְפָס

צפרק המלניע (סוף דף 5"ד)
ו רובן קרובים לינתק וליכא
ת אותו לא החמירו חכמים:
רק כילד מזכרין ופירש רש"י

החומץ ואסור: [ז'] כ
רגלו ממקומו לא ישפע
רפואתו אלא רוחץ כד
[זא] ציפורן שפירשה
רוכן [שקורבים לינתק
מעלה שמצערות אותו
פטור אבל אסור לא פיו
אסור בכלי חייב חטאת
כלפי מעלה מצערות או
בר חנה אמר רבי יוח
מעלה ומצערות אותו. א
משמע שהם שני ענ
מצערות שכתב אם פיר
אותו מותר ביד ואם אין
(בי) ופירוש כלפי מעלה
מפרשים כלפי ראש ה
לשני [נט] הפירושים:
יגמע בהן החומץ ויפלו
מטבל בו כדרכו. (יג)
בשמן אבל נותן שמן ה

למחך אניגרון ואף על גב
יגרון סצירא ליה דלאו דוקא

צפרק שמנה שרצים (קיא).
 צהם אה החומץ והחניא לא
 ז"ה (חזו צא"ה) שאם מטט
 צ"ה צסוף פרק שמנה שר
 [צ]חוך גרזו ואינו צולעו ו
 לכחלה לא יתן השמן צפיו
 צדידה מאי איריא על ידי
 יערענו אפילו צצליעה צלא
 צהווא אכל נותן הוא לחוך
 לא יערענו צשמן אכל צולע
 צון וצולע לחוך אציגרזן לאו
 ולא יפלטנו ולא ישהנו צגרזו

דרכי
 כִּין (דף קי"ח) (כה. ד"ה אבל)
 נראה שעושה מן

פרי
הי הגוף ויש מפרשים כלפי
יורש המסופות בשם רציו מס.
לשנו ציין כמין רצועות דקות
מעלה מדד הציפורן המחילו
לנו לומר דלפירוש רש"י הציין
באזה מחוס שיהיה ומחוצרים

הגהות
וכן פירש רש"י בד"ה שפירושו
שם מבואר רק שכך הדין אם
לעיל קא ע"א ד"ה פדעתא:
הגהות מהרש"ל ועיני פרישה
כלפי מעלה (ט"ז ס"ק כג):
דפו"ר ב"י ב"ח ובדפוסים

ב' (אות ד) פירש ר"י כגון של
צדוק אפילו שלא על גב היד
(ע"ז כח.) האי פדעתא מחללין
בפרק ב' דעבודה זרה

שנשמטה פרק ידו או
פנה הרבה בצונן שזהו
יו ואם נתרפא נתרפא:
ובה וכן ציצין שפירשו
אם פירשו [נה] כלפי
יד מותר להסירן בכלי
שו רובן ביד פטור אבל
כך פירש רש"י דכל
על הא דאמר רבה בר
והוא שפירשו כלפי
ל מדברי הרמב"ם ז"ל
ים כלפי מעלה וגם
כלפי מעלה ומצערות
מצערות אותו אסור [נ].
שפירשו כלפי הגוף. ויש
צבע [נח]. וצריך לחוש
לב] החושש בשיניו לא
אבל מגמע ובולע או
ש בגרונו לא יערענו [ס]
ה לתוך אניגרון ובולע:

בכלי חייז וכתבו המוספות)
הקונדריס כנגד ראשי אלצער

שש בשינוי לא יגמע בהם את
מע ופולט אצל מגמע וזולע
ר משינוי אומר לגוי להוסיף
ה (מא.) ומפורש בגמרא (לה):
דלא בלע ליה מוכחא מילתא
ס ערעור אלף לשם בליעה וא
יגרון אפילו בעיניה שרי לבלע
היה משום דמוכחא מילתא
יגרון ואפילו להשהותו או בזולע
וא שמן סב ואם נתרפא נח
וקא אלף אורחא דמילתא נק
דמו ליכא הוכחא דלרפואה קא

יש
כתב שם אבל לערער אפילו ע
ם רפואה ס*]:

וְלֹא מִטָּה צִלְצַע חֶחֶת הַיִּפּוּר וְ
וּמִטָּה לַמַּעֲלָה וּמִחוּצָרֵין לַמַּעֲלָה בְּ
שִׁמְעָמֵי מִפְרָשֵׁין כּוּוֹנֵת רִבּוֹ בְּ
יִמְדָרֵי הַרְמִז'ס מִשְׁמַע שֶׁסֶּה
(י) הַחוּשֵׁשׁ בְּגוֹרָנוּ לֹא יַעֲרַעַר
לִיָּה כְּמִירוּשׁ הַקּוֹסְפֵין

עצרות
המאוחרים הלשון "ראשי אצבעות"
לשון המחבר (סליא), ובטור הנדפס
הלשון "לכלל" הפירושים: [ס]
רכינו יונה שם: [סא] **בגמרא**
ודסלקא" ופירש רש"י מים ששלקו
שמו "הרבה" ועיינו ב"ח שהעיר על

צָהָה מַחֲמַת צְרוּל דְּלִילוֹ צָהָה מַחֲמַת
מַחֲלִין עָלָיו כְּדֹאמְרִין בְּגִמְרָא
יָהּ אֵת הַשְׁבֵּת. וְהוּא מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת
ס ד"ה מכה שע"ג (היד) נה*]:

[ל] מי שגשמתה פרק ידו או רגליו וכו'. משנה סוף פרק חצית (קמז):

[ל ציפורין שפירשה רובה
ובו'. בסוף פרק המצניע
(75:) תניא רבי שמעון בן אלעזר
אמר ציפורין שפירשה רובה וליצין
שפירשו רובן ביד מותר בכלי פטור
אבל אסור לא פירשו רובן ביד פטור
אבל אסור בכלי חייב חטאת אמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
וזהו שפירשו כלפי מעלה ומצעות
אוחו. ופירש רש"י ליצין. כמין
רצועות דקות הפורשות מעור
האצבע סביב הציפורן: כלפי מעלה.
ממד בן הציפורן התחילו לפרוש
הדקא מצערו ליה טפי. והרמב"ם
בפרק ט' (ה"ט) אם פירשו
כלפי מעלה ומצעות אוחו מותר
ליטול אוחן בידו אבל לא בכלי ואם
אחינן מצעות אוחו אפילו ביד אסור
ואם לא פירשו רובן אפילו מצעות
אוחו אסור לנטלן בידו ואם נטלן

שהן למעלה כשמגביה ידיו ורצונו

זומץ אל מטבל כדרכו ואם נתפרא
 ר אביי כי תנן נמי מתניתין מגמע
 החושש בגרונו וכו'. זרייתא
 ואניגרין מיא דסילקא ופירש רש"י
 דלרפואה הוא וגירסתה הזרייתא לא
 צא להשקותו ישנו וכתבו התוספות
 אלתר דהא אינו אסור אלא לערער
 רפואה קא מכין (יד) אי נמי יש
 צעיניה צלא שיהוי: **והרמב"ם**
 א. גראה מדצרו שהוא מפרש דכי
 ועיקרא דמילתא הוא לומר שיצלט
 מין:

ידי אניגרון אסור שכשחזור ופולטו

והנפשות הוא צהיף שמותקין ומופרשין
האצבע וק"ל. וכחמתי זה לאפוקי ממה
אחר וק"ל. ועיין במה שכתב רבינו
עניינם כלפי מעלה וגם מנעירות:
בשמן אב"ל נותן וכו'. רבינו סבירא
והצאם בתי יוסף עיי"ש:

נט] בן הוא הגירסא בדפו"י וכן הוא
 ם דפו"ר ב"י ב"ח ובדפוסים המאוחרים
 פו"י הגירסא "יערענו": *ס עיין
 ורכות (לה סוע"ב) איתא אנגירון מ"א
 תן תרדון עיי"ש: סבב ברכמ"ב איתא
 "ששמשט תיבת הרכה" בשלחו עורר

ח. [שבת קטז, א] רמב"ם
בפרק ב' [משנה הלכה י']:
ט. עירובין שם:
י. סמ"ג [נלוין סה עמוד
רו] שם הירושלמי פרק
ו' דשבת [הלכה ב; הגהות
מיימוניות שם]:
כ. משנה פרק ב' דעדות
[משנה ה] ולשון הרמב"ם
בפרק י' מהלכות שבת
[הלכה ז]:
ל. שם כדמפרש לה
שמואל שבת ק"ו [ע"א]:
מ. שם ק"ט [ע"א]:
נ. שם קמ"ו [ע"א] משנה:
ס. שם ז"ד [ע"ב]
כרייתא:
ס*. רש"י שם ד"ה יציין:
ע. שם בגמרא [וכפית
הרמב"ם שם ט, טז]:
פ. שם [ד"ה כלפי]:
ז. שם [תוספות ד"ה והוא]:
ז*. טור עמוד תקכ:
ק. שם קי"א [ע"א] משנה
וכדמפרש לה אצ"י:

ציונים לרמ"א

י. איסור והיתר הארוך
[סימן ע"ד דין כג]:
ס. מדרכי פרק שמונה
שרצים [שבת רמז שפג]:

הגהות והערות

[ח] עיין סימן ש"ל סעיף
ח' [נס"ק ח]: [גדילין ב"א]
[ט] תוקן ממנהגות אמ"ד
מקי"ד (פרופס), וכו'
ומקור חיים:
[טא] גופא ממנהגות
אמ"ד מקי"ד (פרופס):
[טב] עיין ר"ש הלוי [נא"מ]
[סימן כ"ג]: [גדילין ב"א]
[טג] תוקן ע"פ דמשק
אליעזר והגהות בן אריה:
[טד] כוונתו למקן
דמנהגות אמ"ד מ"פ
והירושלמי מ"א נדפס
בטור שלא מיירי:

בוח ועל ידי גוי. דוקא במקצת חול, כמו שכתוב סעיף י"ז [נס"ק
יג] וסעיף א': כמו לעשות רמייה. דוקא כשהכלל כל גופו או שיש
סכנת אבר, דהא מירוח רטיה מלאכה דאורייתא היא, דחייב משום
ממחק, ואסור, כמו שכתוב סימן ש"ו סעיף ה': ע' עליה אפר.
וזהו, דלפי מה שכתוב סעיף י"ז
מותר, דשבות הוא, וצריך לומר
דמיירי כשהכלל חלה כל גופו:
לא במשמרה. ואינו זהו כל כך
שיצא לידי שחיקת סממנים
ולמירוח: לא להוציא ממנה
הצורה. ואינו חושש אם תחזור
ותסתם מיד (רש"י שבת קו, א ד"ה
ואם). ולכן טוב לעשות על ידי עכו"ם
(אגודה שם סימן קכ"א). מותר
ליטול הקוץ במחט (משנה שם פרק
(י) [יז] [יז] משנה ב; קכ, ב ורמב"ם
שבת פרק (ה') [כנה] [יז] הלכה ט),
ובלנד שזהר שלא יוציא דם, דעבד
חבורה, כדאיתא ריש פרק י'
דסקהדרין [פד, ב]: לא הרי זה
מותר. דמלאכה שאינה צריכה
לגופה היא דרכנו, ובמקום צער לא
גזרו. ולמאן דלמא דחייב, צריך לומר
דכשעושה להוציא הלימה אינה גמר
מלאכה, ואי אפשר לזוץ לידי חיוב
מכה בפטיש בשום פנים. (א"כ)
[אי נמי] ה' הוא דבר שאינו מתכוין
(מגיד משנה שבת י, י). ואותן שיש
להן נקב בזרוע שקורין אפטורה,
אם נסתם הנקב קצת ז"ע אם מותר
ליתן בחורבו קטנית שיסתם, דהכא
ודאי כוונתו שישאר פתוח, או דלמא
כיון שהיה פתוח כבר שרי, וכמו
שכתוב סימן ש"ד סעיף ג'. והוא

הדין נקב שזממה שכבר נפתח, ז"ע כהאי גוונא. ורטיה מותר ליתן על האפטורה, כמו שכתוב סעיף כ"ז. ומלשון השו"ע משמע דאפילו
יש בו נקב וזה להרחיבו אסור. ובספר ראצ"ן [עירובין קטז, א ד"ה אדם] משמע דאסור ליתן עליה רטיה. ואם יודע שמוציא דם כשמקנחה,
לא יקנחה, דפסיק רישיה הוא, אצל מותר להחליף בגד אחר, דאם לא יחליף יסריח, דגדול כבוד הצריות בו [נצרכות יט, ב], ועיין סימן י"ג
[סעיף ג]. ועוד, דאית להו לערל, עיין סימן ש"ו [סעיף א בהגה וס"ק ו], עיין שם בעירובין [קא, ב]. ובספר התרומה [סימן רנד] פרק מפנין
[עג, ג] כתב, מותר להוציא לימה מכויה שלו שקורין קוטר"א בלע"ז, ואף על פי שיש דם בתוך הכויה, משום דמפקיד פקיד, כמו מורסא.
ובכנסת הגדולה [הגב"ן כתב [בשם] [טא] ספר הזכרונות דף נ"ב ע"א; וזכרן ט פרק א ד"ה העומן] דאסור להחליף הצגד או הנייר, שמושק לימה,
וגם יש לחוש שיצא הדם ויצבע הבגד, עיין לקמן סעיף מ"ם [ס"ק ג] מה שכתבתי. וצריך לומר דהכא שאני, כיון שנקב בחבורה, כל שכן שלא
יניח צו"ק ואל"כ על המכה שאין זה נקב. ונראה לי דאסור לחוך שחין, שמוציא דם. ולא דמי ללימה, דהוא מפקיד פקיד: לא ידו. ועל
גב ידו ורגלו מותר, כמו שכתוב סעיף ו': לא חייב חטאת. משום גזון, עיין מה שכתבתי סוף סימן ש"ג [ס"ק כג] וסימן ש"מ [ריש הסימן
ו"ק ג]: לא יא יבצע. וכל שכן שאסור לומר לעכו"ם לעשות לו דבר (ר"ן שבת נט, ב ד"ה ומהא). ועיין מה שכתבתי סעיף ג' [ס"ק כ"ג]:

באר היטב

(יט) ועל ידי גוי. היינו שמנטער הרבה, דאם לא היה אלא מיחוש הא כתב
ז"י בשם הר"ן דאסור אפילו על ידי עכו"ם, אחרונים, [נט"ק ס"ק כ]. ועיין
סעיף י"ז, [מ"א ס"ק כת]: (כ) דומד וכו'. דוקא כשהכלל כל גופו או שיש
סכנת אבר, דהא מירוח רטיה מלאכה דאורייתא הוא, דחייב משום ממחק,
ואסור, כמו שכתוב סימן ש"ו סעיף ה', מ"א [ס"ק כט]: (כא) להוציא.
אסור לחוך שחין, שמוציא דם. ולא דמי ללימה, דהוא מפקיד פקיד, [מ"א ס"ק
ג]. מותר ליטול הקוץ במחט, ובלנד שזהר שלא יוציא דם, דעבד חבורה,

ביאור הגר"א

במנהגות למטה מן הפרק כו', אלא שבגמרא קרי לה למעלה, ועיין רש"י שם
ד"ה למעלה דברייתא כו'. ועיין נזיר (ב') [ג] [ג] ב', ומכל מקום הסוגיא שם
כרש"י:

מחצית השקל

או חלה כל גופו, כדלעיל סעיף י"ז: (ס"ק ד) עליה אפר. וצ"ע בו וצריך
לומר דמיירי דכשלא חלה כל גופו. דאי חלה כל גופו אפילו לישראל הותר
שבות. אף על גב דלא הותר כי אם על ידי שינוי ודלמא מה שכתוב אסור
ליתן ר"ל בלא שינוי, זה אינו, דאם כן איך סיים כי אם על ידי גוי, הרי גם
על ידי ישראל יש היתר דהיינו על ידי שינוי. ועל זה כתב מ"א דצ"ע, דהא
תחלת דברי רמ"א שכתב ומותר לומר לגוי לעשות לו רטיה מיירי דוקא

[גב] ועל ידי גוי. דוקא במקצת חול, כמו שכתוב סעיף י"ז [נס"ק
יג] וסעיף א': כמו לעשות רמייה. דוקא כשהכלל כל גופו או שיש
סכנת אבר, דהא מירוח רטיה מלאכה דאורייתא היא, דחייב משום
ממחק, ואסור, כמו שכתוב סימן ש"ו סעיף ה': ע' עליה אפר.
וזהו, דלפי מה שכתוב סעיף י"ז
מותר, דשבות הוא, וצריך לומר
דמיירי כשהכלל חלה כל גופו:
לא במשמרה. ואינו חושש אם תחזור
ותסתם מיד (רש"י שבת קו, א ד"ה
ואם). ולכן טוב לעשות על ידי עכו"ם
(אגודה שם סימן קכ"א). מותר
ליטול הקוץ במחט (משנה שם פרק
(י) [יז] [יז] משנה ב; קכ, ב ורמב"ם
שבת פרק (ה') [כנה] [יז] הלכה ט),
ובלנד שזהר שלא יוציא דם, דעבד
חבורה, כדאיתא ריש פרק י'
דסקהדרין [פד, ב]: לא הרי זה
מותר. דמלאכה שאינה צריכה
לגופה היא דרכנו, ובמקום צער לא
גזרו. ולמאן דלמא דחייב, צריך לומר
דכשעושה להוציא הלימה אינה גמר
מלאכה, ואי אפשר לזוץ לידי חיוב
מכה בפטיש בשום פנים. (א"כ)
[אי נמי] ה' הוא דבר שאינו מתכוין
(מגיד משנה שבת י, י). ואותן שיש
להן נקב בזרוע שקורין אפטורה,
אם נסתם הנקב קצת ז"ע אם מותר
ליתן בחורבו קטנית שיסתם, דהכא
ודאי כוונתו שישאר פתוח, או דלמא
כיון שהיה פתוח כבר שרי, וכמו
שכתוב סימן ש"ד סעיף ג'. והוא

(ס"ק כה) ועל ידי גוי. דוקא במקצת חול, כמו שכתוב סעיף י"ז [נס"ק
יג] וסעיף א': כמו לעשות רמייה. דוקא כשהכלל כל גופו או שיש
סכנת אבר, דהא מירוח רטיה מלאכה דאורייתא היא, דחייב משום
ממחק, ואסור, כמו שכתוב סימן ש"ו סעיף ה': ע' עליה אפר.
וזהו, דלפי מה שכתוב סעיף י"ז
מותר, דשבות הוא, וצריך לומר
דמיירי כשהכלל חלה כל גופו:
לא במשמרה. ואינו חושש אם תחזור
ותסתם מיד (רש"י שבת קו, א ד"ה
ואם). ולכן טוב לעשות על ידי עכו"ם
(אגודה שם סימן קכ"א). מותר
ליטול הקוץ במחט (משנה שם פרק
(י) [יז] [יז] משנה ב; קכ, ב ורמב"ם
שבת פרק (ה') [כנה] [יז] הלכה ט),
ובלנד שזהר שלא יוציא דם, דעבד
חבורה, כדאיתא ריש פרק י'
דסקהדרין [פד, ב]: לא הרי זה
מותר. דמלאכה שאינה צריכה
לגופה היא דרכנו, ובמקום צער לא
גזרו. ולמאן דלמא דחייב, צריך לומר
דכשעושה להוציא הלימה אינה גמר
מלאכה, ואי אפשר לזוץ לידי חיוב
מכה בפטיש בשום פנים. (א"כ)
[אי נמי] ה' הוא דבר שאינו מתכוין
(מגיד משנה שבת י, י). ואותן שיש
להן נקב בזרוע שקורין אפטורה,
אם נסתם הנקב קצת ז"ע אם מותר
ליתן בחורבו קטנית שיסתם, דהכא
ודאי כוונתו שישאר פתוח, או דלמא
כיון שהיה פתוח כבר שרי, וכמו
שכתוב סימן ש"ד סעיף ג'. והוא

משבצות זהב

פרי מגדים

אשל אברהם

שיט

אמר אברהם "כל זה" שצוט, אלא מחזירין מעל גבי קרקע. והבין המגיד משנה דהשגתו אמה שכתב "מניחין" לכתחלה במקדש, וכחז שהנוסחא ומחזירין "לכתחלה", מצינה נא, בן. אמנם הר"ן ז"ל פרק רבי אליעזר דמילה [שם נג, ז ד"ה מחלוקת] הבין דהר"א ז"ל ממיר במדינה להחזיר מעל גבי קרקע, הביאנו הב"י [עמוד חק ד"ה דעתא]. ואמי שפיר לישנא כל זה, הן מה שאוסר על גבי קרקע במדינה, הן מה שממיר מניחין במקדש כו'. ולדבריו משנה אצל לא במדינה צמוד, כדברי שצלי הלפט. ועיין חוספות יוס טווב צעירונקן [פ"י משנה יג]. ועיין [נסן] ק"ג ב' כהן שלמה מניח גמי, ועיין פרק עשירי מהלכות כלי המקדש הלכה ט' *, ואין להאריך: **בד** ועד ידי גוי. עיין מ"א. מיוחד צעלמא אפילו על ידי עכו"ם אסור, אם לא בקלת חולי: **בט** דעשרות. עיין מ"א. שנות דשנות במקלט חולי המירו על ידי עכו"ם, ומלאכה דין מורה על ידי עכו"ם אסור, אלא בחולה כל גופו שאין סכנה, או סכנת אבר, דלא ודאי שרי על ידי עכו"ם. ועל ידי ישראל בסכנת אבר עיין סעיף י"ז: **ב** ע"ה. עיין מ"א. לא הבינומי זה, לדעיה ה' שם אסור בחולה כל גופו בלאן סכנת אבר, דאסור על ידי ישראל כי אם צנינו: **בא** כמשמרה. עיין מ"א. עיין ב"י [עמוד חק ד"ה כחז] ולבוש [סעיף טז]: **בב** דהוציא. עיין מ"א. רש"י שבת ק"ז א'. וחסר שלא יוציא דם, כמו כן דאסור לטול נחת קון מאזני משום חצורה, עיין מה שאכתוב א"ה בלוח בל"ג: **בג** הרי זה מותר. עיין מ"א. מגיד משנה פרק עשירי הלכה י"ז, ועיין מה שכתבתי בט"ו אות כ"א. ועיין אות ל"ב דמפס מורסא ומחט לטול קוץ, בלחירה אחת, ריש פרק י' דסנהדרין פ"ד [שם] דלא שקיל כוונתא צנייה, עיין פרק ה' מהלכות ממרים הלכה ז', והסם שגגה אסור, מה שאין כן בלאן מקלקל או מלאכה שאינה צריכה לגופה. ולמאן דלמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, אם אין מקלקל אסור, שנפשה ידו ורפואתו להוציא דם הוה שגגה אסור, ועל ידי עכו"ם יש להחיר בלפסר. ואגב גרלה, שם סנהדרין פ"ד ב' לר' שמעון אמר עד דקטיל, אמאי, דלמא לאו אכיו, כמו שכתבו בחוספות [שם פ, ז ד"ה הנסקלין] אלא דהנסקלין צנשרפין, היכא דמקלה לחמורה לא אזיל צמר רובא, וצדרוש הארמתי * : **בד** ידו. עיין מ"א. על גב ידו הוה סכנה, והוא הדין צרל, עיין ט"ו [ס"ק כז]. ואם רופא אומר שאין צריך, עיין מה שכתבתי לעיל [לוח ה"ן מזה: **ב**ה חייב. עיין מ"א. צנימן ש"ג כחז כן. וסימן ש"מ אות ג' דחוז אף שאין צריך לגמר לא הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, שנמשכן היה כן. ומשמע דעת המחבר כן, דפסק מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור צנימן של"ד [סעיף טז], ואפילו הכי בלאן חייב חטאת. ועיין מה שכתבתי בט"ו אות כ"ג: **בא** י"א. עיין מ"א. כל מיוחד צעלמא אפילו שנות דשנות אסור על ידי עכו"ם:

מקום תליא בפלוגתא סעיף י"ז דחולה שאין סכנה אם מותר לישראל לעשות שבות בעצמו כדרכו בלי שינוי, ודברי הסברא השלישית

מחצית השקל

דכתב רמ"א בדמקום צערא מותר להתיר אפילו שני קשרים זה על גבי זה, משום דלא הוי רק איסור דרבנן. אך מ"א שם אסור, בשם ספר הזכרונות [זכור ט פרק א ד"ה הקשרין]: **משום** דפסקיד פקיד. ר"ל, שהרם מופקד וכנסו ועומד בפני עצמו ואינו נבלע בבשר, ולכן אפילו יצא דם לית ביה משום חצורה: **עיין** לקמן סעיף מ"ח מה שכתבתי וצריך לזכור דהכא שאני כו'. ר"ל, אף על גב שרמ"א כתב שם דמדברי רש"י בעירובין משמע דאפילו מניח על מכה דבר המושך לחה מכל מקום מותר דאיהו לא עביד מידי, מכל מקום הכא שאני כיון שיש כבר נקב (ר"ל הוי כאלו עביד האדם מעשה, דמידי בהגחתו מוציא דם). וכן פירש דבריו בספר תוספת שבת [ס"ק מז]. אלא שלא הבנתי מה שכתב אחר כך וכל שכן שלא יניח צו"ק זאלי"ב על המכה שאין בה נקב, מאי כל שכן הוא. וגם לפי מה שכתב בסעיף מ"ח למה יאסר צו"ק זאלי"ב. ולכן לענ"ד כוונת מ"א להיפוך במה שכתב עיין לקמן סעיף מ"ח כו' דהכא שאני כו', ר"ל דלאורה יש להביא ראיה לספר הזכרונות לאסור, כמו שכתב הגהות מיימוניות פרק כ"א, ורש"י לא התיר אלא בגמי דאין בטבעו למשוך ולהוציא דם, ואם כן הוא הדין הכא יש לאסור. וגם אם אין דעת רש"י כן, על כל פנים דעת הגהות מיימוניות לאסור דבר המושך, והוא הדין הכא. על זה כתב מ"א דהכא שאני, דיש לומר דאפילו להגהות מיימוניות פרק כ"א שרי, כיון דכבר יש נקב קיל טפי. אבל מכל מקום אין מ"א חולק על ספר הזכרונות, ואפילו יש נקב יש לאסור, ועל זה כתב וכל שכן שלא יניח צו"ק זאלי"ב כו': **ונראה** ל"י דאסור אהון כו' ולא דמי דל"ה דהוא מפיקר כו', אבל על היוצא על ידי חיכוך, חצורי מחור ומובלע בבשר, ועושה חצורה בהוצאת דם: (פ"ק ד"ה חייב כו'. משום חזו כו'. ואף על גב דהתוספות שם [שבת צד, ב ד"ה אבל] כתבו דהאי משנה על כרחך כרבי יודא אחיא דסבירא ליה מלאכה שאין צריכה לגופה חייב, ומדברי המחבר סוף סימן של"ד נראה דסבירא ליה עיקר כהפוסקים כרבי שמעון דמלאכה שאין צריכה לגופה פטור, ומזה תמה הש"ך בספר נקודות הכסף בסימן קצ"ח [ס"ק א] על התור [כאן עמוד חקן] ורש"י [כאן ונדחק, ע"ש]. ולכן כתב מ"א שאין מה שכתבתי סוף סימן ש"ג, ר"ל בשם הריב"ש [סימן שצז] דבגזוז אפילו אינו צריך לצמר וכן בנטילת צפרנים אף על גב דאינו צריך לצפרנים חייב, דהא מלאכת שבת ממשכן גמרינן, ובמשכן היו גוזזים עורות תחשים משום העורות ולא היו צריכים לצמר. וכן כתב לחותך בתשובת ה"ה חכם צבי [סימן פב]: (פ"ק ד"ה) **לא יגמט** (כו'). **ובל** שכן שאסור. דהר"ן סבירא ליה דקיל להתיר לאכלול דבר שהבגדים אוכלים מלהתיר לומר לגוי כו', וכיון דגמיעת חומץ

לבושי שרד

(י"א) * מ"א סק"ג אי נמי הוי דבר, כל"ז: (י"ב) * פ"י סקכ"ד פשוט **שלא** מיירי, כל"ל טז:

(כ) ועד ידי גוי. עיין ט"ז. וכן כתב המ"א אות כ"ח, דמיחוש לחוד אפילו שבות דשבות על ידי עכו"ם אסור, אלא בחולה קצת שרי, עיין מ"א אות י"ב: **(כא)** הרי זה. עיין ט"ז. שבת ק"ז א'. ורש"י [ד"ה חייב] פירש, לעשות פה חייב משום בונה (או) פתח [או] משום מתקן כלין, ובכתובות ר' [סוף ע"ב ד"ה חייב], יע"ש. ובר"מ [שבת] פרק י' הלכה י"ז מכה בפטיש, רצה ליתן טעם אף למאן דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, עיין מגיד משנה שם, עיין מ"א אות ל"ג. ויזהר שלא ידחוק להוציא דם, רק מה שפקיד ועקור זה שרי, עיין כתובות (ר') [ז' [ע"א]]. ולכאורה לפה חייב היינו בכלי, דביד הוה שלא כדרכה. ומינה, ליחה אף בכלי שרי, עיין סימן ש"ז מ"א אות ז' וכאן סעיף ל"ג משמע קצת דבצורה לא התירו שבות כדרכו. ומיהו אם גזוז העור מעל גבי מכה לית חיוב חטאת, דהא ציפורין שפירשה רובה דתו לא יניק מהגוף, ועיין רש"י ק"ז [שם ד"ה אם לעשות לה פה] לקולפה כו', אלמא דלקולפה לחוד לית חיוב חטאת. ועיין תוספת שבת [ס"ק מז]: **(כב)** מי. עיין ט"ז. עיין סעיף ר' ז' על גבי היד ועל גבי הרגל או ברזל מחללין שבת, ועיין מ"א אות (שם) [לד:]: **(כג)** ומצערות. עיין ט"ז. ורמב"ם פרק ט' הלכה ט'. ועיין בטור [עמוד חקן] דתרי ענינים הם. ובוטסת הר"מ ז"ל שלפנינו צריך להגיה כמו שכתב הב"י [שם ד"ה ציפורן] פירשו רובן ומצערות, ביד שרי, וכלי פטור אבל אסור. אין מצערות (אף על פי שפירשו רובן), אף ביד פטור אבל אסור, והוא הדין בכלי. לא פירשו רובן אף מצערות, ביד פטור, ובכלי חייב, וכרבי יהודה, לשיטתיה פרק א' [שם הלכה ז] דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, ועיין תוספות [שבת] צ"ד ב' ד"ה אבל. ואם כן לר' שמעון אף אין מצערות ואף לא פירשו רובן, כל שאינו צריך לעור וכדומה לית חיוב חטאת. וקשיא לי מה שכתב המחבר חייב חטאת, ובסימן של"ד [סעיף כז] משמע דפוסק כר' שמעון, עיין סימן רע"ח מ"א [ס"ק א', ואי"ה במ"א] אות ל"ה יבראר עוד. והנה אף על פי שמצערות ומלאכה שאינה צריכה לגופה, וודאי לכולי עלמא (עיין מ"א ס"ק ל"ה) בכלי אסור, דבעי שבות על ידי שינוי, בצער, וצ"ע. ובלבוש [סעיף לא] צפורן שפירשה, וכן הוא בגמרא [שם], ורוב זה ידוע. אבל ציצין שפירשו רובן, אינו ידוע רוב זה מאין מתחיל. ואפשר כל שדרך לקלוף שם, הרוב ממנו כתלוש דמי, ועיין פירוש רש"י [שם ד"ה ציצין] ולבוש [שם]. ויש לחוש לב' הפירושים, דעד שיהיה קצת תלוש מלמטה וקצת מלמעלה, ובין שניהם באפשר רוב שרי כו'. ובלבוש [שם] כתב דמוציא דם, אם כן בפירשו רובן צריך ליהדר שיטול בענין שבת יצא דם *, וצ"ע: **(כד)** החושש. עיין ט"ז. עיין מ"א אות ג'. ומכל

בחלה כל גופו, ומיד אחר זה כתב דין אפר מקלה, על כרחך מיירי בלא חלה כל גופו: (פ"ק ד) **דהוציא** כו'. ולכן טוב כו'. פן לפעמים יהיה נוחא ליה שישאר פתוח: מותר כו' (משנה פרק י"ז). דתנן מטלטלים המחת מפני שראוי לטול בה את הקרן, אם כן על כרחך דרשאי לטול הקרן בשבת על ידי מחט: **ובלבד** שיוהר כו' **כדאיתא** ריש פרק י' דסנהדרין. דף פ"ד ע"ב, דאמרינן רב לא רצה שבעו טול לו לרב הקרן התחוב בבשר, דלמא כרבי, דשקיל לקרן עביד חצורה ויוציא דם, והוי שגגת חנק, דבמיד כהאי גוונא באב אי עביד חצורה חייב חנק. ואף על גב דפריך התם בש"ס ממתינין הג"ל דתנן מחט לטול בה את הקרן, וניחוש דלמא עביד חצורה והוי שגגת סקילה, ומשני לר' יודא דסבירא ליה מקלקל בחצורה פטור אתי שפיר, דהא אי עביד חצורה הוי מקלקל, ולרבי שמעון דסבירא ליה מקלקל בחצורה חייב, מכל מקום לא הוה שגגת סקילה, דהא הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, ופטור לרבי שמעון. מכל מקום כתב מ"א דעל כל פנים לכתחלה יש ליהדר במה דאפשר (גם משכחת לה דהוי פסיק רישיה, כמו שכתבו התוספות שם פה, א ד"ה ורבי שמעון כו'), וודאי אם אי אפשר ליהדר מכל מקום מותר כיון דעל כל פנים ליכא כי אם איסורא דרבנן, במקום צער מותר, וכמו שכתב מ"א ס"ק ל"ג. והא דהותר הפסת מורסא להוציא לחה, כתב בספר תוספת שבת [ס"ק מז] דוקא לנקבה על ידי תחיבת מחט, אבל לא על ידי צפורן, דתולש קצת מעור המורסא ובוה יש חיוב חטאת, וכמו שכתב ט"ח סוף סימן של"ו. ואע"ג דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, עיין מה שכתבתי בס"ק ל"ה דליתא: (פ"ק ד) הרי זה כו'. **ואי אפשר** לבוא כו' אי הוי דבר שאינו פתוח, כן נראה לענ"ד שצ"ל, דבמגיד משנה לא הותר מדבר שאין מתכוין, ומ"א מסברא דנפשיה תירץ תירוצו אחר: **ואותו** כו' או **דלמא** כו' וכמו שכתוב סימן ש"ד סעיף ג'. דאם נסתם נקב שבתכוית על ידי הכרזא מותר לנקוב, ע"ש: **והוא** הדין כו' צ"ע **כהאי** גוונא. ר"ל, שנסתם הנקב קצת. אולם מראיתו מסימן ש"ד הג"ל משמע אפילו נסתם לגמרי, כיון שהיה פתוח כבר. אולם לדעת יש אומרים לא הותר שם אלא בחביות של חרס, אבל לא בשל עץ, דהברזא סותם הנקב בחזוק: **ורשיה** מותר כו' כמו שכתוב סעיף כ"ז. דרשיה על גבי אפטורא אינו כי אם לשמרה: **ומלשון** השו"ע משמע כו'. דהא כתב המפס כו' כדי להרחיב פי כו', ולא כתב כדי לנקובה, משמע אפילו פתוח ובה להרחיבה מכל מקום אסור: **ובפסר ראב"ן** משמע דאסור כו'. משום דמוציא לחה על ידי רשיה, וכמו שכתב [מ"א] אחר זה בשם ספר הזכרונות: ועוד דאית דהו צער עיין סימן ש"י. סוף סעיף א',

לְהַעֲמִיד הַדָּם, (צב) אֲבָל לֹא בַחֲמִץ מִפְּנֵי שֶׁהוּא חֹזֵק וְיֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם רְפוּאָה, וְאִם הוּא (צג) מְעַנֵּג, אִף הֵינָן לוֹ כְּמוֹ הַחֲמִץ וְאֶסּוּר: ⁵ (צד) יְמֵי שְׁנֵשֶׁמֶטָה פָּרָק יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ מִמְּקוֹמוֹ לֹא יִשְׁפָּשֶׁפֶנָּה הַרְבֵּה בְּצוּנָן, שְׁזָהוּ רְפוּאָתוֹ, אֲלֹא רוּחֹן כְּדָרְכוֹ, וְאִם נִתְרַפָּא נִתְרַפָּא: ⁶ (צה) צִפְרֵן שִׁפְרָשָׁה, וְצִיצִין, שֶׁהֵן כְּמִין רְצִיעוֹת דְּקוֹת, שִׁפְרָשׁוֹ מֵעוֹר הָאֶצְבָּע סָבִיב הַצִּפְרָן, (צה) אִם פִּרְשׁוֹ רָבָן עֲבָלְפִי מַעֲלָה ⁷ וּמַצְעֵרוֹת אוֹתוֹ, (צו) לְהִסְיֵן בִּיד מִתֵּר, בְּכָלִי פִטוֹר אֲבָל אֶסּוּר, (צז) לֹא פִרְשׁוֹ רָבָן, בִּיד פִטוֹר אֲבָל אֶסּוּר, בְּכָלִי (צה) חֵיב חֲטָאת. ⁸ וּפִרְשׁ רִשְׁ"י כְּלָפִי מַעֲלָה כְּלָפִי רֹאשִׁי אֶצְבָּעוֹתָיו, ⁹ וְרַבְנּוּ תָם פִּרְשׁ דִּהְיָנוּ כְּלָפִי הַגּוּף, וְצָרִיךְ לְחַשׁ (צח) לְשׁוֹן הַפְּרוּשִׁים: ¹⁰ (ק) הַחוּשֵׁשׁ בְּשֻׁנּוֹ ¹¹ (קא) לֹא יִגְמַע (קב) בָּהֶם חֲמִץ וְיִפְלֹט, אֲבָל מְגַמַּע וּבּוֹלֵעַ אוֹ מְטַבֵּל בּוֹ כְּדָרְכוֹ. יְהוּשֻׁעַ בְּגִירוֹ ¹² (קג) לֹא יַעֲרֵעֵנוּ (קד) בְּשֻׁמָּן, ¹³ אֲבָל (קה) בּוֹלֵעַ הוּא שֻׁמָּן, וְאִם נִתְרַפָּא נִתְרַפָּא: ¹⁴ (קו) שְׁגוּנָה, מִתֵּר ¹⁵ לִינֵק חֵלֶב מִהִבְהֶמָּה, (קז) דְּבִמְקוֹם צִעְרָא לֹא גִזְרוּ רַבָּנָן. (קח) הַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם אֵין לוֹ אֲלֵא צִעַר שֶׁל רָעַב (קט) אֶסּוּר ¹⁶ לִינֵק מִהִבְהֶמָּה (קי) בְּשִׁבְתּוֹ: ¹⁷ (קכ) לֹא תִקַּל אִשָּׁה חֵלֶב מִדִּידָהּ לְתוֹךְ הַכּוֹס אוֹ לְתוֹךְ הַקִּדְרָה ¹⁸ (קיג) וְתִנֵּיק אֶת בָּנָה: ¹⁹ (קיד) מִתֵּר לֹאִשָּׁה (קיז) לְקַלַּח מִהַחֵלֶב כְּדִי שִׁיאֲחֹז הַתֵּינוּק

בְּאֵר הַיָּמָב

נג. וּמַצְעֵרוֹת. וְאִם אֵין מַצְעֵרוֹת אוֹתוֹ אֶסּוּר אִף עַל פִּי שֶׁהֵם כְּלָפִי מַעֲלָה: ²⁰ (קל) לֹא יִגְמַע. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֶסּוּר לִזְמַר לְאִינוּ יְהוּדִי לַעֲשׂוֹת לוֹ דְּבָר, ר"ן. וּפְשׁוּט שֶׁלֹּא מִירֵי כָּאן אֲלֵא בְּמַחוּשׁ בְּעֵלְמָא, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ צִעַר גָּדוֹל מִחֲמַת הַכָּאב וּבִשְׂבִיל זֶה נִחְלֹשׁ שְׁאֵר הַגּוּף שְׂרִי לַעֲשׂוֹת כָּל הַרְפוּאוֹת כְּדִלְעִיל סְעִיף ג, ט"ז: ²¹ (קכ) לֹא יַעֲרֵעֵנוּ. פְּרוּשׁ, שִׁישָׁהָ הַשֻּׁמָּן בְּפִיו, דְּמוּכָח מִלְּתָא דִּלְרְפוּאָה עֲבִיד, וְאֶפְלוּ עַל יְדֵי אֲנִיגְרוֹן אֶסּוּר, בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמְבָּם: ²² (קכ) אֲבָל בּוֹלֵעַ. וְאִם אֵין דְּרָךְ הַבְּרִיאִים לְכַלְעֵי אֶסּוּר, מִגֵּן אֲבָרְהָם: ²³ (קכ) לִינֵק. שְׁזָה דּוֹקָא רְפוּאָתוֹ: ²⁴ (קכ) לִינֵק. עֵין מִגֵּן אֲבָרְהָם:

בְּאֵר הַלֵּכָה

לא יִנִּיק מִהַגּוּף כֵּן כֶּתֶב הַפְּרִי מִגִּדְרֵי, וּבְחֻסְפוֹת שַׁבָּת אֵין סוֹכֵר כֵּן, וּמִרְשִׁי שֶׁהִבִּיא הַפְּרִי מִגִּדְרֵי אֵין מִכְתָּה, דְּאֶפְשֵׁר דְּמִירֵי דְּלֹא חֲסֵר מִהַעוֹר רַק שְׁלָףָהּ הַעוֹר לְצַד מַעֲלָה, דְּבִידֵן אֵין דְּרָפָה בְּכָד, וְאֶפְלוּ הָכִי אִם לְהוֹצִיא לְחָה מִתֵּר, אֲבָל מִמֵּגֵן אֲבָרְהָם שׁוֹ סְעִיף קָטָן ז וּפְהָ כְּט"ז אוֹת כֵּן מִשְׁמַע דְּמִשּׁוּם צִעְרָא לֹא הָיוּ שְׂרִינָן שְׁבוּת כְּדָרְכוֹ, וְאִם כֵּן מֵה שֶׁאֵנוּ מִתִּירִין כִּשְׁהוּא לְהוֹצִיא לְחָה הוּא רַק בִּיד וְלֹא בְּכָלִי וּפְרִי מִגִּדְרֵי:

לד (*ג) וְתִנֵּיק אֶת בָּנָה. עֵין בְּפִרִי מִגִּדְרֵי דְּלִחְלֵב מֵאֲדָם לְתוֹךְ כְּלִי יֵשׁ בּוֹ אֶסּוּר דְּאוֹרִיתָא מִשּׁוּם מְפָרָק, וְאֶסּוּר בְּשִׂבִּיל חוּלָה שְׁאֵין בּוֹ

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

יְדִי בְּרִזָּל, כְּכֹר מִבְּאֵר לְעִיל בְּסְעִיף וּזוֹ דְּהוּא בְּכָלִי מִכָּה שִׁישׁ בָּהּ סִכְנָה וּמַחֲלִיץ עֲלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת: ²⁵ (צב) אֲבָל לֹא בַחֲמִץ. וְכָל שֶׁכֵּן בִּינֵי שָׂרָף [חיי אדם]: ²⁶ (צג) מְעַנֵּג. שְׁעוֹר בְּשֻׁרָּו רַךְ, ²⁷ וְכָל דְּבָר שֶׁהוּא חֹזֵק קִצָּת, קִשָּׁה לְבִשְׁרוֹ וְצוּמָת וּמִרְפָּא: ²⁸ (צד) מִי שְׁנֵשֶׁמֶטָה וְכוּ'. דִּהְיָנוּ שִׁנְעָא הַעֲצָם מִפְּרָק שְׁלוֹ [רש"י]. וְעֵין לְקַמֵּן בְּסְעִיף מִזְּבִיחַ שְׁנִכְתָּב שֵׁם בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה: ²⁹ (צה) אִם פִּרְשׁוֹ רָבָן. בַּצִּפְרָן הֵינּוּ רַב צִפְרָן, וּבְצִיצִין כֶּתֶב הַפְּרִי מִגִּדְרֵי, אֵינִי יוֹדֵעַ רַב זֶה מֵאֵין מִתְחִיל,

וְאֶפְשֵׁר דִּהְיָנוּ כָּל שְׂדֵרָךְ בְּנֵי אָדָם לְקַלֵּף שֵׁם, אִם נִקְלַף הֵרֵב מִמֶּנּוּ, כְּתוּבָה דְּמִי: ³⁰ (צו) לְהִסְיֵן בִּיד מִתֵּר. דְּכִינָן שִׁפְרָשׁוֹ רָבָן, ³¹ קְרוּבִין לְנִתְקַן וּכְתוּבִין דְּמִיָּא, הַלְכָךְ בְּמִקּוֹם צִעְרָא לֹא גִזְרוּ רַבָּנָן כִּשְׁהוּא מִסִּירוֹ עַל יְדֵי שְׁנוֹי דִּהְיָנוּ בִּידוֹ, וְצָרִיךְ לְזַהֵר שֶׁלֹּא יוֹצִיא דָם [פְּרִי מִגִּדְרֵי]: ³² (צז) לֹא פִרְשׁוֹ רָבָן. הוּא הִדִּין ³³ דְּאֶפְלוּ לֹא פִרְשׁוֹ כָּלִי פִטוֹר בִּיד, דְּאֵין דְּרָךְ לְתַלֵּשׁ בִּיד, וְנִקְטָה לְאִשְׁמַעֲיָן דְּאֶפְלוּ בְּזָה אֶסּוּר: ³⁴ (צה) חֵיב חֲטָאת. דְּהוּא תוֹלְדָה דְּגוֹזוֹ, וְעֵין לְקַמֵּן בְּסִימָן שֵׁם בְּבִירוֹ הַלֵּכָה (אוֹת ב): ³⁵ (צח) לְשׁוֹן הַפְּרוּשִׁים. וְלִכְּנָן, אֶפְלוּ פִרְשׁוֹ רָבָן אֶסּוּר לְטָלֵן אֶפְלוּ בִּיד: ³⁶ (ק) הַחוּשֵׁשׁ בְּשֻׁנּוֹ. וְאֶסּוּר לִזְמַר לְאִינוּ יְהוּדִי לַעֲשׂוֹת לוֹ אִיזָה דְּבָר לְרְפוּאָה, וְאֶפְלוּ דְּבָר שֶׁהוּא רַק מְשׁוּם שְׁבוּת, בִּינָן שֶׁהוּא רַק מַחוּשׁ בְּעֵלְמָא, אִף אִם יֵשׁ לוֹ צִעַר גָּדוֹל מִחֲמַת הַכָּאב וּבִעֲבוּר זֶה נִחְלֹשׁ כָּל גּוּפוֹ, מִתֵּר לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אֶפְלוּ מִלֵּאכָה דְּאוֹרִיתָא, וּכְדִלְעִיל בְּסְעִיף ג, וְעֵין שֵׁם בְּהַגְ"ה: ³⁷ (קא) לֹא יִגְמַע וְכוּ'. דְּמוּכָח מִלְּתָא שֶׁהוּא לְרְפוּאָה, ³⁸ וְאֶפְלוּ לְשִׁהוּת וְאַחַר כֵּן יָכֹלַע אֶסּוּר: ³⁹ (קב) בָּהֶם חֲמִץ. וְהוּא הִדִּין יֵין שָׂרָף גַּם כֵּן דִּינוֹ כְּמוֹ חֲמִץ, אִף בְּמִקּוֹם צִעַר גָּדוֹל אֶפְשֵׁר לְסַמֵּךְ בֵּינֵי שָׂרָף דְּמִתֵּר לְשִׁהוּתוֹ בְּפִיו וּלְכַלֵּעַ אַחַר כֵּן [חיי אדם]. עוֹד כֶּתֶב, דְּהוּא הִדִּין דְּאֶסּוּר לְתֵן עַל הַשֵּׁן נִעְגַּלִּי"ף אוֹ שְׂפִירִיטוֹ"ס וְסָבִין חֲמִין, דְּכָל זֶה מוּכָח שֶׁהוּא לְרְפוּאָה, אִם לֹא דְּכָאִיב לָהּ טוֹבָא שֶׁמַּצְטַעַר כָּל גּוּפוֹ, וּכְדִלְעִיל בְּסְעִיף יז [חיי אדם], וְעֵין שֵׁם לְעִיל דַּעַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל מִתֵּר דּוֹקָא עַל יְדֵי שְׁנוֹי, אִף הַחֲזִי אָדָם מְסִיק שֵׁם דָּאִם אִי אֶפְשֵׁר בְּשְׁנוֹי מִתֵּר שֶׁלֹּא בְּשְׁנוֹי: ⁴⁰ (קג) לֹא יַעֲרֵעֵנוּ. פְּרוּשׁ, שִׁישָׁהָ הַשֻּׁמָּן בְּפִיו, ⁴¹ וְאֶפְלוּ אִם יָכֹלַע לְבִסּוּף, דְּמוּכָח מִלְּתָא דִּלְרְפוּאָה עֲבִיד, וְכָל שֶׁכֵּן אִם יִפְלֹטָנוּ. ⁴² וְיֵשׁ מִתִּירִין כִּשְׁבּוֹלֵעוֹ לְבִסּוּף: ⁴³ (קד) בְּשֻׁמָּן. וְאֶפְלוּ ⁴⁴ אִם נִתָּן הַשֻּׁמָּן לְתוֹךְ אֲנִיגְרוֹן [הוּא מִי סִלְקָא] אֶסּוּר: ⁴⁵ (קה) בּוֹלֵעַ הוּא שֻׁמָּן. וְיֵשׁ אוֹסְרִין בְּזָה, וּמְסִיק הַמֵּגֵן אֲבָרְהָם דְּתִלּוּי הַכָּל לְפִי הַמִּקּוֹם וְהַזְמַן, דָּאִם אֵין דְּרָךְ הַבְּרִיאִים לְכַלֵּעַ שֵׁם שֶׁמֶן בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, אֶסּוּר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב סְעִיף לז: ⁴⁶ (קו) גּוּנָה. מִכָּאֵב לְבוֹ, שֶׁרְפוּאָתוֹ לִינֵק חֵלֶב רוֹתַח מִהִבְהֶמָּה: ⁴⁷ (קז) דְּבִמְקוֹם צִעְרָא וְכוּ'. הֵינֵן, דְּאִף דְּעִקַּר חִלְבֵּית הַבְּהֶמָּה הוּא מִדְּאוֹרִיתָא מִשּׁוּם מְפָרָק דְּהוּא תוֹלְדָה דְּדָשׁ, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּרִישׁ סִימָן שִׁכַּח, ⁴⁸ מִכָּל מְקוֹם בְּזָה שֶׁהוּא עַל יְדֵי יִנִּיקָה דְּהוּא רַק כְּלֹאחַר יְד, לֹא הָיוּ רַק אֶסּוּר מִדְּרַבָּנָן וְהִתִּירוּ בְּזָה. וְאִף דְּקִימָא לָן דְּבִכָּל חֲלִי שְׁאֵין בּוֹ סִכְנָה אוֹמֵר לְאִינוּ יְהוּדִי וְעוֹשָׂה, הָכָא שְׁאֵנִי, דְּרְפוּאָה שְׁלוֹ הוּא לִינֵק בְּעֵצָמוֹ [ר"ן]: ⁴⁹ (קה) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם וְכוּ'. הָאִי לְשׁוֹן יֵשׁ אוֹמְרִים אֵין מִדְּקָדֵק, דְּמִשְׁמַע דְּלִסְבָּרָא רֹאשׁוֹנָה מִתֵּר בְּשַׁבָּת אֶפְלוּ מִשּׁוּם צִעַר רָעַב, וּבְאֻמָּת לֹא הִזְכִּירוּ דְּבָר זֶה כָּלִל, וְאֶפְשֵׁר דְּלִידִידָהּ אֶפְלוּ בְּיוֹם טוֹב אֶסּוּר בְּזָה, אֲלֵא דִּין בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ הוּא, דְּיֵשׁ פּוֹסְקִים שֶׁמַּחֲלָקִים בֵּין שַׁבָּת לְיוֹם טוֹב לְעֵנִין צִעַר רָעַב, וְכֶתֶב הַב"ח וְאֵלֶּיהָ רַבָּה דְּהַלְכָּה בְּהִישׁ אוֹמְרִים: ⁵⁰ (קט) אֶסּוּר לִינֵק. דְּדּוֹקָא מִשּׁוּם צִעַר חֲלִי הִתִּירוּ אֲבָל לֹא בְּזָה, דְּהוּא עַל כָּל פְּנִים מְפָרָק כְּלֹאחַר יְד: ⁵¹ (קי) בְּשַׁבָּת. אֲבָל בְּיוֹם טוֹב מִתֵּר ⁵² אִם אֵין לוֹ אִינוּ יְהוּדִי לְחֵלֶב עַל יְדוֹ. וְאִם יֵשׁ לוֹ מֵאֲכָל לְחֵלֶב בּוֹ אֶסּוּר לִינֵק בְּפִיו גַּם בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא יְחֵלֶב לְתוֹךְ הַמֵּאֲכָל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב סִימָן תקה: ⁵³ (קיא) וְתִנֵּיק וְכוּ'. מִשּׁוּם מְפָרָק: ⁵⁴ (קיב) לְקַלַּח מִהַחֵלֶב. לְתוֹךְ ⁵⁵ פִּי הַתֵּינוּק:

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

עב. ר"ן: ⁵⁶ (לא) עג. רש"י: עד. גְּמָרָא שֵׁם פְּחָכְמִים: ⁵⁷ (לב) עה. דְּמִקְדָּמָה לָהּ לְהָא דְּמִכָּאָר לְקַמָּה גְּבִי שְׁמֵן, דְּבְּחוּסְפָּתָא מִתְּגִיָּא גְּבִי תְּרִי: עד. כֵּן מוּכָח מִהַמֵּגֵן אֲבָרְהָם, וְכֵן כֶּתֶב בְּאֵלֶּיהָ רַבָּה, עֵין שֵׁם בְּאֵלֶּיהָ רַבָּה, וְהִבִּיאוּ גַּם כֵּן הַחֲזִי אָדָם: עד. מִגֵּן אֲבָרְהָם וְאֵלֶּיהָ רַבָּה: ⁵⁸ (לג) עט. גְּמָרָא: פ. מִגֵּן אֲבָרְהָם: ⁵⁹ (לה) פא. שְׂבִילִי הַלֵּקֵט וְעֵין בְּחוּסְפָּתָא

שמענו מי שנהג כן ואם ימצא מקום שנוהגות כן ראוי לגעור בהן [עד כאן]: ומה שכתב אב"י יבול"ה לח"ק שער. כן כתבו המוספות והרא"ש והר"ן בריש פרק כמה אשה (פוס' ס. ד"ה למאי, רא"ש סי' ג, ר"ן כו. ד"ה למאי) גבי הא דתנן ולא נחמנו שאינה נקובה ובעי בגמרא למאי חזיא חזיא תרגמא רב אלא הו"ל ואשה חולקת זה שעה ודלא כרש"י (פ. ד"ה ובשבת למאי) שכתב שבשבת אינה חולקת שעה (ח): [בין] ובשמיני מדנריהם שם דלא שרי אלא לחלוק שעה דכיון דאינה חולקת שעה אפילו לחוף ולפספס מותר דקיימא לן (שם כב, נה).

ומ"ש אב"י יבול"ה לח"ק להחלוק שעה: (כח) אבל יכולה לחלוק שעה: מותר אצל לסרוק במסרק לכולי עולמא אסור וכדתנן בפרק שלשה שעות. כ"כ המוספות לשם (דף ס')

ד"ה למאי חזיא דלא כפירוש רש"י דבשבת אסור לחלוק שעה מיניס (נזיר מב) נזיר חופף ומפספס אצל לא סורק ואוקימנא אפילו וכן כתב הרא"ש דשרי לחלוק שעה בשבת. ובהגהת שלחן ערוך כר"י שמעון משום דכל הסורק להשיר נימין מחכוין כלומר נימין כתב דנהגו לאסור לחלוק שעה שקורין שייטי"ל כלי אצל בלעז צעלמא נהגו להקל:

צמח טומנין (שם נ): נמי מייתי לה וכתב רש"י נזיר בחול ככל אדם בשבת. וכ"כ הרא"ש בסוף פרק ב' דבילה (סי' נד) גבי הא דשרי המס

(כג) לקרד הנהמה ציוס טוב וזה לשונו תימה דלא מדכר הכא אלא אסור חצורה ואלו רואים כשנגררים נחן הסוסים במגררת של ברזל שחולשין מן השער והוי פסיק רישיה כהניא דתנן נזיר חופף ומפספס אצל לא סורק ונריך לומר שלא היה עשוי כעין שלנו ולא היה חולש

את השער עכ"ל. וכן כתב בכל צו (שם כו ע"ג) זה לשונו אין מעבירין על הראש המסרק ואפילו של פיל ואפילו אותו שעושין משער החזיר

שאי אפשר שלא יעקרו שערות עכ"ל: ושמעתי שיש מהנדיזין דבנר לומר דלדברי הסוברים דלא מודה רבי שמעון בפסיק רישיה אלא

דניחא ליה אצל היכא דלא ניחא ליה לא וכמו שכתבנו בסמ"ק (פס. ב) דמותר לסרוק דהא לא ניחא ליה בתלישת שערות. ויש

לדמות דבריהם דכיון שהוא רוצה להשוות שעריו שיהא חלק ויפה ואי אפשר להשוותו אלא אם כן ישיר קצת שערות הוי פסיק רישיה דניחא

ליה וכן נראה מדברי רבינו ירוחם שכתב בנתיב ד' (מלק א', כט ע"ג) גבי גרידת הסוס ציוס טוב יש מי שכתב שאפילו בשלנו מותר אף על

פי שמשיר שער מאחר שאינו נהנה לא הוי פסיק רישיה כדאמרין בנתיבות להדיק נזיחא ציוס טוב דמותר נחן ולא דמי לסורק שעריו שהוא

נהנה ע"כ. ויש ראייה לדבר מדאמרין בפרק חנוכה (נה סו): דאשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת והטעם מפני שאינה יכולה

לחוף בשבת לפיכך החירו לה להקדים מערב שבת וכן פירשו המפרשים ס. וחפיה היינו סריקת הראש כדפירש רש"י בפרק מרובה (ב"ק

פג.). וכ"כ סמ"ג וסה"ק בהלכות נדה (סמ"ג לאין ק"ל דף לה ע"ג, סמ"ק סי' רג ע"ב) וז"ל אם הוא יום טוב במוצאי שבת או חל

טובלתה ליל שני בשבת והיה סא שני ימים טובים אירעו באחד בשבת שאינה יכולה לרחוץ בחמין כלל ולא לסרוק ראשה כלל או תרחוץ

בחמין מערב שבת ותחוף ותסרוק ע"כ. הרי צהדיא דאסור לסרוק הראש בשבת או ציוס טוב וזו היא ראייה שאין עליה חשובה. אחר כך

ראיתי בתשובות הרי"ש (סימן שצ"ד) שכתב והאריך להוכיח דאסור לסרוק [מהראיה] שבהאמי ומראיות אחרות:

[בד"ה] שנינו עוד בסוף פרק המצניע (נד): דפוקתא אסור כמו גודלת וכוחלת ופירש רש"י פוקתא. יש מרבותי אומרים מתקנת

שעה במסרק וצדיה סב ויש מפרשים טחה כמין צלק על פניה וכשנטלו סג מאדים הנשר. והרמב"ם כתב בפרק כ"ב (הכ"ו) אין

גודלין שער הראש ואין פוקסין אותו מפני שנראה ככונה וכתב הרב המגיד שדעתו כפירוש קמא דרש"י. וסמ"ג (לאין סה, יד ע"ג) כתב

דגרסינן בירושלמי (שם פ"י ה"ו) הפוקתא חייבת משום לובע פירוש כמין צלק מדבקה צפניה וכשנטלתו מאדים:

[שו"ב] כתב הרמב"ם בפרק י"ט (ה"ה) אלעדה שמיחין אותה צרוע או צוק יוצאין זה בשבת והוא שמהיה דבוקה לבשר ולא

תשמשו וכתב הרב המגיד דמשמע מדברי רש"י (שם סג: ד"ה תחת אלעדה) דלא שרי אלא אלעדה שצוק אצל אלעדה שצורע

אסור משום דחיישינן דילמא שלפא ומחויא:

[יז] כתב רבינו ירוחם בחלק י"ו (נתיב י"ג, נב ע"ג) מפתח אפילו נחצר הצית אסור להציתה רק צידו אצל לא בחגורתו שמה

ישכת ויוציאה לרשות הרבים כך דקדקו הרמב"ן (סד: ד"ה אמר רב) והרשב"א (ענין ק"י נתיבות ש"ג סי' ז) עכ"ל. וכן כתב

הרב המגיד בפרק י"ט (ה"ה) שם הרשב"א. ומשמע דלנעמיהו אזלי שאוסרים ללכת בתכשיטין שאסרו חכמים אפילו לחצר המעורבת

ואפילו ציית דרך מלבוש שמה ישכת ויאל צהם וכמו שכתבתי לעיל (ז: ד"ה ויוצאה נחצר):

[יח] כתב המרדכי בפרק כמה טומנין (סי' שכו) וז"ל פירש ר"י דלרין להזהיר לנשים כשיצאו צנעפיהם שלא ילאו נחמנו שניטל

חודה סד ועוקלה דלא מהני זה ייחוד לענין טומאה אמנם אם ניטל חודה ועוקלה [וחודה] סה מערב שבת לשם כך ודאי

ההלכה בשלחן ערוך:

דרכי משה

(ח) ובן כתב באור זרוע (ח"ב סי' עח אות ג וסי' פד אות י) דאסור לחלוק שערותיהן שקורין בוטי"ץ בלשון כנען ובלשון אשכנז שייטי"ל:

פרישה

(כח) אב"י יבול"ה לח"ק שער. היינו לעשות השייטי"ל ועל ידי כלי אסור אצל בלעז צעלמא נהגו להקל. רמ"א:

הגהות והערות

פז ע"א הביאו הבית יוסף בסימן שכ (פס ע"א) ד"ה חבית: ס' בן פירש

רש"י שם ד"ה שכן אשה חופפת: סאן בפס"ג, והרי שני ימים טובים:

סב) רא"ה תוספות מו"ק ט ע"ב: סג) ובשנוטלתו מאדים צ"ל (מור

וקציעה), וכ"ה ברש"י שסביב הרי"ף: סד) בן הנוסח בדפוס. אבל

במרדכי שלפנינו "חורה", וכן בהמשך "אם ניטל חורה", וכן גרס ברפוסים

האחרונים. ועיין במגן אברהם ס"ק טו דהגירסא שלפניו כמו בדפוס ודאי מה

שכתב שם דחורה היינו חור שלה או עוקצה פירוש הקשר ואיירי במחט

שאינה נקובה אין צריך לשנות הגירסא כאן וכן העתיק הבית יוסף בשלחן

ערוך "חורה או עוקצה". וראה עוד בסימני ספר התרומה סימן רנד ובארחות

חיים הלכות שבת סימן רסט: סה) בן הגיה במור וקציעה, וראה נוסח

ההלכה בשלחן ערוך:

נחן כ"ה בדפוס. ובדפוסים האחרונים איתא, "המדולדלות בוי". וז"ל הגמרא

במסכת נזיר, משום דכל הסורק להשיר נימין המדולדלות מתכוין. וצ"ע לפ"ו

במה שכתב הבית יוסף, כלומר וכו'. ועיין ברש"י בנזיר שם שפירש

המדולדלות מן הראש ואפשר שלזה נתכוון הבית יוסף ולפי זה יש לגרוס כאן,

נימין המדולדלות בראשו: נחן רא"ה שבת עה ע"א ורש"י: נחן) בן בשני

הדפוסים הראשונים. בדפוס שלישי, "כשמגרדים הסוסים במגרדת", וכן להלן

בדברי רבינו ירוחם איתא להנהו נוסחאות. ובדיבורינו ירוחם שם כתוב וז"ל

לגרור הסוס במגררת שיש לה שיניים כו' והוא הנקרא קירור בלשון חז"ל

ע"כ. ולפנינו במסכת ביצה כג ע"א איתא, קירור: נחן) ז"ל הגמרא

בכתובות ו ע"א מסוכריא דנזייתא אסור להדוקה ביומא טבא, וראה בתוספות

שם מה שכתבו בשם ר"ת והערוך וראה עוד בדברי רבינו ירוחם נתיב י"ב חיד"ך

הַלְכוּת שַׁבַּת סִימָן שֵׁנִי

צ.ג.

בְּאֵר הַגּוֹלָה

פ' רש"י בפרוש המשנה בשם יש מפ'רשים. צ' שם במשנה. ק' תוספות נז' ונרא"ש שם. ר' תוספות ס' ונרא"ש ונר"ן שם. ש' כל בו ותשובת הריב"ש.

אָסוּרָה (פא) לָטוּחַ עַל פָּנֶיהָ בָּצֵק, דְּכֻשְׁנוּטְלָתוּ מֵאֲדִים הַפֶּשֶׁר: כּו. *אָסוּר (פב) לְקַלֵּעַ הָאִשָּׁה שְׁעָרָה בְּשַׁבַּת (פג) וְלֹא לְהַתִּיר קְלִיעֶתָּהּ. יֵאָבֵל יִכּוּלָּה לְחַלֵּק שְׁעָרָה. הגה (פד) וְיֵשׁ אוֹסְרִים לְחַלֵּק שְׁעָרָה, דִּהְיִנוּ לַעֲשׂוֹת הַשִּׁטִּי"ל (רש"י ואור זרוע), וְכֵן נִהְגוּ לְאָסֹר לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי כָּלִי, אֲבָל בְּאַצְבָּע בְּעֶלְמָא נִהְגוּ לְהַקֵּל: כּו. (פה) שֶׁאָסוּר לְסָרֵק בְּמַסְרֵק בְּשַׁבַּת, וְאִפְּלוּ אוֹתוֹ שְׁעוֹשִׂים "מִשְׁעָר חֲזִיר (פז) שְׂאִי אֶפְשָׁר (פז) שְׁלֹא יַעֲקְרוּ שְׁעָרוֹת. אֲבָל מִתָּר

[*כ] לַחֹף (פח) וּלְפִסְפָּס בֵּיד (בית יוסף):

בְּאֵר הַיֵּטָב

יג. מִשְׁעָר חֲזִיר. וְהִרִיב"ש מֵתִיר לְתַקֵּן מַעַט שְׁעַר רֹאשָׁה בְּכָלִי הָעֲשׂוִי מִשְׁעָר הַחֲזִיר אֲבָל בְּמַסְרֵק אָסוּר, וְכֵל שֶׁכֵּן אִם הָיָה לָּהּ כָּלִי מִשְׁעָר חֲזִיר מִיַּחְדָּת לְשַׁבַּת דְּשָׂרִי, וְכֵן כְּתֹב הַמִּגָּן אֲבִרְהָם בְּסִימָן שְׂכּו סְעִיף ג עֵינ שֵׁם:

בְּאֵר הַלֶּכָּה

שְׁלֹטִי גְבוּרִים פָּרָק הַמְצָנִיעַ, וְדַעְתּוֹ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר שֵׁם שִׁטְתּוֹ כְּרַבְּנָן. וְלַעֲנִיּוֹת דַּעְתִּי שֶׁגַּג בָּזָה, דָּשֵׁם אֶלְבָּא דְר' אֱלִיעֶזֶר קָאָמַר כְּדַמוּכָח שֵׁם בְּסוּף דְּכָרִי, וְכֵן אֵיתָא בְּתוֹסְפֹתָא בְּהִדְיָא דִּהוּא מִשְׁמָה דְר' אֱלִיעֶזֶר, וְהִטַּעַם בָּזָה כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רִש"י, דְּלַעֲצָמָה פְּטוּרָה שְׂאִינָה יִכּוּלָּה לְכַנּוֹת יָפָה. וּמָה שֶׁהִבִּיא רִאִיָּה מֵרִיא"ז גַּם כֵּן לֹא רִאִיָּה הִיא כָּלָל, דְּאֶפְשָׁר דִּרְיָא"ז סְבִירָא לָּהּ כְּהִרְשׁוּנִים דְּסְבִירָא לָּהּ דִּהְלָכָה כְּר' אֱלִיעֶזֶר, אֲבָל לְרַבְּנָן בּוּדָאִי דַּאֲף לְחַבְרָתָה פְּטוּרָה, וְזֶה טַעַם הַרְמַב"ם שֶׁפָּסַק כְּרַבְּנָן וְסַטֵּם בְּסַטְמָא דְבָאֵלוּ הַדְּבָרִים גּוּדְלַת וּפּוֹקֶסֶת, וְכֵן בְּכוּחַלֵּת יֵשׁ בָּזָה אָסוּר, וְלֹא חֵלֶק דְּלֶאֱחָרִים חֵיב חֻטָּאת גַּם כֵּן:

כּו [*כ] לַחֹף וּלְפִסְפָּס בֵּיד. אֵיתָא בְּש"ס דְּפּוֹקֶסֶת אָסוּר מִשּׁוּם שַׁבּוֹת, דְּדָמִי לְכַנּוֹת, כְּמוֹ גּוּדְלַת, וּפְרַשׁ רִש"י בְּשֵׁם רַבּוּתִּיר, דִּהְיִנוּ שְׁמַתְקַנָּת שְׁעָרָה בְּמַסְרֵק אוֹ בִּידִיָּה. וְכַתֵּב הַרִיב"ש, שְׂאִין כּוֹנֵת רִש"י בָּזָה בְּסִרְקָה, דְּזֶה אָסוּר מִשּׁוּם גּוּזוֹ, וְעוֹד, שְׁלֹא אָמְרוּ סוֹרֶקֶת בְּמַסְרֵק, אֲלָא הוּא תַקּוּן אַחֵר נַעֲשֶׂה בְּמַסְרֵק, וְאֶפְשָׁר שֶׁהוּא תַקּוּן שְׁעוֹשִׂין הַנְּעוּרוֹת, שְׂאֵחַר שְׂרָאשֵׁן הָיָה סוֹרֵק יָפָה וְאִין בּוֹ חֲשֵׁשׁ שֶׁל הַשֶּׁרֶת נִימִין, וְרוֹחֲצִין הַמַּסְרֵק בְּשִׁמְן טָרוּף בְּמִים וּמַעֲבִירִין הַמַּסְרֵק עַל רֹאשֵׁן לְהַדְבִּיק הַשְּׁעָרוֹת זֶה בְּזֶה וְלַהֲשִׁיבֵן עַל הָרֹאשׁ, וְזֶה דּוּמָה לְכַנּוֹת, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ, מִשְׁמַע דְּבָלָאוּ הָכִי שָׂרִי לַעֲשׂוֹת זֶה הַתַּקּוּן אַחֵר שֶׁכָּבֵר הָיָה הָרֹאשׁ סוֹרֵק יָפָה וְאִינוּ עוֹשֶׂה רַק לְהַשְׁכִּיב הַשְּׁעָר וְכֵל זֶה מִמֶּנּוּ אֲבִרְהָם, וְעֵינ בְּסַעֲיָה קֶטֶן כֵּב מִמֶּנּוּ אֲבִרְהָם שֶׁכַּתֵּב בְּעַצְמוֹ לְדַעַת הַרִיב"ש, דְּאֶפְּלוּ לְתַקֵּן מַעַט הַשְּׁעָר בְּמַסְרֵק גַּם כֵּן אָסוּר, אֲף יֵשׁ לוֹמַר דָּשֵׁם מִיָּרִי שְׁלֹא הָיָה הָרֹאשׁ עֹדִין סוֹרֵק יָפָה, וְעַל כֵּן אֵף בְּתַקּוּן מַעַט תּוֹלֵשׁ שְׁעָר בְּמַסְרֵק]:

הַשְּׁעָר גַּם כֵּן אָסוּר, דִּי דְהוּי פְּסִיק רִישָׁא. וּבִגְמָרָא אֵיתָא דְכָל הַסּוֹרֵק לְהַשִּׁיר נִימִין הַמְדִּלְדִּלִין [הֵינּוּ, שְׁנַתְּלִשׁוּ קֶצֶת וְעֹדִין לֹא נַעֲקְרוּ לְגַמְרִין] מִתְּכַנּוֹן כְּדִי לְהַפְרִיד הַיֵּטֵב שְׁעָרוֹתָיו, ^ע וְנִפְקָא מִנָּה מִזָּה, דְּאֶפְּלוּ בְּמַסְרֵק רַף [גִּזּוּן בִּארְש"ט' רַפָּה], שְׂאִינוּ פְּסִיק רִישָׁא גַּם כֵּן אָסוּר, אִם לֹא בִּאֲפֹן שְׂאִין מְכּוּן לְהַשִּׁיר הַנִּימִין הַנִּי"ל. כְּתֹב בְּסִפְרֵי יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, רִאִיתִי אֲנָשִׁים מְקַלִּים לְסָרֵק רֹאשָׁם בְּשַׁבַּת, וְכַמַּעַט נַעֲשֶׂה הַדְּבָר כְּהִתַּר אֲצֻלָּם, וְאוֹי לַעֲנִיִּים שֶׁכָּף רּוֹאוֹת, לַעֲבֹר בְּשֹׂאט נֶפֶשׁ לְחַלֵּל שַׁבַּת בִּידִים, וּמִהֲרָאוּי לְכָל חֲכָם בְּעִירוֹ לְהַזְהִיר עַל זֶה, אוֹלִי יִשְׁמְעוּ וְיִקְחוּ מוֹסֵר, עַד כָּאֵן דְּכָרִי. וּמָה שֶׁמְשִׁיבִין שְׁמַכְרָח לְתַקֵּן שְׁעָרוֹתָיו כְּדִי שְׁלֹא יִתְגַּנֶּה בְּפָנֵי חֲבֵרָיו, הֵלֵא יִכּוּל לַעֲשׂוֹת בִּאֲפֹן הַהִתַּר, כִּי"ל וְגַם כְּדִלְקָמָה בְּסַעֲיָה קֶטֶן פּוֹ, וּמִלְבַּד כָּל זֶה, הֵלֵא יִכּוּל לַחֹף וּלְפִסְפָּס שְׁעָרוֹתָיו בֵּיד, וְלָמָּה יַעֲבֹר אָסוּר חֲמוּר כְּזֶה בִּידִים: (פו) שְׁלֹא יַעֲקְרוּ שְׁעָרוֹת. וּמִכָּל מְקוֹם ^ט מִתָּר לְתַקֵּן מַעַט אֵת שְׁעַר הָרֹאשׁ בְּכָלִי הָעֲשׂוִי מִשְׁעָר חֲזִיר, דְּרוֹקָא לְסָרֵק אָסוּר בּוֹ, דְּמַשִּׁיר שְׁעָר, אֲבָל לְתַקֵּן מַעַט שָׂרִי, וּבְמַסְרֵק אָסוּר אֵף בָּזָה, ^ט וְנִהְגוּ שִׁיְהִיָּה הַכָּלִי הָעֲשׂוִי מִשְׁעָר חֲזִיר מִיַּחַד לְשַׁבַּת, ^ע כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה מִחֲזִי כְּעַבְדִּין דְּחַל: (פח) וּלְפִסְפָּס בֵּיד. הֵינּוּ, ^ט שְׁמַבְדִּיל בִּידָיו שְׁעָרוֹתָיו זֶה מִזֶּה. וּבְרַמְבַּם"ם ^פ אֵיתָא חוֹפֶף עַל שְׁעָרוֹ בִּידוֹ וְחוֹכֵף בְּצַפְרֵנִי, וְאֵף אִם נָפַל שְׁעָר עַל יְדֵי זֶה אִינוּ חוֹשֵׁשׁ, שֶׁהִרִי אֵין כְּוָנָתוֹ לְהַשִּׁיר וְאֶפְשָׁר שְׁלֹא יִשִּׁיר. וְעֵינ לְקַמֵּן בְּסִימָן שְׂכּו סְעִיף ט וְי וּבְמַשְׁנֶה בְּרוּרָה שֵׁם, שְׁלֹא יַחֵף בְּדָבָר שְׁמַשִּׁיר שְׁעָר וְדָאִי:

שְׁעָר הַצִּיּוֹן

אִינוּ מְתַקֵּים וְלִכְף פְּטוּר: סט. וְכַמוּ בְּכוֹתֵב, דָּאָם כְּתֹב בְּדָבָר שְׂאִינוּ מְתַקֵּים אָסוּרָא מִיְהוּ אֵיכָא: ע. עֵינ בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַכֵּל בּוֹ וּבְבִרְכָה הַבִּית, וְלִכְאוּרָה הָכָא גַּם בִּרְכָה הַבִּית מוֹדָה: עא. וּבְקִלְעִיָּה תְלוּשָׁה יֵשׁ אָסוּר לְסַתְרָה מִשּׁוּם דְּמִי לְתוֹלְדָת בּוֹצֵעַ, עֵינ בְּרַמְבַּם"ם בְּסוּף פָּרָק תְּשִׁיעִי בְּהִלָּכָה כ: **כּו** עב. רִיב"ש, וְעֵינ שֵׁם דְּאֶפְּלוּ לְמֵאן דְּאָמַר בְּעֶלְמָא מְלָאכָה שְׂאִינָה צִירִיכָה לְגוּפָה פְּטוּר, הָכָא חֵיב, דְּבִמְשַׁקֵּן הִיוּ גּוֹזִיִּים עוֹרוֹת תְּחָשִׁים אֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִיוּ צִירִיכִין לְצִמָּה, וְכֵן כְּתֹב בְּחִירוֹשֵׁי הַר"ן שַׁבַּת צַד בְּשֵׁם הָרָא"ה, אֲמַנְס תּוֹסְפוֹת שֵׁם סְבִירָא לָּהּ דְּתִלְיָא בְּפִלְגָתָא, וְאֲמַנְס אָסוּרָא לְכָלִי עֶלְמָא יֵשׁ בָּזָה: עג. מִגֵּן אֲבִרְהָם: עד. וְאֶפְּלוּ לְמֵאן דְּאָמַר דְּפִסִּיק רִישָׁא דֵּלָא נִיחָא לָּהּ שָׂרִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב סוֹף סִימָן שֶׁכֵּ, מְכָל מְקוֹם כִּינּוּ שֶׁהוּא רּוֹצֵה בְּהַפְרֵדַת הַשְּׁעָרוֹת, וְזֶה אִי אֶפְשָׁר זוּלַת הַשֶּׁרֶת הַשְּׁעָרוֹת הִיוּ כְּפִסִּיק רִישָׁא דִּינִיחָא לָּהּ [רִיב"ש]: עה. מִגֵּן אֲבִרְהָם: עו. הַרִיב"ש. וְעֵינ בְּמֵאמֶר מְדֻכִּי שֶׁגַם הוּא מוֹדָה לְהַמְחִיבָר, דֵּלָא כְּמַחְצִית הַשְּׁקָל, וְכֵן מִשְׁמַע בְּרִיב"ש, עֵינ שֵׁם: עז. מִגֵּן אֲבִרְהָם בְּסִימָן שְׂכּו: עח. פְּרִי מְגָדִים שֵׁם, וּבְמֵאמֶר מְדֻכִּי כְּתוּב שֶׁהָ הַכָּלִי הוּא כָּלִי קֶטֶן שְׂאִינוּ עוֹמֵר לְסִרְקַת הַשְּׁעָרוֹת, עֵינ שֵׁם: עט. רִש"י: פ. פָּרָק הַמְּהַלְכוֹת נְזִירוֹת שֶׁמִּפְרֵשׁ שְׁחוּפָה הֵינּוּ בִּידוֹ וּמִפְּסָפָס הֵינּוּ בְּצַפְרֵנִי:

לְאֵל תּוֹתִים וְשָׂאֵר פְּרוֹת הַצּוֹבְעִים, דְּרוֹקָא בְּסָרֵק עַל פָּנֶיהָ שֶׁהוּא דֶּרֶךְ צְבִיעֶתָּה לְנוֹי, מָה שְׂאִין כֵּן בְּאִכְלִית תּוֹתִים שֶׁהִפְסִיק רִישָׁא הוּא נֵק לְשַׁפְּתִיהָ, שְׁבֹנָה גַם בִּאִשָּׁה יִרְאֶה דָּאִין דֶּרֶךְ צְבִיעֶתָּה כְּכֹ, וְלֹא מִצִּינוּ לְהַפּוֹסְקִים שֵׁם שֶׁחֲלָקוּ בָּזָה בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ כִּי"ל, אֵף דְּלִשׁוֹן הַמִּגָּן אֲבִרְהָם דְּחוֹק קֶצֶת לִפִּי זֶה: **כּו** סו. רַמְבַּם"ם וְסִיעֻתָּה, וְלַהֲפּוֹסְקִים דְּפּוֹסְקִים כְּר' אֱלִיעֶזֶר יִהְיֶה בָּזָה חֵיב גַּם כֵּן: סז. גְּמָרָא: סח. רּוֹצֵה לוֹמַר, וְאֵיתָא בְּרִישׁ פָּרָק הַבּוֹנָה דְּבִעֵינוּ דּוֹקָא שְׁתַּהִיָּה מְלֹאכְתּוֹ מְתַקֵּמָת, וְגַם לַעֲנוֹן כְּתִיבָה קִימָא לֵן דְּבִעֵינוּ דּוֹקָא שִׁיכְתָּב בְּדָבָר מְתַקֵּים. אֲף בְּרִישׁ פָּרָק הַבּוֹנָה אֵיתָא שֶׁכֵּ, כָּל הַעוֹשֶׂה מְלָאכָה וּמִלְאכְתּוֹ מְתַקֵּמָת בְּשַׁבַּת חֵיב, מִשְׁמַע לְכֹאוּרָה דְּאֶפְּלוּ אִם מְתַקֵּמָת רַק עַל יוֹם הַשַּׁבַּת לְחוּר, וְכֵן מִשְׁמַע לַעֲנִיּוֹת דַּעֲיָה בְּרַמְבַּם"ם פָּרָק ט הַלָּכָה יג, עֵינ שֵׁם הַיֵּטֵב, וְהַמַּשְׁנֶה כָּלָלָא כִּייל זֶה הַכָּלִי וְכו', וְעַל כִּרְחֹף אֵינוּ צִירִיכִין לוֹמַר דְּמָה שֶׁהַמַּשְׁנֶה פּוֹטֶרֶת בְּכַתֵּב שְׂאִינוּ שֶׁל קִימָא כִּינּוּ בְּמַשְׁקֵין וּמִי פְרוֹת, הֵינּוּ, מִשּׁוּם שְׂאִינוּ מְתַקֵּים כָּלָל אֶפְּלוּ עַל יוֹם הַשַּׁבַּת, אֲכָן בְּרִש"י שֵׁם אֵיתָא בְּמַשְׁנֶה דֵּהָאִי בְּשַׁבַּת אַעוֹשֶׂה מְלָאכָה קָאִי, אִם כֵּן מִשְׁמַע מִנָּה דְּבִעֵינוּ שִׁיְהִיָּה מְתַקֵּים תַּמִּיד וְלֹא דִי בְיוֹם הַשַּׁבַּת לְחוּר, וּבְעֵינָנּוּ אִינוּ יוֹדַע, דְּאוֹלִי הוּא מְתַקֵּים עַל יוֹם הַשַּׁבַּת וְהַתּוֹסְפוֹת סְבִירָא לָּהּ כְּהַרְמַב"ם וְאֶפְּלוּ עַל יוֹם הַשַּׁבַּת

תַּרְנוּ: ו. מְבַרְשֶׁת.

ש. כל זו [סימן לא כ, ג]
ותשובת הריב"ש [סימן
שג ד"ה ואחר; ב"י עמוד
ער ד"ה ומשמע וד"ה
ושמעה, ומגמל נזיר מה, א;
ושנת פא, ב ורש"י ד"ה אכל
לא סורק; ושם ג, ב ורש"י
ד"ה נזיר; והר"ש ב"ה פ"ב
סימן כד; ורבינו ירושם נחב
ד ח"א כט, ג; וגמרא נדה
סו, ב ופירשו רש"י צבא קמא
פג, ב ד"ה חפיה; וסמ"ג
לאין קיף עמוד קנא; וסמ"ק
סימן רנ"ג עמוד שגכ]:

ש*. כל זו שס:
דש א. לשון רמב"ם
בסוף פרק (ב') [כ]
מהלכות שבת:
ג. הרב המגיד שם
ומהר"י אבוהב [בניאור]
לענין שש הרשב"א
[נימנות מה, ב ד"ה והגה,
ושו"ת ס"א סימן נט, ועוד
הקודם ציט מועד שג ה סימן
ה]:

ג. המגיד [משנה] שם
בשם הרשב"א [שו"ת שם
ועמוד הקודש שס] וכן
נראה מדברי הסמ"ג
[לאין סה עמוד ריב]
והתרומה [סימן רנב]
והגהות מרדכי בפרק
קמא שבת [רמז מה;
והר"ן שבת נא, ב ד"ה דבר;
ומנ"י יוסף בימות טו, ב ד"ה
מתו רבנן; ורבינו ירושם נחב
יד סוף חלק יב] ועוד לדעת
הב"י [עמוד ערכ ד"ה
ומדברי סמ"ג]:

ג*. שבת קטנ, א:
ג**. שם קלט, ב; ב"ה
ו, א:

ד. הרמב"ם [שס]
והרמב"ן [תורת האדם סוף
ענין ההולאה עמוד קיג]¹³
והרב המגיד [שם בסוף]
לדעת הב"י [שם ד"ה וכח
הנאון]:
ה. הרשב"א בתשובה
[שס]:

צינונים לרמ"א

(ט) ב"י [עמוד ער ד"ה
ומשמע]:

גליון מהרש"א

דש [א] [שו"ע סיף
א] אדם מצווה על
שבת עבדו. ומשום הכי
כח הרמב"ן [שו"ת השניא
המיוחדת להמכין סימן רפז] דלן
בניטול השפחות שלנו משום
בשולו עכ"ל, שו"ע יו"ד
סימן קי"ג סיף ד':

כב שאי אפשר שלא יעקרו. כן פירש רש"י בשנת דף פ"א
[ע"ז ד"ה אכל לא] דהו פסיק רישיה. והקשה צריצ"ס סימן שז"ד,
דהא צנויר דף מ"צ [ע"א] אמרינן צהדיא דטעמא דאסור משום דכל
הסורק, להסיר נימין מדוללות שאין מחוצרין יפה קא מכון, עכ"ל.
ואפשר דרש"י צא לאשמועינן

דאפילו אינו מחכוין להסיר נימין
אסור, ובגמרא התם מיירי במסרק
רך. וז"ל הריב"ש, הצחורות
מתקנות מעט שער ראשן בכלי
העשוי משער חזיר, והדבר ידוע
שאין זו משום השרת שער, אכל
במסרק אסור. והא דשרי קירוד
בזהמה, היינו ששערותיה גסים
(ועיין סימן תקכ"ג סיף ב').
ואפילו להיש אומרים דפסיק רישיה
ללא ניתא ליה שרי, (ט) [כמו
שכתוב סימן (ש"צ) [שכ] סיף
י"ח, מכל מקום כיון שהוא רוצה
בהפדלת השערות] ואי אפשר
זה וזלם ההשרה חייב, כמו הנוטל
לפרניו חייב משום גזוז אע"ג דלא
צריך לפרניו, דבמשכן היו גזוזים
עורות תחשים אע"פ שלא היו
צריכים ללמך (עיין מה שכתבתי
ריש סימן ש"מ), מה שאין כן
במפשיט העור, כדאיתא ריש פרק
י"ז דשבת [ק"ה, א], עכ"ל. ועיין סימן
תנ"ח [ס"ק ג]: כג' לחוף. פירש
רש"י [שנת דף (כ"א) [כ] [ע"ז ד"ה
חופף] חופף שער, בנמר וחול.
ומפספס, מנפץ שער. וצנויר [מג, א] פירשו רש"י [ד"ה מפספס]

בז אסור לסרוק במסרק בשבת * ואפילו אותו
שעושים (ג) משער חזיר (ח) כב [סח] שאי אפשר
שלא יעקרו שערות: הגה (ט) אכל מותר כג' לחוף ולפספס
צד:

סיבוב דש

על איזה עבד מצווה על שבתתו. ובו ג' סעיפים:
א. אדם מצווה א [ב] [ב] על (א) שבתת עבדו
[ג] שכל ומכל לשם עבדות [ד] וקבל עליו מצות
[ה] הנהגות בעבד [א] אבל אם א לא מל ומכל [ז] אלא
קבל עליו שבע מצות בני נח [ח] [ט] הרי הוא כגר תושב
ומותר לעשות מלאכה בשבת ב (ב) לעצמו [ט] אבל לא
ג (א) לרבו ד [ז] ואסור לכל ישראל [א] לומר לו לעשות
מלאכה בשבת לצורך ישראל אפילו מי שאינו רבו
ג [יב] ואם לא קבל עליו שום מצוה אלא (ב) עדיין הוא
גוי גמור (א) דינו שזה לקבל עליו שבע מצות [ג] ולפי
זה [יג] צרכי חולה שאין בו סכנה דקיימא לן ג* אומר
לגוי ועושה [טז] וכן מת ביום טוב ראשון דקיימא לן ג**
יתעסקו בו עממין אסור (א) לומר לעבד ישראל אפילו
הוא עובד אלילים דכיון דמלאכת העבד אסורה מן
התורה לא הותרה בדבר שאין בו פיקוח נפש
ד [טז] ויש חולקים (א) ומתירים בזה. א ומכל מקום
אם היה עושה מלאכת רבו שלא מדעתו וניכר שאינו

ערך לחם למהריק"ש
סעיף כו [אסור לסרוק במסרק בשבת]. ולחוף ולפספס צד מותר:

באר היטב

דש (א) שבתת עבדו. כמו על צניחת בהמה, [מ"א ס"ק א]. ופשוט
דאסור לומר לומר לעשות לו מלאכה, וכן לדוקי אסור, עיין מ"א
[ס"ק ט]: (ב) לעצמו. כגון תפירת בגדיו וכיוצא בזה, מ"א [ס"ק ב]:
(ג) לרבו. אפילו מלאכה שהוא מדרבנן, רד"ז חלק א' סימן מ"ו, ועיין

ביאור הגר"א

[סז] [נפיק בן אסור לסרוק. נדה ס"ז ב' שכן אשה חופפת בערב שבת כו',
ופירש בשאלתו [שאלתא צו] משום שאינה יכולה לסרוק בשבת. ועיין ברא"ש
סוף נדה [סוף הלכות מקואות] [טצדקי] [טשטקין] חסרת, פירש רב סעדיה גאון
מסרוק גדולות, וע"ש: [סח] שאי אפשר כו' [הגה] אבל מותר. שבת פ"א
ב', ג' ב'. ועיין רש"י שם [פא, ב' ד"ה אבל לא סורק; ג, ב' ד"ה ומפספס]:
דש [א] [נפיק אן אדם. הכלל דעבד כנעני שלשה הם, הראשון, עבד שכל
וקבל עליו מצות כמו גר צדק, רק שגר חייב בכל מצות הנהגות באיש,
ועבד במצות הנהגות באשה. השני, עבד תושב, והוא כמו גר תושב. השלישי,
עבד נכרי, כמו נכרי דעלמא, ושניהם אין מהולים כמו נכרי. וגר תושב יתבאר
למטה: [ב] ע"ש שבתת כו'. יבמות מ"ח ב', למען ינחם כו' [וכריס ה. יד],

הרי עבד מהול: [ג] שפא ופבא. דקיימא לן [טור יו"ד ריש סימן רסח] כרבי יוסי שם מ"ו [ע"א] וכרבי יוחנן דאין גר עד שימול ויטבול, והוא הדין לעבד,
דדן דינא להו. ושם [ע"א] כי הא דממין כו': [ד] וקבל עליו. כדעת ר"ה [ע"ה] הנהגות בעבד. חגיגה פרק א' [ד, א] מכדי כל מצות [שהעבד] [שהאשה] כו':
[פ"ה] סימן ל"ח, ועיין ברי"ף שם וסוף פרק י"ט דשבת [נה, ב]: [ז] [הנהגות בעבד. חגיגה פרק א' [ד, א] מכדי כל מצות [שהעבד] [שהאשה] כו':
[ז] אבל אם. כריתות ט' א' (תניא) [דתנו רבנן] כו' רבי שמעון אומר אחד גר תושב כו'. ושם, הלכה כרבי שמעון: [ז] אלא קבל כו'. עבודה זרה ס"ד ב'
כחכמים. ועיין רשב"א [שו"ת ח"א] סימן נ"ט בארוכה: [ח] הרי הוא כו' ומותר. כריתות שם: [ט] אבל לא כו'. כריתות שם ויבמות שם [מה, ב], וינפש כן
אמתן כו' [שמות כג, יב], כמו שיתבאר למטה [ס"ק יב]: [י] ואסור לרבי ישראל. מדרקאמר [כריתות שם] לעצמו דוקא. ועוד, דומיא דגר תושב שאין לו רבו, ועל
כרחק לכל ישראל ממעט לעצמו דוקא: [יא] לומר לו. דוקא אמירה. וכוהו הוא חלוק אחר מרבו, כמו שכתב למטה [בשו"ע]: [יב] ואם לא קבל. מגיד
משנה [שבת כ, יז] בשם הרשב"א [שם] מהא דביבמות שם וינפש כן אמתן בעבד ערל, ופירש הוא ככהאי גוונא, מדלא תני כמו בכריתות [שם] עבד תושב. ועוד,
דלמה לי קרא, הא בכלל גר תושב הוא: [יג] ולפי זה. דלענין איסור מלאכה אין חילוק לשאר נכרי, דגם בשאר נכרי אסור אמירה, כמו שכתוב בשבת ק"ג
א'. וכן לצורך רבו, כמו שכתוב למטה [בשו"ע]. אלא שבשאר נכרי אין איסור רק מדרבנן, כמו שכתוב [שבת] שם, וכאן אסור מן התורה, כמו שכתוב ביבמות
שם, והנפקא מינה הוא כמו שמבאר והולך: [יד] צרכי כו'. שם [שבת] קכ"ט א': [טז] וכן. ביצה ו' א', ועיין שם כ"ב א': [טז] ויש חולקים כו'. ר"ל,
בנכרי גמור שכתב ששור לעבד תושב. ומשמע דאפילו לישראל אחר אסור באמירה, כמו שכתב [ב"י עמוד ערכ ד"ה וכתב הגאון] בשם מהר"י אבוהב [בביאור
לסור], ועל זה חולקים ומתירים, דהתורה לא הוזהרה אלא על רבו כמו שכתוב ביבמות [שם]. וההיא דכריתות [שם] דמדמי לגר תושב, שם בעבד תושב דוקא,
כמו שכתוב שם. ואם כן צרכי חולה כו', מותר לישראל אחר לומר לו כל שאינו רבו. והוה שכתב ויש חולקים כו', ר"ל על מה שכתב אפילו הוא עובד אלילים
כו'. וכן כתב בעולת שבת [ס"ק ח]. אע"ג שבכ"י לא הביא חולק על זה: [יז] ומכל מקום כו' וישראל אחר כו' ובלבד כו'. כל אלו החולקים מבואר שבת (קנ"א)
[קנא] א', אם היה עושה כו', ואינו צריך להפרישו, [הגה] אפילו כו'. דלא עדיף מקטן שמצווה ג"כ על שבתתו, אפילו הכי כל שניכר שאין עושה לדעתו אין

ומוספות [ד"ה ממני נזיר] מפספס שמנדיל שערותיו זו מזו. ופשוט
דאסור לחוף צדכר שזדלי משרי השער, כדאמרינן צנויר [שס] פוקסת
אסור, ופירש רש"י [שנת נה, ב ד"ה וכן הפוקסת] מתקנת שער במסרק
וצידה י. וכתב הריב"ש [סימן שג ד"ה וכנר] אפשר שהוא מה שרוחצין
המסרק בשמן טרוף צמים ומעצירין
המסרק על ראשן להדביק השערות
זו בזו ולהשכינן על הראש, וזה דומה
לכנין, עכ"ל. משמע דנלאו הכי
שרי [ט]:

דש א ע"ש שבתת עבדו.
וכשעושה העבד מלאכה
הרב עובר, כמו על צניחת בהמה
(מגיד משנה שם כ, יד). ועיין סימן
רמ"ו סיף ג': ב לעצמו. היינו
תפירת בגדיו ומיקון מנעליו, או
עשה (א) להרויח מזויותיו (ב"י עמוד
ערב ד"ה ולענין, שם כל זו סימן לא
ג, ב): ג לרבו. אפילו מלאכה דרבנן
(רד"ז חלק א' ס"ד ס"ד סימן אלף
קכ), ועיין שם סימן ג' [שם סימן אלף
קכג]: ד ואסור לרבי ישראל.
היינו מדאורייתא (ועיין ריש סימן
ש"ז סיף ג), וכדמסיים דכיון
דמלאכת העבד אסור מן המורה.
וכן הוא צהדיא צ"י [עמוד רע"ה ד"ה
וכתב הרמב"ם] שם המגיד משנה
[שס]. והעולת שבת [ס"ק ג] לא דק:
ה ויש חולקים. דסניחא להו כה"ס
אומרים שסוף הסעיף שאינו אסור
מן המורה. וצריך עיון למה כפל

הרב צ"י הדברים. והעולת שבת [ס"ק ה וט] כתב בזה אכל לא

דש (א) שבתת עבדו. כמו על צניחת בהמה, [מ"א ס"ק א]. ופשוט
דאסור לומר לומר לעשות לו מלאכה, וכן לדוקי אסור, עיין מ"א
[ס"ק ט]: (ב) לעצמו. כגון תפירת בגדיו וכיוצא בזה, מ"א [ס"ק ב]:
(ג) לרבו. אפילו מלאכה שהוא מדרבנן, רד"ז חלק א' סימן מ"ו, ועיין

הגהות רעק"א
(א) [מג"א ס"ק כב] מכל מקום כיון שהוא רוצה בהפדלת. נלאו הכי אף
שאינו מכון בהפדתו להפדלת נימין מדוללנין, מכל מקום צדליא אס יתלשו ניתא
ליה צק, והו פסיק רישיה דניתא ליה:
דש (א) [שו"ע סיף א] דינו שזה לקבל עליו שבע מצות. היינו עכ"ס
גמור, אס הוא עבד קנוי קני עולם דינו שזה לקבל עליו שבע מצות. אכל
צוה תמור קיבל עליו, דלפילו שצור ולקטו אסור, דהיינו והגר דממין צקלא
[שמות כג, יב], ונכרי גמור דלפילו מן למען ינחם עבדן [דברים ה, יד] הוא רק
בעבד ממש, אכל לא שצור ולקטו, וכדאיתא סיף ג'. ועיין צהדיא המגיד [שנת
כ, יד ד"ה גר מושב] דלפילו אינו שצור ולקטו מכל מקום כיון שמוטו לעשות

הרי עבד מהול: [ג] שפא ופבא. דקיימא לן [טור יו"ד ריש סימן רסח] כרבי יוסי שם מ"ו [ע"א] וכרבי יוחנן דאין גר עד שימול ויטבול, והוא הדין לעבד,
דדן דינא להו. ושם [ע"א] כי הא דממין כו': [ד] וקבל עליו. כדעת ר"ה [ע"ה] הנהגות בעבד. חגיגה פרק א' [ד, א] מכדי כל מצות [שהעבד] [שהאשה] כו':
[פ"ה] סימן ל"ח, ועיין ברי"ף שם וסוף פרק י"ט דשבת [נה, ב]: [ז] [הנהגות בעבד. חגיגה פרק א' [ד, א] מכדי כל מצות [שהעבד] [שהאשה] כו':
[ז] אבל אם. כריתות ט' א' (תניא) [דתנו רבנן] כו' רבי שמעון אומר אחד גר תושב כו'. ושם, הלכה כרבי שמעון: [ז] אלא קבל כו'. עבודה זרה ס"ד ב'
כחכמים. ועיין רשב"א [שו"ת ח"א] סימן נ"ט בארוכה: [ח] הרי הוא כו' ומותר. כריתות שם: [ט] אבל לא כו'. כריתות שם ויבמות שם [מה, ב], וינפש כן
אמתן כו' [שמות כג, יב], כמו שיתבאר למטה [ס"ק יב]: [י] ואסור לרבי ישראל. מדרקאמר [כריתות שם] לעצמו דוקא. ועוד, דומיא דגר תושב שאין לו רבו, ועל
כרחק לכל ישראל ממעט לעצמו דוקא: [יא] לומר לו. דוקא אמירה. וכוהו הוא חלוק אחר מרבו, כמו שכתב למטה [בשו"ע]: [יב] ואם לא קבל. מגיד
משנה [שבת כ, יז] בשם הרשב"א [שם] מהא דביבמות שם וינפש כן אמתן בעבד ערל, ופירש הוא ככהאי גוונא, מדלא תני כמו בכריתות [שם] עבד תושב. ועוד,
דלמה לי קרא, הא בכלל גר תושב הוא: [יג] ולפי זה. דלענין איסור מלאכה אין חילוק לשאר נכרי, דגם בשאר נכרי אסור אמירה, כמו שכתוב בשבת ק"ג
א'. וכן לצורך רבו, כמו שכתוב למטה [בשו"ע]. אלא שבשאר נכרי אין איסור רק מדרבנן, כמו שכתוב [שבת] שם, וכאן אסור מן התורה, כמו שכתוב ביבמות
שם, והנפקא מינה הוא כמו שמבאר והולך: [יד] צרכי כו'. שם [שבת] קכ"ט א': [טז] וכן. ביצה ו' א', ועיין שם כ"ב א': [טז] ויש חולקים כו'. ר"ל,
בנכרי גמור שכתב ששור לעבד תושב. ומשמע דאפילו לישראל אחר אסור באמירה, כמו שכתב [ב"י עמוד ערכ ד"ה וכתב הגאון] בשם מהר"י אבוהב [בביאור
לסור], ועל זה חולקים ומתירים, דהתורה לא הוזהרה אלא על רבו כמו שכתוב ביבמות [שם]. וההיא דכריתות [שם] דמדמי לגר תושב, שם בעבד תושב דוקא,
כמו שכתוב שם. ואם כן צרכי חולה כו', מותר לישראל אחר לומר לו כל שאינו רבו. והוה שכתב ויש חולקים כו', ר"ל על מה שכתב אפילו הוא עובד אלילים
כו'. וכן כתב בעולת שבת [ס"ק ח]. אע"ג שבכ"י לא הביא חולק על זה: [יז] ומכל מקום כו' וישראל אחר כו' ובלבד כו'. כל אלו החולקים מבואר שבת (קנ"א)
[קנא] א', אם היה עושה כו', ואינו צריך להפרישו, [הגה] אפילו כו'. דלא עדיף מקטן שמצווה ג"כ על שבתתו, אפילו הכי כל שניכר שאין עושה לדעתו אין

כב שאי אפשר. עיין מ"א. עיין סימן ס"כ סעיף י"ח פסקי רישיה דלא ניחא ליה יש אומרים מותר, ועיין צ"י כאן [עמוד ער ד"ה ושמעמן]: כג דחוף. עיין מ"א. הניח דין דפוקסמ כו', הא להעביר כך לא לטרוק ולא בשמן שרי, יע"ש. ועיין צ"י [גם ד"ה ומשמען בזה, ואי"ה יבואר עוד בסימן ש"כ]:

דש א ע"ז. עיין מ"א. מגיד משנה פרק כ' מהלכות שבת הלכה י"ד. ובעשה, למען ינוח עבדך (דברים ה' י"ד), בעבד ששל וטבל, ולאחרת רבו למונועו בעשה, דאי לעלמו כבר נאמר [גם] לא תעשה [כל] מלאכה אתה [וגו'] ועבדך, ואי בעשה שזה לאשה, עכ"ל מגיד משנה הל' וקשה, אי"כ לא תעשה מלאכה עבדך, למה לי לעלמו בלאו, הא שזה לאשה בלאו, ואף בעשה כל שישנו בשמירה [נכוח כ, ב], אם לא לאוהרת רבו בלאו, ושם משמע רק בעשה. ומיהו מלקות וודאי ליכא, דלאו שניתן לאוהרת מיחת בית דין, וגם אין בו מעשה. וציוס טוב אם מלווה כמו שציתת בהמה למאן דלאמר [לעיל סימן רמו סוף סעיף ג בהגה] דאין מלווה ציוס טוב, הוא הדין עבדו. ובסימן מקב"ו הצי"ח הצ"י [עמוד קנ"ג ד"ה כחז הכניסין] מחלוקת אם מלווה ציוס טוב על עבדו, יע"ש, ואי"ה שם יבואר. ואם משכירו לעכו"ם רשאי, דעכו"ם לא יעשה מלאכה בעל כרחו של עבד, ויש לעבד נאמנות על

מחצית

(פ"ק כב) **שאי אפשר** בו'. דהא בניור בו'. אהא דתנן התם גזיר (רד"מ בחול כשאר בני אדם בשבת, דאסור בנטילת שער) חופץ ומפספס אבל לא סורק, ואסיק רבא שם, מדתנני חופץ ומפספס, על כרחך רבי שמעון היא דסביקא ליה דבר שאינו מתכוין מותר, והא דתנני אבל לא סורק, היינו טעמא, דכל הסורק להסיר נימין המודולדלים מכזיב: ובגמרא התם. ר"ל, בניור, הא דלא נתן טעם של רש"י דהוי פסיק וירשא ויאסר אפילו אינו מתכוין: וז"ל הריב"ש **בו' העשוי משער חזיר**. ועל כרחך חולק על שו"ע דאוסר בשער חזיר: והדבר ידוע כו'. אע"פ שכתב הריב"ש שהש"ס מיייר במסרך רך, ואפילו הכי אסור, צריך לומר דשער חזיר עדיף, או דבגמרא אוסר לסרוק, והן אין סורקינ בשער חזיר כי אם להחליק השערות של ראשה: מכל מקום כיון **בו' ואי אפשר** זה וז"ל בו'. מיקיי פסיק וירשא דניחא ליה: חייב כמו הנופל צפרניו **בו' דבמשכן** היו גזוים בו'. ר"ל, דלא תימא דמכל מקום עכ"פ חיובא ליכא דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, על זה כתב דהוי דומיא דנטילת צפורנים כו'. והטעם דמשכן כו', ר"ל דזה מיקרי צריכה לגופה, דדוקא כגון המוציא מת, דפסור לרבי שמעון כדאיחא דף צ"ג ע"ב, זה מיקרי אינה צריכה לגופה, דעיקר המלאכה הוא ההוצאה, והוא אינו צריך להוצאה כי אם להסיר המת מלפניו, אבל אין רצונו דוקא להוציא המת לרשות הרבים. וכן מכבה מיקרי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דהא אין צריך לכביה, כי אם חס על הפתילה שלא תשרף יתר הפתילה, או הנר, או שצריך לעשות פחמים, או להבהבש, מיקרי צריכה לגופה. מה שאין כן בנטילת צפורנים, דהוי תולדה דגזוז, אין המלאכה במה שהוא צריך לצמר הנגזז, אלא הגזויה עצמה היא המלאכה, דהא ממשכן ילפינן מלאכות שבת, ובמשכן היו גזוים עורות התחשים אע"פ שלא היו צריכים לצמר, אי"כ הגזויה היא המלאכה, לכן אע"פ שאין צריכים לצמר, או לצפורנים, מכל מקום מיקרי בעירה לגופה, דהא צריך לגוף המלאכה דהיינו הגזויה, והוא הדין הוה כשער: מה שאין כן במפשיט העור כדאיחא בשבת. דף קי"ז, דתניא [שם קטו, ב] ערב פסח שחל בשבת מפשיט הפסח עד החזה, מן הרגלים ולמעלה עד החזה, כדי להוציא האימורים להקטרים, ולא יותר, דרבי רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא, וחכמים אומרים מפשיטים את כולו משום כבוד קדשים שלא יסריח או שיהיה מוטל בבזיון כנבלה, ואמרו לו חכמים לרבי ישמעאל אם מצילים מפני הדלקה תיק הספר עם הספר משום כבוד הספר, לא תמי להפשיט העור משום כבוד קדשים, ופרקי הש"ס התם מתירים טלטול דרבנן, ואיך ילפינן מיניה להתיר הפשט שהוא מלאכה, ומשני [שם קי, א] דלא צריך לעור, והוי דבר שאינו מתכוין.

(מ) מג"א סקכ"ב כמו שכתוב **סימן ש"כ סעיף י"ח** מכל מקום כיון וכו', נל"ל:

דש (א) שו"ע ס"א ע"ז **שביית עבדו**. גם העבד עצמו אסור לעשות מלאכה אפילו לעלמו, דהא חייב בכל מה שהאסר חייבת, אלא דקא משמע לן דגם רבו מותרו עליו למנועו כמו שמונה על ציטת בהמה: (א*) שם הרי הוא כגר **תושב**. זה שקיבל עליו שצט מלוות בני נח... ומה שאמר ככ"ף הדמיון, ר"ל אפילו נמגדל צנית ישראל והוא לו עבד, מכל מקום אין דיוו כעבד, אלא כגר מושב דעלמא לענין שאין רבו מלווה עליו, ומותר זה העבד במלאכת עמלו שאין לרבו טובה מזה. אבל במלאכת רבו אסור מן המורה, שנאמר [שמות כג, יג] וינפש בן אמתך והגר, ודרשו [יצימות מ, ג] זה גר מושב, והיינו שנמגדל צנית ישראל, שלא יעשה מלאכת ישראל, הונא צנית יוסף [עמוד רע"א ד"ה וכתב הלא"ש]: (ב) מג"א סקכ"ב דהר"ר

אוצר

ח (שם פ"ק כב) **צמצום עיין מה שכתבתי** ריש **סימן ש"ס**. ג"ב, שם העלה כהתוספות [שבת צד, ב ד"ה אבל] דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, ע"ש ס"ק ג'. וגם מה שכתב סימן תצ"ח ס"ק כ"ב וכ"ג נמי היינו בצמר דצריך אחר כך לדבר הנתלש, אבל בשער וצפורן דאינו צריך, לא שייך תולדה דקוצר ודעוקר דבר מגידולו. והנה בעונותינו הרבים, נתקלקלו בנות ישראל ונושאות מסרק על ראשם בשבת, וצוה שומעות, וכיון דליכא אלא איסור דרבנן, מוטב שיהיו שגוגין, וכמו שכתב הריב"ש בעצמו סימן שצ"ד סוף ד"ה ואחר שנתבאר וכו', ע"ש. אמנם מה שכתב שערות תחשים היו נגזוים ולא היו צריכות לשערות שלהם, צריך לי עיון גדול מנא ליה שזוזו עורות התחשים. הנה רש"י פירש במהניחן דארבעים מלאכות [שם עג, א ד"ה הצד ור"ה ממחקן, המוחק את העור, שבמשכן היו מגרדין שער התחשים להחליק

פרי מגדים

אשל אברהם

זה. ואם עכו"ם אלס ועושה בעל כרחו, אם יפקיר עבד זוכה עצמו בו, עיין מ"א [סימן] רמ"ו אות י"א, ועיין יו"ד (רס"ד) [סימן רסן] סעיף ס"ד. ואם הניח לעבדו לעשות מלאכה, אם לוקה הרצ מכת מרדות, אפשר ללמדו ממנה שכתב הר"מ ו"ל פירק א' מתמך ומנא הלכה ג' הניח מתן צרשותו לוקה מכת מרדות, ובפתיחה [כוללם, ח"ג אות יד] כתבנו דעל כל יראה מצי לומר שצטלו בלב, דמכת מרדות אין לריך המראה, ועל כרחך על שניתן מתן ועבר מדרבנן לצמר חמץ, כל שכן עשה דצר מורה אע"פ שלא עשה כלל מעשה *. ונאלוה רצה [ס"ק] א' צסם החיזין [מלוה לב], דעובר בלאו: **ב צמצמו**. עיין מ"א. אם הוא לעוונת האדון אסור רצו, עיין לקמן: **ג דרבנן**. **אפילו מלאכה דרבנן**, מ"א **רדב"ז**. אע"פ שאין שם אמירה כלל, אם ניכר שעושה לדעת רבו. או שבות דשבות במקום מלוה יש ממירין, וכן הלכה [סימן חספו סעיף כא]. ובעבד ערל כהאי גוונא אמירה הוה דצר מורה, וכל שכן רבו דאסור אף במקום מלוה. ופשוט הוא: **ד ואסור**. עיין מ"א. מן המורה אסור אמירה בעבד ערל של ישראל. דבשאר עכו"ם אמירה רק מדרבנן, ובעבד ערל אסור אמירה למי שאינו רבו מן המורה, ורבו אף בלא אמירה אם עושה לדעמו אסור מן המורה: **ה ויש**. עיין מ"א. ונאלוה רצה אות ג' כחז יש חולקין בזה,

השקל

ופריך והא פסיק ורישה הוא, ומשני דשקיל ליה בברזי, ופירש רש"י ד"ה דשקיל דהא דרך הפשט בכך, וליכא כי אם שבות, ודומה לאיסור טלטול, ופירי ילפי רבנן הפשט כוה מטלטול התיק. אולם התוספות כיומא דף ל"ה ע"א [דבור ראשון] כתבו בשם הערוך [ערך פסק (הראשון)] שפירש דעל ידי שנוטלו בברזי ניכר דלא ניהא ליה בעור, והוי פסיק ורישה דלא ניהא ליה. והתוספות דחו ראיית הערוך, ופירשו כפירוש רש"י. והריב"ש אפשר דהוא מפרש דעל ידי דשקיל ליה בברזי הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, וליכא כי אם איסור דרבנן, ודומה לטלטול התיק. [נדדוקא] התם כיון דעיקר המלאכה הוא העור הנפשט, דכן היה במשכן שהיו מפשיטים התחשים לצורך העור, וכיון דאין צריך לעור הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, מה שאין כן בגזוז דהמלאכה היא הגזויה, ולא הצמר, כנזכר לעיל. ותשובת הריב"ש אין תחת ידי לעיין בו: (פ"ק כג) **דחוף בו'**, ופשוט **דאסור בו' דאמרינן** בזה. דתנן רבי ישמעאל אומר לא יחוף באדמה מפני שמשייר השער, וכן כתבו התוספות בשבת דף נ"ז ע"ב ד"ה רבי שמעון כו': פוקסת בו'. הוא ענין ודין בפני עצמו, והוא משנה שבת דף צ"ד ע"ב: **משמע דבפ"א הכי בו'**. ר"ל, במסרק יבש בלי שמן ומים:

דש (פ"ק א) **ע"ז שביית עבדו בו'**. תרי קראי כתיבי, חד, למען ינוח עבדך ואמתך כמון [דברים ה, יד], זה קאי על עבד ששל וטבל לשם עבדות וקבל עליו כל מצות עבדים, דהיינו כל מה שאשה חייבת, ואם כן גם מצות שבת בכלל, לכן אסור לעשות מלאכה בשבת אפילו לצורך עצמו. קרא שני, וינפש בן אמתך והגר [שמות כג, יב], ודרשו חז"ל [יבמות מה, ב] דקאי על עבד גוי הקניו לישראל קנין הגוף אבל לא מל ולא טבל, רק קיבל עליו שבע מצות בני נח, דגם זה אסור לכל ישראל לצוות לו לעשות מלאכה בשבת, אבל לעצמו מותר לעשות מלאכה בשבת, כיון דשבת אינו נכלל תוך שבע מצות בני נח. ועבד הקניו לישראל קנין הגוף ולא מל ולא טבל ולא קיבל עליו שום מצוה, אפילו שבע מצות בני נח לא קיבל עליו, בזה נחלקו הפוסקים אי גום על זה מצווים אנו על שביתתו, וכאשר יתבאר [בשו"ע]: (פ"ק ב) **צמצמו בו'**. דהר"ה מונוותיו. זה לשון הכל בו שהביא הרב ב"י, כדי להרוות מונוותיהם על פסקת אדוניהם, עכ"ל. ור"ל, שהרב נותן לו מונוות גם בשבת, אלא מונוות הרב הם בצמצום, ולכן עושה מלאכה כדי שיהיה לו מונוות בריחו, שכן כיון דאין הישראל נהנה כלל מהמלאכה לכן אין צריך להתנות על זה מערב שבת כמו שכתוב בסעיף ב': (פ"ק א) **דרבו (כו')**. **אפילו מלאכה דרבנן**, וכתב בסוף תוספת שבת [נ"ס] בן דלהפוסקים שהביא מ"א בסימן ש"ה סי"ק וי"ו ובשו"ע שם סעיף כ"ב דלא גזרו על

לבושי שרד

מונוותיו. היינו שרצו נותן לו מונוות אלא שרצה להריות להעדרה. ואין הכוונה שאל לא יתן לו הרצ מונוות, דקין זה מנזאר בסעיף צ' דדוקא אם התנה מנעוד יוס שעשה לעלמו, ע"ש: (י*) שו"ע שם **עדיין הוא גוי גמור**. ר"ל, דכיון שהוא עבד אלא הישראל דיוו שזה לקיבל שצט מלוות והוא ג"כ מלאורייתא, דדרשין [גם] וינפש בן אמתך עבד ערל, ור"ל אפילו לא קיבל עליו שום מלוה, הונא צ"י [גם ד"ה ולענין]: (א) שם **לומר צמצמו ישראל**. דדוקא האמירה לשאר גוים, שאינו אלא שבות, המירה דבדברים אלו. אכל גוי שהוא עבד ישראל שהוא מוזהר עליו מן המורה, אין לו היתר אלא צפיקום נפש: (ד) שם **ומתירים בזה**. היינו בזה שלא קיבל עליו שצט מלוות. וסבירא ליה לדיעה זו דהא דמוקמינן [יצימות גס] בן אמתך עבד ערל, היינו שקיבל עליו שצט מלוות, וקא משמע לן קרא דהוא ג"כ אסור כמו גר מושב. ועיין בפתרונים למא לריבי מרזויהו:

מפרשים

עורן, גם זה אינו יודע מנא ליה שהסירו שער המתחשים, דלמא מעורות אילים אחר שגזוזו צמרן גדרום והחליקום. ומכל מקום גם לרש"י עכ"פ לא היתה גזויה בתחשים אלא ממחק, ודברי ריב"ש צל"ע. שוב מצאתי שכבר תמה בזה בסדרי טהרה סימן קצ"ח סוף ס"ק ל"ט, ע"ש: (תחת פאפיר) ט (שם) **שאיין כן מפשיט העור**. פירוש, דבמפשיט העור והעור ההלך לאיבוד אינו חייב משום מפשיט, והטעם משום דאין דרך הפשט בכך, אבל גזוז שפיר דרכו בכך אף אם השער והצמר אזלי לאיבוד, עיין שם בריב"ש: (יג"ה מרבנא) **דש** (א) שו"ע ס"ה א) **לא מ"א**. עבד הנוהג דין ישראל אלא דעדיין לא מל וטבל בפני בית דין, אי רואי לקברו ביום טוב שני, ואם צריך להוציאו לא מל כבר נקבר בקבר ישראל. עיני תשובת (ד"א) וזקו אהרן] סימו י"ט: (אשל אברהם, א)

גג

יד אפרים

(שם פ"ק כב) כמו שכתוב סימן ש"כ סעיף י"ח, כצ"ל: (שם) **ואי אפשר** זה וז"ל ההשרה. ר"ל, שההשרה היא הגורמת הפרדת השערות שהיו קשורים ע"י הנימין המודולדיין ומסוככין, וכשמשייר השערות אלו או מתקיים מחשבתו בהפרדת השערות, נמצא דניחא ליה בהשרת השערות האלו. ואע"ג דלא ניהא ליה שיהיו כאן שערות אלו שהסביכו וקשרו השערות, לא מהני למיקרי בשביל זה פסיק וירשא דלא ניהא ליה, וכמו כן במפשיט העור, דאמרינן דאי שקיל ליה בברזא, הדיינו חתיכות קטנות, אין חיוב בהפשטה, משום דמלאכת המשכן בהפשטה היה העיקר משום העור, וכיון שמפסיד להעור אין כאן מלאכה דהפשטה, כן מבואר בריב"ש ע"ש:

הגהות והערות

[חח] עיין סימן ש"צ סעיף א': (גליין מ"א) [חט] תוקן ממעירות פלגא מקמ"ה, וכ"ה לגוסי שרד, יד אפרים ומקור מיס: [ט] כ"ה נרש"י דפוס ויניאלה. אולם נרש"י שלפנינו הונה ע"פ המהרש"ל "ואו צדיה", וכן הגיה הגר"פ בדברי המג"א:

[א] עין יבואר הלכה ד"ה לחוף מה שכתב, דלא יסמור למא שהציב בס"ק כב צסם הריצ"ש דנמסרק אף לתקן מעט אסור:

דש א עיין צו"ד סימן רס"ו סעיף י"א [גהגס]: (גליין מ"א) [ב] א"י"ם גדלושוי יצימות מ"א, בן כחז ח"ל, "שהכתוב מוזהר לשרלם שלא לעשות מלאכה בשבת ע"י עבדו, בין שהוא ערל עכו"ם וכו", ועל זה פיס "יוקן נהגו", וי"ע:

באר הגולה

ה רמב"ם נפרק ט'
מסוגיל דעירובין ק"ג:
ו צרייתא שבת ע"ה:

בחול אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה: הגה ועיין לעיל סוף סימן ש"ג דין סריקה ומפיפה: **ב** האסור לחתוך יבלת מגופו בין ביד בין בכלי בין לו בין לאחר: **ג** והמוחק דיו שעל הקלף או שעוה שעל הפנקס אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות

כף החיים

אלא שאינו ראוי לחייב על מחשבת כתיבה יותר מעל כתיבה עצמה, ויראה שאין חייב על מחיקת דיו אפילו בכדי לכתוב כמה אותיות אלא כדי לכתוב במקומו. בית יוסף בשם הרא"ש. והמוחק על מנת לכתוב דחייב היינו אימת שירצה לכתוב ואין צריך שיתכוין שיכתוב דוקא בשבת. משבצות זהב אות א':

כא) שם. או שעוה שעל הפנקס. פירוש דדרכן היה להביא לוחות חקוקין ולטוח אותם בשעוה ולכתוב על השעוה בעט ברזל וכשנגמר החשבון מוחקין האותיות מעל השעוה וחוזרין וכותבין וכן על זה הדרך חוזרין חלילה. ועיין מחצית השקל ס"ק ד':

כב) שם. או שעוה וכו'. ולכן צריך ליזהר כשנוטף שעוה על הספר שאין לסלקו ואפילו לא נטף אלא על אות אחת ואם נטף על שתיים חטאת. ב"ח, ט"ז ס"ק א'. אמנם הרב שבות יעקב חלק ב' סימן ד' תמה על זה דמה ענין מחיקה שייך בזה כי אם ממחק דוקא, ומכח זה כתב דדוקא בפנקס שיש בו בית קיבול שעוה הוא אסור, אבל בקלף אין כאן חשש איסור, אלא אם כן רוצה להסיר השעוה באצבע וצפרני ידיו דאית ביה משום ממרח, אבל להסיר השעוה מן הקלף בענין שלא יגע בשעוה בידו או בצפרניו מותר יעו"ש. והביאו יד אהרן בהגהות בית יוסף, וכתב וכן דעתי נוטה. וכן כתב מעיל צדקה סימן כ"ה על דברי הב"ח הנז' דאין נראה בעיניו לחייבו כהאי גוונא משום כותב דלא מצינו כהאי גוונא במשכן, והביאו מחצית השקל ס"ק ד' יעו"ש. וכן כתב המשבצות זהב אות א' יעו"ש. וכתב עוד שם המשבצות זהב דאם יש עכו"ם והשעוה רק על אות אחת אומר לעכו"ם לגרור כדי לקרות בספר תורה יעו"ש. אמנם מה שכתב שם המשבצות זהב להתיר לקרות בספר תורה בעוד השעוה על האותיות, וכן כתב מקום שמואל סימן ג', המעיל צדקה שם אוסר אם הוא על המקום שצריכין לקרות יעו"ש. וכבר כתבנו על זה לעיל סימן קמ"ג אות מ' יעו"ש:

כג) שם. או שעוה וכו'. ואסור ליתן שעוה על גבי הספר סימן במקום שרוצה לעיין בה למחר

חייב יעו"ש. ומכל מקום יש לומר דבתולש שער לבן בידו וגם אינה צריכה לגופה יש לומר דדי לו למי שעבר ורוצה לעשות תיקון לתקן איסור דרבנן, וזה חוץ ממה שצריך לתקן הלאו דלא ילבש גבר וכו' דלא גרע מחול. ועיין סוף סימן של"ד שכתבנו שם קצת תיקונים:

טו) ועיין בשו"ת זית רענן חלק א' סימן א' אות י"ב שכתב וז"ל הן דבר מצוי ונוגע באחד מאבות מלאכות בשבת החמורה מאד ושכיח בשעתיה בבשר עוף מבושל שעודנו עליו נוצות קטנות שאסור לתלוש אותו והוא אב מלאכה כדאיתא בבכורות דף כ"ה וכו' ולכן באתי כמזכיר בזה למי ששכיח אצלו לבל יהיה קל בעיניו כי בדבר קל יכנס חלילה בכלל מחללי שבתות יעו"ש. ארחות חיים אות ג'. ועיין לעיל אות ג':

טז) סעיף ב. אסור לחתוך יבלת וכו'. כתב הרמב"ם החותך יבלת מגופו בין ביד בין בכלי פטור ע"כ, אבל המגיד משנה שם תמה עליו וכתב דאם היא לחה וחתכה בכלי חייב יעו"ש, והביאו בית יוסף. וכן כתב מגן אברהם ס"ק ג', תוספת שבת אות ה', רבינו זלמן אות ג'. וכתב והיינו למחייבים משום גוזז אף אם אין צריך למה שגזז. ועיין לעיל אות א':

טז) ואם היא יבשה מבואר בעירובין ק"ג דליכא איסורא דאורייתא אפילו בכלי דאפרוכי מפריך ומכל מקום אפילו ביבשה איכא איסור דרבנן אפילו ביד. מחצית השקל:

ח) שם. אסור לחתוך יבלת וכו'. והוא הדין דאסור לתלוש ציצין שפירשו קצת מעל גבי אצבעו כמו שכתבנו לעיל סימן של"ו אות ס"ח:

יט) שם. בין ביד וכו'. והוא הדין בשיניו, כן מוכח בעירובין ק"ג ע"ב. ועיין לעיל אות ה':

ך) סעיף ג. המוחק דיו וכו'. והיינו טעמא כי פעמים כתב במשכן טעות על קרש אחד ומוחק כדי לכתוב אחרת במקומה, ומן הדין היה ראוי לחייב אף מוחק אות אחת כדי לכתוב אות אחרת במקומה

הספורנו [שם פס' כ"ז] התמוהים אין אחריות דברי ספורנו התמוהים עלי צפרט שבגמרא [עירובין פ:ז] דרשו אל ילא איש ממקומו ללאח כלי ללקט המן משמע שלקיטה עמה אינה מלאכה:

דברי הדו"ש הק' אברהם:

סימן קלא

מלאכת גוזז.

ב"ה א' אח"ק י"ט למב"י סתרו לפ"ק.

שוב"ט לכבוד ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם בתורת

ר' חפצו כקש"ת מו"ה יואב יהושע נ"י.

(א) **הבטחתי** להשיב על מחבצו צענין גוזז. והנה ראשית דבריו צענין עור אס מחויב המחמכו משום גוזז וכל הדברים שהביא הכל מוצא באגלי טל. רק אחת הביא מטורי זהב [ס' של"ו סק"י] שצריך ליזהר בעור שלא יסיר ממנו דאדם הוא כקרקע. מכלל דרק משום קוצר חייב ולא משום גוזז. ועל כן העלה דתלוי באס דינו כגופו לגבי טומאת מת. הכא נמי לא חשיב גוזז עד כאן דבריו:

(ב) **אך** אס כן למה יחשב קוצר. הלא החותך מן הקרקע עצמו לא חשיב קוצר. הכא נמי כיון דהעור גופו. וגוף הכלל דתלוי אס דינו כגופו לגבי טומאת מת טוב הוא. אך עדיין אינו מיושב הקושיא [שהקשימי באגלי טל סק"ז אות ח' אהא דהמצינע (ז"ד): ציין של עור שלא פירשו רובן הנוטלין בכלי חייב חטאת ומבואר דיש גזירה בעור. וקשה ממפשיט דמוכח מתוס' מכלמין (דף קי"ו). דאין בהפשט משום גוזז. ומאי שנא מהא דציין ללישנא קמא דעולא [נדה דף נ"ה]. דבר תורה עור האדם טהור. ואף שהרמב"ם פסק [טו"ם פ"ג ה"א] בלישנא בתרא. ודאי רמב"ם בשיטת רי"ף רבו שכתב הרא"ש בבא קמא (ס"ו) שדרך רי"ף לפסוק בלישנא בתרא. וגם הרמב"ם עצמו פרק ד' מהלכות ביאת המקדש הלכה י"ג כתב הכסף משנה דפסק דפטור הואיל ולישנא בתרא הוא. והכא נמי פסק עור אדם דוקא עצור טהור מן התורה הואיל ולישנא בתרא הכי סבירא להו. ממילא מובן דלריב"א גם הכא הוה לי' עור אדם מן התורה טהור. ותקשי לדידי' ממפשיט. ואף לרמב"ם צריך ליישב ללישנא קמא:

(ג) **ובאמת** הקו' מציין של עור שחייב עליהם משום גוזז יש ליישב. משום שציין אלו פורשים לאחר שגדל עור תחתיהם והיין ציין אלו חוץ מגופם. אבל בעלמא עור היינו גופו. צפרט למה דקיימא לן [חולין נה:] הגלודה טרפה דחשיב העור גופו:

(ד) **ובמילה** שכתב השיטה מקוצנת כחוצות (דף ה'): דיבור המתחיל דס מפקד פקיד דיש צו משום גוזז. ולכאורה קשה על זה מהא דיליף ר' שמעון ממילה מקלקל בחצורה חייב. אימא דבגוזז חידשה תורה מקלקל חייב ולא בחוצל. ונראה

בחר איסור והיתר. וכיון שזה אסור וזה מותר חשיב מין בשאינו מינו. אבל בשניהם היתר אפילו מין בשאינו מינו לא בטל לרבנן דחשיב מין במינו. ואמרת דלענין שבת חשבים המצוה ואינו מצוה מין במינו. דשניהם אסורים בבישול. רק שהמצוה אף אס שם אותו ברותחין אינו מצוה עוד. לא שזה מותר בבישול. ועוד דאין האיסור על המים רק על העושה המלאכה. והוקשה לו מהא דפ' משילין [ב"ה לת.] ולצטיל מים ומלח לגבי עיסה ואיסור תחומין על שניהם. ואס ה' משכחת לה שיהי' תחום של העיסה במקום תחום של מים ומלח ה' גם העיסה אסור להוציא ולהג"ל הרי הוא שזה באיסור והיתר ואף לרבנן לא בטל:

(ה) **לא** דמי כי אוכלא לנא. דגבי בישול היתר דבר המצוה כבר משום שאינו מצוה עוד ואינו עושה פעולה בישול. אבל בתחומין הרי הפעולה אחת. ההוצאה ממקום זה למקום זה. ולזה שבתוך תחומה מותר. ולזה שחץ מתחומה אסור. הרי חלוקין באיסור והיתר. והוא חלוק זה מזה ככל איסור והיתר שבתורה. אך שבתחומין הוא מן הדברים שאסור לזה ומותר לזה. עיין גיטין ריש המגרש [פג.] גבי ארבעה זקנים:

(ה) **ומה** שכתב עוד דבתחומין גם כן האיסור על המוציא חוץ לתחום לא על החפץ. ליתא דבתחומין האיסור משום שהחפץ קנה שביחה והאיסור על החפץ. וכבר נתבאר זה במלכת חורש ס"ק י"ב אות י"ג י"ג יעוין שם:

(ו) **מה** שכתב בשאלה שצא לפניו צמה שנוהגין ששופכין מים מצושלים שנצטננו לגמרי בחוץ מים רותחין שיהי' שניהם אינם צוננים לגמרי ושצו מתחמין אותם כהכרעת רמ"א דבלא נצטנן לגמרי אין צו בישול אחר בישול. וכתב מעלתו דודאי אין היתר בהמים שנצטננו לגמרי משום שהחמו קצת דאין היתר אלא בשעדיין חם מתחת הבישול הראשון. [אמת אמר וכן כתב בחי' ר' עקיבא [נדה] לשו"ע סוף ס' רי"ג] וכן באגלי טל בהשטות לס"ק י"ד דיבור המתחיל ולפ"י]. נמצא עדיין עושה איסור צמה שמצטל המים שנצטננו רק אס הם מועטין יש להתיר משום ציטול. ואף דהוי דבר שיש לו מתירין. דברצנן נסמוך על הפוסקים אין בישול אחר בישול אפילו בנצטנן לגמרי. אך מסופק לפי דבריי דאין צוה ציטול. הנה יש צוה עוד טעם דלא שייך צוה היתר משום ציטול דדומה לטומאת משא דאין מותר משום ציטול שהרי נושא אס כולו. והכא נמי מחמם אס כולו ואין להקל צוה:

סימן קל

ל' מרדכי גיפן נ"י.

אשר כתבתי בס"ק ל"ה דבישול שלא בגידולי קרקע ילפינן ממנו דכתיב [שמות ט"ז כ"ג] אשר תאפו אפו. והקשה מדברי

דודאי חותך מגוף בעל חי לאו היינו גזוז. ואף אם תמנא לומר חותך עור חייב ללא חשיב גוף הבעל חי. עור המילה בשר הוא, ואף העור שעל גביו בטל אל הכשר ולא שייך בזה גזוז. אך לפי שזרת אדם ישראלי שיהי מהול ועור המילה מותרות הוא. וכן הוא לשון המדרש [ב"ר פר' מ"ו] בפסוק התהלך לפני והי' תמים. מה התאנה אין בה פסולת רק עוקצה לצד העביר אותו ונטל המוס. כך אמר הקצ"ה לאצרהס אין כך פסולת אלא הערלה העביר אותו ונטל המוס על כן הוא גזוז. אך כל זה מצד המנוה. אבל מצד הטבע כבר נחזו הטבעים צורך הערלה. ועל כרחק ר' שמעון דחשיב ל' מקלקל ולא אזיל בשר המנוה לא חשיב גזוז דגופי' הוא. אך למה שפסק הרמב"ם [פ"א ה"ו] מקלקל בחצורה פטור. דמילה חשיב תיקון דאזלינן בשר המנוה. הוא הדין דחשיב גזוז דכלל הערלה האדם שלם והערלה מותרות וצריך לגזוזו:

(ה) **ובענין** הנוטל שן אם יחשב גזוז. יש לעיין דפירק ו' דזכורות משנה ד' שנים שנטלו מבהמה היו מוס. אם כן יש לומר גופי' הוא ולא הוא גזוז. אך פרק ו' משנה ה' גבי אדם נטלו שיניו פסול רק משום מראית עין אבל מוס לא הוא וסמרי אהדי. ואני פרשתי משום דבגלות שיניו נופלים. וכיון דזקן באדם כשר ואז הוא בלא שינים והיו אדם שלם. גם בילדותו כשר בלא שינים. מה שאין כן בבהמה דזקן יותר על שלש שנים פסולין למזבח ואין מקריבין רק קטנים. ואז כולם בעלי שינים וכשנטלו היו מוס. ועל כן יש לומר דשינים דאדם. הואיל וזקנים אין להם. לא חשיב גופו. וגם הוא צומח שנוול בלעדס. על כן חשיב גזוז. והמגן אצרהס סימן ש"ח סק"ג שחייב משום חובל לרפואה. יש לומר דהוצרך משום דלרפואה. דאם לא כן הי' מקלקל. וכל שכן לשיטת חוס' [נד:] מלאכה שאין צריכה לגופה גם בגזוז פטור. אמנם נראה דתליא במחלוקת. דלרמב"ם [פ"ט ה"ח] דסובר אף יבלת לכה בכלי אין בו משום גזוז מן התורה ופרשתי באגלי טל [ס"ק י'] דסבירא ל' גזיזה היינו מן העור דייקא. והכא נמי כיון שאינו חולש מן העור לא הוא גזוז מן התורה:

(ו) **מה** שהקשה בחותך טבור מתינוק יתחייב משום גזוז. לא קשה מדי. דלרמב"ם אין בצער משום גזוז. ולחוס' כל שכלו גדוליו אין בהם משום גזוז. והטבור והתינוק שניהם גדולי האם. ובלידה נפסק הגידול הזה. ומהתינוק לא הי' לטבור שום גידול. ואף לרמב"ם [פ"ט ה"ו] דמחייב בגזוז ממתה אף שכלו גדוליו. בזה שלא הי' לו מעולם שום גידול. יש לומר גם רמב"ם מודה דאפילו מעור לא הוא גזוז. כל שכן בזה דאינו אלא מבשר:

(ז) **מה** שכתב אף למאן דאמר התולש מממה חייב יש לומר דוקא היכי שצריך לגיזה אבל באין צריך אין גיזה באוכלין. כוונתו דבאין צריך לגיזה דמכל מקום חשיב צריך לגופו. משום דחשיב גיזה בלאן שגוזזין ממנו. לא בגיזה לבד. ובאמת גם אני כן כתבתי באגלי טל ס"ק י"ד דצור המתחיל עוד. אך באמת שכחתי אז דברי עצמי במלאכת זורה סק"א אות ו"ו בהג"ה:

(ח) **ואשר** שאל לצאר לו דברי רמב"ן בזכורות [פ"ג] כמה שכתב שמואל לתלוש הנוצות קודם שחיטה לצורך שחיטה כיון דסופו לדחות לאחר שחיטה. דחיוצ גזוז אפילו לאחר שחיטה. וחיוצ קוצר שיהי רק קודם שחיטה ליכא בצעל חי. ועל זה הוקשה לו דעל כרחק סבירא ל' לרמב"ן תלישת נוצות קודם שחיטה חשיב גוף אוכל נפש. דאי מכשירין מה יועיל מה שסופו לדחות. ועל כרחק דחשיב גוף אוכל נפש. ואם כן אפילו הי' צו חיוצ קוצר שאינו לאחר שחיטה. הא באוכל נפש אין נפקא מינה אם אפשר לעשות בלא מלאכה. והביא דברי הפרי מגדים אשר אין אחריותם עלינו. אך אמר הדבר שהרי הותר ברירה ביום טוב לאחר זמן אף שאפשר לצרור סמוך לאכילה דאף בשבת לאו מלאכה הוא:

(ט) **תחילה** נבאר דברי הרא"ש [זכורות פ"ג ס' ה'] דהוא מכשירי אוכל נפש שאפשר מערב יום טוב. ולכאורה הפי' דקודם שחיטה עדיין אינו אוכל על כן חשיב מכשירין. אך אי אפשר לומר כן שהרי מוליכין בהמה אלל סבין וטבת אף שאפשר מערב יום טוב:

(י) **על** כן נראה לפרש דהנה בתוס' רי"ד לשבת (דף קכ"א): בזה דכחם על הפחילה חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופה פירש משום שהמלאכה הכיזוי והוא אין צריך למקום הכזוי שדבר מועט הוא ואינו חס עליו. רק לכל הפחילה והרי אין צריך למקום המלאכה. ושחט אף שאין צריך למקום שחיטה הרי נוטל נשמה מכל הבהמה והמלאכה בכל הבהמה. אבל כיזוי הא אין המלאכה רק במקום הכזוי:

(יא) **והנה** כבר בארנו במקום אחר [או"ח ח"ב שפ"ו ג' ושי"ג] כמה שאסור להוליך אוכל נפש חוץ לתחום ביום טוב. אף דבגוף אוכל נפש אין מחלקין בין אפשר מערב יום טוב ללא אפשר מערב יום טוב ולעולם מותר. אך דמה שהמירה תורה מלאכת אוכל נפש ביום טוב לאו דשמחת יום טוב דוחה. דאינו אוכל בשעת המלאכה. אך דמלאכת מחשבת אסרה תורה. וכשסוף מחשבתו לאכילת יום טוב נקראת מלאכת אוכל נפש דיום טוב. כי הוא מלאכה מחמת סוף מחשבתו לאכילת יום טוב. [מלאכת מחשבת היינו סוף מחשבתו כמו שכתבו חוס' שבת (דף ק"ו). דיבור המתחיל מה לי. דמוציא מרא לפפור צו לקבור את המת חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופה]. אבל תחומין דלאו מלאכה הוא ולא תליא במחשבת. הרי האיסור בפני עצמו והאוכל נפש בפני עצמו ואסור:

(יב) **ולפי** זה התולש נוצות במקום שחיטה. כדי שיוכל לשחוט העוף לא יחשב מלאכת מחשבת מצד מחשבתו לאכילת כל העוף דמצד זה הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה שהמלאכה רק במקום תלישה שחולש. וכעין דברי חוס' רי"ד הג"ל. רק דחשיב צריך לגופה מחמת שצריך למקום שחיטה לשחוט שם. דחולש נוצות וצריך למקום הנוצות חשיב צריך לגופה כדברי רמב"ן

וכו', אי בהקטרה הא אמר ר' יוסי הבערה ללאו יצאתה, מבואר דאינו חייב משום בישול. וראיתי ברשב"א שם שכתב הא אמר ר' יוסי הבערה וכו' והקטרת אימורין הבערה היא ולא בישול, עכ"ל. וצריך לומר כמו שכתבנו דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה.

ט. וכתב הר"ן בע"ז סוף פרק השוכר את הפועל (ל"ח ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה גרסין) על דברי הרמב"ן שכתב ואע"פ שאין במולח משום בישול בשבת ואפילו אי בעי ליה לאורחא כדאמרינן פרק כלל גדול ע"ה ע"ב, ולא הבינותי זה דשם לא אמרו רק דאין בו משום מעבד ואם התרו בו משום מעבד פטור, אבל שלא יהיה בו משום בישול לא למדנו, ע"כ. נראה מדבריו דמליחה בשבת חייב משום בישול. ועיין נודע ביהודה חנינא תאו"ח סי' כ"ג שפלפל בזה, ולא הביא דברי הר"ן הנ"ל. ועיין פרי חדש יו"ד סי' ס"ח סק"ח האריך להשיג על הר"ן, דאין במליחה משום בישול דתולדות האור בעינן. ובשער המלך הל' חמץ ומצה פ"ה הכ"ד פלפל ג"כ בדברי הר"ן, ופירש דבריו דגם הר"ן מודה דמולח אינו חייב משום בישול בשבת, ודבריו נכונים עי"ש.

ולכאורה אפשר לומר, דמלח ממשרפות המים שהוא מן החמה, עיין רש"י פרק כלל גדול ע"ג ע"ב גבי האי מאן דכניף וכו', או מלח שחופרין מן הקרקע, בודאי לאו תולדת האור הוא, אך מלח שמבשלין המים ונעשה מלח, דקודם הבישול אינו מלוח כמו אחר הבישול, והוי ליה תולדת אור כי מבשלין באור, אפשר דשייך בישול, וצ"ע לענין שבת במלח שלנו שמבשלין באור, אפשר שייך בישול.

י. ובישול פחות משיעור אסור מן התורה. ואם בישל חצי שיעור שחרית וחצי שיעור בין הערבים, מצטרפים ככל מלאכות שבת. ואם החצי שיעור הראשון אינו בעולם, עין פרי מגדים בפתיחה להל' שבת (ד"ה נסתפקתי

חבשל
חצי
שיעור

אם) נסתפק כהאי גוונא, ואפשר גם כאן הספק הנ"ל, ואפשר יש חילוק, ועיין.

יא. והנה להאריך בענינים אלו צריך חיבור מיוחד, אך אכתוב מה דקשיא לי על דברי המגן אברהם סי' שי"ח סקל"ה שאוסר ליתן חתיכת בשר רותח לתוך רוטב צונן דהואיל ואינו מתערב מבשל כדי קליפה, אם כן צא ופרנס הבריייתא ביומא ל"ד ע"ב דעששיות של ברזל היו מטילין לתוך המקוה של כהן גדול, והש"ס מקשה והלא מצרף, ותירצו, עי"ש, והרי בלאו הכי אסור מן התורה משום מבשל, כיון דהעששיות מלובנות ואינן מתערבות עם המים ומבשל עכ"פ, ולא שייך תירוק הש"ס שם, וצ"ע. ועיין תוס' שבת מ"א ע"ב ד"ה מיחם ובפני יהושע שם.

יב. הגוזז

א. לשון הר"מ כאן פ"ט ה"ז, הגוזז צמר או שיער בין מן הבהמה בין מן החיה בין מן החי בין מן המת אפילו מן השלח שלהן [היינו מן העור שהופשט] חייב, כמה שיעורו כדי לטוות וכו' הסיט כפול וכו' והוא קרוב לשני שלישי זרת וכו'. וגוזז היינו בכלי. ועיין בהרב המגיד דזה מבואר בתוספתא (פ"ט דשבת ה"א). והר"מ שהשמיט עוף ובתוספתא מבואר עוף ג"כ, נסמך על מה שכתב אחר זה התולש כנף מן העוף, והוא הדין מן האדם כאשר מבואר אחר זה (בהל' ח', ועיין להלן אות ד'). ונראה לי דעל חיה שבים גם כן חייב משום גוזז דמאי שנא, וחיות שבים יכולים גם כן לטוות משער שעליהם כמו שכתב הר"מ פח"י הי"ג, וגם גוזז שייך בכל בעלי חיים אם כן מה שבים נמי, וזה פשוט.

ב. ואיני מבין דעת רבינו הר"מ דכתב הגוזז צמר או שיער וכו' שיעורו כסיט כפול, הא כתבנו כמה פעמים בשם הרב המגיד (עיין לעיל מלאכת דש אות ז') דשיעורי שבת למדנו מהוצאה כשיעורן להוצאה, והנה צמר והרבה דברים הנטוים כגון צמר גמלים וכדומה מבואר

בר"מ פח"י הי"ג גבי הוצאה גם כן שיעור זה כדי לטוות חוט אורך ארבעה טפחים, היינו כדי הסיט כפול עיין בהרב המגיד (פ"ט ה"ז) ובלחם משנה (שם ה"י), אבל שיער נתבאר שם בפ"ח הל' י"א וי"ג שיעורים אחרים, שיער כדי לגבל טיט וכו', נימין מזנב הסוס ומזנב הפרה שתיים, אחת מן הקשה שבחזיר, וכל זה אם חותך מהם הוא בכלל גוזז מבעל חי, אם כן היאך הר"מ נותן כאן שיעור אחד לנגוזים בין צמר ובין שיער כמלא רוחב וכו', והוה ליה ליתן בשיער כל אחד כפי שיעורו בהוצאה, כדי לגבל טיט או מזנב הסוס שתי נימין וכו'. והנה בתוספתא הנ"ל שהביא הרב המגיד גם כן סתם בכל הדברים כמלא הסיט וכו', אבל על הר"מ דכל פעם דעתו דנלמד מהוצאה, איך כלל כאן כולם יחד, וצע"ג.

ג. והנה כאן דוקא גוזז חייב אבל תולש ביד פטור, דכן המסקנא בבכורות כ"ה ע"א דתולש לאו היינו גוזז, רק בשבת ויו"ט הוה ליה לחייב משום עוקר דבר מגידולו, היינו משום תולדת קוצר, רק בתלישה הוה ליה כלאחר יד ואינו חייב בשבת ויו"ט כלאחר יד.

אם כן לפי זה גוזז דדרכו בכך חייב שתיים משום גוזז ומשום קוצר, וכבר כתבתי במלאכת קוצר (אות ב') דכן דעת הר"מ, לא מיבעיא בבהמה וחיה ואדם דהוה ליה גידולי קרקע לדעת הר"מ כמו שכתב פ"ח ה"ז גבי דש, בודאי חייב שתיים, אלא אפילו מן חיות הים דלא הויין גידולי קרקע, מ"מ הר"מ סובר דעוקר דבר מגידולו חייב אף אם אינו גידולי קרקע. אך הרמב"ן והרשב"א חולקים וסוברים דבעל חי אינו גידולי קרקע, ואינו חייב משום עוקר דבר וכו' כי תולדת קוצר אינו רק בגידולי קרקע, רק בגוזז חייב משום גוזז, ותולש לאו היינו גוזז. וכבר כתבתי שם דהרמב"ן הביא ראיה מש"ס דבכורות, ודבריו תמוהין דאדרבא מבואר בש"ס כדעת הר"מ דשייך עוקר דבר בכל ענין, ואין צורך לכפול הדברים, עי"ש (ועיין עוד להלן סוף אות ח').

ד. וכתב הר"מ כאן, התולש כנף מן העוף הרי זה תולדת גוזז. כן הוא בבכורות שם תולש כנף חייב משום גוזז, אף דתולש לאו היינו גוזז, שאני כנף דהיינו אורחיה, ופירש"י שדרך נוצות העוף לתלוש ולא לגוזז, ע"כ. א"כ בעוף התלישה היינו גוזז וחייב משום גוזז, ולדעת הר"מ חייב שתיים משום גוזז ומשום דהוה ליה עוקר דבר מגידולו, (ד)[עופות הוי ליה ג"כ גידולי קרקע לדעתו. ואפשר לומר דבעוף הוא להיפך, דאם גוזז אינו חייב בשבת, כיון דרש"י פירש שדרך וכו' ולא לגוזז, א"כ בגוזז הוה ליה כלאחר יד כמו תולש בבהמה, ואינו חייב לא משום גוזז ולא משום עוקר דבר וכו', כי הוה ליה כלאחר יד כיון דלאו אורחיה ואין דרכו בכך, ובשבת פטור במידי דאין דרכו בכך. ולענ"ד זו כוונת הר"מ שכתב הגוזז וכו', ולא כתב ג"כ מן העוף כמבואר בתוספתא שהביא הרב המגיד (עיין למעלה אות א'). אך פוסק צריך לפרש דבריו, וכיון דהתחיל בגוזז לא כתב עוף דבעוף אינו חייב בגוזז כלל, ואח"כ כתב הדין דתולש בעוף, והיא תולדת גוזז כי אין זו גוזז ממש, על כן לא כלל עוף לעיל כי אינו חייב בגוזז ואין שייך אב רק תולדה, וכתב כאן הדין, כן נראה ברור.

וזה לשון הר"מ פ"א ממעילה ה"ז, כל קדשי מזבח בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אסורים בגיזה ועבודה שנאמר (דברים ט"ו, י"ט) לא תעבוד בבכור שורך ולא תגזז בכור צאנך, והוא הדין לשאר הקדשים, והגוזז את השור לוקה, ותולש אינו כגוזז, ע"כ. ולקמן מצוה תפ"ג - תפ"ד כתבתי דנראה דאף בקרבנות העוף כגון חטאת ועולת העוף נוהגים הלאוים הללו, אך רבינו הרב המחבר כתב במצוה תפ"ג וזה לשונו, שלא לעבוד עבודה בבהמת קדשים ועל זה נאמר וכו', ובמצוה תפ"ד כתב שלא גזז מבהמת קדשים, דקדק שתי פעמים וכתב בבהמת קדשים, נראה מדבריו דדוקא בהמת קדשים ולא בעופות. ועתה נראה לי דהאמת כן הוא, כיון דכתיב שורך וצאנך א"כ גזירת הכתוב דדוקא בהמות, ובכור דכתיב, ילפינן

תולש
כנף
מהעוף

שם
ב"ד

גוזז
א"י
חייב
שתי
שום
קוצר

לדעת הרמב"ן

בגמ' לכל הקדשים, וגם להיפך גיזה בשור וכו' ילפינן דכתיב ולא, מוסיף על ענין ראשון, אבל הכא דכתיב שור וצאן בפירוש ולא מצינו בגמ' ילפותא לגבי עוף, בודאי דוקא קרבנות בהמה.

וגם רבינו הר"מ סובר כן, דכתב ותולש אינו כגוזז, ובגמרא שם מקשינן ותולש אינו כגוזז [היינו לענין בכור] והתניא התולש את הכנף וכו' ואמר ריש לקיש דחייב משום גוזז, והתנא משה בכור לשבת כמו בשבת הוי ליה גוזז הכי נמי גבי בכור, ומתריך שאני כנף דהיינו אורחיה, על כן התלישה הוי גיזה, א"כ אם נאמר דבעוף קדשים שייך גם לאו זה, א"כ בתולש חייב, והיאך סתם הר"מ שם ותולש אינו כגוזז, והוה ליה לכתוב חוץ התולש מן העוף חייב דהוי גוזז כמו שכתב כאן, אלא ודאי דבעוף לא שייך כלל לאו זה דגיזה, והוא הדין לאו דעבודה דשונים הם, כן נראה לי ברור ואמת. ורבינו הרב המחבר כתב בפירוש בבהמת, ודאי הדין כן בבירור, וזה ברור בס"ד.

ה. והנה כתבנו (כאות הקודמת) דכאן גבי שבת תולש פטור כמבואר בגמ' שם על כן כתב הר"מ כאן רק גוזז, חוץ מעוף, והר"מ כתב הגוזז בין מן החי בין מן המת אף מן השלח חייב, נראה דאף מן המת או מן השלח דוקא גוזז אבל לא תולש. והטורי זהב או"ח סי' של"ו סק"י כתב דהתולש ממתה חייב, דבמתה דרכה בתלישה ותלישתה זו היא גיזתה, ומביא כן בשם הירושלמי (שבת פ"ז ה"ב, נ"א ע"א). ובר"מ לא משמע כן כמו שכתבנו, ועיין מהרי"ט אלגזי (פ"ג אות מ') השיג ג"כ על הט"ז באריכות.

ועיין ר"מ פ"א ה"ה שכתב, איזהו מוחק זה המעביר צמר או שיער מעל העור אחר מיתה עד שיחליק פני העור, עכ"ל. אם נימא דבתולש אף לאחר מיתה אינו חייב משום גוזז, מיירי בתולש, רק מחמת שמחליק חייב משום ממחק, ואם נאמר דחייב משום גוזז, מ"מ הר"מ אינו מביא, רק כתב מלאכת ממחק אף דחייב משום מלאכה אחרת גם כן, כמו שכתבנו כמה

תולש
מבהמה
מתה

פעמים (עיין מלאכת חרישה אות ז') דהר"ם זכר מלאכה זו דעוסק בה ואינו מביא דחייב משום עוד מלאכה אחרת. המוזה מעל החי פטור, דאין דרך גיזה בכך, (ר"מ פ"ט ה"ז).

ו. הנוטל צפרניו בין לו בין לחבירו, או שערו או שפמו או זקנו, בכלי הרי זה תולדת גוזז וביד פטור, (ר"מ שם ה"ח). ולא נתבאר שיעור בצפרנים, נראה דאפילו צפורן אחת חייב, וכן משמע ממה שכתב ה"ט צפורן וכו', וגבי הוצאה אינו מבואר צפרנים כלל. ושערות כתב הר"מ בהל' ט' דהשיעור שתי שערות, וכן הוא להדיא בשבת צ"ד ע"ב, אף דבהוצאה יש שיעור אחר כמו שהבאנו לעיל (אות ב'). ואם ליקט לבנות מתוך שחורות חייב אף על שצרה אחת. החותך יבלת מגופו אפילו בכלי פטור, כן פסק הר"מ ה"ח, והרב המגיד תמה עליו דמבואר בעירובין ק"ג ע"א דבכלי חייב, עי"ש היינו בלחה. וציצין, היינו חוטי עור שנתפרדו מעל גופו, ג"כ הוי ליה תולדת גוזז אם נטלם בכלי, (שם ה"ט).

ובגוזז אם אין צריך לשיער ולצפרנים הנקצצים, לדעת הר"מ פ"א ה"ז דסבירא ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, אף לר' שמעון פטור אם אין צריך לדבר הנגוז, כן כתבו בפשיטות התוס' בסוגיא צ"ד ע"ב ד"ה אבל. והמגן אברהם סי' ש"ג סקכ"ב מביא דברי הריב"ש (סי' שצ"ד ד"ה עוד) דבגוזז חייב אף דאין צריך לדבר הנגוז, דבמשכן היו גוזזים עורות תחשים אף דלא היו צריכים לצמר, עי"ש. ובדברי הריב"ש פלפלו האחרונים, ועיין בשו"ת חכם צבי סי' פ"ב, ועיין ביו"ד סי' קצ"ח בטורי זהב סקכ"א ובנקודות הכסף שם ובמגן אברהם ריש סי' ש"מ, ואין להאריך במה שהאריכו כת הקודמין.

ז. ועיין טורי זהב או"ח סי' של"ו סק"י כתב יש ליזהר שלא לתלוש מעורו בין בידו או במקומות אחרים, דאדם הוי ליה גידולי קרקע

נסי'
צפר
וגזי
שנו

גזיז
שא
צל"י

תליז
עור
אדם

כדאמרינן בריש סנהדרין (במשנה, ובגמרא שם ט"ו ע"א). והנה הא דאדם הוי גידולי קרקע, גם דעת הר"מ כן כמו שכתב פ"ח ה"ח גבי המפרק דחובל באדם חייב, על כרחך צריך לומר דהוי גידולי קרקע. אך צ"ע על הט"ז למה הוצרך לזה דהוי גידולי קרקע, הא הוי בלאו הכי מעין גוזז, ומבואר להדיא בש"ס צ"ד ע"ב, ציצין, ופירש רש"י חוטי העור סביב לאצבע, ופשוט דלאו דוקא סביב לאצבע דכל הציצין אסור לחתכן בכלי וחייב חטאת וביד אסור, וצ"ע בדברי הט"ז. וגם כבר כתבנו (למעלה אות ג') דהר"מ סבירא ליה אפילו באינו גידולי קרקע שייך עוקר דבר מגידולו, בודאי יש ליהזר.

ח. ונראה לי דמלאכה זו דגוזז היא דוקא בענינים שדרך לגוזז או לתלוש מגופו או מבהמה, כמו שחשבם הר"מ צמר שיער צפרנים כנף או ציצין, דכל הדברים עושין חליפין והדרך לגוזז, היינו ליטול אותם מהגוף, וכן יבלת דהיא מותרות והדרך ליטול אותה. אבל אין סברא דאם חותך חתיכת בשר מעל גופו או איזה אבר וכן מבהמה בכלי שיתחייב משום גוזז, כי ודאי אין דרך גזיזה בכך, וכן נמי אינו חייב להר"מ משום עוקר דבר מגידולו, כי אין דרכו בכך, כמבואר כמה פעמים בשבת (ע"ג וע"ד ע"ב) אין דרך תלישה וכו' אין דרך טווי ואין דרך גזיזה, בזה לא שייך מלאכה כלל. וכי תעלה על דעתך, דהנה על מלאכת גזיזה חייב אף במתה וגם על התלישה כמו שהבאנו (למעלה אות ה') בשם הטורי זהב, ומכל שכן בעוף דחייב תמיד על התלישה כמו שביארנו למעלה (אות ד'), א"כ החותך מן העוף הנשחט ואפשר אף לאחר בישול יהיה חייב משום גוזז, והיאך אכלינן בישראל בשבת, ואפילו מן העוף שלא נתבשל אינם נוזהרים לחתוך לאיזה צורך, על כרחך בדבר דאינו דרך גזיזה לא שייך כלל גזיזה, והוא הדין בחיים שחותך חתיכת בשר או אבר, אין סברא כלל לחייב משום חותך או עוקר דבר מגידולו.

תד
שר
מה

וראיתי בשיטה מקובצת כתובות ה' ע"ב סוגיא דמיפקד פקיד ד"ה דם, כתב שם, דהתורה התירה מילה בשבת, דהיה חייב משום תולש כדאמרינן בשבת (צ"ד ע"ב) צפורן אם נטלו בכלי וכו'. וכוונתו משום גוזז דהביא מצפורן, ולא מחמת עוקר, דרוב הפוסקים חולקים על הר"מ וסוברים דלא שייך עוקר בדבר שאינו גידולי קרקע כמו שהבאנו לעיל (מלאכת קוצר אות ב'), רק כוונתו משום גוזז עיין בדבריו שם, כיון דדרך לחתוך הערלה הוי ליה גוזז, אבל חתיכת בשר אחר או אבר לא שייך עוקר ולא גוזז, כן נראה לי ברור. ולכאורה תלישת הערלה הוי ליה אינה צריכה לגופה כי אינו צריך להערלה, ואפשר דקאי אליבא דר' יהודה, או כסברת הריב"ש (הנ"ל באות ו'), ואין כאן מקומו.

ועיין מגן אברהם סי' תקכ"ו סק"א מביא בשם תרומת הדשן (סי' פ"ב) דגזיזת שיער במת אינה מלאכה כלל, והים של שלמה (ביצה פ"א הי"א) תמה הא גוזז חייב מן המת ג"כ, עיין ר"מ כאן ה"ז, ותירץ המגן אברהם דכוונת התרומת הדשן דאינה מלאכה דהוי ליה אינה צריכה לגופה [דלא כהריב"ש], והר"מ מיירי בצריך לשיער. ובחנם כתב כן, דהר"מ פ"א ה"ז פסק כר' יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, א"כ בכל ענין חייב. ולבסוף כתב כדאמרינן בשבת (קל"ו ע"א) גבי ספק דאי בן שמונה מחתך בשר וכו', היינו ג"כ דאינו חייב משום גוזז כיון דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, ועיין במחצית השקל הרגיש בזה, ומה שפירש יעו"ש. עכ"פ גבי ערלה חייב משום גוזז ג"כ, ולהר"מ משום עוקר דבר מגידולו ג"כ. ואפשר אם נאמר דמילה דחוויה היא בשבת עיין באחרונים, אם יכול למול ביד ולא בכלי ימול ביד, ולא ידחה שני אבות גוזז וקוצר היינו עוקר וכו', ואין כאן מקומו.

והנה במה שביארנו למעלה (אות ג') דלהר"מ בגוזז חייב משום גוזז וגם משום קוצר היינו עוקר וכו', אפשר דוקא מן החי, אבל מן המתה הוי ליה כתאנים שיבשו וגם האילן

כאן. והר"מ כתב המכבס את הבגד ולא כתב שיעור, אבל ודאי שיעורו כמו בהוצאה כמו שכתב הרמב"ן.

נתייבש כיון דאין להם יניקה כלל, וגם אפשר דומה לעשבים דהמגן אברהם כתב סי' של"ו סקי"ד דכולי עלמא מודים דאינו חייב משום קוצר, על כן צריך להתיישב בזה אם במתה וכל שכן מן השלח שיתחייב משום עוקר דבר מגידולו, וצ"ע בזה. שוב ראיתי בספר מהרי"ט אלגזי (פ"ג אות מ') כתב בפשיטות דממתה אינו חייב משום עוקר וכו', בלא שום טעם, ולענ"ד הוי ליה כתאנים שיבשו, עיין מה שכתבנו למעלה (מלאכת קוצר אות ה'), וצ"ע.

ט. עוד ראיתי שם בספר הנ"ל שכתב, דאם חייב משום גוזז שיעורו כמלא הסיט, ואי חייב משום עוקר וכו' היינו קוצר וקוצר הוא כגורגרת. ודבריו תמוהים דבאוכלין הוי כגורגרת בכל שיעורי שבת דילפינן מהוצאה, אבל כאן אי מחייב שטים, משום קוצר חייב ג"כ כמלא הסיט כמו הוצאת דבר זה (עיין למעלה אות ב'), וזה פשוט ודבריו צ"ע.

יג. המלבן

א. לשון הר"מ פ"ט ה"י, המלבן את הצמר או את הפשתן או את השני וכן וכו', חייב. והנה פורט את השני, נראה דהיה עולה על הדעת דמלבן הוא בדבר לבן כמו צמר וכו' ולא בדבר הצבוע, על כן נקט שני דהוא צבוע כמו שכתב פ"ח מכלי המקדש הי"ג גבי בגדי כהונה, ובכל דבר בכל ענין שייך מלבן.

ב. והשיעור כדי לטוות חוט ארכו סיט כפול (ר"מ כאן). ושיעור זה מבואר במשנה פרק האורג ק"ה ע"ב, וגם הוצאה השיעור כך, כל דברים הנטוים המוציא כדי לטוות חוט כסיט כפול, עיין ר"מ פח"י הי"ג. וזה השיעור הוא בעומד לטוות או בחוט, אבל בגד מבואר בר"מ כאן הי"א דהמכבס חייב משום מלבן, והשיעור שלשה על שלשה כמו הוצאה דבגד דמבואר בר"מ פח"י הי"ג, כי נלמד מהוצאה, וכן כתב הרמב"ן (שבת קי"א ע"א בסד"ה האי מסוכרייתא) הובאו דבריו בהרב המגיד

בבגד
צבוע

שיעור
המלאכה

ג. כתב עוד הר"מ הי"א המכבס בגדים הרי הוא תולדת מלבן וחייב, ע"כ. מדבריו אח"כ שכתב הסוחט וכו' עד יוציא המים וכו', נראה דסבירא ליה גם גבי מכבס דוקא במים חייב משום מלבן ולא בשום משקה ואפילו ביין רק במים שייך תולדה דמלבן, ועיין ב"י או"ח ^{אוצר החכמה} סי' ש"ב (ד"ה ומ"ש ובגד), ובסי' ש"כ (ד"ה חבית)

דקדק כן מדברי הר"מ כאן כמו שכתבנו, אך מדברי הר"מ פכ"ב הט"ו שכתב אסור לדחוק בפי האשישה, ולא כתב אשישה מלאה מים נראה דגם בשאר משקין חייב משום מכבס. ועיין תוס' שבת פרק שמונה שרצים קי"א ע"א ד"ה האי, ובטור (סי' שי"ט, ש"כ ושל"ד) וראשונים, ואין להאריך במה שהאריכו הם ז"ל.

כתב עוד הר"מ, הסוחט בגד ממים שבו הרי זה מכבס, שהסחיטה מצרכי הכיבוס כמו הגסה בבישול. ולענין אם מחייב בסחיטה משום מפרק עיין בראשונים שהאריכו, ומדברי הר"מ לעיל פ"ח גבי מפרק דלא הביא זה, נראה דסבירא ליה דאינו חייב משום מפרק כדעת הרמב"ן שם מובא בהרב המגיד כאן, ואפשר הטעם דלא שייך פקיד, עיין מה שכתבנו לעיל במלאכת דש (אות ה'), או כיון דבא מעלמא כדעת רש"י קמ"ה ע"א ד"ה פטור, והאריכו הפוסקים (עיי"ש אות ו'). ועיין פרי מגדים (בהקדמה לסי' ש"כ באשל ד"ה ודע) כתב דחייב משום בורר אם אינו רוצה לשנות המשקים הנסחטים מיד, וגם כתב להסוברים שחייב משום מפרק בצריך למשקים הנסחטים, דוקא אם נבלעו בגידולי קרקע כגון פשתן, כי מפרק אינו אלא בגידולי קרקע אבל לא במשי וכדומה, ואין להאריך בזה עיין ראשונים ואחרונים.

מסקינן בזבחים צ"ד ע"ב דבגד שרייתו זהו כיבוסו וחייב, והר"מ אינו מביא כאן לענין חיוב חטאת, ובפכ"ב הי"ח מביא גבי כר

סו"ו
ח"י
משנ
מלי
מפ
ובו

שרי
בגד

5. כמזכיר ס' [ע"ב]
 זרימא וכמזכיר הר"ק
 [סא, א] והר"ש [סימן ז]
 בפרק כ"ב דשבת:
 5. * רש"י כמזכיר שם
 ד"ה לזכור:
 5. ** שם ד"ה קשקשים:
 5. *** שם ד"ה כלומר
 יד:
 ק. סוכה (ל"ו) [ל"ז] [ע"ב]
 כגירסת הר"ק [שם י, א]
 והר"ש [שם פ"ג סימן כה]
 וכן כתב הרמב"ם בפרק
 כ"א [משנת הלכה ז]:
 ה. רמב"ם בפרק ח' [שם]
 הלכה ג' וכמזכיר המגיד
 שהוא מקובל דוחקים
 פרק דס טעמא [ג, ז]:

ציונים לרמב"ם

(ד) רבינו ירוחם נתיב י"ב
 חלק (ב') [ח] [כח] [עמ, א]
 (כח) חולין דף== [קכ"ד]
 [קכ"ז] [כז] [ע"ב]:
 (ה) מהרי"ל [הלכות שבת
 עמוד י"ב]:

אגרות החפ"ז

גליון מהרש"א

שלו [א] (הגה סעיף
 ח) מותר לית'רש
 וכו'. עין סימן תרמ"ט סעיף
 ג'. וכבר תמה ב"י שם [עמ]
 חקקה ד"ה [דף] על הרמב"ם [גליון
 מ, ה] שהל"ך אחד אחד. ואולי
 טעם רמב"ם שם משום דלס
 אינם אוכלים אחד אחד אסור
 משום מראית עין להרואה
 יחשוב לנתק ההדס הוא
 לוקט, ואף שיחלוש אוכל
 העניים אחר כך, מה אין
 ראוי ללא משום פיקוק עשה,
 אלא למה לו שלא יאכלו
 ולקטם לאיזה, ומו' למה
 אלהי ית' הרואה,
 וכדמצינו בנכמ' מקומות
 טעמא כו' גזירה משום
 היתאליס לעיל [סימן קל"ח
 [סעיף א']:

הגהות הסמ"ע

סעיף י' הדם מחובר מותר
 להריח בו. ויש גורסים
 בהיפך, [הדס אסור] כיון
 להריח קאני ליכא היכרא
 ואחי' למקציה [כ"י] עמוד
 חקמך ד"ה [הדס]:

י מותר להריח. דכיון דיכול להריח במחובר לא אחי למקציה.
 וזים של שלמה [גילה פ"ג סימן י] מחמיר כדעת הר"ן [שם י, א ד"ה
 הנהו]: יא יקוץ אותו לאכלו. וכי תימא הא נמי יכול לנשכו
 בפיו מן המחובר, (א) אין לך תלישה גדולה מזו (רש"י סוכה ל, ב ד"ה
 אכל אתרוג). ומכל מקום אפשר
 לאין חיוב עליה, לאין דרך תלישה
 נכך, כדלמרינן [שבת דף ע"ג
 [ע"ב] שחם זרק אכן על האילן
 והשיר פירותיו פטור לאין דרך
 תלישה נכך אלא ציד או נכלל,
 והוא הדין במפרק ודס כהאי
 גוונא, ע"ש: יב וחייב בב"ב
 שהוא. וז"ע, דזנחים דף ז"ד
 [ע"ב] (אמרין [השורה] [זרק] [לח]
 זרע פשתן צמים מאי טעמא חיוב,
 אילימא משום דמנמח צמים והוא
 ליה זורע, אי הכי חטים ושעורים
 נמי, התם קעביד לישא, פירוש
 שנדקין זה צוה וכו'. ע"ש
 דמשמע לאין חיוב אלא בפשתן
 משום לש, אכל בחיטוי ושערי
 פטור כמו שכתב סימן ש"מ
 סעיף י"ב. ועוד קשה, למה לי בפשתן טעמא משום לש, הוה ליה
 למימר משום זורע. וי"ל דפשתן חיוב תכף כשנותנו צמים משום
 לש, אכל בחיטוי ושעורים אינו חיוב אלא בשורה זמן ארוך כמו
 חזי יוס, ולהכי נקט השורה. וכן מעשים בכל יום שנותנים חטים
 למים ומאכלין לבהמות. ומכל מקום לריך עיון עמנא ליה
 להרמב"ם [שבת מ, ב] הא: יג ענפי איצנות. שהוכנו מאתמול

(ח) מותר לית'רש הפירות במינו. לריך עיון, מאי שנא ממה
 שכתב רמ"א סימן ש"ט סעיף ו' דש מחמירין [שלא] לפרק האוכל
 מתוך השללים ולכן כתב דאין לפרק האגוזים מתוך קליפתן הירוקה.
 ונראה לי דשאי (התם) [הכל] (כ"ז) שאין איסור לאוריתא רק במחובר
 לא החמירו בחלוש כלל, מה שאין
 כן לעיל דהאיסור לאוריתא משום
 מפרק הוא שייך בחלוש, על כן
 החמירו אפילו במפרק כלומר יד:
 (ט) במעבד ברגז' בו. ואף על
 גב דמה שאסרו חכמים מפני
 מראית עין אפילו בחזרי חדרים
 אסור [שבת סד, ב], היינו צ"ב איסור
 לאוריתא, כמו שכתבתי בסימן
 רמ"ג [ס"ק ג]: (י) מותר להריח
 בו. דלא חיישין שמא יקוץ אותו
 לאוכלו, דלא לאכילה קאי. ולפי מה
 שכתבתי לעיל סעיף א' [ס"ק ז וז]
 לאין משתמשין אפילו צירק, לריך
 לומר דכאן אינו נוטלו ציד, דלא
 נוטלו להדס צידו אסור, וע"ש.
 לריך אדם ליזהר במלכות שנתשה
 מעור בהמה שלא יחלוש שער ממנו,

שיש צו חיוב טעמא, דהכי אימא צירושלמי פרק כלל גדול [שבת פ"ו
 הלכה ג, ג] א' החולש מהבהמה מתה חיוב, שחלישתה זו היא גזמא.
 ועוד יש ליזהר שלא יחלוש מן עור שלו צידו או במקומות אחרים,
 דהוה כמחובר לקרקע, דכן משמע ברש"י סנהדרין [ג, א ורש"י שם
 טו, א ד"ה ואלס] דאדם הוה כקרקע [כ"ז]:

לתשמיש, ועין סימן ש"ח סעיף כ"ג. ועין סימן תרנ"ד דאסור להוסיף מים בשבת:

ערך לחם למהריק"ש

סוף סעיף ח יחזור של אילן שנפסח מערב שבת מן האילן וכו' פירות מותר לתלוש ממנו הפירות בשבת:
 ושושנים סגורים צמים משום זורע, ושומרים ימירא יחל, דחטים ושעורים ויואל צם ס' יעמדו זמן צמים הם מלמדים דבר חדש שלא היה מקודם, מה שאין
 כן בפרטים וששנים סגורים שנפסחים לצד ואין שם דבר שלא היה מלואו. ואין מי שחושש בלחמיה:

שערי תשובה

שלו (ט) אכל אתרוג בו. עין מה שכתב אדוני אבי זקני בבכור שור
 בשבת דף ע"ג שרש"י בסוכה דף ל"ז [ע"ב ד"ה אבל אתרוג] כתב דהאכילו
 במחובר אין לך תולש גדול מזה, ולכן יש למחות ביד הטועים והולכים לגנות
 בשבת ויום טוב וקוטפים פירות מן המחובר ואוכלים, וראוי למנות אנשים על
 זה עד שישתקע הדבר בו. ועין שם דמייית מעירובין דף ק' [ע"ב] דחלישה
 ברגל הוה תלישה. ועין בהר הכרמל [אורח] סימן (ט) [בג]. ועין בספר מטה
 יהודה [סעיף א-ה] הביאו במחזיק ברכה [אות ד-ה] דברים הצריך ליהור
 היושבים בגנים בשבת, שלא יטלו ידיהם בשבת אפילו בפרס חבירי, גם לא
 ישלשן ורעים במקום ירידת גשמים שסופם להצמיח, גם לענין שלטול בכל הגן
 ולהוציא מן הבתים לגן צריך ליזהר, שיש כמה מציאות לאיסור, וצריך לשאול
 פי חכם באיזה מציאות מותר (ועין לקמן סימן שני"ח בט"ז ס"ק ה' שכתב מהאי טעמא דאוי שלא לאכול בגנה בשבת כו', והביאו באר היטב שם ס"ק י). גם
 הקושרים חבלים באילן ומושיבים קטנים בהולכה והובאה עושים כמה איסורים וצריך למחות בידם, ע"ש. ועין בשו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא [אורח]
 סימן ל"א בבאיור דברי הרמב"ם [שבת ח, ב] במשקא מים לזרעים, ע"ש:

ביאור הגר"א

[י] ונפיק חו' בין בו. בגיטין ז' ב' כתב רש"י ד"ה עפר, דשל חרס אינה
 צריכה לינקב. ותוספות שם ד"ה עציץ, כתבו להיפך. וראייתם ממה שכתוב
 שם אמר רבי יצחק עציץ נקוב המונח על גבי יתדות כו', ואע"ג שהספניה
 אינה נקובה, ובמנחות פ"ד ב' עציץ אצטין לא קשיא כאן בנקוב כו', כפינה
 אספניה לא קשיא כאן בספניה של עץ כו', ומדלא קאמר בספניה גיטין א"כ סנה
 בנקובה, משום דאין דרך להיות נקובה, ואפילו אינה נקובה בשל חרס
 בנקובה. והתוספות שם [בגישין] ושם [במנחות ד"ה כאן] כתבו להיפך, וראייתם
 ממה שכתוב בגיטין כ"א (א') [ב] כתבו על חרס של עציץ נקוב, אלמא
 דבחרס בעינן נקוב. ובשבת צ"ה ב', חמש מדות בכלי חרס כו', ניקב כשורש
 קטן טהור מלהכשיר את הזרעים, וסתם עציץ בכל מקום של חרס הוא.
 ומפרשים להיפך, דספניה של עץ הוא, ולהכי לא בעי נקובה. ועין שם
 בתוספות דגישין ובמנחות שם, ותחלה היה רגיל ר"ת כו'. ובשבת פ"א ב' האי כו', ועין שם רש"י ד"ה האי פרפיסא, עציץ נקוב כו'. ויש לחוש לשני
 הפירושים הנ"ל, ואם כן אפילו אינו נקוב אסור בין כו'. ובירושלמי משמע כדעת רש"י, והביאו הרא"ש [ה"ק] בהלכות ערלה [סימן ג], וכן פסק בטור יורד
 סימן רצ"ד [עמוד שיא]. ח"ל הירושלמי פרק א' דערלה סוף הלכה ב', הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה, רבי יוסי אמר מפני שהשרישן מפעפעין אותו,
 רבי יונה מפיק לישנא כלי חרס עומד בפני שרשים. ח"ל בתמיה, הרא"ש שם. ועין שם בירושלמי דמספיקא אם חשוב גי' כנקוב בזרעים, וע"ש. אבל
 הרמב"ם בפרק י' מהלכות מעשר שני ונטע רבעי [נהלח ח] ושרש יורד שם ונפיק בן כתבו סתם עציץ, אפילו אינו נקוב: [יא] [נהלח יחור]. חולין [קכ"ד]
 [קכ"ז] ב': [יב] [נפיק יא] השורה כו'. צ"ע, דבוכחים צ"ד ב' משמע דפטור. ועוד, דאם כן אף בזרע פשתן יתחייב משום זורע, והרמב"ם [שבת טו, ו] ושרש"ע
 סימן ש"מ סעיף י"ב כתבו משום לש, ועין גמרא שם. וכן הקשה מ"א [ס"ק יב]: [ג] [נהלח ומותר]. עין סימן שכ"א סעיף י"א [ס"ק יד]:

הגהות רעק"א

(ז) (פ"ו ס"ק ה) באיסור דאורייתא. עין מג"א סימן (ש"ג) [שלא] ס"ק
 [מכתבין ל"ז: ח] (מביא ס"ק יא) אין לך תלישה גדולה מזו. עין מנחות דף
 ע' ע"א [ואל] [ואין] גמין ואכל וכו'. אחר כך מלאים כן בעזה"י כמנחות שור
 [נכסו שור] בחידושי לשנת דף ע"ג ב', ונקוטנרס מולל מאס [מ"ב] [כ"ז] סימן
 מ"ח: (ט) (שם ס"ק יב) אמרינן זרק זרע פשתן, כצ"ל [מכתבין: י] (שם) מנא
 ליה להרמב"ם הא. עין משנת מהריט"ץ סימן (ע') [ספן]: (יא) (שם
 ס"ק יא) ועין סימן תרנ"ד דאסור להוסיף. שם אימא רק דמותר להחזיר
 הלולב למים ציוס טוב ולהוסיף מים, ודינא דשבת לא מוכר שם כיון דלדין אסור
 הלולב לנטול בשבת. ומכל מקום הדין אמר, לכיון דבשבת בומן שהיה נוטלין
 [לשבת] [לולב] דלמחזירים אכל לא מוסיפים, דליתא במתניתין סוף פרק

לשני
 חרש כו'. ויש לחוש לשני
 הפירושים הנ"ל, ואם כן אפילו אינו נקוב אסור בין כו'. ובירושלמי משמע כדעת רש"י, והביאו הרא"ש [ה"ק] בהלכות ערלה [סימן ג], וכן פסק בטור יורד
 סימן רצ"ד [עמוד שיא]. ח"ל הירושלמי פרק א' דערלה סוף הלכה ב', הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה, רבי יוסי אמר מפני שהשרישן מפעפעין אותו,
 רבי יונה מפיק לישנא כלי חרס עומד בפני שרשים. ח"ל בתמיה, הרא"ש שם. ועין שם בירושלמי דמספיקא אם חשוב גי' כנקוב בזרעים, וע"ש. אבל
 הרמב"ם בפרק י' מהלכות מעשר שני ונטע רבעי [נהלח ח] ושרש יורד שם ונפיק בן כתבו סתם עציץ, אפילו אינו נקוב: [יא] [נהלח יחור]. חולין [קכ"ד]
 [קכ"ז] ב': [יב] [נפיק יא] השורה כו'. צ"ע, דבוכחים צ"ד ב' משמע דפטור. ועוד, דאם כן אף בזרע פשתן יתחייב משום זורע, והרמב"ם [שבת טו, ו] ושרש"ע
 סימן ש"מ סעיף י"ב כתבו משום לש, ועין גמרא שם. וכן הקשה מ"א [ס"ק יב]: [ג] [נהלח ומותר]. עין סימן שכ"א סעיף י"א [ס"ק יד]: